P. OVIDII
NASONIS
METAMOR-
PHOSEΩN
LIBRI XV.

GREGORII BERSMANI
aliorúmq; virorum doctissimorum notationibus illustrati.

CANTABRIGIÆ
Ex Academiæ celeberrimæ
Typographeo. 1631.

l

C. 6. [illegible]

R

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBRI XV.

GREGORII BERSMANI aliorúmq; virorum doctissimorum notationibus illustrati.

CANTABRIGIÆ.

Ex Academiæ celeberrimæ Typographeo. 1631.

Academiæ Cantabrigiensis
Liber

AD LECTOREM.

IN nova mutatas qui dixit corpora formas,
In non credendos vertitur ipse modos.
Culpa tua est, cujus prælo servire coactus
Fœdata erratis turpiter ora gerit.
Mutatus faciem sic fallit Naso poëta
Incautos juvenes: Hæc quoque culpa tua est.
Cudunt argentum multò pars maxima: Verum
Excudunt pauci. Cur? Quia difficile est;
Nec pretio studium pensatur. At utilis error:
Errorísque parens, utilitatis amor.
Unica nunc ars est, Ditescere: Inutile quicquid,
Illud idem crimen simplicitatis habet.
Perge (nec invideo) quisquis lucrum addere lucro,
Errata erratis accumulare, paras.
Simplicitas crimen non est: aut si modò crimen,
Crimen erit meriti pondus & instar habens.
Sic juvat esse reum. Si demeruisse videbor
Hoc quali veniam crimine cunque, sat est.
Non errare, Dei est; Errare, meúmque, tuúmque:
Et nemo est qui non; Hic magis, ille minùs.
Nolo ego non errâsse: An quisquam hoc arroget (audax,
Concedi veniam nolit ut ipse sibi?
Qui minùs erravit, certè curavit abunde.
Curavi: An rectè, te penes arbitrium.
Eccum Nasonem! Multùm mutatus ab illo,
Qui fuerat Naso, Naso poëta redit.
Eccum Nasoni Bersmanum à margine! Uterq;
Officio servit, Lector amice, tuo.

RADULPHUS WINTERTON Regal.
A. C. TT. AP.

¶ Virorum doctissimorum de Metamorphosibus Ovidianis testimonia.

LACTANTIUS *Institut. divinar. lib. 1.*

OVIDIUS in principio præclari operis sui, sine ulla nominis dissimulatione, à Deo, quem fabricatorem mundi, quem rerum opificem vocat, mundum fatetur instructum. *Et lib. 2. cap. 1.* Quod optimè ingeniosus poëta signavit.

JULIUS SCALIG. *Poëtices lib. 6.*

METAMORPHOSEωN libri sanè digni, quos felicior fortuna secuta esset, ut essent emendatiores: id quod & ipse conqueritur versibus luculentis. Sunt tamen in ipsis propè infinita, quæ alius viri ingenio nunquam meliora effici posse putem. *Vide præterea lib. 5. cap. 8.*

MAR. ANTON. MURET. *Orat. 3. volum. 2.*

METAMORPHOSIS divinum poëma, & omnibus ingenii, omnibus eloquentiæ luminibus omni ex parte collucens.

GUILIEL. CANTERUS *Novar. lect. l. 1. c. 20.*

ARbitror equidem multis, cùm Ovidii *Transformationes* legunt, idem, quod mihi sæpe, contingere, ut perpetuam illam, & nunquam interruptam narrationum tam variarum connexionem satis admirari nequeant: quódque in hoc opere Poëta tam convenienter proposito suo, à prima mundi origine ad sua usq; tempora perpetuum carmen artificiosissimè deducat. Quæ sanè res ità me semper delectavit, ut temperare mihi tandem non potuerim, quin opere toto semel pervoluto, ordi-

ordinis rationem per singulas fabulas considerarem, atq; adeò totum librum quasi in *Epitomen* quandam redigerem: ut quam è partibus singulis antè voluptatem ceperam, eam pòst è toto poëmate breviter sub oculos posito longè pleniorem perciperem, & poëtæ ingenium, ut in aliis rebus multis, ità in hac præcipuè, non vulgare fuisse deprehenderem, &c.

JAC. MICYLLUS *principio Additionum.*

DEscribit his libris Ovidius plerasque *transformationes* cùm rerum tum personarum, quæ jam indè ab initio mundi usque ad tempora ipsius accidisse fabulis traduntur. Neque ullum ferme poëma invenias, quod tantâ facilitate fluat. Nam de eruditione quid attinet dicere? quæ tanta támque varia, & abstrusa in his libris est, ut multa in iisdem loca nè à doctissimis quidem explicata, aut etiam intellecta satis fuerint, omninóque *Delio* quodam, ut Proverbio dicitur, *natatore* indigeant.

HEN. STEPHAN. *præfat. in Horat. edit. suæ.*

QVemadmodum Epicurei poëtam suum habent Lucretium; ut agricolarum & militum vates est Virgilius; ut Tibullus, & Propertius, necnon & NASO (in aliqua suorum poëmatum parte) amatoribus canunt: sic idem NASO in suis *Metamorphoseωn* libris pictorum poëta vocari fortasse potest; cùm illæ ingeniosissimę descriptiones plerisque locis materiam pictorum penicillo convenientissimam habere videantur.

M. ANTON. TRITON. *disput. de Fabula.*

DIvinum hoc opus scripturis poësin omnino necessarium est: & ob dicendi leporem, mirum poëtæ artificium, jucundámq; rerum varietatem ab omnibus vehementer expetendum. Sanè qui fabulas diligenter collegerit, doctè, eleganter ac dispositè explicârit, nullus præter OVIDIUM fuit, qui ex *Orpheo, Hesiodo, Homero*, cæterisque vetustissimis poëtis tam præclarum & admirandum opus confecit, ut illo Latinæ literæ non immeritò possint gloriari.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN

LIBER I.

IN nova fert animus [a] *mutatas dicere formas*
Corpora: [b] *Dii cœptis (nam vos mutâstis & illas)*
Aspirate meis, [c] *primáq; ab origine mundi*
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Propositio. a Translatas. Idem alib. *In facies corpora versa novas.* Et *Carmina mutatas hominum dicentia formas.* b *Invocatio.* Moris autem erat deos orare, ut cœpta fortunarent atque prosperarent. c Virgil. *Prima crescentis origine mundi.*

FABULA I.

De Chao.

ANte [d] *mare & terras, & quod tegit omnia cœlum,*
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos, rudis indigestáque moles:
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestáq; eôdem
Non bene junctarum discordia semina rerum.
[e] *Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:*
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre Tellus,
[f] *Ponderibus librata suis: nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
[g] *Quáque erat & tellus, illic & pontus, & aër:*

d *Narratio.* Ante terram ab aquis separatam, & in suum reductam globum. e *Merismos.* *Nullus,* id est non: Comicâ locutione. In m. sc. duob. *Titan præbeb. lum. mundo.* f Suspensa τῇ ἰσοῤῥοπίᾳ, ut æqualitate ponderum in neutram partẽ propenderet atque inclinaret. Vide Platon. Phædon. & Turnebum lib. 4. Adversf. cap. 17. g *Quâ parte,* Adverb. Giph. *Utque erat & tellus.* Utque significante idem quod, *Et ubi* ex 4. l. veter.

h Cum levibus gravia. βάρος ἔχοντα τοῖς ἀβαρέσι.
i Mens, quam ἐξηγητικῶς meliorem naturā appellat, hoc est potiorem seu digniorem. Alii meliorem naturam exposuerunt formā, quæ, quia est ἐνδελέχεια, potior nobiliórq; natura est, quam materia, quæ est ens in potentia. Aristot. 9. Metaph. Turneb. *melior. natur.* exponit, quæ corpora in Chao perturbata exemit, & in hanc, quam videmus, speciem descripsit & distinxit.

Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër: nulli sua forma manebat:
Obstabátq; aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, [h] sine pondere habentia pondus.
Hanc [i] deus & melior [k] litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum.
Quæ postquam evolvit, cæcóque exemit [l] acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
[m] Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, summáq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locóq;.
Densior his tellus elementáq; grandia traxit,
Et [n] pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
[o] Ultima possedit, solidumq; coërcuit orbem.

k Ex qua tandem fit amicitia, quâ elementa quatuor copulantur, sicut illa dissident, teste Empedocle. Vide Plutarch. plac. l Principiorum scilicet seu elementorum in unam molem congestorum. m Idem 1. Fastor. *Cœlum flamma petit: propior locus aëra cepit: Sederunt medio terra fretúmque loco.* n Subsedit. o Extima, sive extremam terræ oram.

FABULA II.

De hominis creatione.

a Undique in sese nutibus suis conglobavit. Cic. de Nat. & V. Tusc. Manil. *Ultima subsedit glomerato pondere tellus.*
b Æquore & spatio amplo, ac plano.

SIc ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit sectámq; in membra redegit:
Principio terram, nè non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem [a] glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidísq; tumescere ventis
Jussit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & stagna immensa, lacúsque,
Fluminàque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa,
In mare perveniunt partim, [b] campóque recepta
Liberioris aquæ pro ripis littora pulsant.
Jussit & extendi campos, subsidere valles,

Fronde

Fronde tegi sylvas, lapidosos surgere montes.
[c] Utq; duæ dextra cœlum totidémque sinistra
Parte secant Zonæ, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
[d] Cura Dei, totidémque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media est, non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramq; locavit,
Temperiémq; dedit, mista cum frigore [e] flamma.
Imminet his aër, qui quanto est pondere terræ,
Pondere aquæ levior, tanto est onerosior igne.
[f] Illic & nebulas, illic consistere nubes
Jussit, & humanas [g] motura tonitura mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit: vix nunc obsistitur illis,
(Cùm sua quisq; [h] regat diverso flamina tractu)
Quin lanient mundum: [i] Tanta est discordia fratrū.
[k] Eurus ad auroram, [l] Nabathæáq; regna recessit,
Persidáq; & radiis juga subdita matutinis:
Vesper, & occiduo quæ littora Sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam, Septémq; [m] triones
Horrifer invasit Boreas: [n] contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvióque madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum & gravitate carentē
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ità limitibus discreverat omnia certis:
Cùm, quæ pressa diu massa latuêre sub ipsa,
Sydera cœperunt toto fulgescere cœlo.
Neu regio foret ulla suis [o] animalibus orba:
Astra tenent cœleste [p] solum, formæq; Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
[q] Sanctius his animal, mentisq; capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductáque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli:
[r] Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis

c Zonæ quinque, & cœlo, & terræ insunt. Horat. Macrob. lib. 2. Somn.

d Deus, poëticâ circuitione.

e Calore. *Synecdoche.*

f Meteororū seu impressionum locus, aëris regiones.

g Commotura, territura.

h Contineat, coërceat.

i *Epiphonema.*

k Venti cardinales.

l Ad orientem. Nabathæa enim Arabiæ regio orientem spectat.

m Vide Agell. lib. 2. cap. 21 Atticar. Et cap. 22.

n Septentrioni opposita, quæ est plaga meridionalis.

o Sydera & Dii animalia.

p Cœlum quod stellis pro solo est, tanquam ὑποκείμενον, hoc est, quod subest seu subjacet, ut Aristotelis commu. de incess. animalium.

q Hominis creatio.

r Periphrasis Promethei, per *Antonomasiam.* Apollonio est Ἰαπετοῖο πάϊς & Ἰαπετιονίδης.

Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
s Pronáque cùm spectent animalia cætera terram,
OS homini sublime dedit, cœlúmque videre
Jussit, & erectos ad sydera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.

s Cic. 1. de legibus. Cùm natura cæteras animantes abjecisset ad pastum solùm hominem erexit, &c.

FABULA III.

De quatuor mundi ætatibus.

AUREA ætas sub Saturno.

AUrea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua sine lege fidem, rectúmque colebat.
Pœna metúsq; aberant: nec vincla minacia collo
Ære ligabantur: nec supplex turba timebat
Judicis ora sui: sed erant sine judice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas:
Nulláq; mortales præter sua littora nôrant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat: sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastróque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus.
Contentíque cibis a nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus montanáque fraga legebant,
Cornáque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula b Jovis arbore glandes.
VER erat æternum: placidíque tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec c renovatus ager gravidis canebat aristis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
d Flaváque de viridi stillabant ilice mella.

a αὐτοφυέσι. Georg. 2. Nullis hominum cogentibus, ipsæ sponte sua veniunt.
b Quercu. Periphrasis.
c Aratro scilicet: nam alibi, Fertilis assiduo si non renovetur aratro, Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
d Virg. Pollion. Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

FABULA IV.

De quatuor anni temporibus.

ARGENTEA ætas sub Jove.

POstquam, Saturno tenebrosa a in Tartara misso,
Sub Jove mundus erat, subiitq; argentea proles,

a Ad inferos relegato. Vid. Lact. l. 1. de fals. relig cap. 14.

Auro

b *Auro deterior, fulvo pretiosior ære:*
Juppiter antiqui contraxit tempora veris,
Perq; hyemes, æstúsque, & c *inæquales autumnos,*
Et breve ver, spatiis exegit quattuor annum.
Tum primùm siccis aër fervoribus ustus
Canduit, & ventis glacies astricta pependit.
Tum primùm subiêre domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & junctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia sulcis
Obruta sunt, pressique jugo gemuêre juvenci.
Tertia post illam successit ahenea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus erupit venæ d *pejoris in ævum*
Omne nefas: fugêre pudor, verúmque, fidésque:
In quorum subiêre locum fraudésque, dolique,
Insidiæq;, & vis, & e *amor sceleratus habendi.*
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita, quæq; diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultavêre carinæ.
Communemque prius ceu lumina solis, & auræ,
Cautus humum longo signavit limite mensor.
Nec tantùm segetes, alimentáque debita, dives
Poscebatur humus: sed f *itum est in viscera terræ.*
Quásque recondiderat, Stygiísque admoverat umbris,
g *EFFODIUNTUR opes, irritamenta malorum.*
Jámque nocens ferrum, ferróq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineâq; manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Nec socer à genero: fratrum quoque gratia rara est:
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles h *miscent aconita novercæ:*
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
i *Ultima cœlestum terras Astræa reliquit.*

b Οἵην χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο χειροτέρην· ὑμεῖς δὲ κακώτερα τεξείεσθε.

c Inæqualis in calore & frigore temperiei. Unde alibi. *Cùm modò frigoribus premimur, modò solvimur æstu.* Hippocr. 3. Aphor. 4. & 9.

d Deterioris æris

e *Periphrasis* avaritiæ. καθ' ὁρισμόν.

f Plin. præfat. lib. 3. *Imus in viscera ejus, & in sede manium opes quærimus.*

g Callim. Γαιόθεν ἀντέλλοντα κακὸν, φυτὸν οἷμιν ἔφηναν.

h Virg. *Pocula si quando sævæ infecere novercæ, Miscuerúntque herbas,* &c.

i Justitiæ σωματοποιΐα: quam Aratus similiter virginem: item Chrysipp. apud Gellium prodidit: & Hesiodo est παρθένος Διὸς ἐκγεγαυῖα.

FABULA V.

De Gigantomachia.

Neve foret terris securior arduus æther:
Affectâsse ferunt regnum cœleste Gigantes,
Altáque congestos struxisse ad sydera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subjectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cùm corpora dira jacerent:
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidúmque animâsse cruorem.
a Giganteum sanguis in homines. a *Et, nè nulla suæ stirpis monumenta manerent,*
In faciem vertisse hominum: sed & illa propago
Contemptrix superûm, sævæq; avidissima cædis,
Et violenta fuit: Scires è sanguine natam.

FABULA VI.

De Lycaone in Lupum converso.

Quæ pater ut summa vidit Saturnius arce,
Ingemit: & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo, dignas Jove, concipit iras,
Conciliúmque vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hàc iter est superis ad magni tecta Tonantis,
Regalémque domum: dextra, lævâque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
a Dii minores & majores. *Plebs habitat* a *diversa locis: à fronte potentes*
Cœlicolæ clarique suos posuêre penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergò ubi marmoreo superi sedêre recessu,
Celsior ipse loco, sceptróque innixus eburno,
b Parasceve ad sequentem orationem. b *Terrificam capitis concussit térque, quatérque*
Cæsariem: cum qua terram, mare, sydera movit.
Talibus indè modis ora indignantia solvit:
Non ego pro mundi regno magìs anxius illa

Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Injicere [c] *anguipedum captivo brachia cœlo.*
Nam, quanquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi quà totum [d] *Nereus circumsonat orbem,*
Perdendum est mortale genus: per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
[e]*CUNcta priùs tentanda: sed immedicabile vulnus*
Ense recidendum est, nè pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ Satyríque, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An satìs, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeóque, regóque,
Struxerit insidias notus feritate [f] *Lycaon?*
Confremuêre omnes: studiísque ardentibus ausum
Talia deposcunt. Sic, cùm manus impia sævit
[g] *Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,*
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totúsque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minùs pietas, Auguste, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi: qui postquam voce manúque
Murmura compressit, tenuêre silentia cuncti.
Substitit ut clamor [h] *pressus gravitate regentis,*
Juppiter hoc iterum sermone silentia rupit:
Ille quidem pœnas (curam hanc dimittite) solvit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat nostras [i] *infamia temporis aures:*
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras.
Longa mora est, quantum noxæ sit ubique repertum,
Enumerare: [k] *minor fuit ipsa infamia vero.*
Mænala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycei:
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum: vulgúsque precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox, ait, Experiar, Deus hic, [l] *discrimine aperto,*

c δρακοντοπόδων. Isac. Orph. hymn. Τιτῆνες γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀγλαὰ τέκνα.

d Mare: *μετωνυμία.*

e Γνώμη. Cic. ph. 2. In corpore si quid ejusmodi est, quod reliquo corpori noceat, id uri secarique patimur, ut aliquod membrū potiùs, quàm totum corpus intereat: sic in Reip. corpore, ut totum salvum sit, quicquid est pestiferum amputetur.

f De Lycaone vide Apollod. lib. 3.

g Interfecto Jul. Cæsare. *Metonymicé.*

h Sedatus autoritate Jovis.

i Pervulgata mortalium improbitas.

k Superante famam improbitate ipsorum.

l Certo divinitatis ejus facto periculo.

An sit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno, nec opina perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo est: missi de gente Molossa
Obsidis unius jugulum mucrone resolvit:
Atque ità semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subjecto torruit igni.
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipse fugit: nactúsque silentia ruris
Exululat, frustráque loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem: solitæq; cupidine cædis
Utitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet.
In villos abeunt vestes, in crura lacerti:
Fit lupus, & veteris servat vestigia formæ.
Canicies eadem est, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.

FABULA. VII.

De diluvio, & reparatione generis humani jactu lapidum.

Occidit una domus: sed non domus una perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus jurâsse putes: dent ocyùs omnes
Quas meruêre pati (sic [a] stat sententia) pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, stimulósq; frementi
Adjiciunt: alii partes assensibus implent.
Est tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ sit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis sit laturus in aras
Thura: ferísne paret populandas tradere terras?
Talia quærentes (sibi enim fore cætera curæ)
Rex superûm trepidare vetat, sobolémq; priori
Dissimilem populo promittit origine mira.
Jámque erat in totas sparsurus fulmina terras:
Sed timuit, nè fortè sacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totúsque ardesceret axis.
Esse quoque in fatis reminiscitur, affore tempus,
[b] *Quo mare, quo tellus, correptáq; regia cœli*

a Imitatione Terentii. Usus est eâdem formulâ Livius lib. 34.

b Conflagratio mundi in die novissimo futura. Lact. ex Sibyllæ vaticiniis hæc deprompta censet.

Ardeat

Ardeat, & mundi moles operosa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diversa, Genus mortale sub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cœlo.
Protinus Æoliis [c] *Aquilonem claudit in antris,*
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitq; Notum. [d] *Madidis Notus evolat alis,*
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis,
Fronte sedent nebulæ, rorant pennæq; sinúsque.
Utq; manu latè pendentia nubila pressit,
Fit fragor, & densi funduntur ab æthere nimbi:
Nuntia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentáque nubibus affert.
[e] *Sternuntur segetes, & deplorata colonis*
Vota jacent, longique perit labor irritus anni.
[f] *Nec cœlo contenta suo est Jovis ira: sed illum*
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui postquam tecta [g] *tyranni*
Intravêre sui, Non est hortamine longo
Nunc, ait, utendum; vires effundite vestras:
(Sic opus est) aperite domos, ac [h] *mole remota,*
Fluminibus vestris totas immittite habenas.
Jusserat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et [i] *defrænato volvuntur in æquora cursu.*
[k] *Ipse tridente suo terram percussit: at illa*
Intremuit motúque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cúmq; satis arbusta simul, pecudésque, virósque,
Tectáque, cúmque suis rapiunt penetralia sacris.
Siqua domus mansit, potuítque resistere tanto
Indejecta malo: culmen tamen altior hujus
Unda tegit, pressæq; latent sub [l] *gurgite turres.*
Jámque mare & tellus nullum discrimen habebant:
[m] *Omnia pontus erat, deerant quoque littora ponto.*
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Navigat: hic summa piscem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi (sic sors tulit) anchora prato:

c Quia αἰθρηγενέτης est, teste Hom. Odyss. 5. Nota autem causas aliquot imbrium naturales.
d Noti σωματοποιΐα.
e Diluvii *Hypotyposis*, cujus descriptionem vide apud Senec. lib. 3. natur. qu. c. 27.
f Non continet se intra metas cœli.
g Neptuni aquarum numinis.
h Riparum obice.
i Frænis laxatis libero.
k Neptunus. Ἐνοσίχθων, & ἐννοσίγαιος.
l Ταπείνωσις pro, sub mole aquarum exundante.
m *Amplificatio per distributionem.*

Aut subjecta terunt curvæ vineta carinæ:
Et modò quà graciles gramen carpsêre capellæ:
Nunc ibi [n] *deformes ponunt sua corpora Phocæ.*
Mirantur sub aqua lucos, urbésque, domósque
Nereïdes: sylvásque tenent delphines, & altis
Incursant ramis, [o] *agitatáque robora pulsant.*
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres: nec vires [p] *fulminis apro,*
Crura nec [q] *ablato prosunt velocia cervo.*
Quæsitísque diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis [r] *volucris vaga decidit alis.*
[s] *Obruerat tumulos immensa licentia ponti,*
Pulsabántque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
[t] *Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis*
Terra ferax, dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus,
Nomine Parnassus, superátque cacumine nubes.
Hîc ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit,
[u] *Corycidas Nymphas, & numina montis adorat,*
Fatidicámq; [x] *Themin, quæ tunc oracla tenebat.*
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla deorum.
Juppiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse virum de tot modò millibus unum,
Et superesse videt de tot modò millibus unam,
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila disjecit, nimbísq; Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet, positóq; [y] *tricuspide telo,*
Mulcet aquas rector pelagi, supráque profundum
Extantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, [z] *conchâq; sonanti*
Inspirare jubet: fluctúsque, & flumina signo
Jam revocare dato. Cava buccina sumitur illi

n Virg. Georg. Turpes dixit, hoc est fœtidas: unde φώκης ὀσμή. in Proverb.
o Undis impulsa.
p *Hyperbole.* pro dentis fulminei.
q Undis abrepto.
r *Enallage* numeri.
s Operuerat montes.
t *Topographia.* Et est *Hypallage* in verb. quia Aonii Phocidem, hoc est Bœoti, separant ab Attica regione. Parnassus bivertex. vide Herodot. lib. 8.
u Corycii incolas, quod Parnassi antrum est: *Antonomas.* Vide Strab. lib. 9. Herod. Uran. Pind. scho. docent, Noctem primò præfuisse oraculis.
x *Themin.* Romani Carment. vocant, quòd divino spiritu afflata carminibus caneret ventura. Dionys. lib. 1. antiq.
y Tridente. *Periphrasis.*
z Triton. Tubicen, & armiger Neptuni. Stat. lib. 1. Achil. virg. 10. Æneid. *Hunc vehit immanis Triton & cærula concha Exterrens freta.*

Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccina quæ in medio concepit ubi aëra ponto,
Littora voce replet sub [a] utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit jussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris, & æquoris undis:
Et quibus est undis audita coërcuit omnes.
Jam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis.
Póstq; diem longam nudata cacumina sylvæ
Ostendunt, limúmque tenent in fronde relictum.
[b] Redditus orbis erat: quem postquã vidit apertum,
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lacrymis ità Pyrrham affatur obortis:
O [c] soror, ô conjux, ô fœmina sola superstes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit, nunc [d] ipsa pericula jungunt:
Terrarum, quascunq; vident occasus & ortus,
Nos duo turba sumus: possedit cætera pontus.
Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis: terrent etiam nunc nubila mentem.
Quis tibi, si sine me fatis erepta fuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namq; ego (crede mihi) [e] si te quoq; pontus haberet,
Te sequerer conjux, & me quoq; pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus, atq; animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus:
[f] (Sic visum est superis) hominúmq; exempla manemus.
Dixerat, & flebant: placuit cœleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes.
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas
Et nondum liquidas, sed iam vada nota sequentes:
Indè ubi libatos irroravêre liquores
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacræ
Ad delubra deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant musco, stabántq; sine ignibus aræ.
Ut templi tetigêre gradus, procumbit uterq;

Pronus

a Hyperbole. Indicatur autem ortus, & occasus, atq; adeò totus terrarum orbis. Idem, Deïanir. *Implêsti meritis Solis utramq; domum.*

b Ex undis restitutus Martial. *Reddita Roma sibi est.*

c Soror patruelis: nata Epimetheo fratre Promethei. Cic. 2. Philip. Filiam ejus sororem tuam ejecisti

d Arist. 5. Polit. Συνάγει γὰρ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος.

e Imitatione Maronis ex 1. Æn.

f Hemistich. Maronis ex 3. Æneid.

Pronus humi, gelidóq; pavens [g] *dedit oscula saxo,*
Atque ità, Si precibus, dixerunt, numina justis
Victa remollescunt, si flectitur ira deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota dea est, [h] *sortémq; dedit: Discedite templo,*
Et velate caput, cinctásq; resolvite vestes,
Ossáq; post tergum [i] *magnæ jactate parentis.*
Obstupuêre diu: rumpitq; silentia voce
Pyrrha prior, jussisq; deæ parere recusat,
Détq; sibi veniam pavido rogat ore, pavétque
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter séq; volutant.
Indè [k] *Promethides placidis* [l] *Epimethida dictis*
Mulcet: &, Aut fallax, ait, est solertia nobis,
Aut pia sunt, nullúmq; nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: [m] *lapides in corpore terræ*
Ossa reor dici; jacere hos post terga jubemur.
Conjugis augurio quanquam [n] *Titania mota est,*
Spes tamen in dubio est: adeò cœlestibus ambo
Diffidunt monitis: sed quid tentare nocebat?
Discedunt, velántque caput, tunicásq; recingunt,
Et jussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpêre, suúmq; rigorem,
Mollirique mora, mollitáq; ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturáq; mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibúsq; simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectiq; nequit, mutatur in ossa:
Quæ modò vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine, saxa
[o] *Missa viri manibus faciem traxêre virorum;*
Et de fœmineo reparata est fœmina jactu.
Indè [p] *genus durum sumus, experiénsq; laborum:*
Et documenta damus, qua simus origine nati.

---

g Supplicantes enim templis prostrati procumbebant, limináque templorum & solum ædium sacrarum osculabantur. Arn. l. 1. advers. gent. Dio. lib. 41.

h Themidis oraculum: vide Parrhas. in Claud. lib. 1. de rapt. Proserpin.

i Telluris, antiquæ, & primæ humani generis procreatricis.

k Deucalion Promethei filius. *Antonomas.* Prisc. *Promethiades.*

l Pyrrham uxorem, Epimeth. fil.

m Vide Muret. l. 10. Var. lect. c. 2.

n Pyrrha Iapeti F. Titanis neptis.

o A Deucalione jacti lapides in viros: à Pyrrha, in mulieres abeunt. Pind. Olym. ἄτερ δ' εὐνᾶς, ὁμόδαμον κτισσάσθαν λίθινον γόνον· λαοὶ δ' ὀνόμασθεν. Item, Ἐκ δὲ λίθων ἐγένοντο βροτοί, λαοὶ δὲ καλεῦνται.

p Virg. Georg. 1. *Unde homines nati durum genus.*

FABULA VIII.

De Pythone.

CÆtera diversis tellus [a] *animalia formis*
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit solis, cœnúmq; udæq; paludes
Intumuêre æstu, fœcundáque semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciémq; aliquam cepêre morando.
Sic ubi deseruit madidos septemfluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo,
Æthereóque recens exarsit sydere limus:
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modò cœpta per ipsum
Nascendi spatium; quædam imperfecta, suísque
Trunca vident humeris: & eodem corpore sæpe
Altera pars vivit; rudis est pars altera tellus.
[b] *Quippe ubi temperiē sumpsêre humórq;, calórq;,*
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cúmq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & [c] *discors concordia fœtibus apta est.*
Ergò ubi diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis, altóque recanduit æstu,
Edidit innumeras species, partímq; figuras
Reddidit antiquas, partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet: sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit, populísq; novis, incognite serpens,
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hunc [d] *Deus arcitenens, & nunquam talibus armis*
Antè, nisi in damis, capreísq; fugacibus usus,
Mille gravem telis, exhausta penè pharetra,
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno:
Néve operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic juvenum quicunq; manu, pedibúsve, rotáve,
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longóque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

a Vide Pomp. Mel. in Ægypt. & Amm.

b Vide Hippoc. lib. 1. de diæta.

c Ὀξύμωρον. Innuit autem litem & amicitiam Empedoclis.

d Apollò Τοξοφόρος.

FABULA. IX.

De Daphne in Laurum conversa.

PRimus amor Phœbi Daphne Peneïa, quem non
Sors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper victo serpente superbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidq; tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: ista decent humeros gestamina nostros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera possumus hosti,
Qui modo pestifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face, [a] nescio quos, esto contentus amores
Irritare tua: nec laudes assere nostras.
Filius huic Veneris, Figat tuus omnia Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantóque animalia cedunt
Cuncta deo, tanto minor est tua gloria nostra.
Dixit, & [b] eliso percussis aëre pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit arce.
Deque sagittifera prompsit duo tela pharetra
[c] Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat, obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc deus in [d] nympha Peneïde fixit: at illo
Læsit Apollineas trajecta per ossa medullas.
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris, captivarúmq; ferarum
Exuviis gaudens, [e] innuptæq; æmula Phœbes.
Vitta coercebat [f] positos sine lege capillos.
Multi illam petiêre: illa aversata petentes,
Impatiens, expérsque viri, nemora avia lustrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid sint connubia curat.
Sæpe pater dixit: Generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit: Debes mihi nata nepotes.
Illa velut crimen, tedas exosa jugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inq; patris blandis hærens cervice lacertis,

a Per contemptum q. d. molles & inertes.

b Secto, districto alarum verbere.

c Cupidinis sagittæ diversarum effectionum.

d Daphne Peneï amnis filia. *Periphrasis. Antonomasia.*

e Diana ἀειπαρθένου.

f Inornatos, incompositos, neglectos.

[g] *Da mihi perpetua, genitor chariſſime, dixit,*
Virginitate frui: dedit hoc pater antè Dianæ.

g Callimach. Δός μοι παρθενίην αἰώνιον, ἄττα, φυλάσσειν.

Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat, votóque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, viſæq; cupit connubia Daphnes:
Quódque cupit, ſperat; ſuáq; illum oracula fallunt.
Utq; leves ſtipulæ demptis adolentur ariſtis,
Ut facibus ſepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abiit, ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Ecquid ſi comantur? ait: videt igne micantes,
Syderibus ſimiles oculos: videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis: laudat digitóſque, manúſque,
Brachiáque, & nudos media plus parte lacertos:
Si qua [h] latent, meliora putat. Fugit ocyor aura

h Veſte occultantur.

Illa levi: neque ad hæc revocantis verba reſiſtit.
Nympha, precor, Peneia mane: non inſequor hoſtis.
Nympha mane: ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ,
Hoſtes quæque ſuos: amor eſt mihi cauſa ſequendi.
Me miſerum! nè prona cadas, indignáve lædi
Crura notent ſentes, & ſim tibi cauſa doloris:
Aſpera, quà properas, loca ſunt: moderantiùs, oro,
Curre, fugámque inhibe: moderantiùs inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor: non hic armenta, gregéſve
Horridus obſervo: neſcis temeraria, neſcis
Quem fugias, ideóque fugis: mihi [i] Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Patareáque regia ſervit.
Juppiter eſt genitor: [k] per me quod eritque fuitque,
Eſtq; patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtra tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt, opiférque per orbem
Dicor, & [l] herbarum eſt ſubjecta potentia nobis:
Hei mihi, quòd nullis amor eſt medicabilis herbis,
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus artes!
Plura loquuturum timido Peneia curſu

i Apollini loca ſacra.

k Apollo vaticiniorum, muſicæ, & medicinæ inventor. Hom. Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα.

l Sol. n. producit herbas, in quibus magna pars medicinæ conſumitur.

Fugit, cúmque ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obviáque adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsos retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma est: sed enim non sustinet ultrà
Perdere blanditias juvenis Deus: útque monebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Ut canis in[m] *vacuo leporem cùm*[n] *Gallicus arvo*
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille salutem:
Alter inhæsuro similis, jam, jámque tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus; & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiáque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo est: hic spe celer, illa timore.
Qui tamen insequitur, pennis adjutus amoris
Ocyor est, requiémq; negat, tergóque fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus[o] *afflat.*
Viribus absumptis expalluit illa, citæq;
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
[p] *Fer pater, inquit, opem, si flumina numen habetis:*
Qua nimium placui tellus, ait, hisce; vel istam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia[q] *libro:*
In frondem crines, in ramos brachia crescunt.
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, positáq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus:
Complexúsque suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.
Cui Deus: At quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris, certè dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, pharetræ.
[r] *Tu ducibus lætis aderis, cùm*[s] *læta triumphum*
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas.
Postibus augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis,[t] *mediamq; tuebere quercum:*

m Non consito arboribus.
n *Synecdoche:* A loco præstantia indicatur.
o Halitu oris ventilat.
p Rogabantur enim Dii, ut opem ferrent. Ità suprà, *-meisis fer opem mitissima rebus.*
DAPHNE IN LAURUM.
q Cortice.
r Plin. lib. 3. Laurus triumphis propriè dicatur vel gratissima domib. janitrix Cæsarum Pontifi. cúmque.
s Vox illa læta erat: *Io triumphe! Io!* Varr. lib. 5. de lingua Latin.
t Coronam querneam in medio postium Cæsareorum locatam. Idem. 4. Fast. *-prætextáque quercu Stet domus.*

Utq;

Utq; meum [u] *intonsis caput est juvenile capillis,*
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modò laurea ramis
Annuit, útque caput visa est agitâsse cacumen.

u Unde Græcis Apollo ἀκερσεκόμης dicitur: quo epithero etiam Bacchus ornatur. Tibullus, *Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.*

FABULA X. XI. XII. & XIII.

De Iö in vaccam Syringe in fistulam, & Argo in caudam pavonis mutato.

Io INACHI *filia* in *vaccam.*

EST nemus Æmoniæ, prærupta quod undique claudit
Sylva, vocant Tempe, per quæ Penëus ab imo
Effusis Pindo spumosis volvitur undis:
[a] *Dejectúque gravi tenues agitantia fumos*
Nubila conducit: summísque aspergine sylvis
Influit, & sonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens, facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, nymphísque colentibus undas.
Conveniunt illùc popularia flumina primùm,
Nescia gratentur, consolent úrne parentem,
Populifer Sperchius, & irrequietus Enipeus,
Apidanúsque senex, lenísque Amphrysus, & Æas:
Móxque amnes alii, qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest, imóque reconditus antro
Fletibus auget aquas, natámque miserrimus Iö
Luget, ut amissam: nescit vitâne fruatur,
An sit apud manes: sed, quam non invenit usquam,
Esse putat nusquam, atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Juppiter illam
Flumine: & O virgo Jove digna, tuóque beatum
Nescio quem factura toro, pete, dixerat, umbras,
Aut horũ, aut horum nemorũ (& monstraverat ambas)
Dum calet, & medio sol est altissimus orbe.
Quòd si sola times latebras intrare ferarum,
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis:
Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna

a Aquarum præcipitio.

Scep-

Sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
Nè fuge me (fugiebat enim) jam pascua Lernæ,
Consitáque arboribus Lyrcea reliquerat arva:
Cùm Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, [b] tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Juno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die, non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atque suus conjux ubi sit circumspicit, ut quæ
Deprensi toties bene nôsset [c] furta mariti.
Quem postquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapsáque ab æthere summo
Constitit in terris, nebulásque recedere jussit,
Conjugis adventum præsenserat, inq; nitentem
[d] *Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.*
Bos [e] quoque formosa est: speciem Saturnia vaccæ,
Quanquã invita, probat: nec non & cujus, & unde
Quóve sit armento veri quasi nescia, quærit.
Juppiter [f] è terra genitam mentitur, ut auctor,
Desinat inquiri: petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? Crudele, suos abdicere amores:
Non dare, suspectum. Pudor est, qui suadeat illinc,
Hinc dissuadet amor: victus pudor esset amore:
Sed leve si munus [g] sociæ generísque, torique
Vacca negaretur, poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum, timuitque Jovem & fuit anxia furti.
Donec Aristoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput [h] Argus habebat:
Indè suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera servabant, atque in statione manebant.
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Iö:
Ante oculos Iö, quamvis aversus, habebat.
Luce sinit pasci: cùm Sol tellure sub alta est,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Próque toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infelix: [i] limosáque flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cùm brachia vellet
Tendere,

b Inhibuit fugam inductis tenebris.

c Adulteria & coitus clandestinos.

d *Iüs: Antonomasia.* vide eandem fabulam. l. 5. Fast.

e Sicut modò puella fuerat formosa.

f Ignotis parentibus ortam. Vide Poli. Miscel. cap. 18.

g Sorori & uxori *Periphras.* Virg. *Jovisque Et soror & conjux.*

h Plaut. Aulul. *Quos si Argus servet, qui oculeus totus fuit.* Callim. Epigramm: Πέφνεν Ἀρεστρίδην αὐτὸς ἀπολυόμματον Ἄργον.

i Limo ac luto infecta, turbida.

Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri mugitus edidit ore,
Pertimuitque sonos, propriâque exterrita voce est.
Venit & ad patrias, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novâque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, séque externata refugit.
Naiades ignorant, ignorat & Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur sequitúrq; sorores,
Et patitur tangi, séque admirantibus offert.
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriísque dat oscula palmis:
Nec retinet lacrymas: & si modò verba supersint
Oret opem, noménque suum, casúsque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.
Me miserum! exclamat pater Inachus: inq; gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miserum! ingeminat: Túne es quæsita per omnes
Nata mihi terras? Tu non [k] inventa reperta es.
Luctus erat levior: Retices, nec mutua nostris
Dicta refers: alto tantùm suspiria ducis
Pectore quódque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tedásque parabam,
Spésque fuit generi mihi prima, secunda nepotum:
De [l] grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores:
Sed nocet esse Deum, [m] præclusáque janua lethi
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti stellatus summovet Argus,
Ereptámque patri diversa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat, unde sedens partes speculatur in omnes.
Nec superûm rector mala tanta [n] Phoronidos ultrà
Ferre potest: [o] natúmque vocat, quem lucida partu
Pleias enixa est, [p] lethóque det imperat Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgámque potente
Somniferam sumpsisse manu, tegiménque capillis.
Hæc ubi disposuit, patria Jove natus ab arce
Desilit in terras: illic [q] tegiménque removit,
Et posuit pennas, tantummodo virga retenta est.

k Invenimus quæsita, reperimus casu oblata: Ità Grammatici. Sed Turneb. lib. 4 cap. 17. *non inventam*, interpretatur non invenibilem, hoc sensu: Te, quæ in juvencam mutata es, reperi inveniri non posse, cùm spec. formámque puellæ amiseris: Vel, etsi te quæsivi per omnes terras, ità tandem tamen te in bucula reperi, ut non inveneri m natam meam.
l Armento *Catachrestice.*
m Lucret. lib. 5. *Haud igitur lethi præclusa est janua cœli.*
n *Ius* neptis Phoronei, qui fuit Inachi F.
o Mercurium Maiæ filium.
p Unde Argiphontes dictus est.
q Petasum.

Hæc

Hac agit ut pastor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas: & structis cantat avenis.
Voce novæ captus custos Junonius artis,
Quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est, aptámque vides pastoribus umbram.

q Interpositione τοῦ A, pro *Atlantides.*

Sedit q *Atlantiades, & euntem multa loquendo*

r Moratus est, extendit Hor. *Noctem sermone extendere.*

Detinuit r *sermone diem, junctísque canendo*
Vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos;
Et, quamvis sopor est oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat: quærit quoq; (namq; reperta
Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naias una fuit, nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes,
Et quoscunq; deos umbrosáque sylva feráxq;

s Dianam, natam in Ortygia insula: Orph. hymn. in Laton.

Rus habet: s *Ortygiam studiis, ipsámque colebat*
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat: Redeuntem colle Lyceo

t Corollâ ex pinu, ut unus ex comitatu matris deorum, cui hæc arbor sacra est.

Pan videt hanc, t *pinúque caput præcinctus acuta*
Talia verba refert, Tibi nubere, Nympha, volentis
Votis cede Dei. Restabat plura referre:
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hic illam, cursum impedientibus undis,

u Nymphas.

Ut se mutarent, u *liquidas oràsse sorores:*
Panaque, cùm prensam sibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dúmque ibi suspirat, motos in arundine ventos

x Mercurius, in Cyllene Arcad. monte in lucem editus Virgil. 8. – *Quem candida Maia Cyllenes gel. conc. vertice fudit.*

Effecisse sonum tenuem, similémque querenti:
Arte nova vocísque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixisse, manebit:
Atque ità disparibus calamis compagine ceræ
Inter se junctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit x *Cyllenius omnes*
Succubuisse oculos, adopertáque lumina somno.

Supprimit extemplo vocem, firmátque soporem
Languida permulcens medicata lumina [y] *virga.*
Nec mora: falcato nutantem vulnerat ense,
Quà collo est confine caput, saxóq; cruentum
Dejicit, & maculat præruptam sanguine rupem.
Arge jaces, quódq; [z] *in tot lumina* [a] *lumen habebas,*
Extinctum est, centúmq; oculos nox occupat una.
Excipit hos, [b] *volucrísq; suæ Saturnia pennis*
Collocat: & gemmis caudam stellantibus implet.
Protinus exarsit, nec tempora distulit iræ,
Horrificámque oculis animóq; objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, stimulósq; in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenso restabat, Nile, labori.
Quem simul ac tetigit, positis in margine ripæ
Procubuit genibus, resupinóq; ardua collo,
Quos potuit solos tendens ad sydera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctisono mugitu
Cum Jove visa queri est, finémq; orare malorum.
Conjugis ille suæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem rogat: inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi causa doloris
Hæc erit: & [c] *Stygias jubet hoc audire paludes.*
Ut lenita Dea est, vultus capit illa priores,
Fitq; quod antè fugit: fugiunt de corpore setæ:
Cornua decrescunt; [d] *fit luminis arctior orbis:*
Contrahitur rictus: redeunt humerique manúsque:
Unguláq; [e] *in quinos dilapsa absumitur ungues.*
De bove nil superest, formæ nisi candor, in illa:
Officióq; pedum Nymphe contenta duorum,
Erigitur, metuítq; loqui, nè more juvencæ
Mugiat: & timidè verba intermissa retentat:
Nunc Dea * *linigera colitur celeberrima turba.*
Hinc Epaphus magni genitus de semine tandem
Creditur esse Jovis: perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis,
Sole satus Phaëthon: quem quondam [f] *magna loquentem,*
Nec sibi cedentem, Phœbóq; parente superbum
Non tulit [g] *Inachides: matríq;, ait, omnia demens*
Credis

y Caduceo. Virgil. *Melle soporatam & medicatis frugibus offam.*
De hac virga Homer. —τῷ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.
Virg. 4. Æneïd. *Dat somnos, adimítque.*

z In tot luminibus h. e. oculis. *Archaïsmus.* Argus Aristoris filius in caudam pavonis.

a Oculorum lux. Alii de vitali lumine intellexerunt, quo reliqua lucebant.

b Pavonis, quam alibi avem Junoniam appellat.

c Stygem obtestatur. Αὐτὴν μὲν γὰρ ἔθηκε θεῶν μέγαν ἔμμεναι ὅρκον, secundũ Hesiod.

d Oculorum orbes contrahuntur

e In quinque digitos, ungues.

* *Niligena:* aliàs, *Niligena turba.*

f μεγάλα λέγοντα, ἢ μέγα φρονοῦντα. Vide Adag.

g Epaphus Inachi nepos. *Antonomasia.*

Credis, & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëthon, irámq; pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convitia matrem.
Quóq; magìs doleas genitrix, ait, En! Ego liber,
Ille ferox, tacui: pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuisse, & non potuisse refelli.
At tu, si modò sum cœlesti stirpe creatus,
Ede notam tanti generis, méq; assere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo,
Pérq; suum, Meropísq; caput, tedásq; [h] sororum
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Mota magìs dicti sibi criminis, utraque cœlo
Brachia porrexit: spectansque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruscis,
Nate tibi juro, [i] quod nos audítque vidétque:
Hoc te quem spectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole satum: si ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, sítque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nôsse penates:
Unde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
Si modò fert animus, gradere, & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo, lætus post talia matris
Dicta suæ Phaëthon, & [k] concipit æthera mente:
Æthiopásq; suos, positósque sub ignibus Indos
Sydereis transit, patriósque adit impiger ortus.

h Heliadum.

i Homer. Ὀδ. μ. Ἠέλιος δ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.

k Omnia sibi magna pollicetur. Proverb. figura.

PUB.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER II.

FABULA I.

De Phaëthonte.

Egia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammásq; imitante pyropo:
Cujus ebur nitidum fastigia summa tegebat:
Argenti bifores radiabant limine valvæ.
Materiam superabat [a] *opus: nam* [b] *Mulciber illic*
Æquora cœlârat medias cingentia terras,
Terrarúmq; orbem, cœlúmq; quod imminet orbi.
Cœruleos habet unda deos, Tritona canorum,
Proteáq; [c] *ambiguum, balænarúmq; prementem*
[d] *Ægæona suis immania terga lacertis,*
Deridáq;, & natas quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam: FACIES non omnibus una est,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
Terra viros, urbésque gerit, sylvásque, ferásque,
Fluminàque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc super imposita est cœli fulgentis imago:
[e] *Signáque sex foribus dextris, totidémq; sinistris.*
Quo simul [f] *acclivo Clymeneïa limite proles*
Venit, & intravit dubitati tecta parentis:
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus,
Consistítq; procul: neq; enim propiora ferebat
Lumina. Purpureo velatus veste sedebat
In solio Phœbus, claris lucente smaragdis.

a Artis præstantia eminebat super pretium.
b Vulcanus à mulcendo sic dictus. Græc. μειλίχιος θεός. Imitat. est Hom. Il. 6. Achil. clyp.
c Varias formas induentem.
d Numen marinum, secundum Hesych. Papin. l. 5. Thebaid. *Diis pelagi, ventisque, & Cycladas Ægæoni Ampl.* Vide Turneb. lib. 19. cap. 2.
e Zodiaci circuli signa alia dextra, quæ & Septentrionalia, alia sinistra, quæ Australia.
f Arduo, edito.

A de-

A dextra lævâque Dies, & Mensis, & Annus,
Seculaq; & positæ spatiis æqualibus g *Horæ:*
Vérq; novum stabat cinctum florente corona:
Stabat nuda æstas, & spicea serta gerebat:
Stabat & Autumnus h *calcatis sordidus uvis:*
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aspicit omnia, vidit.
Quæq; viæ tibi causa? quid hac, ait, arce petisti
Progenies Phaëthon haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das i *usum mihi nominis hujus,*
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat:
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem k *detrahe nostris.*
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiúsque accedere jussit:
Amplexúq; dato, Nec tu meus esse negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quóq; minùs dubites, quodvis pete munus; & illud
Me tribuente feres: promissi testis adesto
l *Diis juranda palus, oculis incognita nostris.*
Vix bene m *desierat: Currus petit ille paternos,*
Inq; diem alipedum jus, & moderamen equorum.
Pœnituit jurâsse patrem; qui terq; quaterq;
Concutiens illustre caput, TEMERARIA, *dixit,*
Vox mea facta n *tua est: utinam promissa liceret*
Non dare! confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem.
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas:
MAGNA petis, Phaëthon, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale quod optas.
Plus etiam quàm quod Superis contingere fas est
Nescius affectas: placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe
Me valet excepto: vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus: Et QVID Jove majus habetur?
Ardua prima via est, & quà vix manè o *recentes*
Enituntur equi; medio est altissima cœlo:
Unde mare, & terras ipsi mihi sæpe videre

Fit

g Homer. ἰλ. θ. Horas custodes facit portarum cœlestium, Τῇς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς, οὔλυμπός τε. Divisio enim temporum, & distinctio anni atque diei, existit de cœlestibus conversionibus.

h De uvarum calcatione infectas sordibus. *Idolopœia.*

i Ut progenies tua perhiberi possim.

k Adime.

l Stygia palus Virg. 6. *Dii cujus jurare timent, & fallere numen* Hesiod. Theog. Hom. Odyss. 5.

m Oratio deficiens verbis: subaudiendum enim loqui.

n Juris tui, promisso cadente in debitum.

o Integri viribus, nondum defessi.

Fit timor, & o pavida trepidat formidine pectus.
Ultima p prona via est, & eget moderamine certo:
Tunc etiam, quæ me subjectis excipit undis,
Nè ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde quòd assidua rapitur vertigine q cœlum,
Syderáque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor r in adversum: nec me qui cætera vincit
Impetus, & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid ages? poterisne s rotatis
Obvius ire polis, nè te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbésque Deorum
Concipias animo, delubráque ditia donis
Esse. Per insidias iter est formásque ferarum.
Utq; viam teneas, nullóque errore traharis:
t Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniósque arcus, violentíque ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus u efflat,
In promptu regere est: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluêre animi, cervíxque repugnat habenis.
At tu, funesti nè sim tibi muneris autor,
Nate cave: dum résque sinit, tua corrige vota.
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis: Do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
Ecce meos! utinámque oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas!
Deniq; quicquid habet dives, circumspice, mundus,
Déque tot ac tantis cœli, terræq;, marisque,
Posce bonis aliquid: nullam x patiêre repulsam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam, Phaëthon, pro munere poscis.
y Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Nè dubita, dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optâris: sed tu sapientiùs opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propositúmque z premit, flagrátque cupidine currus.
Ergò, quà licuit genitor cunctatus, ad altos

o Ab effectu quæ pavidos efficit.
p Declivis.
q Extimum scilicet seu primum mobile.
r Ab occasu versus ortum: qui est motus secundorum mobilium.
s Rapidis. conversioni cœli, quæ fit circa polos.
t Perducit Phaëth. per totum Zodiac. uno die, qui motus est laboris annui.
u Virg. *-lucémq; elatis naribus efflant.*
x Feres.
y κατὰ τὸ σιωπώμενον. Intelligitur, Phaëth. amplexum fuisse Solem.
z Perseverat in suo proposito.

Deducit juvenem, [a] Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positæq; ex ordine gemmæ,
Clara [b] repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dúmq; ea [c] magnanimus Phaëthon miratur, opúsque
Perspicit; ecce! vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena [d] rosarum
Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina [e] cogit
Lucifer & cœli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terras mundúmque rubescere vidit,
Cornuáque extremæ velut [f] evanescere Lunæ,
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Jussa Deæ celeres peragunt, ignémque vomentes
Ambrosiæ succo saturos præsepibus altis
Quadrupedes ducunt, addúntque sonantia fræna.
Tum pater ora sui sacro medicamine nati
Contigit, & rapidæ fecit patientia flammæ:
Imposuítque comæ radios, præsagáque luctus
Pectore sollicito repetens suspiria dixit,
Si potes his saltem monitis parêre parentis,
Parce puer [g] stimulis, & fortiùs utere [h] loris.
Sponte sua properant: labor est inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per [i] arcus.
Sectus in obliquum est lato curvamine limes,
[k] Zonarúmque trium contentus fine, polúmque
Effugit Australem, junctámque aquilonibus Arcton:
Hâc sit iter: manifesta rotæ vestigia cernes.
Utq; ferant æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec summum molire per æthera currum.
Altiùs egressus cœlestia signa cremabis;
Inferiùs terras: Medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior [l] tortum declinet ad Anguem,
Neve sinisterior pressam rota ducat ad [m] Aram,
Inter utrumque tene: fortunæ cætera mando,
Quæ juvet, & meliùs, quàm tu tibi, consulat opto.
Dum loquor [n] Hesperio positas in littore metas
Humida nox tetigit: non est mora libera nobis.
Poscimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu; vel, si mutabile pectus

a Quos Vulcanus fabricaverat.
b Radiorum solarium refractione.
c Imitat. Lucret. lib. V. Magnanimum Phaëth.
d Homero ῥοδοδάκτυλος ἠὼς, dicitur quia ῥοδόχρους est propter roseum auroræ ruborem
e Præ se agit, atque adeò propellit.
f Luce, sc. Solis majore officiente minori, eámque obscurante & offundente.
g Flagellis.
h Frænis & habenis, ut volantes cohibeat potiùs, quàm instiget.
i Circulos per quos cœlum in quinque Zonas dispescitur.
k Non Zonarum, sed circulorum scil. æquatoris, & duorum tropicorum, qui sunt limites utrinque Zodiaci.
l Tortuosum, sinuosum, qui est ad polum Arcticum.
m Quæ declinat versus pol. antarcticum.
n Mari Atlantico.

Est

Est tibi, consiliis, non curribus utere nostris,
Dum potes, & [o] solidis etiam nunc sedibus astas,
Dúmque malè optatos nondum premis inscius axes;
Quæ tutus spectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Státq; super, manibúsq; datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit [p] indè parenti.
Interea volucres Pyrois, Eous, & Æthon
Solis equi quartúsque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibúsque repagula pulsant.
Quæ postquam Tethys fatorum ignara [q] nepotis,
Reppulit, & facta est immensi copia cœli,
Corripuêre viam, pedibúsq; per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas, pennísque [r] levati
Prætereunt ortos iisdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ justo sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere insueto vacuos dat in aëre saltus,
Succutitúrque altè, similísque est currus inani.
Quod simul ac sensêre, ruunt, tritúmque relinquunt
Quadrijugi spatium, nec quo priùs ordine currunt.
Ipse pavet, nec quà commissas flectat habenas,
Nec scit, quà sit iter; nec, si sciat, imperet illis.
Tum primùm radiis [s] gelidi caluêre Triones:
Et [t] vetito frustrà tentârunt æquore tingi.
Quæq; [u] polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra priùs, nec formidabilis ulli,
Incaluit, sensitque novas [x] fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugisse, Boote,
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant.
Ut verò terras despexit ab æthere summo
Infelix Phaëthon penitus penitúsque [y] jacentes,
Palluit, & subito genua intremuêre timore,
Súntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ:
Et jam mallet equos nunquam tetigisse paternos:
Jam cognôsse genus piget, & valuisse rogando:
Jam Meropis dici cupiens: ità fertur, ut acta
Præcipiti [z] pinus Borea, cui cuncta remisit

o Nondum sublatus in currum præcipitem & incitatum.

p Ex curru m. scr. *ille* malè.

q Phaëthont. ex Clym. filia.

r Sublati.

s Septentriones frigidi propter Solis ἀπροσί-λευσιν.

t A Junone scipet *Prolepsin*, sive per historiæ anticipationem à poëta dictum. Virg. *Arctos Oceani metuentes æquore tingi.*

u Draco Borealis, quod utrique Ursæ juxta pol. implicatur.

x Serpentes in æstu sæviores sunt. Virg. 3 Georg. *Sævit agris asperque siti, atque exterritus æstu.* Salust. Quod gen. siti magis quàm aliâ re accenditur.

y Depressas.

z Navis pinea, *Metonym.*

Fræna suus rector, quam Diis, votisque reliquit.
Quid faciat? multum cœli post terga relictum;
Ante oculos plus est; animo metitur utrumque:
Et modò, quos illi fas tum contingere non est,
Prospicit occasus, interdum respicit ortus.
Quidq; agat ignarus, stupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoq; in vario passim miracula cœlo,
Vastarúmq; videt trepidus [a] simulacra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius: & cauda flexisq; utrinq; [b] lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum.
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni,
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remisit:
Quæ postquam summo sensêre jacentia tergo,
Expatiantur equi, nullóque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt, quáque impetus egit,
Hàc sine lege ruunt, altóque sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiúntque per avia currum.
Et modò summa petunt, modo per decliva, [c] viásque
Præcipites spatio terræ propiore feruntur,
Inferiúsque suis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambustáque nubila fumant.
Corripitur flammis [d] ut quæq; altissima tellus,
Fissáque agit rimas, & succis aret ademptis.
Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiámque suo præbet seges arida damno.
Parva queror: magnæ pereunt cum mœnibus urbes,
Cúmque suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt, sylvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurúsque, Cilix, & Tmolus, & Oete,
Et tum sicca, priùs celeberrima fontibus, Ide,
Virgineúsque Helicon, & [e] nondum Oeagrius Æmus:
Ardet in immensum [f] geminatis ignibus Ætna,
Parnassúsque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimásq;,
Dindymáq;, & Mycale, [g] natúsq; ad sacra Cithæron,
Nec

a Monstra.
b Chelis: Veteres enim ut & Aratus, non habuerunt libræ sig-num: sed scorp. in 60. part. quæ sunt duor. δωδεκατημορίων spat. diviserunt: cujus partes priores chelas nominárunt.
c Epexegeticè: per decl. hoc est, vias præcip. seu pronas.
d Ubi.
e Nondum n. laniatus ibi erat Orph. Oeagri filius.
f Duplicatis propter incend. Phaëthont. cùm alioqui Ætna perpetuis flagret ignib.
g Propter Orgiorum frequentiam.

Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossáq; cum Pindo, majórq; ambobus Olympus,
Aëriæq; Alpes, & nubifer Apenninus.
Tum verò Phaëthon cunctis è partibus orbem
Aspicit accensum, nec tantos sustinet æstus:
Ferventésque auras, velut è fornace profunda,
Ore trahit, currúsq; suos candescere sentit.
Et neq; jam cineres, ejectatámq; favillam
Ferre potest, calidóq; involvitur undiq; fumo;
Quóq; eat, aut ubi sit, picea caligine tectus
Nescit, & arbitrio [h] volucrum raptatur equorum. h Suprà, alipedum.
Sanguine tum credunt in corpora summa vocato,
[i] Æthiopum populos nigrum traxisse colorem: i Historica fabulis admiscet more poëtarum.
Tum facta est Libye raptis humoribus æstu
Arida: tum nymphæ passis fontésq;, lacúsq;,
* Defluxêre comis: quærit Bœotia Dircen, * Deflevêre.
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec sortita loco distantes flumina ripas
Tuta manent: Medius Tanais fumavit in undis,
Peneúsq; senex, Teuthranteúsq; Caycus,
Et celer Ismenos cum Phocaico Erymantho,
Arsurúsq; iterum Xanthus, flavúsq; Lycormas,
Quíq; recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniúsq; Melas, & Tænareus Eurotas:
Arsit & Euphrates Babylonius, arsit Orontes,
Thermodoonq; citus, Gangésq;, & Phasis, & Ister.
Æstuat Alphëus, ripæ Sperchiades ardent,
Quódq; suo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum:
Et, quæ Mæonias celebrârant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluêre Caystro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
[k] Occuluítq; caput, quod adhuc latet: ostia septem
Pulverulenta * vacant, septem sine flumine valles. k Imitatus est Tibul. lib. 1. Eleg. 7.
Sors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat, * Jacent.
[l] Hesperiósq; amnes Rhenum, Rhodanúmq;, Padúmq;, l Occiduos.
Cuiq; fuit rerum * permissa potentia Tibrim. * Promissa.
Dissilit omne solum, penetrátq; in Tartara rimis
Lumen, & [m] infernum terret cum conjuge regem: m Plutonem cum Proserpina.
Et mare contrahitur, siccæq; est campus arenæ
Quod modò pontus erat: quósq; altum [n] texerat æquor n Operuerat fluctibus.

o Scopuli eminent.

Existunt o montes, & sparsas Cycladas augent.
Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoque Nerea fama est,
Doridáq;, & natas, tepidis latuisse sub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat; ter non tulit aëris ignes.

p Ambita, supr.

Alma tamen Tellus, ut erat p circundata ponto,
Inter aquas pelagi, contractósq; undiq; fontes,
Qui se condiderant in opacæ viscera matris,

q Terræ Somatopoia. r Similit. Aristoph. terram vocat Pandoran: quod omnia ad vitam necessar. suppeditet. Giphan pro omniferos legit omnitenens, ut sit idem quod omniparens apud Lucret. & Maron. Jove incendii utor e.

q Sustulit r omniferos collo tenus arida vultus:
Opposuítq; manum fronti, magnóq; tremore
Omnia concutiens paulum subsedit; & infra
Quàm solet esse, fuit: sacráq; ità voce profatur,
Si placet hoc, meruiq;, quid ô tua fulmina cessant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademq; s autore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo:
(Presserat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inq; oculis fumum: volitant super ora favillæ.
Hósne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiíq; refers, quòd adunci vulnera aratri
Rastrorúmq; fero, totóque exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentáq; mitia fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?

Hanc incendii cladem. u Suprà, Finge datos currus. Concessio.

Sed tamen t exitium u fac me meruisse: quid undæ?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longiùs absunt?
Quòd si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus, quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixq; suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli,
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neq; enim tolerare vaporem
Ulteriùs potuit, nec dicere plura, suúmque
Rettulit os in se, propioráq; manibus antra.

At

At pater omnipotens superos testatus, & [x] ipsum, x Solem.
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
Unde solet nubes latis inducere terris,
Unde movet tonitrus, vibratáque fulmina jactat.
Sed neq;, quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cœlo demitteret, imbres.
Intonat, & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam: pariterq;, animâq;, rotisque
Exuit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria facto
Colla jugo eripiunt, abruptáq; lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsáq; sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaëthon, rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longóq; per aëra tractu
Fertur: ut interdum de cœlo stella sereno,
Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul à patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus, fumantiáque abluit ora.

FABULA II. III.

De sororibus Phaëthontis in arborem conversis.

NAiades Hesperiæ [a] trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum:
[b] *HIC situs est Phaëthon, currus auriga paterni,*
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
At pater [c] obductos luctu miserabilis ægro
Condiderat vultus: &, si modò credimus, unum
Isse diem sine sole ferunt; incendia lumen
Præbebant, aliquísque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris & amens,
Et laniata sinus, totum [d] percensuit orbem,

a Fulmine trifido: aliud enim penetrans, aliud adurens, aliud decolorans: sive, ut aliis, lucens, feriens, & ardens. b Phaëthontis epitaphium. Tibull. *Lygdamus hic situs est.* Solennia enim hæc erant inscriptionis tumulorum verba, sed de iis propriè usurpata, qui mortui conditi essent. Vide Cic. 2. de Legibus. c Velatos, coopertos. d Peragravit.

Exanimésq; artus primò, mox ossa requirens:
Repperit ossa tamen peregrina condita ripa,
Incubuítque loco, nomenq; in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.

* Fletu, m. ser-duo. Tibull. *Nil opus est fletu: lacrymis erit aptius uti.*

Nec minùs Heliades *lugent, & inania morti
Munera dant lacrymis, & cæsæ pectora palmis
Non auditurum miseras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant, asternuntúrq; sepulcro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem,
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)

e Phaëthontis sorores in arbore mutantur.
* Terra.

Plangorem dederant, è quîs e Phaëthusa sororum
Maxima, cùm vellet * terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia cùm crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dúmque ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Pérq; gradus uterum, pectúsq;, humerósq;, manúsq;,

f Clymenen.

Ambit & extabant tantùm ora vocantia f matrem.
Quid faciat mater, nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat atque illuc? &, dum licet, oscula jungat?
Non satis est; truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at indè
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.

* Unde, Electrum quod Latinè succinum, ex lacrymis sororum Phaëthontis. Plinius lib. ult. cap. 2.

Parce precor, mater, quæcunq; est saucia clamat,
Parce precor: nostrum laceratur in arbore corpus.
Jámq; vale: cortex in verba novissima venit.
* Inde fluunt lacrymæ, stillatáque sole rigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.

FABULA IIII.

De Cycno.

a Monstrosæ Heliadum metamorphosi.

Affuit huic a monstro proles Stheneleïa Cycnus:
Qui tibi materno quamvis à sanguine junctus,
Mente tamen, Phaëthon, propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amnémque querelis

Erida-

Eridanum implêrat, sylvámque sororibus auctam:
Cùm vox est tenuata viro, canæq; capillos
Dissimulant plumæ, collúmque à pectore longè
Porrigitur, digitósque ligat junctura rubentes.
Penna latus velat, tenet os sine acumine rostrum,
Fit nova [b] Cycnus avis, nec se cœlóque, Joviq;
Credit, ut injustè missi memor ignis ab illo,
Stagna petit, patulósq; lacus, ignémq; perosus:
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

b Cycnus Stheneli filius, Ligurum rex, in avem sui nominis.

FABULA V. & VI.

De Calisto in Ursam, & Arcade in Arctophylaca.

SQualidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipse sui decoris (Qualis, cùm deficit * orbi,
Esse solet, lucémque odit, séque ipse, diémque)
[a] Dátq; animum in luctus, & luctibus adjicit iram,
[b] Officiúmq; negat mundo: Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta, pigétque
Actorum sine fine mihi, sine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnésque dei non posse fatentur,
Ipse agat, ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tunc sciet, ignipedum vires expertus equorum,
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia solem
Numina, néve velit tenebras inducere terris
Supplice voce rogant: missos quoq; Juppiter ignes
Excusat, precibúsque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos, stimulóque dolens, & verbere sævit:
Sævit enim, natúmq; objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, & nè quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suíque
Roboris esse videt, terras hominúmque labores
Perspicit, (Arcadiæ tamen est impensior illi

* Orbe.

a Indulget luctibus, & lugendo excandescit.

b Agendi currum solarem, & lucis præbendæ mundo usuram.

c Nondum labentia, post factam incendio resiccationem.
Curæ suæ) fontésque, & [c] nondum audentia labi
Flumina restituit: dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læsásque jubet revirescere sylvas.
d Arcadicâ. Synecdochicè, vel Nonacridis, uxoris Lycaon filiâ,
Dum redit, itque frequens, in virgine [d] Nonacrina
Hæsit, & accepti caluêre sub ossibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo,
Nec positas variare comas: sed fibula vestem,
* Coercebat.
Vitta * coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modò læve manu jaculum, modò sumpserat arcũ,
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
e Virtutis aut gratiæ potestas ac possessio.
Gratior hac Triviæ. Sed NULLA [e] potentia longa est.
Ulterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas.
f Laxat, remittit.
Exuit hîc humero pharetram, lentósque [f] retendit
Arcus; inque solo, quod texerat herba, jacebat;
Et pictam posita pharetram cervice premebat.
Juppiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum conjux mea nesciet, inquit:
Aut, si rescierit, SUNT ô sunt jurgia tanti?
Protinus induitur faciem, cultúmque Dianæ,
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
g Qui enim deos adibant, salutem illis hoc verbo dicere solebant. Propert. lib. 4 eleg. 9.
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat; & [g] Salve numen, me judice, dixit,
Audiat ipse licèt, majus Jove: ridet, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula jungit,
h Adeò lasciva.
Nec moderata satis, nec [h] sic à virgine danda.
* Impetit.
Qua venata foret sylva narrare parantem
i Abique vi manifesta, absque stupri cupiditate, & libid.
* Impedit amplexu, nec [i] se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantùm modò fœmina posset,
([k] Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
k Ἀποστροφὴ ad Junonem πάθος habens.
Illa quidem pugnat: Sed quæ superare puella,
Quisve Jovem poterat? superum petit æthera [l] victor
Juppiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
l Voti compos.
m Passiva διαθέσει.
Indè pedem referens, penè est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce! suo [m] comitata choro [n] Dictynna per altum
n Diana, ἀπὸ τῶν δικτύων, hoc est, à retibus sic cognominata.
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visámque vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, nè Juppiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,

Sensit

Sensit abesse dolos, numerúmq; accessit ad harum.
o Heu! QUAM difficile est crimen non prodere vultu! o Γνώμη.
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:
Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et nisi quòd virgo est, poterat sentire Diana
p Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
q Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatrix r fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul est, ait, s arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
t Parrhasis erubuit: cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibúsque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: déque suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni u matrona Tonantis,
Distuleratq; graves in idonea tempora pœnas:
Causa moræ nulla est: & jam puer x Arcas (idipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat, adultera, dixit,
Ut fœcunda fores, fierétque injuria partu
Nota, Jovísque mei testatum dedecus esset.
Haud impunè feres: adimam tibi namque figuram,
Quæ tibi, quâque places nostro importuna marito.
Dixit, & arreptam prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam: Tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus, & aduncos crescere in ungues,
Officióque pedum fungi, laudatáque quondam
Ora Jovi lato fieri deformia rictu.
Néve preces animos, & verba precantia flectant,
Posse loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenáque terroris rauco de gutture fertur.

p Multis indiciis. Numerus finitus pro infinito.
q Nonus agebatur mensis.
r Æstu solari.
s Qui lavantes nos videat.
t Calisto Arcadica. Vide eand. fabul. lib. 2. Fastor.
u Juno, Periphrasis.
x Arcas Calistûs filius.
† CALISTO in ursam.

Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa,
Assiduóque suos gemitu testata dolores,
[y] *Qualescunque manus ad cœlum & sydera tollit,*
Ingratúmque Jovem nequeat cùm dicere, [z] *sentit.*
Ah! Quoties sola non ausa quiescere sylva,
Ante domum, quondámque suis erravit in agris!
Ah! Quoties per saxa canum latratibus acta est!
Venatríxque metu venantum territa fugit!
Sæpe feris latuit visis oblita quid esset,
Ursáque conspectos in montibus horruit ursos:
Pertimuítque lupos, quamvìs pater esset in illis.
Ecce! [a] *Lycaoniæ proles ignara parentis*
Arcas adest, [b] *ter quinque ferens natalibus annos;*
Dúmque feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibúsque plagis sylvas * *Erymanthidas ambit,*
Incidit in matrem, quæ restitit Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit. Ille refugit,
Immotósque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit, propiúsque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens, paritérq;, ipsósque, nefásque
Sustulit, & celeri raptos per inania vento,
Imposuit cœlo, vicináque sydera fecit.
Intumuit Juno, postquam inter sydera pellex
Fulsit, & ad canam descendit in æquora Tethyn
Oceanúmque senem, quorum reverentia movit
Sæpe Deos, causámque viæ scitantibus, * *inquit,*
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus hic adsim? Pro me tenet altera cœlum.
* *Mentiar: obscurum nisi nox cùm fecerit orbem*
Nuper honoratas summo * *mea vulnera cœlo*
Videritis stellas illic, ubi [c] *circulus axem*
Ultimus extremum, spatióque brevissimus ambit.
Est verò, cur quis Junonem lædere nolit,
Offensámque tremat, quæ prosum sola nocendo?
O ego quantum egi! quàm vasta potentia nostra est!
Esse hominem vetui; facta est Dea: sic ego pœnas
Sontibus impono; sic est mea magna potestas.
* *Vindicet antiquam faciem, vultúsque ferinos*
Detrahat, Argolica quod in antè [d] *Phoronide fecit:*
Cur

y Quas tum habebat in ursam mutata.
z Remanente scil. mente pristinâ.
a Lycaon in lupum conversus erat.
b Natus an. xv.
* *Erymanthidos.*
* *Tecta.*
* *Infit.*
* *Mentior.*
* *Nova lumina.*
c Arcturus circulus.
* *Vendicet.*
d *Io* Phoroneïpte.

*Cur non * expulsa ducit Junone, meòque*
Collocat in thalamo, socerúmque Lycaona sumit?
At vos si læsæ tangit contemptus alumnæ,
e Gurgite cœruleo septem prohibete triones,
Syderáque in cœlum stupri mercede recepta
Pellite, nè f puro tingatur in æquore pellex.

* *Et pulsâ.*
e Oceano: quo nomine poëtæ horizontem appellant, quem nunquam subeunt: Virg. *Arctos Oceani metuentes æquore tingi.*
f Expiante scelera.

FABULA VII. VIII. & IX.
De Corvo, Coronide, & Nyctimene.

Dii maris annuerant: habili Saturnia curru
*Ingreditur liquidum pavonibus * aëra pictis,*
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cùm candidus antè fuisses,
f Corve loquax subitò nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas:
g Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
LINGVA fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa h Coronis,
*Non fuit * Æmonia. Placuit tibi, i Delphice, certè,*
Dum vel casta fuit, vel inobservata: sed k ales
Sensit adulterium Phœbeïus; útque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter. Quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix:
Auditáque viæ causa, Non utile carpis,
Inquit, iter, nè sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid símq; vide, meritúmque require;
Invenies nocuisse fidem: Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo texta de vimine cista,
Virginibúsque tribus gemino de Cecrope natis
Servandam dederat, sed enim inconfessa quid esset,
Et legem dederat, sua nè secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos atque Herse; timidas vocat una sorores

* *Æthera.*
f Corvus candidus initio, deinde niger factus.
g Vide Liv. li. v. ab urb.
h Coronis nympha Thessalica Phlegiæ filia, à Phœbo adamatur.
* *Hæmon.*
i *Apostrophe* ad Apollinem.
k Corvus Phœbi minister.

Aglauros, nodósque manu diducit: & intus
Infantémque vident, apporrectúmque draconem.
Acta Deæ refero pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervæ,
Et ponar post [l] *noctis avem. MEA pœna volucres*
Admonuisse potest, nè voce pericula quærant.
[m] *At puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem*
Me petiit: licet hoc ex ipsa Pallade quæras:
Quamvìs irata est, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fuerámque ego regia virgo,
Divitibúsque procis (nè me contemne) petebar.
FORMA mihi nocuit: nam, cùm per littora lentis
Passibus, [n] *ut soleo, summa spatiarer arena,*
Vidit, & incaluit pelagi Deus, útque precando
Tempora cum blandis absumpsit inania verbis,
Vim parat, & sequitur: fugio, densúmque relinquo
Littus, & in molli nequicquam lassor arena.
Indè deos, hominésque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota est pro virgine virgo,
Auxiliúmque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigrescere pennis.
Rejicere ex humeris vestem molibar: at illa
Pluma erat, ínque cutem radices fixerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed néque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut antè, pedes retinebat arena,
Sed summa tollebar humo: mox acta per auras
Evehor, & data sum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodest, si diro facta volucris
Crimine Nyctimene nostro successit honori?
An, quæ per totam res est notissima Lesbon,
Non audita tibi est, Patrium temerâsse cubile
Nyctimenen: Avis illa quidem; sed conscia culpæ
Conspectum lucémque fugit, tenebrísque [o] *pudorem*
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor ista malo: nos vanum spernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominóq; jacentem
Cum [p] *juvene Æmonio vidisse Coronida narrat.*

l Noctuæ postponar.
m Ironicè, sicut ἀλλ' οἶμαι apud Dem.
n Postquam facta sum cornix. Virg. 1. Georg. *Et sola in sicca secum spatiatur arena.*
CORONIS Coronei filia in cornicem.
NICTIMENE in noctuam.
o Præ pudore se tenebris abdit.
p Ischyde Elati filio Hesiod. Ἰσχῦς γῆμε κορωνὶν Ἐιλατίδης.

Laurea

Laurea delapsa est audito crimine amantis,
Et pariter vultúsque Deo, plectrúmque colórque
Excidit: útque animus tumida fervebat ab ira,
Arma assueta capit, flexúmque à cornibus arcum
Tendit, & illa suo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractóque à vulnere ferro
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse,
Sed peperisse priùs: duo nunc moriemur in una.
Hactenus: & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus lethale secutum est.
POENITET (heu!) serò pœnæ crudelis amantem,
Séque quòd audierit, quòd sic exarserit, odit:
Odit avem, per quam crimen, causámque dolendi
Scire coactus erat: necnon arcúmque manúmque
Odit, cúmque manu temeraria tela sagittas:
Collapsámque fovet: [q] seráque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogúmque parari
Vidit, & arsuros supremis ignibus artus:
Tum verò gemitus ([r] neque enim cœlestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit: haud aliter quàm cùm, spectante juvenca,
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit claro cava [s] malleus ictu.
Ut tamen [t] ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, [u] injustáque justa peregit:
Non tulit in cineres labi sua Phœbus [x] eosdem
Semina, sed [y] natum flammis uteróque parentis
Eripuit, [z] geminíque tulit Chironis in antrum.
Sperantémque sibi non falsæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit consistere corvum.

q Intempestivâ medicatione.
r Idem alib. *Neque enim lacrymare deorum est.*
s Quo hostiam percutiebat victimatius sive popa. Græc. ῥοπάλῳ utebantur. Apollon. lib. 1. Argon.
t Non profuturos, vel non placentes ipsi mortuæ.
u Odio habitas exequias.
x In quos mater delabebatur rogis imposita.
y Æsculapium.
z διφυής. Apoll. lib. 2. ἄλλα μὲν ἵππῳ ἄλλα Θεῷ ἀτάλαντον ἀμοιβαδὶς εἴκελον αὐτῷ.

FABULA. X.

De Ocyroë in equam.

SEmifer interea divinæ stirpis alumno
Lætus erat, mistóque oneri gaudebat honore.
Ecce! venit rutilis humeros projecta capillis

* *Semivir.* Indicatur utroque Chiron Centaurus.

Filia

* Cariclo. Caici.
Filia Centauri, quam quondam Nympha * Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
a Medicas, chirurgicas.
Ocyroën. Non hæc artes contenta [a] paternas
b Ocyroë vates.
Edidicisse fuit: [b] fatorum arcana canebat.
Ergò ubi vaticinos concepit mente furores,
c Afflatu divino.
Incaluítque [c] Deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem, Totíque salutifer orbi
Cresce puer, dixit: Tibi se mortalia sæpe
d Vitam fatis ereptam.
Corpora debebunt; [d] animas tibi reddere ademptas
Fas erit; idque semel Diis indignantibus ausus,
* Probiberis.
e Jovis avi fulmine Virg. 7. Fulmine Phœbig. Stygias detrusit ad undas.
Posse dare hoc iterum flamma * probibebere [e] avita;
Eq; Deo corpus fies exangue, Deúsque,
Qui modò corpus eras, & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cùm cruciabere diræ
f Hydræ Lerneæ, cujus cruore Hercul. sagittas infecerat.
Sanguine [f] serpentis per saucia membra recepto:
g Immortali.
Teque ex [g] æterno patientem numina mortis
h Parcæ.
Efficient, [h] tripliceśque Deæ tua fila resolvent.
Restabat fatis aliquid, suspirat ab imis
Pectoribus, lacrymæq; genis labuntur obortæ:
Atque ità, Prævertunt, inquit, me fata, vetórque
Plura loqui, vocísque meæ præcluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi: mallem nescisse futura.
† OCYROE in equam.
† Jam mihi subduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet; jam latis currere campis
i Propter patrem parte alterâ equum.
Impetus est; in equam, [i] cognatáque pectora vertor.
Tota tamen quare? Pater est mihi nempe biformis.
* Dicenti.
Talia * dicentis pars est extrema querelæ
Intellecta parum: confusáque verba fuerunt.
Mox, nec verba quidem, nec equæ sonus ille videtur,
Sed simulantis equam, parvóque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos alligat ungues
k Amisso enim priore nomine, postquam in equam conversa est, Euippe nominata est.
Perpetuo cornu levis ungula, crescit & oris
Et colli spatium, longæ pars maxima pallæ
Cauda fit, útque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiêre jubas, pariterque novata est
Et vox, & facies: [k] nomen quoque monstra dederunt.

FABULA XI.

De Batto mutato in indicem.

FLebat, opémque tuam frustra [a] *Philyreïus heros,*
[b] *Delphice, poscebat: nam nec rescindere magni*
Jussa Jovis poteras, nec, si rescindere posses,
Tunc aderas: Elim Messeniáque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te [c] *pastoria pellis*
Texit: * *onúsque fuit baculus sylvestris olivæ;*
[d] *Alterius, dispar septenis fistula cannis.*
Dúmque amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boves: videt has [e] *Atlantide Maia*
Natus, & arte sua sylvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi natus in illo
Rure senex, [f] *Battum vicinia tota vocabat.*
Divitis hic saltus, herbosáque pascua Nelei,
Nobiliúmque greges custos servabat equarum.
Hunc timuit, blandáque manu seduxit, & illi,
Quisquis es hospes, ait, si fortè armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam;
Et dedit. Accepta, voces has reddidit hospes:
Tutus eas; [g] *lapis ista priùs tua furta loquetur;*
Et lapidem ostendit. Simulat Jove natus abire.
Mox redit: &, versa pariter cum voce figura,
Rustice, vidisti si quas hoc [h] *limite, dixit,*
Ire boves, fer opem, [i] *furtóque silentia deme;*
Juncta suo pariter dabitur tibi fœmina tauro.
At senior, postquam est [k] *merces geminata, Sub illis*
Montibus inquit, erant; & erant sub montibus illis.
Risit Atlantiades: &, Me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait; perjuráque pectora vertit
[l] † *In durum silicem, qui nunc quoque dicitur index:*
Inq; nihil merito vetus est infamia [m] *saxo.*

a Chiron Saturni & Philyræ filius: *Periphrasis.*
b *Apostrophe* ad Apoll.
c Apollo pastor. Tib. *Pavit & Admeti tauros formosus Apollo.* Vide Eurip. Alcest.
* *Onus dextra bac.*
d Scil. lævæ.
e *Periphrasis* Mercurii
f Battus Nelei filius ruricola.
g Huc pertinet parœmia, *Lapidi dixeris.*
h Separante agros Pyliorum à Messeniis.
i Furtum indica.
k Senec. Agam. *Pretio parata vincitur pretio fides.*
l † BATTUS mutatus in silicem.
m Basanus, lapis Lydius.

FABULA XII.

De Aglauro in lapidem.

Hinc se sustulerat paribus [a] Caducifer alis:
[b] Munychiósq; volans agros, gratámq; Minervæ
* Despiciebat humum, cultíq; arbusta [c] Lycei.
Illa fortè die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
[d] Pura [e] coronatis portabant sacra canistris.
Indè revertentes Deus aspicit ales, itérque
Non agit in rectum, sed in orbem curvat eundem.
Ut volucris visis rapidissima milvius extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra [f] ministri,
Flectitur in gyrum, nec longiùs audet abire,
[g] Spémque suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus, & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quàm cætera sydera, fulget
Lucifer; & quanto, quàm Lucifer, aurea Phœbe:
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat, erátque decus pompæ, comitúmque suarum.
Obstupuit forma Jove natus: & æthere pendens,
Non secùs exarsit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit: volat illud, & incandescit eundo;
Et, quos non habuit, sub nubibus invenit ignes:
Vertit iter, cœlóque petit diversa relicto,
Nec se dissimulat: tanta est [h] fiducia formæ.
Quæ quanquam justa est, cura tamen adjuvat illam,
Permulcétque comas, chlamydémq; ut pendeat aptè,
Collocat, ut limbus, totúmque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit, & arcet,
Virga sit: ut tersis niteant talaria plantis.
Pars secreta domus, ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu * Pandrose dextrum,
Aglauros lævum, medium possederat Herse.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium, noménq; Dei [i] scitarier ausa est,
Et causam adventus. Cui sic respondit [k] Atlantis

a Caduceator: Hesiod. Theogon. κήρυκ' ἀθανάτων appellat.
* *Despectabat.*
b Atticos. Ex parte totum. Munychia tumul. à quo porrectus murus Athenas cum Piræo & duobus aliis portub. connectebat. m. scr. habet *Monichiósque.*
c Atticæ locus à Lyco Pandionis F. sic dictus, teste Pausan. ubi & gymnas. Arist. fuit Lyceum ab eo dictum.
d κανηφόρον: unde & puellæ ipsæ κανηφόροι. q.d. canistriferæ, & sacra ipsa Canephoria. Vide Pausan. & Nat. Comit.
e Ad marginem usque plenis: sicut Virgil. & *vina coronant.*
f ὑπηρέται. Dionys. Halicarn. Indicatur autem popa. Sueton. in Caligul.
g Exta, quibus inhiat.
h Proper. lib. 3. Fal. *est ista tua mulier fiducia forma.* * *Pandrosa* m. scr.
i Scifcitari, percontari. k Mercur. *Periphrasis.*

Pleïonésq; nepos, Ego sum, qui jussa per auras
Verba patris porto: pater est mihi Juppiter ipse.
Nec fingam causas: tu tantùm fida sorori
Esse velis, prolísque meæ matertera dici.
Herse causa viæ est: faveas oramus amanti.
Aspicit hunc oculis [l] *iisdem, quibus abdita nuper*
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Próque ministerio magni sibi ponderis aurum
Postulat: [m] *interea tectis excedere cogit.*
Vertit ad hanc torvi [n] *dea bellica luminis orbes,*
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Ut pariter pectus, positámque in pectore forti
Ægida concuteret: [o] *subit, hanc arcana profana*
Detexisse manu, tum cùm sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data fœdera vidit,
Ingratámque Deo fore jam, ingratámq; sorori,
Et ditem sumpto, quod avara poposcerat, auro.
Protinus Invidiæ nigro squallentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
Tristis, & [p] *ignavi plenissima frigoris, & quæ*
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Constitit ante domum (neq; enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat,
Concussæ patuêre fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, [q] *vitiorum alimenta suorum,*
Invidiam; visáq;, oculos avertit: At illa
Surgit humo pigrè, semesarúmque relinquit
Corpora serpentum, passúq; incedit inerti.
Utq; deam vidit formâq; armísque decoram,
Ingemuit, vultúmque deæ ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto;
Nusquam recta acies; livent rubigine dentes;
Pectora felle virent; lingua est suffusa veneno;
Risus abest, nisi quem visi movêre dolores;
Nec fruitur somno, [r] *vigilantibus excita curis:*
Sed videt [s] *ingratos, intabescítq; videndo,*

l Avaris & lividis.

m Dum aurum afferat.

n Pallas γλαυκῶπις.

o In mentem venit.

INVIDIæ *Hypotyposis.*

p Ab effectu: quòd homines ignavos efficit. Ità alibi pigrum frigus dicitur.

q *Synthesis* epexegetica.

r Alibi, curam vigilem dixit simili tropo.

s Displicentes sibi adversos. Horat. *Invidus alterius macrescit rebus opimis.*

Καὶ φθόνῳ τοῦτο μόνον πρόσεστιν ἀγαθὸν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσίν ἐστι. Isocrat. Evag.

Successus

Successus hominum; carpitque, & carpitur unà;
Suppliciúmq; suum est.[t] Quamvis tamen oderat illā,
Talibus affata est breviter Tritonia dictis:
Infice tabe tua natarum Cecropis unam,
Sic opus est, Aglauros ea est. Haud plura locuta,
Fugit, & impressa tellurem reppulit hasta.
Illa deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, * successorúmq; Minervæ
Indoluit, baculúmq; capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant: adopertáque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritq; herbas, & summa * papavera carpit,
Afflatúque suo populósque, urbésque, domósque
Polluit, & tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingeniisque, opibúsque, & festa pace virentem,
Vixq; tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed postquam thalamos intravit [u] Cecrope natæ,
Jussa facit: pectúsque manu [x] ferrugine tincta
Tangit, & [y] hamatis præcordia sentibus implet,
Inspiratque nocens virus, piceúmq; per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Neve mali caussæ spatium per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatúmque sororis
Conjugium, pulchráq; deum sub imagine ponit,
Cunctáq; magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentáque miserrima tabe
Liquitur, ut glacies [z] incerto saucia sole;
Felicísq; bonis aliter non uritur Herses,
Quàm cùm spinosis ignis supponitur herbis,
Quæ neq; dant flammas, [a] lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, nè quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen [b] rigido narrare parenti.
Denique in adverso venientem limine sedit
Exclusura Deum: cui blandimenta, precésque,
Verbáque [c] jactanti mitissima, [d] Desine, dixit,
Hinc ego me non sum nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, isto;
Cœlatásque fores virga patefecit: At illi
† Surgere conanti partes, quascunque sedendo

* Fle-

t Hyperbaton. Quamvis oderat illam, tamen affata est.
* successibus atque Muner. m. scr.
* Cacumina herbarum scilicet h. e. apicem seu stamen, juxta illud: Summa petit livor. Lucr. v. Invidia quoniam, ceu fulmine, summa vaporant Plerumque.

u Aglauri Cecropis filiæ
x Exesurâ pectus illius, sicut ferrum solet rubigo erodere.
y Curis spinosis & mordacibus.

z Mutabili. Ità alibi: Aëre non certo.
a Igne modico & leviter ardente
b Moroso, difficili

c Incassum adhibenti.
d Blanditiis scil. me sollicitare.
† AGLAUROS in lapidem.

* Flectitur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat [c] recto se * tollere trunco:
Sed genuum junctura riget, frigúsque per * ungues
Labitur; & pallent amisso sanguine venæ.
Utq; malum latè solet immedicabile cancer
Serpere, & illæsas vitiatis [f] addere partes:
Sic lethalis hyems paulatim in pectora venit,
Vitalésque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est; nec, si conata fuisset,
Vocis habebat iter: saxum jam colla tenebat,
Oráque duruerant, signúmque exangue sedebat.
Nec lapis albus erat: sua mens infecerat illam.

* Flectimus, idq; melius. Partes autem dixit nates Synecdochicé.
c Corpore erecto
* Attollere.
* Artus.
f Unam post alteram corripiendo.

FABULA XIII.
De Europa à Tauro rapta.

Has ubi verborum pœnas mentísque profanæ
Cepit Atlantiades, [a] dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis * æthera pennis.
Sevocat hunc genitor, nec caussam fassus amoris,
Fide minister, ait, jussorum nate meorum,
Pelle moram, subitóque celer delabere cursu:
Quæq; tuam matrem tellus à parte sinistra
Suspicit, (indigenæ [b] Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete; quódq; procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & expulsi jamdudum monte juvenci
Littora jussa petunt, ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyriis comitata solebat.
[c] NON bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectórque deûm, cui dextra [d] trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem tauri, mistúsq; juvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis:
Quippe color nivis est, quam nec vestigia duri
Calcavêre pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris extant, armis [e] palearia pendent.
Cornua parva quidem; sed quæ contendere posses
Facta manu, puráq; magis pellucida gemmâ.

Jupiter ob Europam Agenoris filiam in taurum.
a Athenas, ἀπὸ τῆς Ἀθήνης.
* Aera.
b Phœniciam. Ex parte totum.
c Gnome Pub. Amare & sapere vix deo conceditur.
d Fulmine, cujus triplex est potestas, penetrare, adurere, colorare.
e Virg. 3. Georg. Et crurum tenus à mento palearia pendent.

Nulla

Nulla in fronte minæ, nec formidabile lumen
Pacem vultus habet. Miratur [f] Agenore nata,
Quòd tam formosus, quòd prælia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primò,
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans; &, dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus (vix, ah! vix [g] cætera differt)
Et nunc alludit, viridique exultat in herba;
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimq; metu dempto, modò pectora præbet
Virginea [*] palpanda manu, modò cornua sertis
Impedienda novis. Ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri.
Tum Deus à terra, siccóq; à littore sensim
Falsa pedum primò vestigia ponit in undis
Indè abit ulteriùs, mediiq; per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc; littúsque ablata relictum
Respicit; & dextra cornu tenet, altera dorso
Imposita est: tenues [h] sinuantur flamine vestes.

[f] Europa Agenoris filia. Periphrasis.

[g] Stupri consuetudinem.

[*] Plaudenda. Virg. eodem utitur.

[h] Flatu venti arcuantur instar velorum.

PUB.

PUBLII
OVIDII
NASONIS METAMORPHOSEΩN
LIBER III.

FABULA I.

De hominibus ex dentibus serpentinis ortis.

Amq; deus, posita fallacis imagine tauri, (*nebat:*
Se confessus erat, [a] *Dictæaq; rura te-* — a Cretam insulam. *Synecdoch.*
Cùm pater ignarus natam perquirere Cadmo
Imperat, & pœnam, si non invenerit, addit
Exilium, facto [b] *pius, & sceleratus eodem.* — b *Pius* erga natam *scelerat.* erga filium.
Orbe pererrato (quis enim deprendere * *posset* — * *possit* m. ser. duo.
Furta Jovis?) profugus patriámq;, irámq; parentis
Vitat [c] *Agenorides, Phœbique oracula supplex* — c Cadmus Agenor. filius. *Antonomasia.*
Consulit: &, quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus, ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa jugum, curvíque [d] *immunis aratri:* — d Nunquam aratro adjuncta.
Hac duce carpe vias: &, qua requieverit herba
Mœnia fac condas, Bœotiáque illa vocato.
Vix bene [e] *Castalia Cadmus descenderat antro;* — e Specu Delphi oraculi.
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum [f] *servitii signum cervice gerentem:* — f Jugi quod subiisset collo.
Subsequitur, pressóq; legit vestigia gressu,
Autorémque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopésque evaserat arva:
Bos stetit: & tollens speciosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ità respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneráque latus submisit in herbas.
Cadmus agit grates, peregrinæq; oscula terræ

Figit

Figit, & ignoto montésque, agrósque salutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire [g] *ministros,*
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus stabat, nulla violata securi,
Et specus in medio virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
[h] *Martius anguis erat* [i] *cristis præsignis & auro;*
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno;
Trésque micant linguæ, triplici stant ordine dentes.
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigêre gradu, demissáque in undas
Urna dedit sonitum; [k] *longo caput extulit antro*
Cœruleus serpens, horrendáque sibila misit.
Effluxêre undæ manibus: sanguísque relinquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immensos saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus; [l] *tantóque est corpore, quanto,*
Si totum spectes, [m] *geminas qui separat arctos.*
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrumque,
Occupat hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funesta hos tabe veneni.
[n] *Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras:*
Quæ mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigátque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat; telum splendenti lancea ferro,
Et jaculum; TELóque animus præstantior omni.
Ut nemus intravit, [o] *lethatáque corpora vidit,*
Victorémque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: † *dextrâque* [p] *molarem*
Sustulit, & magnum magno conamine misit.
Illius impulsu cum turribus ardua celsis
Mœnia mota forent: serpens sine vulnere mansit,
Loricæq; modo squamis defensus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.

g Seriphum & Dalleontem.

h A Marte, ejus loci custos appositus. Vide Suid. καδμεία νίκη.

i Cristis aureis ἐν δία δ'οῖν.

k *Emphasis:* antri enim longitudine metitur serpentis spatium.

l Comparatio *Hyperbolica.*

m Draco, qui duobus ursis, sinuoso involvitur inflexu, instar fluminis.

n *Notatio* meridiei. Idem de Arte: *Jámque dies medius tenues contraxerat umbras*

o Letho data, interfecta.

† CADMI congressus cum serpente.

p Saxum, magnitudine lapid. molaris.

At

At non duritia jaculum quoque vicit eadem:
Quòd medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit, & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox caput in sua terga retorsit,
Vulneráque aspexit, fixúmque hastile momordit,
Idq; ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
[q] *Causa recens, plenis tumuerunt guttura venis,*
Spumáque pestiferos circumfluit albida [r] *rictus,*
Terráque rasa sonat squamis, quíque halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipse modò immensum spiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior extat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore sylvas.
Cedit Agenorides paulùm, spolióque leonis
Sustinet incursus, instantiáque ora retardat
Cuspide prætenta: Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, figítque in [s] *acumine dentes.*
Jámq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides [t] *aspergine tinxerat herbas:*
Sed leve vulnus erat; quia se retrahebat ab ictu,
Læsáq; colla dabat retro, plagámque [u] *sedere*
Cedendo [x] *arcebat, nec longiùs ire sinebat:*
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Usque sequens pressit: dum retro quercus eunti
Obstitit, & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est [y] *arbor, & imæ*
Parte flagellari [z] *gemuit sua* [a] *robora caudæ.*
Dum spatium [b] *victor victi considerat hostis,*
Vox subitò audita est, neq; erat cognoscere promptũ,
Unde: sed audita est, Quid Agenore nate peremptũ
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat gelidóque comæ terrore rigebant.
Ecce! viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, [c] *motæq; jubet supponere terræ*
[d] *Vipereos dentes, populi incrementa futuri.*
Paret; & impresso sulcum patefecit aratro.

q Vulneris dolor à Cadmo illati.
r Fauces venenatas.
s Cuspide lanceæ.
t Aspersione emanantis cruoris madefecerat.
u In corpus descendere.
x Prohibebat.
y Quercus.
z γλυκύχημα.
a Truncum.
b Παρίσωσις κατ' ἀρχάς.
c Aratæ: vide Eurip. Phœniss. Apoll. Rhod. 3. Arg.
d Serpentinos.

Spargit humi jussos, mortalia semina, dentes:
Inde (fide majus) glebæ cœpere moveri,
Primáque de sulcis acies apparuit [e] hastæ,
Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
Mox humeri pectúsq;, oneratáque brachia telis
Existunt, crescitque seges clypeata virorum.
Sic, ubi [f] tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent, primúmque ostendere vultus:
Cætera paulatim, placidóque educta tenore
Tota patent, imóque pedes in margine ponunt.
Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat.
Nè cape, de populo, [g] quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus insere bellis.
Atq; ita terrigenis rigido de fratribus unum
Comminus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse.
Hic quoque, qui dederat letho, non longiùs illo
Vivit, & expirat, modò quas acceperat, auras:
[h] Exemplóq; pari furit omnis turba, suóque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Jámque brevis vitæ spatium sortita juventus
Sanguineam tepido [i] plangebant pectore [k] matrem,
Quinque superstitibus: quorum fuit unus Echion,
Is sua jecit humi monitu [l] Tritonidis arma,
Fraternæq; fidem pacis petiítque dedítque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cùm posuit jussam Phœbeis sortibus urbem.

EX DENTIB. serpentinis homines.
e Hastatorum acies, *Metonymia.*
f Parietibus affiguntur. Virgil. *Purpurea intexti tollant aulæa Britanni.*
g Unus ex terrigenis.
h Pari casu, letho pari.
i Percutiebant. Ità Lucret. *Flactus plangentes saxa,* h. e. verberantes.
k Terram, unde progeniti fuerant.
l Τριτογένεια Hom. h. e. Palladis vel à Tritone educata, vel apud amnem ejus nominis natæ.

FABULA II.

De Actæone in Cervum.

IAm stabant Thebæ: poteras jam Cadme videri
Exilio felix. Soceri tibi [a] Mársque Venúsque
Contigerant: huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos natásque, & pignora chara nepotes;
Hos quoque jam juvenes. [b] Sed scilicet ULTIMA
Expectanda dies homini est: diciq; beatus (semper
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.
Prima nepos inter res tot tibi, Cadme, secundas

THEBAE à Cadmo conditæ.
a Ex Harmonia uxore, Martis & Ven filia. Hesiod. Theog. alii Hermionen appellant.
b Solonis dictum: de quo vide Arist. 1. Nicomach. Sophocl. Oed. tyr. Eurip. Andromach. Herod. lib. 1. Eurip. Troad. Τῶν δ᾽ εὐδαιμόνων μηδένα νόμιζε τ᾽ εὐτυχεῖν, πρὶν ἂν θάνῃ.

Causa

Causa fuit luctus: alienáque cornua fronti
Addita, vósque canes satiati sanguine herili.
At bene si quæras, fortunæ crimen in illo, (bat?
Non scelus invenias: Quod enim scelus error habe-
Mons erat infectus variarum cæde ferarum:
[c] Jámque dies medius rerum contraxerat umbras,
Et Sol ex æquo meta distabat utraque,
Cùm juvenis placido per devia lustra vagantes
Participes operum compellat [d] Hyantius ore.
Lina madent, comites, ferrúmque cruore ferarum,
Fortunæq; dies habuit satis; altera lucem
Cùm croceis invecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus: Nunc Phœbus utraque
Distat [e] idem terra, finditque vaporibus arva:
Sistite opus præsens, nodosáque tollite lina.
Jussa viri faciunt, intermittúntque laborem.
Vallis erat piceis, & acuta densa cupressu,
Nomine Gargaphie, succinctæ cura Dianæ,
Cujus in extremo est antrum nemorale recessu,
Arte laboratum nulla, [f] simulaverat artem
Ingenio natura suo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum;
Fons sonat à dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos succinctus hiatus.
Hic dea sylvarum venatu fessa solebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò postquam subiit, Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetrámq;, arcúsq; [g] retentos;
Altera depositæ subjecit brachia pallæ;
Vincla duæ pedibus demunt: nam doctior illis
[h] Ismenis Crocale sparsos per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipsa solutis.
Excipiunt laticem Nyphéq;, Hyaléq;, Rhanísque,
Et Psecas, & Phiale, fundúntque capacibus urnis:
Dúmque ibi perluitur solita [i] Titania lympha,
Ecce! Nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis passibus errans
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui [k] simul intravit rorantia fontibus antra,
Sicut erant nudæ, viso sua pectora Nymphæ

c Notatio meridiei.
d Thebanus. Periphrasis Actæonis, Pausan. Bœot.
e Pari intervallo inter ort. & occasum.
f Specimen artis ediderat imitatione suâ.
g Remissos, laxatos.
h Ismeni fluvii filia. Est autem Crocale calculus, seu arena littoralis.
* Nipte quod à lavando est, ἀπὸ τοῦ νίπτειν, non malè.
i Nicand. Theriac. Τιτηνὶς est, quia Cœi Titani filia.
k Statim ut,

Percussêre viro, subitísque ululatibus omne
Implevêre nemus, circumfusæq; Dianam
Corporibus texêre suis: tamen altior illis

l Virg. de eadem lib. 1. Ænead. *gradiénsque deas supereminet omnes:* Hom. μεγάλη τε ἰδεῖν, καὶ εἶδος ἀγητή.

Ipsa dea est, colloque tenus [l] *supereminet omnes.*
[m] *Qui color infectis adversi solis ab ictu*
Nubibus esse solet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu visæ sine veste Dianæ:
Quæ, quanquam comitum turbâ est stipata suarum,
In latus [n] *obliquum tamen astitit, oráque retro*
Flexit, & ut vellet promptas habuisse sagittas,
Quas habuit, sic hausit aquas, [o] *vultúmq; virilem*
Perfudit, spargénsque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuntia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet: nec plura minata,
* *Dat sparso capiti vivacis cornua cervi,*
Dat spatium collo, summásque cacuminat aures,
Cum pedibúsque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pavor est: fugit [p] *Autoneïus heros,*
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Ut verò vultus, & cornua vidit in unda,
Me miserum! dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit; vox illa fuit, lacrymæq; per ora
[q] *Non sua fluxerunt; mens tantùm pristina mansit.*
[r] *Quid faciat? Repetátne domum, & regalia tecta?*
An lateat sylvis? Timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, vidêre canes, primúsque Melampus,
Ichnobatésque sagax latratu signa dedêre,
* *Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus:*
Indè ruunt alii rapida velociùs aura,
Pamphagus, & Dorceus, & Oribasus, Arcades omnes,
Nebrophonósq; valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylaúsque ferox nuper percussus ab apro,
Déque lupo concepta Nape, pecudésq; secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens * *Sicyonius ilia Lagon,*
Et Dromas, & Canache, Sticteque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,

m *Parabola.* Putant aliqui hanc notationem esse Iridis.
n Ipsa obliqua. *Hypallage.*
o Actæonis vultum.
* ACTAEON in cervum.
p Actæon Autonoës filius.
q Aliena, quippe cervina, non ut priùs humana.
r *Dubitatio.*
* *Gnosius:* vel potiùs *Cnosius*, si etymon sequaris: sed non infrequens est harum literarum permutatio: ut Cneïus, Gneïus.
* Sidonius.

Prævali-

Prævalidúsq; Lacon, & cursu fortis * *Aëllo,* * *Aëlla.*
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirsutáq; * *corpore Lachne,* * *Pectore.*
Et patre Dictæo sed matre Laconide nati
Labros & Aglaodos, & acutæ vocis Hylactor,
[s] *Quósq; referre mora est. Ea turba cupidine prædæ* s Et quos recensere longum est.
Per rupes, scopulósq;, [t] *aditúq; carentia saxa,* t Invia.
Quáq; est difficilis, quáq; est via nulla, sequuntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus;
Heu! famulos fugit ille suos: clamare libebat,
ACTAEON ego sum, dominum cognoscite vestrum:
Verba animo desunt, resonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas, Oresitrophus hæsit in armo:
Tardiùs exierant, sed per compendia montis
[u] *Præcipitata via est: dominum retinentibus illis* u Celeriùs peracta.
Cætera turba coit, confértque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus desunt: Gemit ille, sonúmque
Etsi non hominis, quem non tamen edere possit
Cervus, habet, mœstíq; replet [x] *juga nota querelis,* x Vertices montium, per quos sæpe ierat.
Et genibus pronis supplex, similisque roganti
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculísque Actæona quærunt,
Et velut absentem certatim Actæona clamant,
(Ad nomen caput ille refert) & abesse queruntur,
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem, sed adest; vellétque videre,
Non etiam sentire, canum fera facta suorum.
* *Undique circumstant, mersísque in corpore rostris,* * ACTAEON à canibus dilaceratur.
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi.
Nec, nisi finita per plurima vulnera vita,
Ira [y] *pharetratæ fertur satiata Dianæ.* y φαρετροφόρου. Virgil. 4.

FABULA III.

De Baccho femori Jovis insuto.

R*umor in ambiguo est: aliis violentior æquo*
Visa dea est; alii laudant, dignámq; severa

 Virginitate

Virginitate vocant: pars invenit utraque causas.
Sola Jovis conjux non tam culpétne probétne
Eloquitur, quàm clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet: & à [a] Tyria collectum pellice transfert
In [b] generis socios odium. Subit (ecce!) priori
Causa recens: gravidámque dolet de semine magni
Esse Jovis † Semelen: tum linguam ad [c] jurgia sol-
Profeci quid enim toties per jurgia? dixit: (vit.
Ipsa petenda mihi est; ipsam, si maxima Juno
Ritè vocor, perdam: si me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; si sum regina, Jovísque
Et soror, & conjux: certè soror. [d] At puto furto est
Contenta, & thalami brevis est injuria nostri.
Concipit; id deerat: manifestáque crimina pleno
Fert utero: & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta est fiducia formæ.
Fallat eam faxo: nec sim Saturnia, si non
Ab Jove mersa suo Stygias penetrabit ad undas.
Surgit ab his solio, fulvâque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes antè removit,
Quàm simulavit anum, posuítq; ad tempora canos,
Sulcavítque cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit gressu; vocem quoque fecit anilem,
† Ipsáque erat Beroë Semeles Epidauria nutrix.
Ergò ubi captato sermone, diúque loquendo
Ad nomen venêre Jovis, suspirat; & opto
Juppiter ut sit, ait: metuo tamen omnia, Multi
[e] Nomine divorum thalamos iniêre pudicos.
Nec tamen esse Jovem satìs est: det pignus amoris,
Si modò verus is est; quantúsque, & qualis ab alta
Junone excipitur, tantus, talísque rogatos
Det tibi complexus, suáque antè [f] insignia sumat.
Talibus ignaram Juno [g] Cadmeida dictis
[h] Formârat, Rogat illa Jovem sine nomine munus:
Cui Deus, Elige, ait, nullam patière repulsam.
Quóque magìs credas, Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis: Timor, & Deus ille Deorum est.
Læta malo, nimiúmque potens, peritureq; amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cùm fœdus initis,

a Ab Europa.
b Cognatos.
† SEMELE ex Jove gravida.
c Maledicta, convitia.
* Solvens m. scr.
d *Concessio Ironica*, quæ vim habet negationis q. d. non contenta est furtivo concubitu.
† JUNO in Beroën.
* In verticem. scr. minùs bene. Ἀπὸ γὰρ κροτάφων πελόμεσθα Πάντες γνεχλέοι secundū Theoc.
e Divos se venditando.
f Quibus à cæteris diis dignosci-tur.
g Semelem Cadmi filiam.
h Informârat, instruxerat.

Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
[i] *Opprimere: exierat jam vox properata sub auras.* i Obturare.
Ingemuit: neq; enim non hæc optâsse, neque ille
Non jurâsse potest. Ergò mœstissimus altum
Æthera conscendit, vultúmq; sequentia traxit
Nubila quîs nimbos, immistáque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus; & inevitabile fulmen.
Quà tamen usque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne [k] *Typhoea,*
Nunc armatur eo: nimium [l] *feritatis in illo est.*
Est aliud levius fulmen, cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæq; minus, minus addidit iræ,
Tela secunda vocant superi: capit illa, domúmque
Intrat Agenoream. Corpus mortale [m] *tumultus*
Non tulit æthereos, donísque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
† *Eripitur, patrióque tener (si credere dignum est)*
Insuitur femori, [n] *maternáque tempora complet.*
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: indè datum Nymphæ Nyseïdes antris
Occuluêre suis, lactísque alimenta dedêre.

k Per Synizesin vel Synæresin.
l Violentiæ.
m Crepitus, quos edunt tonitrua.
† BACCHUS insuitur femori Jovis.
n Menses novem partus materni.

FABULA IIII.

De Tiresia in Augurem.

Dumq; ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Fortè Jovem memorant diffusum nectare curas
Seposuisse graves, [a] *vacuáque agitâsse remissos*
Cùm Junone jocos; &, [b] *Major vestra profectò est,*
Quàm quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat. Placuit, quæ sit sententia docti
Quærere [c] *Tiresiæ:* [d] *Venus huic erat utraque nota.*
Nam duo magnorum viridi coëuntia sylva
Corpora serpentum baculi violaverat ictu:
† *Déque viro factus (mirabile) fœmina, septem*
Egerat [e] *autumnos: octavo rursus eosdem*

a Vel curis vel irâ: otiosâ, animo remissa.
b Mulieres n. quia frigidores, pertinaciùs amant, atque concumbunt: ideo voluptas illa durat diutiùs: viri verò, quia calidiores, etsi ardentiùs amant, tamē citiùs desideria sua terminant.

Hippocrat. Ἥσσον δὲ πολλῷ ἥδεται ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῇ μίξει, πλείονα δὲ χρόνον ἢ ὁ ἀνήρ. c Callimach. in Pallad. Lavacr. Tiresiam Chariclus Thebanæ filiū facit. d Lycophr. Ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν εἰδότα ξυνουσίας
† TIRESIAS Eueri F. in fœminam, item in virum augurem.

Vidit, &, est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet,
Nunc quoq; vos feriam. Percussis anguibus iisdem,
Forma prior rediit, [f] genitiváque venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite jocosa
Dicta Jovis [g] firmat. Graviùs Saturnia justo,
Nec [h] pro materia fertur doluisse: suíque
Judicis [i] æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neq; n. licet irrita cuiquam
Facta dei fecisse deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnámque levavit honore.

f Mascula.
g Confirmat, comprobat.
h Pro merito causæ, pro rei dignitate.
i Cæcitate perpetuâ.

FABULA V. & VI.

De Echo in vocem, & Narcisso in florem.

ILle per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti.
Prima fidem vocísque ratæ tentamina sumpsit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausǽq; suis Cephisus in undis
Vim tulit. Enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, jam tunc qui posset amari,
[a] Narcissúmque vocat: de quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, Si se non noverit, inquit.
Vana diu visa est vox auguris; exitus illam,
Résque probat, lethíque genus, novitásque furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephisius annos
Addiderat, poterátque puer, juvenísque videri:
Multi illum juvenes, multæ petiêre puellæ:
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma,
Nulli illum juvenes, nullæ tetigêre puellæ.
Aspicit hunc trepidos agitantem in retia cervos
[b] Vocalis Nymphe, quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipsa loqui didicit, resonabilis Echo:
Corpus adhuc Echo, non vox erat; & tamen usum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut [c] verba novissima posset.
Fecerat hoc Juno, quia, cùm deprendere posset

a Narcissus Cephisi filius.

b Echo.
c Est enim Echo secundum Arist. Ἀφὴ φωνῆς τῆς γεγονυίας ἀπηχήσεως. Problem. vide Lucret. lib. 4.

Sub Jove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa deam longo prudens sermone tenebat, (Sensit,
Dum fugerent Nymphæ. Postquam hæc Saturnia
Hujus, ait, linguæ, qua sum delusa, potestas
Parva tibi dabitur, vocisque brevissimus usus: — Echo in vocem
Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergò ubi Narcissum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit, sequitur vestigia furtim.
Quóque magìs sequitur, flamma propiore calescit,
Non aliter, quàm cùm summis circumlita tedis
Admotas rapiunt vivacia sulphura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces! Natura repugnat,
Nec sinit incipiat: sed, quod sinit, illa parata est
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat.
Fortè puer comitum seductus ab agmine fido
Dixerat, Hic quis adest? Et, Adest, responderat Echo.
Hic stupet, utque aciem partes dimisit in omnes,
Voce, Veni, magna clamat: Vocat illa vocantem.
Respicit, & rursus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis? Et totidem, quot dixit verba, recepit.
Perstat, & alternæ deceptus [d] imagine vocis,
Huc coëamus, ait: Nullique libentiùs unquam
Responsura sono, Coëamus, retulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis, egressaque sylva
Ibat, ut injiceret sperato brachia collo.
Ille fugit, fugiensque manus complexibus aufert,
Antè, ait, emoriar, quàm sit tibi copia nostri:
Rettulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia nostri.
Spreta latet sylvis, pudibundaque frondibus ora
Protegit, & solis ex illo vivit in [e] antris:
Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ,
[f] Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ,
Adducitque cutem macies, & in aëra [g] succus
Corporis omnis abit; vox tantùm, atque ossa supersunt.
Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Indè latet sylvis, nulloque in monte videtur;
Omnibus auditur: sonus est, qui vivit in illa.

d Ità Virgil. 4. Georg. ---vocisque offensa resultat imago Horat. --- cujus recinet jocosa.

e Cur puræ speluncæ, & altiss. loca atque pura, vocis imaginem gignant ac remittant, vide Alex. Aphrodis. probl. 135.

f Idem lib. 1. de Arte, Attenuant juvenum vigilatæ corpora noctes Curáque, & immenso qui fit amore dolor.

g Altera Echûs metamorphosis: prior enim vocis duntaxat fuit, quam Juno fecit hæc etiam corporis, ob Narciss. despectum.

h Naiadas & Oreadas.

Sic hanc, sic alias [h] *undis aut montibus ortas*
Luserat hic Nymphas, sic cœtus antè viriles.
Indè manus aliquis despectus ad æthera tollens;
Sic amet ipse licet, sic non potiatur amato.

i Nemesis arrogantiæ & superbiæ ultrix, quæ Rhamnunte Atticæ oppido templum habuit & simulacrum.

Dixerat: Assensit precibus [i] *Ramnusia justis.*
Fons erat illimis nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neq; pastæ monte capellæ
Contigerant, aliúdve pecus; quem nulla volucris
Nec fera turbârat, nec lapsus ab arbore ramus:
Gramen erat circà, quod proximus humor alebat,
Sylváque, sole locum passura tepescere nullo.
Hîc puer & studio venandi lassus, & æstu,

k Amœnitatem.

Procubuit, [k] *faciémque loci, fontémque secutus:*
Dúmque sitim sedare cupit, sitis altera crevit.
Dúmq; bibit, visæ correptus imagine formæ (bra est.

l Imaginem sine corpore, cujus potiundæ inani spe ducebatur.
* In medias visum quoties capt.
* Aquas.

[l] *Spem sine corpore amat: corpus putat esse quod um-*
Ac stupet ipse sibi, vultúq; immotus eodem
Hæret: ut è Pario formatum marmore signum.
*Spectat humi positus, geminum * ceu lumina sydus,*
*Et dignos Baccho * digitos, & Apolline crines,*
Impubésque genas, & eburnea colla, decúsque
Oris, & in niveo mistum candore ruborem:
Cunctáque miratur, quibus est mirabilis ipse.
Se cupit imprudens; &, qui probat, ipse probatur:
Dúmq; petit, petitur; paritérq; accendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oscula fonti!
In mediis quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis!
Quid videat nescit; sed, quod videt, uritur illo:
Atq; oculos idem, qui decipit, incitat error.

m Apostrophe ad Narcissum.
n Si te avertas, amittes, quod amas.

[m] *Credule, quid frustra simulacra fugacia captas?*
Quod petis, est nusquam: [n] *quod amas, avertere, perdes.*
Ista repercussæ, quam cernis, imaginis umbra est:
Nil habet ista sui; tecum venítque, manétque,
Tecum discedet, si tu discedere possis.

o Cibi. Terent. *Sine Cerere & Libero.*

Non illum [o] *Cereris, non illum cura quietis*
Abstrahere indè potest: sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Pérque oculos perit ipse suos, paulúmque levatus,

Ad

Ad circumstantes tendens sua brachia sylvas,
[o] *Ecquis, Io sylvæ, crudeliùs, inquit, amavit?*
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cùm vestra tot agantur secula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video; sed, quod videóque, placétque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem.
Quóq; magìs doleam, Non nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me [p] resupino nititur ore. *(obstat.*
Posse putes tangi, minimum est, quod amantibus
[q] *Quisquis es, huc exi: quid me puer unice fallis?*
Quóve petitus abis? CERTE nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amârunt me quoq; Nym-
Spem mihi nescio quā vultu promittis amico, *(phæ.*
Cúmq; ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro;
Cùm risi, arrides: lacrymas quoq; sæpe notavi
Me lacrymante tuas, nutu quoq; signa remittis;
Et quantum [r] motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
Ille ego sum: sensi; nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveóque, feróque.
Quid faciam? Roger, anne rogē? quid deinde rogabo?
Quod cupio, mecum est: INOPEM me copia fecit.
O utinā à nostro secedere corpore possem! *(abesset.*
Votum in amante novum est: vellem quod amamus
Jámque dolor vires adimit, nec tempora vitæ
Longa meæ superant, primóq; extinguor in ævo:
NEC mihi mors gravis est posituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset:
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit malè sanus eandem,
Et lacrymis turbavit aquas, obscuráq; moto
Reddita forma lacu est: quam cùm vidisset [f] abire,
Quò refugis? Remane; nec me, crudelis, amantem
Desere, clamavit; liceat, quod tangere non est,
Aspicere, & misero præbere alimenta furori:
Dúmq; dolet, summo vestem diduxit ab ore,

o Homerus, ἐπεὶ μάλα πολλὰ μεταξὺ Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα.

p Sursum converso.

q Ità obvios sibi ignotos compellabant. Idem lib. 2. *Quisquis es bospes, ait.*

r De laborum motu *Synecd.*

f Obliterari, vel minùs se conspiciendam præbere.

Nudáque

Nudáque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem,
Non aliter, quàm poma solent, quæ candida parte,
Parte rubent; aut ut variis solet uva racemis
Ducere purpureum nondum matura colorem.
Quæ simul aspexit [t] *liquefacta rursus in unda;*
Non tulit ulteriùs: Sed, ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæq; pruinæ
Sole tepente solent; sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque jam color est misto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modò visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata, memórque,
Indoluit; quotiésque puer miserabilis, * *Eheu!*
Dixerat; hæc resonis iterabat vocibus, * *Eheu!*
Cùmq; suos manibus percusserat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Ultima vox solidam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! Totidémque remisit
Verba locus; dictóque vale, vale, inquit & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua: planxêre sorores
Naiades, & sectos fratri imposuêre capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Jámq; rogum quassásq; faces, pheretrúmq, parabant:
Nusquam corpus erat. [u] *Croceum pro corpore florem*
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

t Defæcata, limpida.

* *Heu heu.*
* *Heu heu.*

* NARCISSUS amoris sui ipsius impatientiâ mortuus, in florem nominis sui mutatur.

u Dioscor. lib. 4. *Flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus.*

FABULA VII.

De Pentheo.

COgnita res vati meritam per Achaïdas urbes
Contulerat famam: noménque erat auguris ingens.
Spernit [a] *Echionides tamen hunc ex omnibus unus,*
Contemptor superûm Pentheus, præsagáque ridet
Verba senis, tenebrásque, & cladem lucis ademptæ
Objicit;

a Pentheus Echionis filius. Vide Euripid. Bacch.

Objicit: Ille movens albentia tempora canis,
Quàm felix esses, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres!
Namq; dies aderit, (quam non procul auguror esse,)
Qui novus huc veniet proles Semeleïa Liber:
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer spargêre locis, & [b] sanguine sylvas
Fœdabis, matrémq; tuam, [c] matrísque sorores.
* *Et veniet: neque enim dignabere numen honore:*
Mèq; [d] sub his tenebris nimium vidisse queréris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides sequitur: responsáque vatis [e] aguntur.
Liber adest, festísq; fremunt ululatibus agri:
† *Turba ruit, mistæq; viris matrésque, nurúsque,*
* *Et vulgus, procerésque ignota ad sacra feruntur.*
Quis furor [f] Anguigenæ proles Mavortia vestras
Attollit mentes? Pentheus ait: [g] Æráne tantum
Æra repulsa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non bellicus ensis,
Non tuba terruerit, non strictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota insania [h] vino,
Obscœníque greges, & inania tympana vincant?
Vósne senes mirer? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hac profugos posuistis sede penates,
Nunc sinitis [i] sine Marte capi? Vósne, acrior ætas,
O juvenes, propiórq; meæ? quos arma tenere
Non thyrsos; galeâq; tegi, non fronde decebat.
Este, precor, memores, qua sitis stirpe creati,
Illiúsque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite serpentis: Pro fontibus ille, lacúque
*Interiit: * At vos pro fama vincite vestra.*
Ille dedit letho fortes: Vos vincite molles,
Et patrium retinete decus. Si fata vetabunt
Stare diu Thebas; utinam tormenta, viriq;
Mœnia diruerent, ferrúmque, ignísque sonaret!
Essemus miseri sine crimine, sórsq; querenda,
Non celanda foret, lacrymæq; pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neq; bella juvant, nec tela, nec usus equorum;
Sed madidi myrrha crines, mollésque coronæ,

Purpu-

b Imitatione Virg. 2. Æneïd. *Et patrios fœdâsti sanguine vultus.*
c Inonem & Autonoën, quæ unà cum Agave illum discerpserunt.
* *Eveniet. Et veniet*: subaud. *dies.*
d Sub hac oculorum orbitate.
e Exitum sortiuntur.
† ORGIA describit.
* *Vulgúsq;, proc.* rectè.
f Thebani procreati de satu dentium draconis, quem Martium anguem dixit.
g Tinnitus cymbalorum æneorum. *Materia pro re confecta.*
h Ebrietate. *Metonym.*
* Videtur legendum: *Hac Tyron, hac*, ut sit *Appositio*. Ita Virgil. *Ilium in Italiam portans victósque penates.*
i Absque bello.
* *Sed vos.*

Purpuráq; & pictis intextum vestibus aurum.
k Confestim, absq; ulla mora. Comica dictio.
Quem quidem ego [k] *actutum (modò vos absistite) cogam*
Assumptúmq; patrem, commentáq; sacra fateri.
l Ad contemnend. & claudend Græcismus.
An satis Acrisio est animi [l] *contemnere vanum*
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat) ite, ducémque
Attrahite huc vinctum: jussis mora segnis abesto.
m Admonitiones seniorum.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba suorum
Corripiunt dictis, frustráque inhibere laborant.
n Saxorum objectione. Virg. *Intus se Proteus vasti tegit obice saxi.*
Acrior admonitu est: irritatúrq; retenta,
Et crescit rabies, [m] *moderamináq; ipsa nocebant.*
Sic ego torrentem, quà nil obstabat eunti,
Leniùs, & modico strepitu decurrere vidi:
* *objice*, & rectè: nam cùm producere illud volunt, alterū *i* adjiciunt
At, quacunque trabes, obstructáq; saxa jacebant,
Spumeus, & fervens, & [n] *ab * obice sævior ibat.*
o Vulnerati à Bacchi comitibus, dum comprehendere cum conantur.
Ecce! [o] *cruentati redeunt, &, Bacchus ubi esset,*
Quærenti domino, Bacchum vidisse negârunt.
Hunc, dixêre, tamen comitem, famulúmq; sacrorū,
Cepimus: & tradunt manibus post terga ligatis,
Sacra dei quondam Tyrrhena gente secutum.

FABULA VIII. IX. X.

De Nautis in Delphinos conversis, & Pentheo à Bacchis discerpto.

† LIBER pater in puerum Acœten.

ASpicit hunc Pentheus oculis, quos ira tremendos
Fecerat, & quanquam pœnæ vix tempora differt,
* *Acestes* Sed illud videtur nautæ magis congruere.
O periture, tuáq; aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, noménq; parentum,
Et patriam, moríśq; novi cur sacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit † * *Acœtes:*
a *Notatio* artis piscatoriæ.
* *Hamo.*
Patria Mæonia est, humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater arva, juvenci,
Lanigeróśq; greges, non ulla armenta reliquit.
b Ex arte sua rem faciebat. Vel: nullis aliis divitiis quàm arte suâ censebatur
Pauper & ipse fuit: [a] *linóque solebat & * hamis*
Decipere, & calamo salientes ducere pisces.
[b] *ARS illi sua census erat: cùm traderet artem,*
c Τῦ ἁλιευτικῦ ἐπιτηδεύματ⊗.
Accipe quas habeo, [c] *studii successor, & hæres,*
Dixit,

Dixit, opes: moriénsq; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas; unum hoc possum appellare paternũ.
Mox ego, nè scopulis hærerem semper in iisdem,
[d] *Addidici regimen dextra moderante carinæ*
Flectere; & Oleniæ sydus pluviale capellæ,
[e] *Taygetènque, Hyadásq; oculis, Arctónque notavi,*
Ventorúmque domos, & portus puppibus aptos.
*Fortè petens Delon, * Chiæ telluris ad oras*
Applicor, & dextris [f] *adducor littora remis:*
Dóq; leves saltus, udæq; immittor arenæ
Nox ubi consumpta est, aurora rubescere primò
Cœperat: exurgo [g] *laticésq;, inferre recentes*
Admoneo, monstróque viam quæ ducit ad undas.
Ipse, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio: comitésq; voco, repetóque carinam.
Adsumus (en!) inquit sociorum primus Opheltes:
Utq; putat, prædam deserto nactus in agro
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, somnóque gravis titubare videtur,
Víxque sequi; specto cultum, faciémq;, gradúmq;:
Nil ibi, quod credi posset mortale videbam.
Et sensi, & dixi sociis: quod numen in isto
Corpore sit dubito; sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostrísque laboribus adsis:
His quoque des veniam. Pro nobis [h] *mitte precari,*
Dictys ait, quo non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensóq; rudente relabi:
Hoc Libys, hoc flavus [i] *proræ tutela Melanthus,*
Hoc probat Alcimedon, & qui requiémq;, modúmq;
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alii: prædæ tam cæca cupido est.
[k] *Non tamen hanc sacro violari pondere pinum*
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris;
[l] *Inq; aditu obsisto. Furit audacissimus omni*
De numero Lycabas: qui Thusca pulsus ab urbe,
Exilium, dira pœnam pro cæde luebat.
Is mihi, dum [m] *resto, juvenili guttura pugno*
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis amens, in fune retentus.
Impia tum turba probat factum, tum denique Bacchus

d Artis gubernandi naves. *Notatio.*

e Pleiades. *Ex parte totum.*

* *Dia* ut Naxos intelligatur, sicut paulò pòst Idem *Quà brevis æquoreis Dia feritur aquis.* Et in VIII *Protinus Aegides rapta Minoïde Diam Vela dedit.* Hom. ὀδ. λ. Δίη ἐν ἀμφιρύτῃ,

* *Ducor dextris ad littora re.* Sed illud rectius, quod & m. scr. habet, & omnes cod. Ciof. & 1 n. Giph

f Itá paulò pòst, *Advertite Naxon*, pro *Vertite ad Nax.*

g Aquam recentem.

h Omitte, *Enallage.*

i Qui proram servabat.

k *Hypallage*, q. d. non patiar sacrũ pondus, h. e. numen hâc nave violari.

l Non permitto, ut cum eo in navi ingrediantur.

m Resisto.

(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, [n] áq; mero redeant in pectora sensus,
Quid facitis? quis clamor? ait: quæ, dicite nautæ,
Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus,
Ede, velis, dixit: terra sistêre petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, pérq; omnia numina jurant,
Sic fore, méq; jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat, dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor? inquit * Ophelte.
Pro se quisq; timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat; pars, quid velit, aure susurrat.
Obstupui: * capiátq; aliquis [o] moderamina, dixi;
Méque ministerio [p] sceleri sque, artísque removi.
Increpor à cunctis: totúmque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion, Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait: & subit ipse, meúmque
Explet opus, Naxóque petit diversa relicta.
Tum deus * illudens, tanquam modò deniq; fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis, Non hæc mihi littora nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia nostras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant,
Veláq; [q] deducunt, gemináq; ope currere * tentant.
[r] Impediunt hederæ remos, nexúque recurvo
Serpunt, & gravidis * distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circundatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus [s] hastam.
Quem circa tigres, simulacráque inania lyncum
Pictarúmque jacent fera corpora pantherarum.

* Exiliere

---

n A merò, h. e. post merum digestum.

* Acestes.

* Capiat aliis.
o Gubernaculum
p Perfidiæ.

* Illusus.

q Tollunt, extendunt, explicant, expandunt.
* certant.
r Hom. hymn. Ἀμφ' ἱστὸν δ' ἄμπελος ἐξετανύσθη κισσὸς Ἄνθεσι τηλεθάων.
* constringant.
s Thyrsum, quo percussi à Lib. patre, furore illico corripiebantur.

* Exiliere viri: (sive hoc insania fecit,
Sive timor) primúsque Medon nigrescere *pinnis,
* Corpore depresso, & spinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, squamámq; cutis durata trahebat.
At Libys, obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit: & illas
Jam non esse manus, jam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncóque repandus in undas
Corpore desiluit: Falcata novissima cauda est,
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.
Undique dant saltus, multâq; aspergine rorant,
Emergúntq; iterum, redeúntq; sub æquora rursus:
Inq; chori ludunt speciem, lascivâq; jactant
Corpora, & acceptum patulis [t] mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus: pavidum, gelidúmque trementi
Corpore vixque animum firmat deus, Excute, dicens,
Corde metum,* Diámque tene. Delatus in illam
Accessi sacris, Baccheáq; sacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira [u] mora vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciatáq; * duris
Corpora tormentis Stygiæ demittite morti.
Protinus abstractus [x] solidis Tyrrhenus * Acœtes
Clauditur in tectis: &, dum crudelia jussæ
Instrumenta necis, ferrúmq;, ignésq; parantur,
Sponte sua patuisse fores, lapsásque lacertis,
Sponte sua, fama est, nullo solvente, catenas.
[y] Perstat Echionides, nec jam jubet ire, sed ipse
Vadit, ubi festus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus, & clara [z] bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæq; assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit, & audito clamore [a] recanduit ira.
Monte ferè * medio est cingentibus ultima sylvis
Purus ab arboribus spectabilis undique campus:

* Exiluêre.

* Cœpit corpore, sed presso spin.
* Corporéque, & presso spin.

t Aquam marinam. *Synecdoche.*
* *Chiámque.* Sed fortasse legendũ est *Diámque:* quo nomine Naxon appellatam scribit Plin. l. 4 c. 12. Vide & interpr. Apollon. 4. Argô.
u Tempore molliri, mitigari, vanescere. Idem 1. de Art. *Ut fragilis glacies interit ira mora.*
* *diris.*
x Munitis, æreis. Carceris *Notatio.*
* *Acestes.*
y In proposito perseverat.
z Bacchi sacra celebrantum.
a Iterum inflammata est
* *in medio, m.* sc. alt. *ferè medio cing.*

† Hic

† Pentheus à Bacchis discerptus.

† Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima videt, prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: &, ô geminæ, clamavit, adeste sorores!
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidúmq; sequuntur,
Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam se damnantem, jam se peccâsse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos [b] Actæonis umbræ.
Illa quis Actæon nescit: dextrámque precantis
Abstulit; Inoo lacerata est altera raptu. *
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens dejectis vulnera membris,
Aspice mater, ait. Visis ululavit Agave,
Colláque jactavit, crinémque per aëra movit:
Avulsúmq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites! Opus hoc victoria nostra est.
Non citiùs frondes *autumni frigore tactas,
Jámque malè hærentes, alta rapit arbore ventus:
Quàm sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant,
Thuráque dant, *sanctásq; colunt [c] Ismenides aras.

b Manes Actæonis, cujus illa mater fuerat.

* Aliquot codices addunt hoc carmen: *Ille etiam matri cùm brachia tendere vellet, Non habet*

* *Auctumno* m. scr. tria.

* *sacrásque.*

c Thebanæ ab Ismeno Bœotiæ fluvio. *Synecdochicé.*

PUB.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER IIII.

FABULA I. II. III.

De Derceti in piscem, Semiramide in columbam, & Naiade in piscem.

T [a] non Alcithoë Mineias Orgia censet
Accipienda dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Jovis; sociásq; sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
** Immunésque operum famulas dominásq; suorum,*
[b] Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere thyrsos
Jusserat: &, sævam læsi fore numinis iram,
Vaticinatus erat. Parent matrésque, nurúsque,
** Telas, & calathos, infectáque pensa reponunt,*
Thuráque dant, [c] Bacchúmque vocant, Bromiúmq;, Lyæúmque,
Ignigenámq;, satúmq; iterum, solúmque bimatrem:
*Additur his * Nyseúsq;, indetonsúsq, Thyoneus,*
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nycteléúsq;, Eleleúsq; parens, & Iacchus, & Euan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim [d] inconsumpta juventa est,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cælo: tibi, cùm sine cornibus astas,
Virgineum caput est. [e] Oriens tibi victus, adusq;
Decolor extremo quà cingitur India Gange.
Penthea, tu venerande, bipenniferúmq; Lycurgum
Sacri-

a *Discretiva particula* Linac. lib. I.

* *Immunes operum dominas famulásq; suorum.*

b Bacchantium habitus.

* *Telásque calathósque.* m. scr. duo. *Telásque & calathos.*

c ∫. Bacchi cognomina. Vide Mureti Galliamb.

* *Nyseus*: alii, *Nyseúsque intonsúsq;*: ut *Nysëus* sit trisyllab.

d Æterna. Tib. *Solis æterna est Baccho Phœbóque juventa.*

e Bacchus universam Indiam debellavit, & orientis urbes subegit. vide Dion. Perieg.

Sacrilegos mactas, Tyrrhenáq; mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frænis
Colla premis lyncum: Bacchæ, Satyrique sequuntur,
[f] *Quique senex ferula titubantes ebrius artus*
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello.
Quacunque ingrederis, clamor juvenilis, & unà
Fœmineæ voces, impulsáq; tympana palmis,
Concaváque æra sonant, longóque foramine buxus.
Placatus mitísque, rogant Ismenides, adsis:
Jussáque sacra colunt. Solæ Mineïdes intus
Intempestiva turbantes festa [g] *Minerva*
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulásq; laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentáq; sacra frequentant:
Nos quoque, quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus,
Pérque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primámq; jubent narrare sorores.
Illa, quid è multis referat (nam plurima nôrat)
*Cogitat: & dubia est, de te Babylonia * narret*
** Derceti, quam* [h] *versa squamis velantibus artus*
*Stagna Palæstini credunt * coluisse figura;*
[i] *An magis ut sumptis illius filia pennis,*
Extremos altis in turribus egerit annos;
[k] *Nais an ut cantu, nimiúmque potentibus herbis*
Verterit in [l] *tacitos juvenilia corpora pisces,*
Donec idem passa est; an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
** Hæc placet, * hæc quoniam vulgaris fabula non est,*
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente.

f Silenus.

g Lanificio. *Metonymicè.*

* *Dirce Narret.* * *Dirce* m. scr. *Dirceti: Dercetis,* seu ut alii *Derceto* Syrorum dea. Diodor. lib. 3.

h DERCETIS in piscem.

* *Celebrâsse,* & rectè, h.c. frequentasse.

i SEMIRAMIS in columbam;

k NAIS, quæ ex Nereidib. fuit. Nosalæ sive Nosoræ insulæ Eryth. maris incola, omnes istuc appellentes, postquam secum consuevissent, in pisces mutabat. Arian.

l Mutos. Vide adag. *Magis mutus quàm piscis.* * *Hos.* * *Hanc.*

FABULA IV.

De Pyramo & Thisbe.

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter, De Babylone vide Cur. lib. 5.
Altera, quas oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuêre domos: ubi dicitur altam
[a] *Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.* a Coctis lateribus Propert. Ut *solidum cocto tolleret aggere opus.*
Notitiam, primósque gradus vicinia fecit;
Tempore crevit amor: [b] *tedæ quoque jure coïssent,*
Sed vetuêre patres, quod non potuêre vetare. b Nuptiarum jure. *Sign.* pro *signato.*
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest; nutu, signísq; loquuntur:
Quóque magìs tegitur, tanto magìs æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cùm fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per secula longa notatum
(Quid non sentit amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ubi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inq; vices fuerat captatus anhelitus oris,
Invide, dicebant, paries quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore jungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda paterés?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequicquam sede locuti
Sub noctem dixêre Vale: partíq; dedére
Oscula quisque suæ non pervenientia contrá.
*Postera * nocturnos aurora removerat ignes,* * *Nocturnas umbras.*
Sólque [c] *pruinosas radiis siccaverat herbas:* c Pruinâ madefactas.
Ad solitum coiere locum. Tum murmure parvo
Multa priùs questi, statuunt, in nocte silenti
Fallere custodes, foribúsque excedere tentent,
Cúmq; domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Néve sit errandum lato spatiantibus arvo,
Conveniant ad busta Nini, lateántque sub umbra
*Arboris. Arbor ibi niveis * uberrima pomis* * *Celeberrima.*
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.

Pacta

Pacta placent: & lux [d] tardè discedere visa
[e] Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iisdem.
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallítq; suos, [f] adopertáque vultum
*Pervenit ad tumulum, * dictâq; sub arbore sedit.*
AUDACEM faciebat amor. Venit (ecce!) recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda:
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dúmque fugit, tergo velamina lapsa relinquit.
Ut lea sæva sitim multa compescuit unda,
Dum redit in sylvas, inventos fortè sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egressus vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totóq; expalluit ore
Pyramus: ut verò vestem quoq; sanguine tinctam
Repperit, UNA duos, inquit, nox perdet amantes,
*E quibus * illa fuit longa dignissima vita.*
Nostra nocens anima est: ego te miseranda peremi,
In loca plena metus qui jussi nocte venires,
Nec prior huc veni. Nostrum [g] divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque sub hac habitatis rupe leones.
Sed TIMIDI est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad [h] pactæ se confert arboris umbram.
Utq; dedit notæ lacrymas, dedit oscula vesti,
† Accipe nunc, inquit, nostri quoq; sanguinis haustus
Quóque erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit resupinus humo: cruor [i] emicat altè,
Non aliter, quàm cùm vitiato fistula plumbo
Scinditur, &, tenui stridente foramine, longas
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
[k] Arborei fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactáque sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce! metu nondum posito, nè fallat amantem,
Illa redit: juvenémque oculis animóque requirit,
Quantáque vitârit narrare pericula gestit.

d Pro cupiditate scilicet amantium. Seneca: *Omnis quæ nimiùm longa properanti mora est.*
e In aquas præcipitatur. Virgil. *It clamor cœlo.*
f Vultum habens adopertum. Græca constructio.
* pactâque.
* Unâ.
g Dilacerate, dilaniate.
h Dictæ, destinatæ.
† PYRAMUS amoris impatientiâ sibi manus infert.
i Exilit.
k ARBORIS mori poma albi coloris in sanguineum

Utq;

Utq; locum, & * visam cognoscit in arbore formam, * Versam.
(Sic facit incertam pomi color) l hæret an hæc sit. l Dubitat.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retróq; pedem tulit: oráque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit m æquoris instar, m Hyperbole.
Quod fremit, exigua cùm summum stringitur aura.
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexáq; corpus amantis,
Vulnera n supplevit lacrymis, fletúmq; cruori — n Complevit, exhausto scilicet sanguine, quod effluxerat. Metaphora à re militari.
Miscuit, & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde: tua te charissima Thisbe
Nominat, exaudi; vultúsq; attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos * in morte gravatos — * jam morte.
Pyramus erexit, visâq; recondidit illa.
Quæ postquam vestémq; suam cognovit, & ense
Vidit ebur vacuum, TUA te manus, inquit, amórq;
Perdidit infelix: Est & mihi fortis o in unum — o In idem, hoc est, ad mortem mihi consciscendam.
Hæc manus, est & amor; dabit hic in vulnera vires.
* Persequar extinctum, lethique miserrima dicar — * Te sequar.
Causa, comésque tui: quíque à me morte revelli
(Heu!) sola poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis estote rogati
O multùm miseriq; mei, illiúsque parentes,
Ut quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
p At tu, quæ ramis arbor miserabile corpus — p Apostrophe ad motum arb.
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullósq; & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
† Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum — † Thisbe ferro incumbit.
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre deos, tetigêre parentes:
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater;
Quódq; rogis superest, una requiescit in urna.

FAB.

FABULA V.

De Leucothoë in virgam thuream.

Desierat; mediúmque fuit breve tempus, & orsa est
Dicere Leucothoë: vocem tenuêre sorores.
Hunc quoque, syderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem: Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse deus: videt hic deus omnia primus.
Indoluit facto, [a] Junonigenæq; marito
Furta tori, furtique locum monstravit: at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo [b] graciles ex ære catenas,
Retiáque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
[c] Elimat: non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nec summo quæ pendet aranea tigno.
Utq; leves tactus, [d] momentáque parva sequantur,
Efficit, & lecto circundata collocat apté.
Ut venêre torum conjux & adulter in unum:
Arte viri, vinclísque nova ratione paratis,
† In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
[e] Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisítque deos: illi jacuêre ligati
Turpiter, atque aliquis de diis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi risêre: diúque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit indicii memorem Cythereïa pœnam,
Inq; vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. [f] Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colórque tibi, [g] radiatáque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas; & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modò surgis Eoo
** Temporius cœlo, modò * serius incidis undis,*
Spectandíque mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, [h] vitiúmq; in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris propioris imago

a Vulcano Junonis filio, Venerísque marito.
b Tenues, subtiles.
c Lima affabrè conficit.
d Impulsiones, momina. Lucret. *Momine uti parvo possint impulsa moveri.*
† VENUS cum Marte deprehensa in adulterio: de quo vide etiam lib. 2. de Arte.
e Vulcanus in Lemn. præcipitatus à Jove. Iliad. α.
VENUS Solis proditionem ulciscitur.
f *Apostrophe* ad Solem Hyper. filium. Vide Hesiod. Theogon.
g Radiantia. *Enallage.*
* *Temperius*, h.c. tempestivius.
* *Segnius.*
h Amoris ægritudo, quę pallore corpus inficit, lumen tuum pallere facit.

Obsti-

Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneq; [i] Rhodósque,
Nec tenet [k] Ææa genitrix pulcherrima Circes,
Quæq; tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus, ipsóque illo grave vulnus habebat
Tempore. LEUCOTHoë [l] *multarum oblivia fecit,*
[m] *Gentis odoriferæ quam formosissima partu*
Edidit Eurynome: sed postquam filia crevit,
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit [n] *Achæmenias urbes pater Orchamus, ísque*
Septimus à prisco numeratur origine Belo.
[o] *Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum,*
Ambrosiam pro gramine habent: ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparátq; labori.
Dúmq; ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Nóxq; vicem peragit: thalamos deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genitricis & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergò ubi, ceu mater, charæ dedit oscula natæ,
Res, ait, arcana est: famulæ discedite, néve
Eripite [p] *arbitrium matri secreta loquendi.*
Paruerant: Thalamóq; deus sine teste * *relictus,*
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
[q] *Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,*
Mundi oculus: mihi, crede, places. Pavet illa: me-
Et colus, & fusus digitis cecidêre remissis. (túq;
Ipse timor decuit: nec longiùs ille moratus
In veram rediit speciem, solitúmq; nitorem.
At virgo quamvis inopino territa visu,
Victa nitore dei, posita vim passa querela est.
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) stimulatáq; pellicis ira
Vulgat adulterium, * *diffamatúmq; parenti*
Indicat. Ille ferox immansuetúsque precantem
Tendentémque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, † *defodit alta*
[r] *Crudus humo: tumulúmq; super gravis addit are-*
Dissipat hunc radiis Hyperione natus, itérque (næ.
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus:

i De Rhodo puella à sole dilecta Diodor. lib. 6.
k Perse mater Circes sic cognominatæ ab Æa Colchorum oppido.
l Cæterarum oblivionem attulit. Charea Terent. *Deleo omnes dehinc ex animo mulieres.*
m Arabicæ. Tibull. *—urantur odores, Quos tener è terra divite mittit Arabs.*
n Persicas ab Achæmene Ægei filio, Persarũ rege.
o Sub cœlo occidentali.
p Copiam, facultatem.
* *relicto.*
q Orph. de sole: Πανδέρκες θνητοῖσι κ̀ ἀθανάτοισιν ἀνάσσων Ἥλιε.
* *defamatúmque.*
† LEUCOTHOE defoditur viva.
r Crudelis, immitis.

* objectum.

Nec tu jam poteras * enectum pondere terræ
Tollere nympha caput; corpúsq; exangue jacebat.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
[f] Post Phaëthonteos vidisse dolentiùs ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, [t] in vivum tentat revocare calorem:
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare odorato sparsit corpúsq;, locúmq;,
Multáq; præquestus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
[u] Delicuit, terrámq; suo madefecit odore:
† Virgáq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulúmq; cacumine rupit.

f Post fulmine extinctum Phaëthonte. filium.
t Hypallage, pro, Revocare calorē vitalem in corpus mortuum.
u Liquefactū est.
† LEUCOTHOE in arborem thuris convertitur.

FABULA VI.

De Clytie in Heliotropium.

AT Clytien, quamvis amor excusare dolorem,
Indiciúmq; dolor poterat, non ampliùs [a] auctor
Lucis adit, Veneríque modum sibi fecit * in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa
Nympharum impatiens; & [b] sub Jove nocte diéque
Sedit humo nuda madidis incompta capillis,
Pérque * novem luces expers undæq; cibique,
Rore mero, lacrymísque suis jejunia pavit:
Nec se movit humo; tantùm spectabat euntis
Ora Dei, vultúsque suos flectebat ad illum.
† Membra ferunt hæsisse solo, partémque coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Est in parte rubor, violæq; simillimus ora
Flos tegit. Illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad solem, mutatáq; servat amorem.

a Sol omnia illustrans suo lumine in Euripid. Med. λαμπαὶς θεῦ dicitur.
* ab.
b Sub dio. Hor. —manet sub Jove frigido Venator.
* decem menses.
† CLYTIE in Heliotropium.

FABULA VII. VIII. IX. X. XI.

De Daphnide, Scythone, Celmo, Smilace, & Salmacide.

DIxerat: & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant; pars [a] omnia veros
Posse deos memerant: sed non est Baccbus in illis.

a Homer. 'Οδ. κ. —θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Poscitur Alcithoë, postquam siluêre sorores:
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ,
*Vulgatos * taceo, dixit, pastoris amores*
† Daphnidis Idæi, quem [b] Nymphæ pellicis ira
** [c] Contulit in saxum. Tantus dolor urit amantes.*
† Nec loquar, ut quondam naturæ jure novato
*Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina, *Scython.*
† Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo
*Celme Jovi, largóq; satos Curetas ab * imbri:*
† Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,
Prætereo, [d] dulcíque animos novitate tenebo.
Unde sit infamis, quare [e] malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactósque remolliat artus,
Discite: causa latet; vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereïde natum
Naiades Idæis enutrivêre sub antris:
Cujus ERAT facies, in qua matérque patérque
Cognosci possent; [f] nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cùm primùm fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios: Idâq; altrice relicta,
Ignotis errare locis, ignota videre
*Flumina gaudebat, studio minuente * labores.*
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæq; propinquos
Caras adit; videt hîc stagnum lucentis ad imum
Usque solum lymphæ: non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide junci,
Perspicuus liquor est; stagni tamen ultima vivo
Cespite cinguntur, sempérque virentibus herbis.
Nympha colit: sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu,
*Soláque Naïadum * celeri non nota Dianæ.*
Sæpe suas illi fama est dixisse sorores,
Salmaci, vel jaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum [g] duris venatibus otia misce.
Nec jaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus otia miscet:
Sed modò fonte suo formosos perluit artus,
Sæpe [h] Cytoriaco deducit pectine crines,
Et, quid se deceat, spectatas consulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,

* *dixit tacebo.*
† DAPHNIS in saxum.
b Sositheus hanc Nymph. Thaliam vocat. Vide & Parrhas.
* *Transtulit.*
c Fecit ut amoris desiderio in lapidem obduresceret.
† SCYTHON in fœminam.
* *Phiton, Siton, Sithon.*
† CELMUS qui & CELMIS, unus ex Idæis Dactylis, in adamantem.
* *imbre.*
† CROCUS & SMILAX in flores.
d Gratâ. Idem, *Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum.*
e Parum virilibus, effœminantibus. Gisel. Infeliciter & malam in rem efficacibus.
f Hermaphroditi, quasi Ἑρμῆ καὶ Ἀφροδίτης.
* *laborem.* Idem, *Et non sentitur sedulitate labor.*
* *celebri.*
g Laboriosis.
h Buxeo: à Citore monte buxis abundante.

Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis:
Sæpe legit flores, & tunc quoque fortè legebat,
Cùm puerum vidit, † visúmq; optavit habere.
Nec tamen antè adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui: Puer ô dignissime credi
Esse deus! Seu tu deus es; potes esse Cupido:
Sive es mortalis; qui te genuêre beati,
Et mater felix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix:
Sed longè cunctis longéque beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere [i] teda.
Nunc tibi sive aliqua est; mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est; ego sim: thalamúmq; ineamus eundem.
Naïs ab his tacuit. Pueri rubor ora notavit;
Nescit, quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore malis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cùm frustra resonant [k] æra auxiliaria Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine [l] sororia saltem
Oscula, jámq; manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? Aut fugio, tecúmq;, ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit, locáq; hæc tibi libera trado
Hospes, ait, simulátq; gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticúmq; recondita sylva
Delituit, flexúmq; genu summisit: at ille,
Ut puer, & [m] vacuus, & inobservatus, in herbis
Huc it, & hinc illuc, & in [n] alludentibus undis
Summa pedum, talóq; tenus vestigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum verò stupuit, nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ
Non aliter, quàm cùm puro nitidissimus orbe
Opposita speculi [o] referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur; vix jam sua gaudia differt:
Jam cupit amplecti; jam se [p] malè continet amens.
Ille cavis velox applauso corpore palmis
Desilit in latices, alternáque brachia jactans
In

† SALMACIS amat Hermaphroditum.

i Nuptiis. *Metonymia.*

k Tinnitus æris, quibus Lunæ deficienti lumen revocabant. Vide Plutarch. in Paul. Corn. Tacit. lib. 1. Annal. Turn. l. 22. cap. 24. Advers.

l Verecunda & pudica, qualia sorori à sorore honestè dari possint.

m Otiosus, εὔσχολος, εὔκαιρος Gloss.

n Adblandientibus.

o Refrangitur Virg. *Sicut aqua tremulum labris ubi lumen ahenis Sole repercussum.*

p Ægrè se reprimit.

In liquidis transtucet aquis: ut eburnea si quis
*Signa tegat * claro, vel candida lilia, vitro.*

* *puro.*

Vicimus, &, meus est, exclamat Naïs: & omni
Veste procul jacta, mediis immittitur undis,
Pugnantémque tenet, luctantiáq; oscula carpit,
*Subjectâtq; manus, * invitâq; pectora tangit:*

* *invictaq;* m. scr. & lib. quid.

Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illàc.
Denique nitentem contrà, elabíq; volentem
Implicat ut serpens, quem regia sustinet ales,
Sublimémq; rapit: pendens caput illa, pedésque
Alligat, & cauda spatiantes implicat alas.
Utq; solent hederæ longos intexere truncos,
Utve sub æquoribus deprensum Polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte q flagellis,

q Acetabulis brachiorum: *πλοκάμοις* Vide Plin. lib. 9. cap. 29.

Perstat r Atlantiades, speratáque gaudia Nymphæ

r Hermaphr. pronepos Atlantis ex Maia avia, Mercur. matre.

Denegat: Illa premit, demissáque corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ità dii jubeatis, & istum
Nulla dies à me, nec me diducat ab isto!
Vota s suos habuêre deos. nam mista duorum

s Propitios, faventes.

Corpora junguntur, faciésque inducitur illis
† Una: velut si quis conducat cortice ramos,

† Ex HERMAPH. & SALMACIDE unum corpus.

Crescendo jungi, pariterq; adolescere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex; nec fœmina dici,
Nec puer ut possit: neutrúmque, & utrumque videtur.
Ergò ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas
Semimarem fecisse videt, mollitáq; in illis
Membra, manus tendens, sed jam non voce virili
Hermaphroditus ait, Nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
† Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat indè

† SALMACIS fons effœminat.

Semivir, & tactis subitò mollescat in undis.
*Motus uterque * parens nati rata verba biformis*

* *deus.*

Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

FABULA XII.

De Mineïdibus in Vespertiliones.

Mineïdes Thebanæ in vespertiliones.

a Instat lanificio

FInis erat dictis: Et adhuc Mineïa proles
Urget [a] opus, spernitq; Deum, festúmq; profanat,
Tympana cùm subitò non apparentia raucis
Obstrepuêre sonis, & adunco tibia cornu,
Tinnuláq; æra sonant, & olent myrrhæq;, crocique;
Résque fide major, cœpêre virescere telæ,
Inq; hederæ faciem pendens frondescere vestis.
Pars abit in vites, &, quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur, de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.

b Notatio crepusculi.

c Creperæ: unde & crepuscul. dictum. Var.

[b] Jámque dies exactus erat, tempúsque subibat,
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem,
Sed cum luce tamen [c] dubiæ confinia noctis.
Tecta repentè quati, pinguésq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes,
Falsáq; sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta sorores,
Diversæq; locis ignes ac lumina vitant:
Dúmq; petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuésq; includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram,
Scire sinunt tenebræ: Non illas pluma levavit,
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis,
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peragúntq; leves stridore querelas,
Tectáque, non sylvas [d] celebrant, lucémque perosæ
Nocte volant, seróque tenent à vespere nomen.

d Frequentant. Vespertiliones à vespere. Noni. Marc.

FABULA XIII.

De Ino & Melicerta in deos marinos.

a Ino uxor Athamantis, Liberi altrix,

TUm verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnáque novi [a] matertera vires
Narrat ubique Dei: de tótque sororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecêre sorores.

Aspicit

Aspicit hanc, natis [b] *thalamóque Athamantis habentem*
Sublimes animos, & alumni numine, Juno.
Non tulit: & secum, Potuit [c] *de pellice natus*
Vertere Mæonios pelagóq; immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
Et [d] *triplices operire novis Mineïdas alis?*
NIL poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idq; mihi satis est? Hæc una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: FAS est & ab hoste doceri.
Quidq; furor valeat, Penthea cæde satísque
Ac super ostendit. Cur non [e] *stimuletur, eátque*
Per cognata suis exempla sororibus Ino?
Est via declivis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per [*] *multa silentia sedes:*
Styx nebulas exhalat iners, umbræq; recentes
Descendunt illàc, [f] *simulacráque functa sepulcris.*
Pallor, hyémsq; tenent latè loca senta: novique,
Quà sit iter, manes, Stygiam quod ducat ad urbem,
Ignorant; ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet: útque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
[g] *Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.*
Errant exangues sine corpore & ossibus umbræ:
Pársq; forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ
Exercent, aliam partem sua pœna coërcet.
Sustinet ire illùc, cœlesti sede relicta,
(TANTUM odiis iræq; dabat) Saturnia Juno.
Quò simul intravit, sacróque à corpore pressum
[*] *Intremuit limen,* [h] *tria Cerberus extulit ora,*
Et tres latratus simul edidit: illa sorores
[i] *Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.*
Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
Déq; suis atros pectebant crinibus angues:
Quam simul agnôrunt inter caliginis umbras,
Surrexêre deæ. [k] *Sedes scelerata vocatur.*
† *Viscera præbebat Tityus lanianda,* [l] *novémque*
Jugeribus distractus erat: † *Tibi, Tantale, nullæ*

b Conjugio.
c Bacchus.
d Trinas.
e In furorē agatur sicut sorores.
* *muta*, meliùs.
f Animæ mortuorum, qui sepulti sunt. Vide Mar. lib. 6.
g Angustus, & non capiendæ multitudini idoneus.
* *ingemuit:* Ciof. *contremuit*.
h Tria capita, leoninum, caninū, & lupinum.
i Furias, Acheronte & Nocte genitas, ut scripsit Æschyl & Virg 7. Æneid. quem Ovid. imitatus est.
k Virgil. 6. *sceleratum limen* appellat. Tibull. *At scelerata jacet sedes.*
† TITYUS
l Virg. *per tota novem cui jugera corpus Porrigitur.* Vide Lucr.
† TANTALUS.

Deprenduntur aquæ: quæq; imminet, effugit arbor.
† SISYPHUS. † *Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, saxum.*
† IXION. † *Volvitur Ixion: & se sequitúrq;, fugítque.*
Molirique suis lethum patruelibus ausæ,
† DANAIDES. † *ASSIduè repetunt, quas perdunt Belides, undas.*
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona: rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia dives habet, qui me [m] *cum conjuge semper*
Sprevit? & exponit causas odiíq;, viæq;,
Quidq; velit: quod vellet, erat, nè regia Cadmi
Staret, & in facinus traherent Athamanta furores.
IMPERIum, promissa, preces, confundit in unum,
Sollicitátq; deas. Sic hæc Junone locuta,
Tisiphone canos, ut erat turbata, capillos
*Movit, & * extantes dejecit ab ore colubros:*
Atque ità, Non longis opus est ambagibus, inquit,
FACTA puta, quæcunq; jubes: [n] *inamabile regnum*
Desere, téque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno, quam cœlum intrare parantem
Roratis lustravit aquis [o] *Thaumantias Iris.*
Nec mora: [p] *Tisiphone madefactam sanguine sumit*
Importuna facem, fluidóque cruore rubentem
Induitur pallam, tortóque incingitur angue,
Egreditúrq; domo: Luctus comitatur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidóque Insania vultu.
Limine constiterat: postes tremuisse feruntur
[q] *Æolii, pallórq; fores infecit acernas,*
Sólque locum fugit: monstris exterrita conjux:
Territus est Athamas, tectóque exire parabant.
Obstitit infelix, aditúmque obsedit Erinnys,
Nexáq; [r] *vipereis distendens brachia nodis*
Cæsariem excussit: motæ sonuère colubræ,
Pársq; jacent humeris, pars circum pectora lapsæ
Sibila dant, saniémq; vomunt, linguísq; coruscant.
Indè duos mediis abrupit crinibus angues,
Pestiferáq; manu raptos immisit. At illi
Inoósq; sinus Athamanteósq; pererrant,
Inspirántq; graves animos, nec [s] *vulnera membris*

m Cum uxore sua Ino.

* obstantes.

n Similiter Virg. Stygiam paludem inamabilē dixit.

o Thaumantis filia: nisi enim homines admirati fuissent Iridē, nunquam ad ejus causas cognoscēdas animum appulissent. Plat. Theæt.

p Furiarum ornatus.

q Athamantis Æoli nepotis.

r Serpentinis.

s Morsus seu ictus inferunt.

Illa ferunt: mens est, quæ diros sentiat ictus.
Attulerat secum liquidi quoque monstra veneni,
Oris Cerberei spumas, & virus [t] Echidnæ,
Erroresque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et scelus, & lacrymas, rabiémque, & cædis amorem,
Omnia * trita simul: quæ sanguine mista recenti
Coxerat ære cavo viridi versata [u] cicuta.
Dúmque pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiáque intima movit.
Tum face jactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur * motis velociter ignibus ignes.
Sic [x] victrix, [y] jussíque potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumptúmque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Io comites, his retia tendite sylvis,
Hic modò cum gemina visa est mihi prole leæna,
Utque feræ sequitur vestigia conjugis amens,
Deque sinu matris ridentem, & parva † Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis térque per auras
More rotat fundæ, rigidóque infantia saxo
Discutit ora ferox: tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat, sparsísque fugit malè sana capillis,
Téque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
[z] Evœ Bacche sonat. Bacchi sub nomine Juno
Risit, &, Hos usus præstet tibi, dixit, alumnus.
[a] Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas,
Summa * rigent, * frontémque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino,
Séque super pontum nullo tardata timore
Mittit, [b] onúsque suum: percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ [c] neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est, O numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas,
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenso,
Et diis adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto est:
Si tamen in medio quondam concreta profundo
[d] Spuma fui, gratúmque manet mihi nomen ab illa.

t Quæ monstrum fuit, parte alterâ virgo, alterâ serpens: de quo vide Hesiod. Theog. m. scr. duo, *Echinæ.*

* *structa.*

u *Cicuta* hîc non herbam, sed cannam signif. quâ Tisiphone tanquam instrumento uteretur.

* *motos.*

x Voti compos.

y Junonis mandato peracto.

† Athamas furens filium Learchum interficit.

z Evœ acclamatio in Liberi patris Orgiis. m. sc. Ehohe perperam Horat. *Evœ recenti mens trepidat metu.*

a Moluridem rupem dicit, de qua vide Pausan. Attic.

* *riget*, m scr. duo non malè.

* *fontémque.*

b Melicertam filium quem gestabat.

c Inûs, Hermiones filiæ, quæ matrem habuit Venerem.

d ἀφροδίτη.

Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit, majestatemq; verendam
Imposuit, noménq; simul, faciémque novavit,
[*] Leucothoé q; deum cum matre Palæmona dixit.

[*] Leucothoé q;.

FABULA XIIII.

De Inûs comitibus in saxa & aves.

Inûs comites Sidoniæ in saxa & aves.

a Nec temerè suspicantes eam esse mortuam.

b Convitium, contumeliam. Juven. Sat. 14 *Invidiam facerent nolenti surgere Nilo.*

c Quibus tentaverat pectus percutere.

Sidoniæ comites, quantum valuêre, secutæ
Signa pedum, primo vidêre novissima saxo:
[a] Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxêre domum, scissis cum veste capillis.
Utq; parum justæ, nimiúmque in pellice sævæ
[b] Invidiam fecêre Deæ, convitia Juno
Non tulit: &, Faciam vos ipsas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta secuta est.
Nam quæ præcipuè fuerat pia, Persequar, inquit,
In freta reginam: saltúmque datura, moveri
Haud usquam potuit, scopulóq; affixa cohæsit.
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, [c] tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut fortè tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres.
Quo quæq; in gestu deprensa est, hæsit in illo:
Pars volucres factæ, quæ nunc quoq; gurgite in illo
Æquora distringunt summis Cadmeïdes alis.

FABULA. XV.

De Cadmo & Harmonia in dracones.

a Inonem.
b Melicertam.

Nescit Agenorides [a] natam [b] parvúmq; nepotem
Æquoris esse Deos. Luctu, serieque malorum
Victus & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam fortuna locorum
Non sua se premeret: longísque erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jámq; malis annísq; graves dum prima retractant
Fata domus, relegúntq; suos sermone labores:

Num sacer ille mea trajectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerat tum, cùm Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum nova semina dentes?
Quem si cura deûm tam certa vindicat ira,
Ipse precor, serpens in longam porrigar alvum.
Dixit: &, † ut serpens, in longam tenditur alvum, † CADMUS & HARMONIA in dracones.
Duratæq; cuti squamas increscere sentit,
Nigráq; cæruleis variari [c] *corpora guttis:* c Corpus. *Enallage* numeri.
In pectúsque cadit pronus, commistáq; in unum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura.
Brachia jam restant: quæ restant brachia tendit,
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô conjux, accede miserrima, dixit,
Dúmq; aliquid superest de me, me tange, manúmq;
Accipe, dum manus est, dum non totũ occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est fissa duas, nec verba * *loquenti* * volenti.
Sufficiunt, quotiésque aliquos parat edere questus
Sibilat: Hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme mane, téque infelix his * *erue monstris:* * Exue.
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt humeríq; manúsq;?
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? Cur non
Me quoque cœlestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat: ille suæ lambebat conjugis ora,
Inq; sinus charos, veluti cognosceret, ibat,
Et dabat amplexus, assuetáq; colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur: at illis
Lubrica perlucent cristati colla draconis,
Et subitò duo sunt, junctóq; volumine serpunt,
Donec in oppositi nemoris subiêre latebras.
Nunc quoq; nec fugiunt homines, nec vulnere lędunt:
Quídq; priùs fuerint, placidi meminêre dracones.

FABULA XVI.

De serpentibus è sanguine Medusæ procreatis.

SEd tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna [a] *nepos dederat, quem debellata colebat* a Bacchus ex Semel: filia.
India, quem positis celebrabat Achaïa templis.

Solus

Solus [b] Abantiades ob origine cretus eadem
Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contráque deum ferat arma, genúsque
Non * putat esse * deûm (*neq; enim Jovis esse putabat)
†Persea: quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium ([c] tanta est præsentia veri)
Tam violâsse deum, quàm non agnôsse nepotem
Pœnitet: impositus jam cœlo est alter; & alter
[d] Viperei referens spolium memorabile monstri,
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis.
[e] Cúmq; super Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidêre cruentæ:
Quas humus exceptas * varios animavit in angues.
Unde frequens illa est, * infestáque terra colubris.

b Abantis F. Beli N. Jovis pron. * putet m. scr. * Ciofan. emendat *Jovis*. Non putat Bacchum esse degenere deorum: Vel, non putat esse genus deûm, hoc est, genus aliquod esse deorum, seu deos esse aliquos. * *nec enim*. m. scr. † PERSEUS ex pluvio auri concubitu. c Tanta est veritatis efficacitas. *Epiphon*. d Capitis Medusæ. Mur. l. 10 c. 16. Var. L. ex Apoll. Rhodio hæc expressa autumat. e Guttæ sanguinis capitis Medusæ in serpentes. * *vivos animabat* m. scr. * *Infestáque* Ciof. lib. antiq.

FABULA XVII.
De Atlante in montem.

INdè per immensum ventis discordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas æthere longè
Despectat terras, totúmq; supervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatus in ortus.
Jámq; cadente die, veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio * regnis Atlantis in orbe,
Exiguámq; petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, cursúsq; Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctis ingenti corpore præstans
[a] Iapetionides Atlas fuit: Ultima tellus
Rege sub hoc, & pontus erat, qui solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidémq; armenta per herbas
Errabant: [b] & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Juppiter autor:

* *regis*.

a Atlas rex Mauritaniæ. Iapeti gigantis filius.

b Nulli vicini quidquam habebant, quod ararent, omnia possidente Atlante locupletissimo.

Sive es mirator rerum, mirabere nostras;
Hospitium, requiémque peto. Memor ille [c] *vetustæ*
Sortis erat: dederat Themis hanc Parnassia sortem;
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur [d] *auro*
Arbor, & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat servanda [e] *draconi,*
Arcebátque suis externos finibus omnes.
Hinc quoque vade procul, nè longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Juppiter absit:
Vimq; minis addit, manibúsq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis,
Viribus inferior. Quis enim par esset Atlantis
Viribus? At quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe munus, ait, lævâq; à parte Medusæ
Ipse retro versus squallentia protulit ora.
† *Quantus erat, mons factus Atlas! nam barba, comæq;*
In sylvas abeunt, juga sunt humeríq;, manúsque,
Quod caput antè fuit, summo est in monte cacumen,
Ossa lapis fiunt: tum partes altus in omnes
Crevit in immensum, (sic Dii statuistis) & omne
Cum tot syderibus [f] *cœlum requievit in illo.*

c Antiqui oraculi.
d Malis aureis.
e Apollon. 4. Argon. hunc Ladonem vocat: de quo vide ejus commentator.
† ATLAS in montem sui nominis.
f Æschyl. Prometh. Ὃς πρὸς ἑσπέρους τόπους ἕστηκε, κίον' οὐρανοῦ τε καὶ χθονὸς ὤμοις ἐρείδων.

FABULA XVIII.

De Virgis in Coralia mutatis.

Clauserat [a] *Hippotades æterno carcere ventos:*
Admonitórq; operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat. Pennis ligat ille resumptis
Parte ab utraque pedes, [b] *telóque accingitur unco,*
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circúmq; infráque relictis,
Æthiopum populos, Cepheáque conspicit arva.
† *Illic immeritam maternæ pendere linguæ*
Andromedam pœnas injustus jusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit [c] *Abantiades, nisi quòd levis aura capillos*
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmoreum ratus esset opus. trahit inscius [d] *ignes,*

Et

a Æolus Hippotæ Troiani nep. ex Acesta filia. Sole autem se attollente flatus ventorum & sternuntur & augentur: Aristotel. probl. 35. sect. 26
b Harpe, qui ensis erat falcatus.
† Andromeda objecta belluæ marinæ.
c Perseus Abantis pron.
d Amorem.

* Et visa.

*Et stupet: * eximiæ correptus imagine formæ,*
Penè suas quatere est oblitus in aëre pennas.
Ut stetit, O, dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi junguntur amantes,
Pande requirenti nomen terræq; tuúmque,
Et cur vincla geras. Primò silet illa ^e nec audet
Appellare virum virgo; manibúsque modestos
Celâsset vultus, si non religata fuisset:
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius instanti, sua nè delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræq;, suúmque,
*Quantáque maternæ * fuerit fiducia formæ,*
Indicat: &, nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit, veniénsque immenso bellua ponto
Imminet, & latum sub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: Genitor lugubris, & unà
Mater adest, ambo miseri, sed justiùs illa;
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangorémq; ferunt, vinctóque in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait, ^f LACRYMarum longa manere
Tempora vos poterunt; ad opē brevis hora ferenda est.
Hanc ego si peterem Perseus, Jove natus & ^g illa
Quam clausam implevit fœcundo Juppiter ^h auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Ætherias ausus jactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener: ^i Addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modò numina) tento.
Ut mea sit, servata mea virtute, paciscor.
Accipiunt ^k legem, (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittúntque super regnum dotale parentes.
Ecce! velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas juvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis
Tantum aberat scopulis, quantum balearica torto
Funda potest plumbo medii transmittere ^l cœli.
Cùm subitò juvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Umbra viri visa est: visam fera sævit in umbram.
Utq; Jovis præpes, ^m vacuo cùm vidit in arvo
^n Præbentem Phœbo liventia terga draconem

e Euripides, ἄτιμόν τι καὶ νόμος γυναῖκας ἀνδρῶν μὴ βλέπειν ἐναντίον.

f Pertinet huc illud Laconis: Ου δεῖ βοᾶν, ἀλλ' ἰατρεύεσθαι. Soph. Ajac. Ου πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ θρηνεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῶντι πήματι.

g Danaë.

h Imbre aureo. Terent. Eun. Vide Horat. lib. 3. Od. 16.

i Cumulare generis & virtutum suarum celebritatem privato beneficio.

k Conditionem. Terent. *Accepit conditionem*

l Aëris intermedii.

m Aprico, non tecto frondib.

n In Sole apricantem.

Occupet

Occupat adversum; neu sæva retorqueat ora,
Squammigeris avidos figit cervicibus ungues.
Sic celeri missô præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextróque frementis in armo
[o] *Inachides ferrum curvo tenus abdidit* [p] *hamo.*
Vulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras
Attollit, modò subdit aquis: modò more ferocis
Versat apri, quem turba canum circumsona terret.
Ille avidos morsus velocibus effugit alis,
Quáq; patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.
Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit: maduêre graves [q] *aspergine pennæ.*
Nec [r] *bibulis ultrà Perseus talaribus ausus*
Credere, conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupísque tenens juga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plausu clamor, superásque Deorum
Implevêre domos. Gaudent, generúmq; salutant,
Auxiliúmque domus, servatorémque fatentur
Cassiope, Cepheúsque pater. † *Resoluta catenis*
Incedit virgo, pretiúmque & causa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit unda,
Anguiferúmque caput dura nè lædat arena,
Mollit humum foliis, natásque sub æquore virgas
Sternit, & imponit [s] *Phorcynidos ora Medusæ.*
† *Virga recens, bibuláq; etiam nunc viva medulla*
Vim rapuit monstri, tactúq; induruit hujus,
Percepitq; novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum * *mirabile tentant*
Pluribus in virgis: & idem contingere gaudent,
Semináq; ex illis * *iterant jactata per undas.*
Nunc quoque coraliis eadem natura remansit:
Duritiem tactu capiant ut ab aëre, quódq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora [t] *saxum.*

o Perseus Argivus.
p Ad capulum usque quod ferrum habet recurvum.
q Fluctuũ aspersione, quos bellua evomebat.
r Madefactis.
† ANDROMEDA liberatur à Perseo.
† VIRGAE subjectæ capiti Medusæ in coralia.
s Phorc. filiæ. Pausan. Corinth.
* *Memorabile.*
* Ut erant bene.
t Coralium, *Ancesis.*

FAB.

FABULA XIX.

De Medusæ crinibus in Serpentes.

Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Lævum Mercurio; dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media est: mactatur vacca Minervæ;
[a] *Alipedi vitulus; taurus tibi, summe deorum.*
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
[b] *Indotata rapit:* [c] *tedas Hymenæus, amórque*
Præcipiunt, largis satiantur odoribus ignes,
Sertáque dependent tectis, * *& ubique lyræq;*
Tibiáque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta sonant: reseratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchróque instructa paratu,
* *Cepheni proceres ineunt convivia regis.*
Postquam epulis * *functi,* * *generosi munere Bacchi*
[d] *Diffudêre animos: cultúsque genúsque locorum*
Quærit Abantiades. Quærenti protinus unus
Narrat Lyncides moresque habitúmque virorum.
Quod simul edocuit, Nunc ô fortissime dixit,
Fare precor, Perseu, quanta virtute, quibúsque
Artibus abstuleris [e] *crinita draconibus ora.*
Narrat * *Abantiades, gelido sub Atlante jacentem*
Esse locum solidæ tutum munimine molis,
Cujus in introitu [f] *geminas habitâsse sorores*
Phorcidas [g] *unius sortitas luminis usum:*
Idse solerti, furtim dum traditur, astu
Supposita cepisse manu, pérque abdita longè,
Deviáque & sylvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos, passímque per agros,
Pérque vias vidisse hominum * *simulacra ferarúmq;*
In silicem ex ipsa visa conversa Medusa.
Se tamen horrendæ, clypei quem læva gerebat
Ære repercusso, formam aspexisse Medusæ:
Dúmque gravis somnus colubros, ipsámque tenebat,
Eripuisse caput collo, pennísque fugacem
Pegason, & fratrem, matris de sanguine natos.

a Mercurio pedibus alatis m. scr. habet *Mercurio vitulus.*
b Doti dicta, promissa. Muret. Alii sine dote, neglectâ dote. Et *rapit*, alludens ad Rom. consuetudinem, quâ nova nupta è gremio matris rapiebatur Festus.
c Nuptias. *Hypotyposis* apparatus nuptiarum Persei & Androm
* *Citharaque lyr.*
* *Cephenûm.*
* *Victi.*
* *Et generoso.*
d Exhilaravêre: in lætitia enim cor dilatatur.
e Caput Medusæ anguiferum.
* *Agenorides Atlantiades.*
f Pephrado & Enyo γραῖας Gorgon. sorores Hesiodus Theog.
g Æschyl. Prometh. Αἱ φορκίδες ναίουσι δηναιαὶ κόραι Τρεῖς κυκνόμορφοι κοινὸν ὄμμ' ἐκτημέναι, μονόδοντες.

Addidit

Addidit & longi non falsa pericula cursus;
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto,
Et quæ jactatis tetigisset sydera pennis.
Ante expectatum tacuit tamen: [h] *excipit unus*
Ex numero procerum, quærens, cur [i] *una sororum*
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes, ait, quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam: Clarissima forma,
Multorúmque fuit spes invidiosa procorum
Illa, nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit; inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiâsse Minervæ
Dicitur: aversa est, & castos ægide vultus
Nata Jovis texit, neve hoc impune fuisset,
† *Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.*
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet angues.

h ὑπολαμβάνει. Plat. ὁ οὖν Κέβης ὑπολαβών. In qua signific. & ὑποδέχεται & ἐκδέχεται Græci utuntur.

i Medusa ex omnibus Gorgonibus.

† Medusæ crines in serpentes.

PUB.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER V.

FABULA I.

De capite Gorgonis homines in saxa convertente.

Umq; ea Cephenûm medio [a] Danaëius heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec, conjugialia festa
Qui canat, est clamor, sed qui fera nuntiet arma.
Inq; repentinos convivia versa tumultus
[b] *Assimilare freto possis, quod sæva quietum*
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius autor
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam,
En, ait, en! adsum præreptæ conjugis ultor:
Nec mihi te pennæ nec falsum versus in aurum
Juppiter eripiet. Conanti [c] mittere, Cepheus,
Quid facis? exclamat: Quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? meritisne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit,
[d] *Sed grave Nereïdum numen, sed corniger [e] Ammon,*
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
Exaturanda meis: Illo tibi tempore rapta est,
Quo peritura fuit; nisi si crudelis id ipsum

a Perseus Danaës filius.

b Homerus, Ἰλ. β. Κινήθη δ' ἀγορὰ, ὡς κύματα πολλὰ θαλάσσης Πόντε Ἰκαρίοιο.

c Ellips. subaud. hastam.

d Pleonas. Vide Quintil. lib 9. cap. 3.

e Jovis Ammonis oraculum, quod monstro agros Cephenos vastanti Cassiopes filiam objici. ead. respondit.

Exigis

Exigis ut pereat, luctúq; levabere nostro.
Scilicet haud satìs est, quòd te spectante revincta est,
Et nullam quòd opem patruus, sponsúsve tulisti,
Insuper à quoquam quòd sit servata dolebis?
Præmiáq; eripies? Quæ, si tibi magna videntur,
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses:
Nunc sine [f] *qui petiit, per quē hæc non orba senectus,*
Ferre, quod & [g] *meritis & voce est pactus, eúmq;*
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum;
Cunctatúsq; brevi contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Persea misit.
Ut stetit illa toro, stratis tum denique Perseus
Exiliit, telóque ferox inimica remisso
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Isset: & [h] *(indignum!) scelerato profuit ara.*
Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit:
Qui postquam cecidit, ferrúmq; ex osse revulsum est,
[i] *Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.*
Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,
Teláque conjiciunt; & sunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori: sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus júsque, fidémque,
[k] *Hospitiiq; Deos, ea se prohibente moveri.*
Bellica Pallas adest, & protegit ægide fratrem,
Dátq; animos. Erat Indus Atys, quē flumine Gange
Edita [l] *Limniace vitreis peperisse sub undis*
Creditur, egregius forma, quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis,
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvìs distantia misso
Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus
Stipite, qui media positus fumabat in ara,
Perculit, & fractis [m] *confudit in ossibus ora.*
Hunc ubi fœdatos jactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas junctissimus illi,

f Perseum, qui petiit.
g Servatâ puellâ à morte.
h Interjectio pathetica.
i Calcibus terram ferit. Gloss. libr. *palpitat.*
k Jovem hospitalem. Virgil *Jupiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.*
l Nomen ἀπὸ τῆς λίμνης.
m Fœdavit, ut non cognosceretur amplius.

Et comes, & veri non dissimulator amoris,
Postquam exhalantem sub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn, quos ille tetenderat arcus
Arripit: Et, mecum tibi sint certamina, dixit,
Nec longùm pueri fato lætabere, quò plus
n Invidiæ, quàm laudis habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, o emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumq; tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen madefactam cæde Medusæ
p Acrisioniades, adigitque in pectus: at ille
Jam moriens oculis sub nocte q natantibus atra,
Circumspexit Atyn, séque acclinavit ad illum,
Et tulit ad manes junctæ solatia mortis.
Ecce Suënites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithum cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perseus petit ense: sed altis
r Extantem signis, multæq; in pondere massæ
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucaseúmque Abarim, Sperchisiadémq; Lycetum,
s Intonsúmque comas Helicen, Phlegyámq; Clytumq;
Sternit, & extructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet jaculum: quod detulit error in Idam
t Expertem frustra belli, & u neutra arma secutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu,
Quem fecisti hostem, pensáque hoc vulnere vulnus.
Jámque remissurus tractum de corpore telum,
Sanguine * defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoque Cephenûm x post regem primus Odites
Ense jacet * Clymeni; Protenora percutit Hypseus;
Hypsea Lyncides; fuit & grandævus in illis

n Criminis, culpæ. Ità alibi: Mater invidia est. Et Didon. *Invidiam noxæ detrahit ille meæ.*
o Erupit: evolavit.
p Perseus Acrisii nepos à matre.
q Conniventibus humore nimio, id est, morituris.
r Asperum & inæqualem.
s Habentem comas intonsas: Græc. figura.
t *Immunem belli.* Virg.
u Neutrar. partium arma.
* *Defecto.*
x Dignitate & loco regi proximus.
* *Clymenis* ense.

Emathion

Emathion æqui cultor, timidúsque deorum:
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & incessit, sceleratáque devovet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
[y] Decutit ense caput: quod protinus incidit aræ,
Atque ibi semianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteásq; & cæstibus Ammon
Invicti, vinci si possent cæstibus enses,
Phinea cecidêre manu: Cererísque sacerdos
[*] Amphitus, albenti velatus tempora vitta.
Tu quoq; Lampetide non hos adhibendus ad usus,
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres,
Jussus eras celebrare dapes festúmque canendo.
Quem procul astantem, plectrúmq; imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygiis cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casúq; fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptáque de dextro robusta repagula poste
Ossibus illisit mediæ cervicis: at ille
Procubuit [z] terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoq; robora postis
[*] Cinipheus Palates: tentanti dextera fixa est
Cuspide Marmaridæ Coriti; lignóque cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens è poste pependit.
Sternitur & Melaneus Perseia castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo missum stetit inguine ferrum,
(Lethifer ille locus) quem postquam vulneris autor
Singultantem animam, & versantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, [a] HOC quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpúsque exangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Ultor [b] Abantiades: media quæ nare recepta
[c] Cervice

y Detruncat.
* *Alphitus.* ἐκ τὸ ἄλφιτον farinam significat, unde *Alphitus* fortasse, congruente sacerdoti Cereris nomenclatione: hujus etiam sacerdotes albis utebantur vestibus.

z In terram Græc. mutatione casus.

* *Cinyphius.*

a *Sarcasm.* Videtur alludere ad id, quod apud Arriam, Indorum Sophista ait: *Atque paulò pòst mortuus tantum ô tenebis terræ, quantum satis sit ad sepulturam corporis tui.*

b Perseus.

c Cervice exacta est, in partes eminet ambas.
Dúmque manum fortuna juvat, Clytiúmq; Danúmq;
Matre satos una, diverso vulnere fuait:
Nam Clytii per utrumq; gravi vibrata lacerto
d Fraxinus acta femur; jaculum Danus ore momordit.
Occidit & Celadon Mendesius; occidit Astreus
Matre Palæstina, dubio genitore creatus:
* Ethiónq; sagax quondam ventura videre,
Tunc e ave deceptus falsa; regísque Thoactes
Armiger, & cæso genitore infamis Agyrtes.
f Plus tamen exhausto superest: namq; omnibus unum
Opprimere est animus. g Conjurata undiq; pugnant
Agmina h pro causa meritum impugnante fidémque:
i Hac pro parte, socer frustra pius, & nova conjux
Cum genitrice favent, ululatúque atria complent.
Sed sonus armorum superat, gemitúsque cadentum:
Pollutósque simul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovatáque prælia miscet.
Circumeunt unum Phineus, & mille secuti
Phinea: tela volant k hyberna grandine plura
Præter utrumq; latus, præter q; & lumen, & aures.
Applicat hic humeros ad magnæ saxa columnæ,
Tutáque terga gerens, adversáque in agmina versus
Sustinet instantes: instabat parte sinistra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon.
l Tigris ut, auditis diversa valle duorum,
Exstimulata fame, mugitibus armentorum,
Nescit m utrò potiùs ruat, & ruere ardet utróque:
Sic dubius Perseus, dextra lævâne feratur,
Molpea trajecti summovit vulnere cruris,
n Contentúsq; fuga est; neq; enim dat tempus Ethemon,
Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo
o Non circumspectis exactum viribus ensem
Fregit; in extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad lethum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem p Cyllenide confodit harpe.
Verùm ubi virtutem q turbæ succumbere vidit,

Auxilium

c Per cerv. emissa est.
d Hasta fraxinea
* Æthiónq; m. scr. sed perp. ἠθεῖος divinus: unde Ethion aptum auguri nomen.
e Augurio.
f Anacoluthon: quamvis tot interfecisset Perseus, tamen plures restabant.
g Conjuratorum manus. Metonym.
h Pro Phineo ingrato & injusto.
i Pro Perseo faciunt.
k Hyperbole Virg. ... quàm multa grandine nimbi Culminibus crepitant.
l Parabola.
m In utram vallem.
n Satis est Perseo fugâsse Molp.
o Hypal. ipse non circumsp. m scr. hic circumspectis.
p Cyllenia per Heterosin. patronym. pro possess.
q Imparem esse multitudini: numero obrui. Virg. Ilicet obr. numero
Alii malunt turba.

Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, [r] ab hoste petam: vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest; † & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thessalus: utque manu jaculum lethale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu.
Proximus huic Ampix animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit: inq; petendo
Dextera diriguit, nec citrà mota, nec ultrà est.
At Nileus, qui se genitum [s] septemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cœlaverat auro:
Aspice ait, Perseu, nostræ primordia gentis;
MAGNA feres [t] tacitas solatia mortis ad umbras,
[u] A tanto cecidisse viro. Pars ultima vocis
In medio suppressa sono est, adapertáque velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, [x] vitióque animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi juvenem magica arma moventem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus,
Immotúsq; silet, armatáque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiêre: sed unus
Miles erat Persei, pro [y] quo dum pugnat, Aconteus
Gorgone conspecta saxo concrevit oborto.
Quem ratus Astyages etiam dum vivere, longo
Ense ferit; sonuit tinnitibus ensis acutis.
Dum stupet Astyages [z] naturam traxit eandem,
Marmoreóque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora est media [a] de plebe virorum
Dicere. Bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa.
Pœnitet injusti tunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
Agnoscitq; suos, & nomine quemq; vocatum
Poscit opem; credénsq; parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. Avertitur, atque ità supplex,
[b] Confessásque manus, obliquáque brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove tua monstra, tuæq;

r Medusæ capite, quam interfecerat.
† Gorgonis caput.
s Septem ostiis in mare exeunte. Mutantur in saxa, quicunque ausi fuerant cum Perseo congredi.
t Mutos manes.
u A victore insigni vinci gloriosum. Virg. *Æneæ magni dextra cadis* 11. Æneid.
x Animi ignavia & pusillanimitate.
y Perseo scilicet.
z In saxum diriguit.
a Plebeiorum, τῶν τυχόντων.
b *Hypoll.* ipse confessus culp. alii leg. *Conversásque.*

c Homines in saxa convertentes.
d Quia priùs nobis fuit desponsata, quàm à te servata Andromeda. Qui autem prior est tempore, potior est jure.
e Enall. temp. Græca pro tribuere.

c Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Medusæ,
Tolle precor: non nos odium, regníque cupido
Compulit ad bellum. Pro conjuge movimus arma.
CAUSA fuit meritis melior tua, d tempore nostra.
Non cessisse piget: Nihil, ô fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sunto.
Talia dicenti, neq; eum quem voce rogabat
Respicere audenti, quod, ait, timidissime Phineu
Et possum e tribuisse, & magnum est munus inerti,
Pone metum, tribuam, nullo violabere ferro:
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum,
Inq; domo soceri semper spectabere nostri,
Ut mea se sponsi soletur imagine conjux.
Dixit, & in partem Phorcynida transtulit illam,
† Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conati sua flectere lumina cervix
Diriguit, saxóque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidū, vultúsq; in marmore supplex,
Summissæq; manus, faciésque f obnoxia mansit.

† PHINEUS in saxum.
f Culpam agnoscenti similis, & noxam deprecanti.

FABULA II.

De Prœto in Saxum.

a Qui minimè hoc meruerat.

b Acrisii fratris regnum.
PROETUS in saxum.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat, & a immeriti vindex ultórque parentis
Aggreditur Prœtum: nam fratre per arma fugato
b Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce
Torva colubriferi superavit lumina monstri.

FABULA III.

De Polydecte in Lapidem.

TE tamen, ô parvæ rector Polydecta Seriphi,
Nec juvenis virtus per tot spectata labores,
Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
Detrectas etiam laudem, fictámque Medusæ
Arguis esse necem: dabimus tibi pignora veri,

a Parcite

a Parcite luminibus, Perseus ait: † oráq; regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.

FABULA IIII.

De Musis in aves, & Pyrenei præcipitio.

HActenus[a] aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se [b] dedit: indè cava circumdata nube Seriphon
Deserit, à dextra Cypro Gyaróque relictis.
Quáq; super pontum via visa brevissima, Thebas
[c] Virgineúmq; Helicona petit: quo monte potita
Constitit, & doctas sic est affata sorores.
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem [d] præpetis ungula rupit,
Is mihi causa viæ: volui mirabile factum
Cernere; vidi ipsum materno sanguine nasci.
[e] Excipit Urania, Quæcunque est causa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro,
Vera tamen fama est: & Pegasus hujus origo est
Fontis, & ad latices deduxit Pallada sacros.
Quæ mirata diu factas [f] pedis ictibus undas,
Sylvarum lucos circumspicit antiquarum,
Antráque, & innumeris distinctas floribus herbas,
Felicésque vocat pariter *studióque locóque
[g] Mæonidas. Quam sic affata est una sororum,
O, NISI te virtus opera ad majora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers; meritóque probas artémque locúmque:
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed (vetitum est adeò sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes, dirúsq; ante ora Pyreneus
Vertitur: & nondum me tota mente [h] recepi.
Daulia Threicio Phocæáq; milite rura
Ceperat ille ferox, injustáque regna tenebat.
Templa petebamus Parnassia; vidit euntes,
Nostráq; fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnôrat enim) consistite dixit,
Nec dubitate, precor, tecto grave sydus, & imbrem

a Apostrophe ad astantes Polydectæ.
† POLYDECTES in lapidem.

a Perseo nato ex auro per impluvium illapso.
b Præbuit.

c Virginibus Musis sacrum.

d Pegasi alati.

e Respondet: Græcâ imitatione
f Vngulæ Pegaseæ.
* - studiiq, locique m. scr. rectè, Græcâ Ellipsi, ut subaud. causâ vel gratiâ, ἕνεκα.
g Musas de cujus appellationis rationes non constat. Cùm autem Musas aliqui Memnonis & Thespiæ filias fecerint, suspicatus fuerit aliquis, sicut ab hac Thespiades nuncupantur, ità ab illo Memnonidas hîc dictas.
h Collegi me, animum recepi.

(Imber erat) vitare meo: SUBIERE minores
Sæpe casas superi. Dictis, & tempore motæ,
Annuimúsque viro [i] primásq; intravimus ædes.
Desierant imbres [k] victoque Aquilonibus Austro
Fusca repurgato fugiebant nubila cælo:
[l] Impetus ire fuit. Claudit sua tecta Pyreneus,
Vimque parat, quam nos sumptis effugimus alis.
† Ipse secuturo similis stetit arduus arce,
Quáque via est vobis, erit & mihi, dixit, eâdem;
Séque jacit vecors è summo culmine turris:
Et cadit in vultus, discussisque ossibus oris
Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.

i Vestibulum.
k Fugato.
l Animus ferebat abire rursus.

† PYRENEUS Musar. violator præcipitio vitam finit.

FABULA V.

De Pieridibus in picas.

MUsa loquebatur; pennæ sonuêre per auras,
Vóxq; salutantum ramis veniebat ab altis:
Suspicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde sonent, hominémq; putat [a] Jove nata locutum.
Ales erat: numeróq; novem sua fata querentes
Institerant ramis imitantes omnia picæ.
Miranti sic orsa Deæ Dea: nuper & istæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit [b] Pellæis dives in arvis:
[c] Pæonis Euippe mater fuit; illa potentem
[d] Lucinam novies, novies paritura vocavit.
Intumuit numero stolidarum turba sororum,
Pérq; tot * Æmonias, & per tot * Achaïdas urbes
Huc venit, & tali committit prælia voce,
† Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: Nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur; totidémque sumus. Vel cedite victæ
Fonte Medusæo, & [e] Hyantea Aganippe;
Vel nos * Emathiis ad Pæonas usque nivosos
Cedemus * sylvis: dirimant certamina nymphæ.
TURPE quidem contendere erat; sed cedere visum
Turpius: electæ jurant per flumina nymphæ;
Factáq; de [f] vivo pressêre sedilia saxo.

a Pallas Jovis filia.
b Macedonicis. Pella enim Macedoniæ urbs. Ex parte tot.
c Pæonia. Enallage speciei. Pæonia autem Macedoniæ pars montana, quæ & Emathia.
d Varr. 4. de ling. lat. Facta igitur à luce & juvando Juno Lucina; à quo parturientes eam invocant.
* Ham.
* Achaidas.
† PIERIDES, quòd Musas provocare ausæ fuerant, mutantur in picas.
e Bœotic. Hyantes enim Bœotiæ populi Pausan.

* Æmath. * Campis. f nativo non arte congesto.

† Tunc

† Tunc g sine sorte prior, quæ se certare professa est,
Bella canit superûm, falsóque in honore gigantes
*Ponit, & * extenuat magnorum facta Deorum,*
Emissúmque ima de sede Typhoëa terra
Cœlitibus fecisse metum, cunctósque dedisse
Terga fugæ, donec fessos Ægyptia tellus
Ceperit, & septem discretus in ostia Nilus.
Huc quoque h terrigenam venisse Typhoëa narrat;
Et se mentitis superos celâsse figuris;
Duxq; gregis, dixit, fit Juppiter: unde recurvis
*Nunc quoque * formatis Libys est cum cornibus * Ammon.*
Delius in corvo, i proles Semeleïa capro,
Fele soror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
k Pisce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Poscimur Aonides. sed forsitan otia non sunt,
Nec nostris l præbere vacat tibi cantibus aures.
Nè dubita, vestrúmque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorísque levi consedit in umbra.
Musa refert: DEDIMUS summã certaminis uni.
*Surgit, & * immensos hedera m collecta capillos*
*Calliope querulas * prætentat pollice chordas:*
Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.

† PIERIDUM carmen.
g Non electa sorte.
* *Attenuat.*
h γηγενῆ. Sophoc. γηγενὴς στρατὸς γιγάντων. Apollon. Ἀλλ' ὁ μὲν ἢ ὀλοοῖο Τυφαέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς Γαίης εἶναι ἔικτο πέλωρ τέκος, ὅια πάροιθεν, Χωομένη Διὶ τίκτεν.
* *Formatus.*
* *Hammon.*
i Bacchus. *Periphrasis*, per *Antonomasiam*. Horat. *Thebanaque jubes me Semeles puer.*
k Vide Manil. lib. 4. cap. 2.
l Accommodare, Horat. Ovid. alibi: *commodare.* * *Immissos* rectè: al. *immiss.* m Capillos collectos habens implicatâ hederâ. *Synecdochicè.* * *Sic aptat.*

FABULA VI.

De Proserpina à Plutone rapta, & Cyane in fontem.

PRima Ceres unco glebas dimovit aratro;
Prima dedit fruges alimentáque a mitia terris;
Prima dedit b leges: Cereris sunt omnia munus.
Illa canenda mihi est: utinam modò dicere possem
Carmina digna Dea! certè est dea carmine digna
*Vasta giganteis * injecta est insula membris*

a Victui hominũ idonea. Virg. 1. Georg. *Chaon. pingui gland. mutavit arista*
b Indicat id nomen *Thesmophorior* quibus à ferendis legibus nomen factum est. Lucret. lib. 6. Atheniensibus frugum & legum initia tribuit. * EST in manuscripto desideratus; * ingesta.

Trinacris, & magnis subjectum molibus urget
Aetherias ausum sperare Typhoëa sedes.
Nititur ille quidem, tentatque resurgere saepe:
Dextra sed Ausonio manus est subjecta Peloro;
Laeva, Pachyne, tibi; Lilybaeo crura premuntur;
Degravat Aetna caput: sub qua resupinus arenas
Ejectat, † flammamque fero vomit ore Typhöeus.
Saepe remoliri luctatur pondera terrae,
Oppidáque, & magnos devolvere corpore montes:
Indè tremit tellus, & [c] rex pavet ipse silentum,
Nè pateat, latóque solum retegatur hiatu,
Immissúsque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem, tenebrosa sede tyrannus
Exierat: currúq; atrorum * evectus equorum,
Ambibat Siculae cautus fundamina terrae.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositúsque metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte suo residens: natúmque amplexa volucrem,
[d] Arma manúsque meae, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; Dei pectus celeres molire sagittas,
Cui [e] triplicis * cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsúmq; Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsúmque regit qui * numina terrae.
Tartara quid cessant? cur non matrísque, tuúmq;
Imperium [f] profers? agitur pars tertia mundi:
Et tamen in coelo * quae jam patientia nostra est?
Spernimur, ac mecum vires minuuntur amoris.
Pallada nónne vides, jaculatricémq; Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia, virgo,
Si * patiamur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu pro socio, si qua est * tibi gratia, regno
Junge Deam [g] patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit, & arbitrio matris de mille sagittis
Unam sepsuit: sed qua nec acutior ulla, (cum:
Nec minùs incerta est, nec quae magìs [h] audiat ar-

† Aetnae incendium.

c Dis pater sive Pluto.

* Vectus.
d Virg 1. Aeneid. Nate, mea vires, mea magna potent.

e In tres partes distributi Iliad. ó. τριχθὰ ᾗ πάντα δέδασται.
Notatio Plutonis * mundi sort novi al. novis. mundi: h. e. sors ultima. Prima enim sors Jovis exiit, Neptuni secunda, tertia Plutonis Claud. Tertia supremae patior dispendia sortis. Prop. sortiti tertia regna Dei.
* Lumina, ut Solem intellig.
f Producis: Maron. 6 Aeneid. Profert imperium.
* quoque pat va patientia C. of. Sed nec haec lectio absurda est, sine interrogatione prolata per Parenthesin, (Quae jam patientia nostra est) q. d patientia nostra facit, ut in coelo quoque spernamur. * Patiemur. * Ea gratia g Plutoni. h γλυκὺ σχῆμα q. d. quae certiùs feriat, quod arcus designavit. Ita Virg. nec audit currus habenas.

Oppo-

Oppositóq; genu curvavit flexile cornu,
Inq; cor hamata percussit arundine Ditem.
Haud procul * *Ætnæis lacus est à mœnibus altus,*
Nomine Pergusa : non illo plura [i] *Cayster*
Carmina cycnorum * *labentibus audit in undis.*
Sylva coronat aquas cingens latus omne, suísque
Frondibus, ut velo, Phœbeos summovet ignes :
Frigora dant rami, varios humus humida flores,
Perpetuum ver est. † *Quo dum Proserpina luco*
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dúmq; puellari studio calathósque sinúmque
Implet, & æquales certat superare legendo,
Penè simul visa est, dilectáq;, raptáque Diti,
Usque adeò est properatus amor. Dea territa, mœsto,
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius, ore
Clamat, & ut summa vestem laniârat ab [k] *ora,*
Collecti flores tunicis cecidêre remissis,
Tantáque simplicitas puerilibus affluit annis :
[l] *Hæc quoq; virgineum movit jactura dolorem.*
Raptor agit currus, & nomine quemq; * *vocando*
Exhortatur equos, quorum per colla jubásque
Excutit obscura tinctas ferrugine habenas :
Pérque lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna Palicorum, rupta ferventia terra,
Et quà [m] *Bacchiadæ bimari gens orta Corintho*
Inter inæquales posuerunt [n] *mœnia portus.*
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor.
Hîc fuit, à cujus stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima nymphas,
Gurgite quæ medio summa tenus extitit alvo,
Agnovítq; Deam : Nec longiùs ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener esse : rogando,
Non rapienda fuit. Quòd si componere magnis
Parva mihi fas est : & me dilexit Anapis ;
Exorata tamen, nec, ut hæc, [o] *exterrita, nupsi.*
Dixit : & in partes diversas brachia tendens
Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram :
Terribilésque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto

* Ennæis Cios. Probè *Enna* Siciliæ civitas. Cic. 6. Act. Verr. Ovid. 4. Fastor. *In quibus est culto fertilis Enna solo.*

i Propert. lib. 3. *Siquáve clorigeri visenda est ora Caystri*, ut legit Beroaldus. Homerus Ιλ β.--- ἢ κύκνων δουλιχοδείρων Ἀσίῳ ἐν λειμῶνι Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.

* *Lambentibus* Ità Horat. *Lambit Hydaspes*: de Ind fluv. Sed idem quoque de amne dixit : *Labitur & labetur.*

Vide eandem fab. lib. 4 Fast.

† Proserpina Cereris filia rapta à Plutone.

k Limbo. Cios. *summovsem laxabat ab ore.*

l Florum proplapsorum.

* *Vocatum.*

m Corinthii, à Bacchia Dionys. filia oriundi.

n Syracusas conditas ab Archia Bacchiacum uno, Actæonis interfectore.

o Vi coacta.

Condid-

Condidit. Illa viam tellus in Tartara fecit,
Et pronos currus medio [p] cratere recepit.
At Cyane, raptámq; Deam, contemptáque fontis
Jura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita, lacrymísque absumitur omnis;
† Et quarum fuerat magnum modò numen, in illas
Extenuatur aquas: molliri membra videres,
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem.
Primáq; de tota tenuissima quæque liquescunt,
Cærulei crines, digitique, & crura, pedésque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est. Post * hæc humeri, tergúmq;, latúsq;,
Pectoráque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restátque nihil quod prendere possis.

p Hiatu, per quem eluctatus erumpit vapor, præmisso priùs fremitu. Solin.
† CYANE in fontem sui nominis.
* Hos.

FABULA VII.

De stellione ex Puero.

INterea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non * udis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus: illa duabus
[a] Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna,
Perq; pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies [b] hebetârat sydera, natam
Solis ab occasu, Solis quærebat ad * ortus.
Fessa labore sitim * conceperat, oráque nulli
Colluerant fontes: contectam stramine vidit
Forte casam, parvásque fores pulsavit. At indè
Prodit [c] anus, divámque videt, lymphámq; roganti
Dulce dedit, * testa quod coxerat antè, [d] polenta.
Dum bibit illa datum, [e] duri puer oris, & audax
Constitit ante Deam, risítque avidámque vocavit:
Offensa est; neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido mista perfudit diva polenta.
Combibit os maculas, &, quæ modò brachia gessit,

* Rutilis.
a Idem Fast. Illic accendit geminas pro lampade pinus m.scr. Flammigeras.
b Aciem stellarum retuderat, offuscârat.
* Ortum.
* Collegerat.
c Melanira seu Melanina 4. Fast. Mater Melanina vocatur. Vide Dio med. gram. lib. 3. Nicandri Theriac.
* Tosta.
d Ex polenta, liquidū dedit cum polenta, auferendi casu. Turneb. κυκεῶνα interpretatur, quem Cicer. vertit cinnum: cui potioni conficiendæ miscebatur pol, h. e. farina hordeacea: de quo plura lege lib. 12. cap. 8. e Procacis impudentis. Terent. Os durum. Græcis est σκληρὸν στόμα.

Crura gerit: cauda est mutatis addita membris,
Inq; brevem formam, nè sit vis magna nocendi,
Contrahitur, parvâq; minor mensura lacerta est.
*Mirantem, flentémq;, & tangere monstra * parantē* — * Paventem.
*Fugit anum, * latebrámque petit, aptúmq; colori* — * Latebrásque.
† Nomen habet variis stellatus corpora guttis. — † Stellio ex pagi ro

FABULA VIII.

De Ascalapho in Bubonem.

QUas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora est: quærenti [a] defuit orbis.
Sicaniam repetit; dúmque omnia lustrat eundo,
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset
Omnia narrâsset; sed & os, & lingua volenti
*Dicere non aderant, nec, * quà loqueretur, habebat.*
Signa tamen manifesta dedit: notámque parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum deniq; raptam
Scisset, inornatos laniavit dira capillos:
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omnes,
Ingratásque vocat, nec frugum munere dignas;
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. Ergò illic sæva vertentia glebas
*Fregit aratra manu * paríli que irata colonos*
[b] Ruricolásque boves letho dedit, arvaq; jussit
[c] Fallere depositum, vitiatáq; semina fecit.
*Fertilitas terræ * latum vulgata per orbem*
** Sparsa jacet: primis segetes moriuntur in herbis.*
*Et modò Sol nimius, * nimius modò corripit imber,*
** Sydera nunc, ventique nocent: avidæq; volucres*
Semina jacta legunt; lolium tribulique fatigant
Triticeas messes, & [d] inexpugnabile gramen.
Tum caput Eleis [e] Alpheias extulit undis:
Rorantésque comas a fronte removit ad aures,
Atque ait, O toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immensos siste labores,
Néve tibi fidæ violenta irascere terræ.

a Orbe perlustrato non fuit quo amplius pergeret.
* *Quo loq.* Cereri primum fit indicium de amissa filia.
* *Paritérque.*
b Hesiodus, -- βοῦν ἀροτῆρα.
c Semen terræ mandatum non reddere. Horat. *Spem mentita seges.*
* Latè.
* *Falsa*
* *Terras modò.*
* *Sydera que venti.* al. *Sydera que venti que nocent.*
d Felix, semper renascens.
e Arethusa Alphei amnis amica.

Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni.
Pisa mihi patria est, & ab Elide ducimus ortus;
Sicaniam peregrina colo: sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est; hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem; quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas
Advehar [f] Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempestiva meis, cùm tu curâq; levata,
Et vultus melioris eris: mihi pervia tellus
Præbet iter, subtérque imas ablata cavernas
Hic caput attollo, [g] desuetáque sydera cerno.
Ergò dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris:
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces,
Attonitæq; diu similis fuit: útque dolore
Pulsa gravi gravis est amentia, curribus auras
Exit in ætherias. Ibi toto [h] nubila vultu
Ante Jovem sparsis stetit [i] invidiosa capillis,*
Próque meo veni supplex tibi, Juppiter, inquit,
[k] Sanguine, próq; tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat, neu sit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quòd nostro est edita partu.
En! quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certiús; aut si,
Scire ubi sit, reperire vocas. Quòd rapta, feremus,
*Dummodo reddat eam: *neque enim prædone marito*
Filia digna tua est, si jam mea filia non est.
Juppiter [l] excepit, Commune est pignus onúsque
Nata mihi tecum: sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verùm amor est, neque erit nobis gener ille pudori,
Tu modò diva velis. Ut desint cætera, Quantum est
Esse Jovis fratrem? Quid, quòd non cætera desunt?
Nec cedit nisi sorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi dissidii est, repetet Proserpina cœlum,
Lege tamen certa, si nullos contigit illic

f Ortygiam intellige Siciliæ adjacentem, de qua Maro 3. Æneid. *Sicanio prætenta sinu jacet insula.*

g Non visa, dum sub terra iter decurro.

h Mœsta, fronte caperatâ.

* *Passis.*

i Plena odii acerbitate in Plutonem.

k Tibull. *Quicquid agit, sanguis est tamen illa tuus.*

* *Nec enim manuse.*

l ὑπέλαβε. respondit.

Ore

Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ità fata sinunt: quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum,
Sumptáque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solúsque ex omnibus illud
Ascalaphus vidit quem quondam dicitur [m] *Orphne,*
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris:
Vidit, & indicio [n] *reditum crudelis ademit.*
Ingemuit regina Erebi, testémque profanum
† *Fecit avem: sparsúmq; caput Phlegethontide lympha*
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille [o] *sibi ablatus* * *fulvis amicitur* * *in alis,*
Inq; caput crescit, longósque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdáq; fit volucris, venturi nuntia luctus
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

m Nomen rei apposit. ἀπὸ τῆς ὄρφνης, h. e. tenebris, seu obscuritate Claudiano Orphneus nominatur unus equorum Plutonis. Apollodor. Gramm. lib. 1. Gorgyram nominat, sic scribens: Καταμαρτυρήσαντος αὐτῆς Ἀσκαλάφου τοῦ Ἀχέροντος καὶ Γοργύρας. n Redeundi potestatem. † ASCALAPHUS in bubonem. o Formâ suâ privatus. * *Furvis.* * *Ab.*

FABULA IX.

De Sirenibus.

Hic tamen indicio pœnam [a] *linguâque videri*
Commeruisse potest. Vobis, [b] *Acheloïdes, unde*
Pluma, pedésque avium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mistæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus, ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus * *alarum insistere remis*
Optâstis: facilésque Deos habuistis, & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Nè tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantáque dos oris linguæ nè perderet usum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.

a Garrulitate. Sirenes ex parte aves.
b Apoll. 4 Argon. Τὰς μὲν ἄρ' εὐειδὴς Ἀχελωΐῳ εὐνηθεῖσα, Γείνατο Τερψιχόρη Μουσέων μία.
c Illud Græcorum imitatione dictum est: Virg.

* *Remigium alarum dixit.* * *Nè perderet.*

FABULA X.

De Arethusa in Fontem.

a Intercedens inter fratrem ac sororem, μεσίτης
b Inferi & superi.

c Dissipatis, discussis.

* Al. viæ.

* Elei
* Achaide.
ARETHUSA quâ occasione in fontem conversa sit.
* Forma.

d δυσωπία quadam, seu pudore subrustico.
e Crimen duxi formâ aliis placere.

f Propter fluminis profunditatem.

* Nec
g Vestes exuo.

* Murmure dixit.
* Sicut.

AT[a] medius fratrísq; sui mœstæq; sororis
Juppiter, ex æquo volventem dividit annum:
Nunc Dea regnorum numen commune[b] duorum,
Cum matre est totidem, totidē cum conjuge menses.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris:
Nam modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta Deæ frons est; Ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus antè fuit,[c] victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata secura recepta,
Quæ tibi causa * fugæ; cur sis, Arethusa, sacer (fons.
Conticuēre undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridésque manu siccata capillos
Fluminis * Alphēi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum quæ sunt in * Achaide, dixit,
Una fui: nec me studiosiùs altera saltus
Legit, nec posuit studiosiùs altera casses.
Sed quamvis * formæ nunquā mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimiùm laudata juvabat.
Quâq; aliæ gaudere solent, ego[d] rustica dote
Corporis erubui,[e] CRIMENQUE placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide sylva:
Æstus erat, magnúsq; labor geminaverat æstum.
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum: per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat; quas tu[f] vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritáque populus unda,
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primúmque pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus: *neq; eo contenta[g] recingor,
Molliáque impono salici velamina curvæ,
Nudáq; mergor aquis, quas dum ferióq; trahóque,
Mille modis labens, excussáque brachia jacto,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
Territáq; insisto propioris margine fontis.
Quò properas Arethusa? Suis Alpheus ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi * dixerat ore.
* Sic ut eram fugio sine vestibus; altera vestes

Ripa meas habuit: tantò magìs instat, & ardet;
Et, quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Vt solet accipiter trepidas urgere columbas.
*Vsque sub *Orchomenon, Psophidáque, Cyllenénque,* * Ottomenen Phosidique.
Mænaliósq; sinus, gelidúmq; Erymanthon, & Elim
*Currere sustinui; nec me velocior *ille:* * Ibat.
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram; longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,* * Per.
*Saxa quoque, & rupes, & quà via nulla, * cucurri.* * Cucurrit.
Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat:
Sed certè sonitúque pedum terrebat, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Diana tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusáque tela pharetra.
*Mota Dea est, *spissísq; ferens è nubibus unam* * Spissisque
Me super injecit. Lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit:
Bisq; locum, quo me Dea texerat, inscius ambit,
Et bis Io Arethusa, Io Arethusa vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? Anne [h] quod agnæ, h Parabola Antapodot.
*Si qua lupos *audit circum stabula alta frementes?*
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit * Vidit.
Ora canum, nullósq; audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit, neque enim vestigia cernit
Longiùs ulla pedum: servat nubémque, locúmque.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus,
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ,
Quaque pedem movi, manat locus, éque capillis
*Ros cadit, & citiùs, quam nunc tibi *facta renarro,* * Facta.
In latices mutor: sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas, positóque viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas.
Delia rupit humum: cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam, quæ me cognomine divæ
*Grata *mihi superas eduxit prima sub auras.* * M...

FAB,

FABULA XI.

De Lynco in lyncem.

a HAc Arethusa tenus. Geminos Dea fertilis an-(gues
Curribus admovit, frænisque coërcuit ora:
Et medium cœli terræq; per aëra vecta est,
Atque levem currum b Tritonida misit in * urbem
Triptolemo, partimque rudi data semina jussit
Spargere humo, partim post tempora longa c recultæ.
Jam super * Europen sublimis, & Asida terram
Vectus erat juvenis, Scythicásq; advertitur oras,
Rex ubi Lyncus erat: regis subit ille penates.
Qui veniat, causámque viæ, noménque rogatus,
Et patriam: Patria est claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen; veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
† Dona fero Cereris, latos quæ sparsa per agros,
Frugiferas messes, d alimentáque mitia reddant.
Barbarus invidit, tantique ut muneris autor
Ipse sit, hospitio recipit, somnóque gravatum
Aggreditur ferro: conantem figere pectus
† Lynca Ceres fecit, rursúsque per aëra jussit
e Mopsopium juvenem sacros agitare jugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus:
At Nymphæ vicisse Deas Helicona colentes
f Concordi dixêre sono. Convitia victæ
Cùm * facerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruisse parum est, maledictáq; culpæ
Additis, & g non est patientia libera nobis:
Ibimus in pœnas, & quà vocat ira, sequemur.
Rident Pæonides, spernúntq; minantia verba,
Conatǽq; loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aspexêre suos, * operire & brachia plumis:
Alteráque alterius rigido concrescere rostro
Ora videt, volucrésque novas accedere sylvis.
* † Plangere dúmq; volunt, per brachia mota levatæ,
Aëre pendebant, h nemorum convitia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia prisca remansit,
Raucáque garrulitas, studiúmq; immane loquendi.

a Tmesis.
b Athenas. Lucret. lib. 6.
* Arcem.
c Denuo aratæ.
* Europam.
† TRIPTOLEMUS agriculturam docuit jussu Cereris. Vide Callimach. hymn. in Cerer.
d Orph. hymn. in Cererem. Καὶ βίον ἱμερόεντα βροτοῖς πολύολβον αἰτεῖσαι.
† LYNCUS Scythiæ rex in lyncem.
e Triptolemum Atheniensem.
f ὁμοθυμαδόν. uno ore.
* Facerent.
g Non est liberum nobis patienter ferre illa convitia.
* Operiri brachia pennis.
* Plaudere.
† PIERIDES in picas.
h Scilicet, quæ nemora obstrepunt suis convitiis.

PUB.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER VI.

FABULA I.

De certamine Palladis & Arachnes.

Praebuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carmináque Aonidum, justámque probaverat iram,
Tum secum. Laudare parum est, laudemur & ipsae,
Numina nec sperni sine poena nostra sinamus,
Maeoniaeque animum fatis intendit † Arachnes,
Quam sibi lanificae non cedere laudibus artis
Audierat. NON illa loco, nec origine gentis
Clara, sed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon,
[a] Phocaico bibulas tingebat murice lanas:
Occiderat mater; sed & haec de plebe, suóque
[b] Aequa viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
QUaesierat studio nomen memorabile: quamvis
*Orta domo parva, parvis habitabat * Hypaepis.*
Hujus ut aspicerent opus admirabile, saepe
Deseruêre sui Nymphae vineta [c] Timoli:
Deseruêre suas Nymphae Pactolides undas.
Nec factas solùm vestes spectare juvabat:
Tunc quoque cùm fierent. Tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes;
Seu digitis subigebat opus, repetitáque longo
Vellera mollibat [d] nebulas aequantia tractu;
Sive levi teretem versabat pollice fusum;
Seu pingebat acu: SCIRES à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat; Tantáque offensa magistra,
Certet,

† ARACHNE lanificii peritissima.

a A Phocaea Aeolidos urbe facta denominatione.

b Par ignobilitate generis.

* *Hypaepa* Lydiae oppidum Steph. sub Aepo monte situm: unde nomen accepit. Vel quasi ὑπὸ αἴπος.

c Tmoli κατ' ἐπένθεσιν.

d Nebularum instar tenuia.

Certet, ait, mecum: nihil est quod victa recusem.
† Pallas anum simulat, falsósq; in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus.
Tunc sic orsa loqui: [e] NON omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet: SERIS venit [f] usus ab annis.
Consilium nè sperne meum: Tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
CEDE deæ, veniámq; tuis temeraria dictis
Supplice voce roga: veniam dabit illa roganti.
* Aspicit hanc torvis, inceptáq; fila relinquit,
Vixq; manus retinens, confessáq; vultibus iram,
Talibus [g] obscuram resecuta est Pallada dictis:
Mentis inops, longâq; venis confecta senecta,
Et NIMIUM vixisse diu nocet. Audiat istas,
Si qua tibi nurus est, si qua est tibi filia, voces.
CONsilii satìs est in me mihi: néve monendo
Profecisse putes, eadem est sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina *vitat?
Tum dea, Venit, ait: formámq; removit anilem,
Palladáq; exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
[h] Mygdonidésq; nurus: sola est interrita virgo.
Sed tamen erubuit, subitúsq; invita notavit
Ora rubor, rursúsq; evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cùm primùm Aurora movetur,
Et breve post tempus candescit solis ab ortu.
Perstat in incepto, stolidæq; cupidine palmæ
In sua fata ruit: neq; enim Jove nata recusat,
Nec monet ulteriùs, nec jam certamina differt.
Haud mora: consistunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela [i] jugo juncta est, stamen * secernit arundo;
Inseritur medium radiis * subtemen acutis,
Quod digiti expediunt: atque inter stamina ductum
Percusso * feriunt * insecti pectine dentes.
Utraq; festinat, cinctæq; ad pectora vestes
Brachia docta movent, studio * fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura sensit ahenum
Texitur, & tenues parvi discriminis umbræ:
Qualis ab imbre solet [k] percussis solibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum;

† PALLAS in anum.
e Ex Euripid. Phœniss. hanc gnomen expressit, quod Cios. quoque annotavit.
f Ἡ ἐμπειρία. Aristot. 6. Eth. πλῆθος γὰρ χρόνου ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν.
* Respicit. Et est oratio deficiens verbis, scilicet oculis. Terent. Ego limis aspecto.
g Incognitam: ἄδηλον, vel in forma anus latentem.
* differt.
h Lydæ seu Phrygiæ. Synecdochicè.
i Liciatorio, cui stamina obvolvuntur. Turneb. telam jugalem interpretatur jugo impositam, in quo texatur lib. 7 cap. 22.
* secrevit.
* subtemen: al. subtegmen.
* spissant: al. quatiunt.
* inserti.
* minuente laborem. Idem Fast. Et non sentitur sedulitate labor.
k Notatio Iridis, quæ fit repercussione radiorum in nube rorida.

In quo diversi niteant cùm mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Usque adeò quod tangit idem est, tamen ultima di-
*Illic & lentum filis * immittitur aurum,* (*stant.* * *intexitur.*
Et vetus in tela deducitur argumentum.

FABULA II.
De tela Minervæ, & Arachnes.

CEcropia Pallas [a] *scopulum Mavortis in arce*
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
[b] *Bis sex cœlestes medio Jove sedibus altis*
Augusta gravitate sedent: sua quemque deorum
Inscribit facies: Jovis est [c] *regalis imago.*
Stare deum pelagi, longóq; ferire tridente
Asperæ saxa facit: medióq; è vulnere saxi
Exiluisse fretum, quo pignore* [d] *vendicet urbem.*
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam,
Dat galeam capiti, defenditur ægide pectus,
Percussámq; sua simulat de cuspide terram
** Edere cum baccis fœtum canentis olivæ,*
Mirariq; deos: OPERIS victoria finis.
Ut tamen [e] *exemplis intelligat æmula laudis,*
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threiciam Rhodopen habet angulus unus, & Æmum
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina [f] *summorum sibi qui tribuere deorum.*
[g] *Altera Pygmææ fatum miserabile matris*
Pars habet: hanc Juno jussit certamine victam
Esse gruem, populísq; suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis, quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedónve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.

a Areopag. sic dictum ob Halirrh. Neptuni fil. ibi a Marte interemptum.
b Duodecim deos indicat, 6 mares ac totidem fœminas, quos Consentes nominabant, quod in Jovis conciliū adhiberentur. August. 4 Civit. Dei. Vide & comm. Apoll. lib. 2. Argon.
c Εἶδος ἄξιον τυραννίδος.
* *ferum* m scr. duo: nam equum intelligit, quem *Tellus Neptuno effudit magno percussa tridenti.* Virg. 1. Georg. Malunt tamen alii de aquæ salsæ scaturigine accipere, legentes *fretum.*
d Nomen Athenis imponat, de quo cum Minerva in certamen descenderat. Vide Plutar. Themist. * *Prodere.* Ità apud Lucret. *proditus est*, projectus, editus. e Pœnis aliarum. f Jovis & Junon. quod ipsi quoque ex eodem patre prognati illorum more se mutuò amarent. g Geranam innuit è Pygmæorum gente præstanti forma mulierē: de qua vide Athen. dipn. l. 9. Ælian de hist. an. l. 15. c. 29.

Qui

* Cinyras.
h In quos Juno illas præferentes se ipsi mutaverat.
* sui
j Præ timore plantas abscondere. Hypallage.
* pulchra.
* impleret.
k Antiopam Nyctei F.
l Æginam Asopi F. al ut Asopida
* Varius Deoïda m ter. duo: & libr. impr, probè Δηωΐδα appell. Δηώ, quæ Ceres est, filiam, h. e. Proserpin. Antonomasia Oiph. Δηώ ... Vide Parrhas. Camer. comm. in 12 Iliad. varius Deïonida legit, ac Dian. significari autumat, Deione: F. matrem Pirithoi: cujus concubitu dum poti-retur Jupiter, in equum mutatus circumcursitavit: ut fabula illa non tantùm Jovis in equum, sed etiam in serpentem habuerit metamorph.

*Qui superest solus * Cynaran habet angulus orbum;*
Isq; h gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxoque jacens lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
*Is modus est, operisq; * sua facit arbore finem.*
Mæonis elusam designat imagine tauri
Europam, verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactúmq; vereri
Assilientis aquæ, j timidásq; recondere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri:
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis.
*Addidit, ut Satyri cœlatus imagine * pulchram*
*Juppiter * implêrit gemino k Nycteida fœtu;*
Amphitryon fuerit, cùm te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaën, l Asopida luserit ignis,
*Mnemosynen pastor, * variúsque Deoida serpens.*
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco
*m Virgine in Æolia posuit: tu visus * Enipeus,*
*Gignis Aloidas; aries * Bisaltida fallis.*
Et te flava comas n frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit equum o crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciémq; suam, faciemq; locorum
Reddidit. Est illic p agrestis imagine Phœbus:
Utq; modò accipitris pennas, modò terga leonis
Gesserit; ut pastor Macareïda luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsa deceperit uva.
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit.
Ultima pars telæ tenui circumdata limbo
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

m Arne Aeoli F. quam Nept. compressit; unde natus Bœotus: de quo vide Parrhas. Alii Canacen intellexerunt, & ipsam Aeoli F. de qua Diodor. lib. 1. & 6. * Enipheus * Bisolpida, sed illud mavult Fanens: ut indicetur filia Bisalti qui Sole & Terrâ genitus, autore Stephano: à quo Bisaltia civitas & locus Macedoniæ. n Ceres, quæ ex eo compressa Arionem peperit equum, habentem dextri pedis vestigium humanum. o Medusa mater Pegasi alati. p Bubulci, cùm Admeti jumenta pavit: Eurip. Alcest.

FABULA III.

De Arachne in Araneam.

NON illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. Doluit successu flava virago,
Et rupit pictas, [a] cœlestia crimina, vestes:
Utq; * Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater * Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueóq; animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit,
Atq; ità; Vive quidem, pende tamen improba, dixit:
Léxq; eadem pœnæ, nè sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serísque nepotibus esto.
Postea discedens succis [b] Hecateïdos herbæ
Sparsit: & † extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ; * cum quis & naris, & * aures.
Fitq; caput minimum: toto quoq; corpore parva est.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent:
Cætera venter habet, de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

a Deorum adulteria.
* *Cybериaco* m. sc. mendosè. Indicat autem radiū buxeum: sicut alibi *Cytoriaco pectine* dixit pro buxeo. Virgil. *Et juvat undantem buxo spectare Cytorum.*
* *Hemoniæ* m. scr. depravatè. *Idmon*, dicit ab Idmone genitore
b Aconiti, quod Hecate F. Persæ mater Medeæ prima invenit. Diodor. lib. 5. † ARACHNE in araneam. * *cúmq; bis.* * *auris*, Pauens. ex Prisc. lib. 6.

FABULA IIII.

De Niobe in marmor.

LYdia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbē.
Ante suos Niobe [a] thalamos cognoverat illam,
Tum cùm Mæoniam virgo, Sipylúmq; colebat:
Nec tamen admonita est pœna [b] popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbísq; [c] minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec conjugis * arces,
Nec genus amborum, magniq; potentia regni,
Sic placuêre illi (quamvis ea cuncta placerent)
Ut sua progenies: Et FELICISSIMA matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam sata Tiresia venturi præscia * Manto

a Nuptias. *Metonymia.*
b Civis suæ. Terent. *O populares! aliquis vivit me hodie fortunatior?* Non. populares dicit de uno populo amicos
c Minùs magniloquis. Maro lib. 10. *Dixerat ille aliquid magnum:* μεγαλογορίαν notans: sicut Tibull. *Magna loquor, sed magnificè mihi magna locuto.* * *artes.* Fuit enim Musicus insignis. * *Mantho.*

Per

Per medias fuerat, [d] divino concita motu,
Vaticinata vias: [e] Ismenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisq; duobus
Cum prece thura pia, lauróq; innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Paretur: & omnes
Thebaïdes jussis sua tempora frondibus ornant,
Thuráq; dant sanctis & verba precantia flammis.
Ecce! venit comitum Niobe celeberrima turba,
Vestibus intexto Phrygiis spectabilis auro,
Et, [f] quantum ira sinit, formosa: movénsq; decoro
Cum capite immissos humerum per utrumq; capillos,
Constitit, útq; oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor [g] auditos, inquit, præponere visis
Cœlestes? aut, cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meum est: Mihi Tantalus autor,
Cui licuit soli superorum tangere mensas;
[h] Pleiadum soror est genitrix mea; maximus Atlas
Est avus, æthereum qui fert cervicibus axem;
Juppiter alter avus; socero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina est: [i] fidibúsque mei commissa mariti,
Mœnia cum populis à méq; viróq; reguntur.
In quamcunque domus adverti lumina partem,
Immensæ spectantur opes: accedit eòdem
Digna dea facies; [k] huc natas adjice septem,
Et totidem juvenes, & mox generósq; nurúsque.
Quærite nunc, habeat quam nostra superbia causam:
* Quóq; modo audetis genitam [l] Titanida Cœo
Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam sedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis dea vestra recepta est,
Exul erat * mundo, donec miserata vagantem,
Hospita tu terris erras, Ego, dixit, in undis,
[m] Instabilémq; locum Delos dedit. Illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc est septima nostri.
Sum felix: Quis enim neget hoc? felixq; manebo.
Hoc quoq; quis dubitet? TUTAM me copia fecit.
MAJOR sum, quàm cui possit fortuna nocere:
Multáq; ut eripiat, multò mihi plura relinquet.

d Enthusiasmo.
e Thebanæ sive ab Ismeno fluvio, sive cognomine Pelasgi filio.
f Quæ alioqui faciem deformē reddit. Item 3. de Art. *Ora tument ira.*
g Auditione cognitos. Plaut. *Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem.*
h Taÿgete.
i Horat. *Dictus & Amphion Thebanæ conditor arcis Saxa movere sono testudinis—*
k Euripid. videtur Naso secutus: nam alii aliter. Vide Gell. lib. 20. c. 6. & comment. Statii lib. 3. Thebaïd.
* *Nescio quo.*
l Latonam, neptem Titanum. Vide Hesiod. Theogon.
* *Mundi*
m Neptun. enim Delum priùs fluctuantem, in undis jussit consistere, ut parturienti locum præberet. Lucian. in dial. Irid. & Neptun.

EX-

n EXCESSERE metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum posse meorum:
Non tamen ad numerum redigar spoliata duorum.
Ite * satìs properè sacris: laurúmq; capillis
Ponite. Deponunt, & sacra infecta relinquunt.
° Quódq; licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ. Turba quantùm distabat ab orba,
Tantùm animosa sui * furiis agitata doloris
Indignata dea est, summóque in vertice Cynthi,
Talibus est dictis gemina cum prole locuta:
En! Ego vestra parens, vobis animosa creatis,
Et, nisi Junoni, nulli cessura dearum,
An dea sim, dubitor: pérque omnia secula cultis
Arceor, ô nati, nisi vos succurritis, aris.
Nec dolor hic solus: diro convitia facto
p Tantalis adjecit, vósq; est postponere natis
Ausa suis, & me (quod in ipsam * recidat!) orbam,
Dixit, & exhibuit linguam scelerata q paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Desine, Phœbus ait, POEnæ mora longa querela est.
Dixit idem Phœbe, celerique per aëra lapsu
Contigerant tecti r Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, latéq; patens prope mœnia campus,
Assiduis pulsatus equis: ubi turba rotarum,
Duráq; mollierat subjectas ungula glebas.
Pars ibi de septem genitis Amphione fortes
Conscendunt in equos, Tyrióque rubentia succo
Terga premunt: auro * gravidis moderantur habenis.
† E quibus Ismenos, qui matri s sarcina quondam
Prima suæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis cursus, spumantiáque ora coërcet,
(Hei mihi!) conclamat: medióq; in pectore fixa
Tela gerit, fræníq; manu moriente remissis
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito sonitu per t inane pharetræ
Fræna dabat Sipylus: veluti cùm præscius imbres
Nube fugit visa, pendentiáq; undique rector
Carbasa * deducit, nè quà levis effluat aura.
Fræna tamen dantem non evitabile telum

n Majora sunt quàm ut his metuenda sit jactura Hor. invidiáque major urbes relinquam.
* sacris.
o Quantum permittitur non prohibente Niobe.
* stimulis agitata.
p Niobe, Tantali filia.
* decidat: sed vitiosè. Ità Liv. mala in caput recidentia dixit.
q Tantali, qui deorum arcana vulgavit.
r Thebanam, à Cadmo conditore.
* gravidas moderantur habenas.
† Mors filiorum 7. Niobes ab Apoll. interfectorum.
s Primum uteri pondus, primogenitus.
t Aërem, inani similem.
* diducit.

Con-

Consequitur: summâq; tremens cervice sagitta
Hæsit, & extabat nudum de gutture ferrum.

u Incitata ad cursum, velocia. Idem .. *admisso subdere calcar equo.*
x Inunctæ: oleo enim perungebantur luctaturi.

Ille, ut erat pronus, per crura [u] *admissa, jubásque*
Volvitur, & calido tellurem sanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut solito finem imposuêre labori,
Transierant ad opus [x] *nitidæ juvenile palæstræ:*
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cùm tento concita nervo,
Sicut erant juncti, trajecit utrumq; sagitta.
Ingemuêre simul; simul incurvata dolore
Membra solo posuêre: simul suprema jacentes

y Ex eorum sententia, qui animā putârunt esse ventum.

Lumina versârunt; animam simul [y] *exhalârunt,*
Aspicit Alphenor, laniatáq; pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus,
Inq; pio cadit officio: Nam Delius illi

* *fatigero,*

Intima * *fatifero rupit præcordia ferro.*
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis

z Cum cruore anima. *Hypallage.* ex eorum opinione, qui animam putârunt esse sanguinem.
a Ἀκαρσίκομον, comatum.
* *nervosus.*

Eruta: [z] *cúmq; anima cruor est effusus in auras.*
At non [a] *intonsum simplex Damasichthona vulnus*
Afficit: ictus erat quà crus esse incipit, & quà
Mollia * *nodosus facit internodia poples.*
Dúmque manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per jugulum pennis tenus acta sagitta est:
Expulit hanc sanguis, séq; ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebrata prosilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat: Diíq; ô communiter omnes,
Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
Parcite. Motus erat, cùm jam revocabile telum

b Apollo Τοξοφόρος. Homer. τοξήρης Euripid.

Non fuit, [b] *Arcitenens: Minimo tamen occidit ille*
Vulnere, non altè percusso corde sagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrymæq; suorum,
Tam subitæ matrem certam fecêre ruinæ,
Mirantem potuisse, irascentémq; quòd ausi

c Potestatis.

Hoc essent superi, quòd tantùm [c] *juris haberent.*
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
HEU! Quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa!
Quæ modò Latois populum summoverat aris,

Et

Et mediam tulerat gressus resupina per urbem
d Invidiosa suis: At nunc e miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tollens,
PASCERE crudelis nostro Latona dolore,
Pascere, ait, * satiáque meo tua pectora luctu,
Córq; ferum satia, dixit: per funera septem
f Efferor; exulta, victríxq; inimica triumpha.
Cur autem victrix? MISERÆ mihi plura supersunt
Quàm tibi felici: post tot quoque funera vinco.
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo est audax. Stabant cum vestibus atris
Ante * toros fratrum demisso crine sorores.
† E quibus una trahens hærentia viscere tela,
Imposito fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem
Conticuit subito, g duplicatáq; * vulnere cæco est,
Oráq; compressit, * nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur; illa sorori
Immoritur; latet hæc, illam trepidare videres.
Séxq; datis letho, diversáq; vulnera passis,
Ultima restabat, quam toto corpore mater,
Tota veste tegens, Unam, minimámq; relinque,
De multis minimam posco, clamavit, & unam:
Dúmq; rogat, pro qua rogat, occidit. Orba resedit
Exanimes inter natos, natásq;, virúmq;,
Diriguítq; malis: nullos movet aura capillos;
In vultu color est sine sanguine; lumina mœstis
Stant immota genis; nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoque interiùs cum duro h lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia * reddere gestus,
Nec pes ire potest; intra quoque viscera saxum est:
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta est, * ubi fixa cacumine montis
Liquitur; & lacrymis etiam nunc marmora manant.

d Propter felicitatem, cujus comes est invidia.
e Propter præsentem calamitatem.
* *satura*
a Ad sepulturam feror, in filiis mortua. m. scr. inserit hunc vers. *Dum pars nostra jacet, & dum per funera septem Efferor.*
* *rogos.* m. scr. Toros dicit lectulos, quibus erant efferendi: qui in vestibulo ædium collocabantur ad januam.
† Mors filiarum 7. Niobes à Diana interfectarum.
g Incurvata: ἰδνώθη, Homer. Virgil. 11. *duplicátq; virum transfixa dolore.*
* *corpore toto est.*
* *sibi.* al. *sed postquam.*
* *Exit.*
h Cic. lib. 3. Tuscul. *Et Niobe fingitur lapidea propter æternum, credo, in luctu silentium.*
* *tendere motus.* al. *redd. mot. us.* al. *reddere gestum.*
* *ibi.*

FAB.

FABULA V.

De Rusticis in Ranas.

TUnc verò cuncti manifestam numinis iram
Fœmina virque timent: cultúque impensiùs omnes
Magna [a] gemelliparæ venerantur numina divæ.
Utq; fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impunè deam veteres sprevêre coloni.
RES obscura quidem est ignobilitate virorum,
Mira tamen: vidi præsens stagnúmq; * locúmque
Prodigio notum. Nam me jam grandior ævo,
Impatiénsque viæ genitor, deducere lectos
Jusserat indè boves, [b] gentísque illius eunti
Ipse ducem dederat: cum quo dum pascua lustro,
(Ecce!) lacu medio [c] sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat tremulis circumdata cannis.
Restitit; & * parvo, faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & simili, faveas * mihi, murmure dixi.
Naïadum, Fauníne foret tamen ara rogabam,
Indigenæve dei: cùm talia rettulit hospes.
Non hac, ô juvenis, montanum numen in ara est:
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia conjux
* Orbem interdixit, quam vix [d] erratica Delos
Errantem accepit, tunc cùm levis insula nabat.
Illic incumbens cum [e] Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca:
Hinc quoque Junonem fugisse puerpera fertur,
Inq; suo portâsse sinu duo numina natos.
Jámq; Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo dea fessa labore,
Sydereo siccata sitim * collegerat æstu,
Uberáque ebiberant avidi lactantia nati.
Fortè lacum mediocris aquæ * prospexit in imis
Vallibus: agrestes illîc fruticosa legebant
Vimina cum juncis, gratámque paludibus ulvam.
Accessit, positóque genu Titania terram
Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores:
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes,

[a] Διδυμοτόκου. Orph. Apoll. & Dian. gemellos enixæ.
* lacúmque.
[b] Lycium.
[c] Sacrificiorum cinere.
* pavido.
* ego.
* Orbe.
[d] Instabilis, fluctuans in undis: propter crebros terræ motus.
[e] Olivâ: utramq; enim arborem apprehendisse Latonam parturientem quidam tradiderunt.
* collegit. al. concepit ab.
* conspexit.

QUID

QUID prohibetis aquas? usus [f] communis aquarum est.
Nec solem [g] proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas: ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, supplex peto. Non ego nostros
Abluere hîc artus, lassatáque membra parabam,
Sed relevare sitim: caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixq; est via vocis in illis.
HAUSTUS aquæ mihi nectar erit, vitámque fatebor
Accepisse: simul vitam dederitis in undis.
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere, minásque,
Ni procul abscedat, conviciáq; insuper addunt.
Nec satis est: ipsos etiam pedibúsque, manúque,
Turbavêre lacus, imóque è gurgite mollem
Huc illùc limum saltu movêre maligno.
* Distulit ira sitim: neq; enim jam filia Cœi
Supplicat indignis, nec dicere sustinet ultrà
Verba minora Deæ, tollénsq; ad sydera palmas,
Æternùm stagno, dixit, vivatis in isto.
† Eveniunt optata deæ. Juvat esse sub undis,
Et modò tota cava summergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modò gurgite nare;
Sæpe super ripam stagni consistere; sæpe
In gelidos resilire lacus: sed nunc quoq; turpes
Litibus exercent linguas, pulsóque pudore,
Quamvis sint [h] sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca est, inflatáque colla tumescunt,
Ipsáque dilatant patulos convitia rictus,
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret; venter, pars maxima corporis, albet;
Limosóque novæ saliunt in gurgite ranæ.

f Juris communis, omnium hominum.
g Juris proprii.
* Sustulit.
† LYCII rustici in ranas.
h Numeri exprimētes coaxationem ranarum.

FAB.

FABULA VI.

De Satyrorum, Nympharum, Rusticorúmq; lacrymis in flumen.

SIc ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit; † exitium Satyri reminiscitur alter,
Quem a Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis? inquit:
** AH! piget: ah! non est, * clamabat, tibia tanti.*
Clamanti cutis est summos direpta per artus,
Nec quicquam nisi vulnus erat: cruor undiq; manat,
Detectique patent nervi, trepidæq; sine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viscera posses,
Et perlucentes numerare in pectore fibras.
† Illum ruricolæ sylvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus b Olympus,
Et Nymphæ flêrunt, & quisquis montibus illis
Lanigerósq; greges, armentáq; c bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactáque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis:
Quas ubi fecit aquas, vacuas emisit in auras.
*Indè petens * rabidum ripis declivibus æquor,*
Marsya d nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

† Marsyas cantu victus excoriatur.
a Tibiis, à Tritonia, id est, Pallade abjectâ.
* *clamat, mihi tibia.*
† NYMPHARUM, Satyrorum, rusticorúmq; lacrymæ ob excoriatum Marsyam in flumen abeunt.
b Indicatur Marsyæ discipulus, clarus tibicen lib. 3. de Pont. eleg. 3. *In Phrygia nec Satyr talis Olympus erat.*
c Cornuta, imitatione Lucretii: Fest. *Bucerum* pecus de bubus dicimus.
* *rapidum.* d Vide Strabon. lib. 12. Herod. in Polyhymn.

FABULA VII.

De Pelopis humero è carneo in eburneum.

TAlibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget.
*Mater in a invidia est: * hanc tunc quoque dicitur unus*
Flêsse b Pelops, † humeróq; suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,

a Culpa.
* *quam in ser.*
b Tantali F. Niobes frater.
† Pelopis humerus è carneo in eburneum.

Corpore.

Corporeúsq; fuit: manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt junxisse deos: aliisq; repertis,
Qui locus est juguli medius, summiq; lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur, factóq; Pelops fuit integer illo.

FABULA VIII.

De Progne, Philomela, Tereo, & Ity in aves.

Finitimi proceres coëunt: urbésque propinquæ
Oravêre suos ire [a] *ad solatia reges,*
Argósq;, & Sparte, [b] *Pelopëiadésq; Mycenæ,*
Et nondum torvæ Calydon [c] *invisa Dianæ,*
[d] *Orchomenósque ferax, & nobilis ære Corinthos,*
Messenéq; ferox, Patræq;, humilésq; Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc [e] *Pittheïa Trœzen,*
Quæq; urbes aliæ [f] *bimari clauduntur ab Isthmo,*
Exteriúsq; sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? Solæ cessâstis Athenæ.
Obstitit officio bellum: subjectáq; ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat, & clarum vincendo nomen habebat:
Quem sibi Pandion opibúsque virisque potentem,
Et genus à magno ducentem fortè Gradivo,
Connubio Prognes junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto:
Eumenides tenuêre faces de funere raptas,
Eumenides stravêre torum, tectóq; profanus
Incubuit bubo, thalamíq; in culmine sedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereúsq;, parentes
Hac ave sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia, diisq; ipsis grates egêre, diémq;
Quóque data est claro [g] *Pandione nata tyranno,*
Quóque erat ortus Itys, festum jussêre vocari.
Usque adeò latet utilitas. [h] *Jam tempora Titan*
Quinq; per autumnos repetitis duxerat annis,
Cùm blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Ulla mea est, vel me visendam mitte sorori,

a Ad consolandum Pelopem, de amissa sorore unà cum liberis.
b Amplificatæ Pelopidis, h. e. posteris Pelopis. Strab. lib. 8.
c Propter Oenei regem.
d Arcadiæ oppidum Homero πολύμηλον. m. scr. *Archomenósque ferox* mendosé. Strab. lib. 9
e A Pittheo patre Æthræ, avo Thesei.
f διθαλάσσῳ.
g Progne Pandionis filia.
h *Notatio* quinquennii.

Vel soror huc veniat; redituram tempore parvo,
Promittes socero: MAGNI mihi muneris instar
Germanam vidisse dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci, velóque & remige portus
Cecropios intrat, [i] Piræáque littora tangit.
Ut primùm soceri data copia, dextera dextræ
Jungitur, infausto committitur omine sermo:
Cœperat adventus causas, mandata referre
Conjugis, & celeres missæ spondere recursus.
† Ecce! venit dives magno Philomela paratu,
Divitior forma: quales audire solemus
Naiadas, & Dryadas mediis incedere sylvis,
Si modò des illis cultus, similésque paratus.
Non secùs exarsit conspecta virgine Tereus,
Quàm si quis canis ignem supponat aristis,
Aut frondem, positásque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies; sed & hunc innata libido
Extimulat, pronúmque genus regionibus illis
In Venerem: flagrat vitio gentísque suóque.
Impetus est illi comitum corrumpere curam,
Nutricísque fidem, necnon ingentibus ipsam
Sollicitare [k] datis, totúmque impendere regnum,
Aut rapere, & sævo raptam defendere bello:
Et nihil est, quod non effræno captus amore
Ausit, nec capiunt inclusas pectora flammas.
Jámq; moras malè fert, cupidóq; revertitur ore
* Mandata ad Prognes, & [l] agit sua vota sub illa.
FACUNdum faciebat amor: quotiésque rogabat
Ulteriùs justo, Prognen ità velle ferebat.
Addidit & lacrymas, tanquam mandasset & illas.
[m] PROH Superi! Quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent! Ipso sceleris molimine Tereus
Creditur esse pius, laudémq; à crimine sumit.
Quid quod idem Philomela cupit? patriósq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat visura sororem,
Pérq; suam, contráque suam, petit illa salutem?
Spectat eam Tereus, præcontrectátque videndo,
Osculáque, & collo circumdata brachia cernens,
Omnia pro stimulis, facibúsque, [n] cibóque furoris
Accipit; &, quoties amplectitur illa parentem,

Esse

i Πειραιεὺς portus Atheniensium notus.

† PHILOMELAM Tereus deperit, & postea vitiat.

k Donis, muneribus.

* Ad mandata Prognes. Fabr.

l Suæ libidini inservit agendo causam Prognes.

m Lucret. lib. 2. O miseras hominum mentes! O pectora cæca! Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis Degitur hoc ævi quodcunque est!

n Alimento insani amoris.

Esse parens vellet; ° neque enim minùs impius esset.
Vincitur amborum genitor prece: gaudet, agítque
Illa patri grates, & successisse duabus
Id putat infelix, quod erat lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo restabat, equique
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi:
Regales epulæ mensis, & Bacchus in auro
Ponitur; hinc placido tradunt sua corpora somno.
At p rex Odrysius quamvìs * successit ab illa
Æstuat: & repetens faciem, motúmque, manúsque,
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit, & ignes
Ipse suos nutrit, cura removente soporem.
Lux erat, & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis:
† Ut voluêre ambæ, voluisti tu quoque Tereu,
Hanc ego, chare gener, quoniam pia causa coëgit,
Do tibi: pérque fidem, cognatáque pectora supplex,
Per superos oro, patrio ut tuearis amore,
Et mihi sollicito lenimen dulce senectæ
Quamprimum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoq; quamprimum (satis est procul esse sororem)
Si pietas ulla est, ad me Philomela redito.
Mandabat, paritérq; suæ dabat oscula natæ:
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Ut pignus fidei dextras utrasque poposcit,
Inter séque datas junxit, natámque nepotémque
Absentes pro se memori, rogat, ore salutent:
Supremúmque vale pleno singultibus ore
Vix dixit, timuítque suæ præsagia mentis.
Ut simul imposita est pictæ Philomela carinæ,
Admotúmque fretum remis, tellúsq; repulsa est:
Vicimus, exclamat, mecum mea vota feruntur,
Exultátq;, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus, & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter quàm cùm pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Jovis ales ab alto:
Nulla fuga est capto; spectat q sua præmia raptor
Jamq; iter effectum est, jámq; in sua littora fessis
Puppibus exierant; cùm rex r Pandione natam

o Non magis illi parcere, etiamsi esset ipsi pater.

p Tereus Thraciæ tyrannus. Synecd. Odrysæ enim Thraciæ genus est. Plin. lib. 4. cap. 11.

* secessit, in illa Aest.

† PHILOMELA committitur Tereo.

q Raptum leporem.

r Philomelam.

In stabula alta trahit sylvis obscura vetustis.
Atq; ibi pallentem, trepidámq; & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis ubi sit germana rogantem
Includit: fassúsq; nefas, & virginem, & unam
Vi superat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis [f] super omnia divis.
Illa tremit velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur;
Utq; columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidósq; timet, quibus hæserat, ungues:
Mox ubi mens rediit, passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, O diris Barbare factis,
O crudelis! ait: Nec te mandata parentis
Cum lacrymis movêre piis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbâsti: pellex ego facta sororis,
Tu [c] geminus conjux, * hostis mihi, debita pœna.
Quin animam hanc (nè quod facinus tibi, perfide, restet)
Eripis? Atq; utinam fecisses ante nefandos
Concubitus! VACuas habuissem criminis umbras.
Si tamen hoc superi cernunt, si numina divûm
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum,
Quandocunq; mihi pœnas dabis, ipsa pudore
Projecto tua facta loquar: si copia detur,
In populos veniam; si sylvis clausa tenebor,
Implebo sylvas, & conscia saxa movebo,
Audiet hoc æther, & si deus ullus in illo est.
Talibus ira feri postquam commota tyranni,
Nec minor hac metus est, causa stimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vagina liberat ensem,
Arreptámq; coma, flexis post terga lacertis,
Vincla pati cogit: jugulum Philomela parabat,
Spémque suæ mortis viso conceperat ense.
Ille indignantem, & nomen patris usq; vocantem,
Luctantémq; loqui, comprensam forcipe linguam
[u] † Abstulit ense ferox: radix micat ultima linguæ.
Ipsa jacet, terræq; tremens immurmurat atræ:
Utq; salire solet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat, & moriens dominæ vestigia quærit.

[f] Præ cæteris: imprimis.

[c] δίγαμος.
* Non hac mihi debita.

[u] Abscidit.
† TEREUS linguam Philomelæ execat.

Hoc

Hoc quoque post facinus (vix ausim credere) fertur
Sæpe sua lacerum repetiisse libidine corpus.
Sustinet ad Prognen post talia facta reverti,
Conjuge quæ viso germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentáq; funera narrat.
Et lacrymæ fecêre fidem: velamina Progne
Deripit ex humeris auro fulgentia lato,
Induitúrq; atras vestes, [x] & inane sepulcrum
Constituit, falsisque piacula manibus infert,
Et luget non sic lugendæ fata sororis.
Signa [y] deus bis sex acto lustraverat anno.
Quid faciat Philomela? Fugam custodia claudit,
Structa rigent solido stabulorum mœnia saxo:
Os mutum facti caret indice. [z] GRANDE doloris
Ingenium est, miserisque venit solertia rebus.
Stamina barbarica suspendit candida tela,
Purpureásque notas filis intexuit albis,
Indicium sceleris, perfectáq; tradidit uni,
Utq; ferat dominæ, gestu rogat: illa rogata
Pertulit ad Prognen, nec scit quid tradat in illis.
Evolvit vestes [a] sævi matrona tyranni,
Fortunæq; suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum potuisse) silet: dolor ora repressit,
Verbáq; quærenti satìs indignantia linguæ
Defuerant; nec flere vacat, sed fásque nefásque
Confusura ruit, pœnæq; in [b] imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
[c] Sithoniæ celebrare nurus: nox conscia sacris,
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte sua est egressa domo regina, deique
Ritibus instruitur, furialiáq; accipit arma.
† Vite caput tegitur, lateri cervina sinistro
Vellera dependent, humero levis incubat hasta:
Concita per sylvas, turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisque agitata doloris,
Bacche tuas simulat. Venit ad stabula avia tandem,
Exululátque, [d] euæq; sonat, portásque refringit,
Germanámq; rapit, raptæq; [e] insignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitámq; trahens intra sua mœnia ducit.

x κενοτάφιον.

y Notatio anni unius.

z Gnome similis illi apud eundem, *Ingenium mala sæpe movent.*

a Progne, Terei uxor.

b Imaginatione, cogitatione, quâ consequatur dignam facinore tam atroci pœnam.

c Thraciæ.

† Baccharum habitus.

d Bacchantium vox est εὐοῖ, quasi εὖ οἷ, hoc est, *Bene sit illi*: unde Latinis est *Evoe* & *Euche*.

e Habitum, ornatum.

Ut sensit tetigisse domum Philomela nefandam,
Horruit infelix, totóq; expalluit ore.
Nacta locum Progne, [f] *sacrorum pignora demit,*
Oráque [g] *develat miseræ pudibunda sororis,*
Amplexúmque petit. Sed non attollere contrà
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Dejectóque in humum vultu jurare volenti,
Testaríq; deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit: ardet & iram
Non capit ipsa suam Progne, fletúmque sororis,
Corripiens, NON est lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro; seu, si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. IN omne nefas ego me germana paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
[h] *Artificem mediis immittam Terea flammis;*
Aut linguam, aut oculos, &, quæ tibi membra pudorem
* *Abstulĕrunt, ferro rapiam; aut per vulnera mille*
Sontem animam expellam: MAGnum est, quodcunque paravi;
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys, quid possit, ab illo
Admonita est, oculísq; tuens immitibus, Ah! Quàm
Es similis patri! dixit: nec plura locuta
Triste parat facinus, tacitáque exæstuat ira.
Ut tamen accessit natus, matríque salutem
Attulit, & parvis [i] *adduxit colla lacertis,*
Mistáque blanditiis puerilibus oscula junxit:
Mota quidem est genitrix, [k] *infractáq; constitit ira;*
Invitíque oculi lacrymis maduêre coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate [l] *labare*
Sensit, ab hoc iterum est ad vultus versa sororis:
Inq; vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito:
* *Degeneras; scelus est pietas in conjuge Tereo.*
Nec mora: traxit Ityn, veluti Gangetica cerva
Lactentem fœtum per sylvas tigris opacas.
Utq; domus altæ partem tenuêre remotam,

f Orgiorum ornatum exuit: insignia Bacchi demit.
g Detegit.
h Autorem incestûs: autorē sceleris tantâ arte occultati.
* *Systole.* al. *Abstulerant.*
i Implicuit, innexuit.
k Mitigata, valde fracta, ut Præpositio incrementum significet.
l Labefactari, ad miserationem commoveri.
* Degener, (ah!) scelus

Tendere

Tendentémque manus, & jam sua fata videntem,
Et, MATER MATER, *clamantem, & colla petentem*
Ense ferit Progne, lateri quà pectus adhæret.
Nec vultum vertit; satìs illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela resolvit,
Viváque adhuc, [m] *animæq; aliquid retinentia mem- (bra*
Dilaniat. Pars indè cavis [n] *exultat ahenis;*
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea [o] *mensis,*
Et patrii moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulósq; removit.
† *Ipse sedens solio Tereus sublimis avito,*
Vescitur, inque suam sua viscera congerit alvum:
Tantáq; [p] *nox animi est, Ityn huc accersite, dixit.*
Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne,
Jámq; suæ cupiens existere nuntia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait: circumspicit ille,
Atque ubi sit, quærit. Quærenti, iterúmque vocanti,
Sicut erat sparsis furiali * *cæde capillis,*
Prosiluit, Ityósq; caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui, & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensas clamore repellit,
Vipereásque ciet Stygia de valle sorores:
Et modò, si posset, reserato pectore, diras
Egerere indè dapes, * *demersáq; viscera gestit;*
Flet modò, [q] *séque vocat bustum miserabile nati;*
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares,
† *Pendebant pennis: quarum petit altera sylvas,*
Altera tecta subit, neque adhuc de pectore cædis
Excessére notæ, [r] *signatáque sanguine pluma est.*
Ille dolore suo, [s] *pœnæq; cupidine velox,*
† *Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ;*
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum:
Nomen Epops volucri; facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæq; extrema senectæ
Tempora, [t] *Tartareas Pandiona misit ad umbras.*

m Vitæ.
n Ebullit, eiicitur.
o Epulis.
† PROGNE Ityn filium apponit Tereo patri devorandum.
p Cæcitas.
* mortis.
* *semesáque.*
q Alludit ad illud veteris poetæ *Natis sepulcrum ipse est parens.*
† PROGNE in hirundinem: PHILOMELA in lusciniam.
r Virg. 4. Georg. *Et manibus Progne pectus signata cruentis.*
s Vindictæ cupiditate.
† TEREUS in upupam.
t Pandioni mortem attulit.

FABULA VIII.

De Zete & Calai in aves.

SCeptra loci, rerúmque capit moderamen Erechtheus:
Justitia dubium est, validísne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidémque creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum.
E quibus [a] *Æolides Cephalus te conjuge felix*
Procri fuit: Boreæ [b] *Tereus Thracésq; nocebant,*
Dilectáque diu caruit deus Orithya,
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti.
Ast ubi blanditiis agitur nihil; horridus ira
Quæ solita est illi, nimiúmque domestica, vento,
Et meritò, dixit: Quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, irámq;, animósque minaces,
Admovíq; preces, quarum me dedecet usus?
Apta mihi vis est: hac tristia nubila pello,
Hac freta concutio, nodosáque robora verto,
Induróq; nives, & terras grandine pulso,
Idem ego cùm [c] *fratres cœlo sum nactus aperto,*
(Nam mihi campus is est)) tanto molimine luctor,
Ut medius nostris concursibus insonet æther,
Exiliántque cavis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cùm subii convexa foramina terræ,
Supposuique ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totúmque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamos petiisse: socérque
NON orandus erat mihi, sed faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas, quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus, latúmque perhorruit æquor.
[d] *Pulvereámq; trahens per summa cacumina pallam*
Verrit humum, pavidámq; metu caligine tectus
† **Orithyam adamans fulvis complectitur alis.*
Dum volat, arserunt agitati fortiùs ignes:
Nec priùs aërii cursus suppressit habenas,
Quàm Ciconum tenuit populos & mœnia raptor.

* *Orithyan amans fulvis amplectitur alis.*

a Æoli nepos: per *Antonomasiam*. Deïoneus enim & Cretheus fratres, fuêre filii Æoli, ex quorum illo natus est Cephalus, Aeoli nepos. Pausan. Attic. Strab. lib. 10.

b Terei Thracúmq; nota crudelitas: Orithyâ à nuptiis Boreæ deterrebant.

c Ventos, Notum scilicet Zephyrum & Subsolanum, quorum origo cœlestis est, parentibus Aurorâ & Astræo: cùm cæteri terrestris seminis sint, ex Typhone oriundi. Hesiod. Theog.

d Propter pulveres, qui ejus siccitate plurimi excitantur.

† Orithyam Boreas rapit. Fortè legendum, *Orithyan amans fulvis complectitur alis:* vel ut habet alter. manuscrip.

Illis

Illic & [e] gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta est, partúque enixa gemellos,
Cetera qui matris, pennas genitoris, habebant:
Non tamen has memorant unà cum corpore natas.
† *Barbáque dum rutilis aberat subnixa capillis,*
Implumes Calaísque puer Zetésque fuerunt:
Mox pariter pennæ ritu cœpére volucrum
Cingere utrumq; latus, pariter flavescere malæ.
Ergò ubi concessit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum [f] prima petiêre carina.

e Boreæ uxor fa-cta est Orithyia.

† Zetes & Ca-lais ex parte aves.

f Argô navi. Catull. *Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.*

Apoll. lib. 1. Argon. Ζήτης αὖ Κάλαΐς τε Βορήϊοι υἷες ἵκοντο.

PUBLII
OVIDII
NASONIS ME-
TAMORPHOSEΩN
LIBER VII.
FABULA I.
De Iasone aureum vellus auxilio Medeæ acquirente.

Expeditio Iasonis in Colchos
a Argô navi. Pagasæ Thessaliæ promontorium; παρὰ τὸ πηγνῦναι, nuncupatū: quòd ibi fabricata sit Argo navis.
b Oculorum cæcitate.
c Zetes & Calaïs qui Harpyas à Jove immissas ab illius mensa depulerunt.
† Vellus aureum ad Medea Aetæ fil. Hesiod, The.

Iamq; fretum Minyæ [a] Pagasæa puppe secabant,
Perpetuáq; trahens inopem [b] sub nocte senectam
Visus erat Phineus: [c] juvenésq; Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugârant,
Multáq; perpessi claro sub Iasone tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dúmq; adeunt regem, † Phryxeáq; vellera poscunt,
Vóxq; datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos [d] Æetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat, Frustra Medea repugnas,
Nescio quis deus obstat, ait, mirúmq; quid hoc est,
Aut aliquid certè simile huic, quod AMARE *vocatur.*
Nam cur jussa patris nimiùm mihi dura videntur?
Sunt quoq; dura nimis. Cur, quem modò deniq; vidi,
Nè pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si possem, sanior essem;
Sed TRAHIT invitum nova vis. aliúdq; Cupido,
[e] Mens aliud suadet. VIDEO meliora, probóque:
Deteriora sequor. Quid in hospite regia virgo
*[f] Ureris? & thalamos alieni * concipis orbis?*
Hæc quoq; terra potest quod ames dare. Vivat, an ille
Occidat, [g] in Diis est; vivat tamen! idq; precari
Vel sine amore licet: quid enim commisit Iason?

e Ratio. Similē Medeæ disputat Vide lib. 3. Apol.
f Amore. Virg. Daphn. me malus urit.
* concupis.
g Penes deorum arbitrium. Hom. Θεῶν δ' ἐνὶ γούνασι κεῖται.

QUEM

QUEM nisi crudelem, non tangat Iasonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera desint,
Forma movere potest? Certè mea pectora movit.
At, nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore,
Concurrétq; suæ segeti, tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor.
Cur non & spectο pereuntem? oculósque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenásq; feros [h] *insopitúmque draconem?* h Vigilem, ἄϋπνον.
Dii meliora velint! Quanquã NON ista precanda, Apollon.
Sed facienda mihi: prodámne ego regna parentũ?
Atque ope nescio quis servabitur [i] *advena nostra?* i Alieni orbis, paulò antè.
Ut, per me sospes, sine me det lintea ventis?
Virq; sit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámve potest præponere nobis,
Occidat ingratus: SED non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
Ut timeam fraudem, meritique oblivia nostri.
Et dabit antè fidem, [k] *cogámque in fœdera testes* k Datæ fidei testes adhibebo.
Esse deos: QUid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram: TIBI se semper debebit Iason.
Te [l] *face solenni junget sibi, pérq; Pelasgas* l Legitimo matrimonio.
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergò ego germanam, fratrémq;, patrémq;, deósque,
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: [m] *stant mecum vota sororis.* m Mecum facit soror Chalciope, cujus filii erant apud Argonautas.
Maximus intra me deus est. NON magna relinquã,
Magna sequar, Titulum servatæ puppis Achivæ,
Notitiámq; loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultúsque, artésque virorum,
Quémq; ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsoniden [n] *mutásse velim; quo conjuge felix,* n Ἀντικαταλλάξασθαι.
Et diis chara ferar, & vertice sydera tangam.
Quid quòd nescio qui mediis occurrere in undis
Dicuntur montes? ratibúsq; inimica Charybdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere, cinctaque sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?

Nempe

Nempe tenens quod amo, gremióq; in Iasonis hærens,
Per freta longa ferar: NIHIL illum amplexa timebo;
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge solo.
o Conjugiúmne putas? SPECIOsáq; nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? Quin aspice quantum
Aggrediare nefas; &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectùm pietásque pudórque
Constiterant, & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates p Perseïdos aras,
Quas nemus umbrosum, secretáque sylva tegebat:
Et jam fractus erat, pulsúsque resederat ardor.
Cùm videt Æsoniden, extinctáq; flamma reluxit,
Erubuêre genæ, totóq; * recanduit ore.
* Ut solet à ventis alimenta * resumere, quæq;
Parva q subinducta latuit scintilla favilla
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic jam lenis amor, quem jam languere putares,
Ut vidit juvenem, r specie præsentis inarsit,
Et casu, solito formosior, Æsone natus
Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti tum denique viso,
Lumina fixa tenet, nec se mortalia demens
Ora videre putat, nec se declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextrámque prehendit
Hospes, & auxilium summissa voce rogavit,
Promisitq; s torum, lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video, nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor; servabere munere nostro,
Servatus promissa dato. Per sacra t triformis
Ille Deæ, lucóque foret quod numen in illo,
Perque u patrem soceri cernentem cuncta futuri
Eventúsque suos, & tanta pericula jurat.
* Creditus accepit x cantatas protinus herbas,
Edidicitq; usum, latúsque in tecta recessit.
* Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum

o Virgil. *Conjugium vocat: hoc prætexit nomine culpam.*
p Persâ Cœi filio & Asteriâ matre progenitæ, teste Hesiod. Apoll. Μουνογενῆ δ' Ἑκάτην Περσηΐδα.
* *excanduit* m. scr. quod Ciof quoq; in uno suo reperiri tradit, & probat.
* *Utque solet vent.* m. scr & impr.
* *assumere* m. scr. duo & impr. & libr. duo Ciofan.
q Superinductâ, aggestâ.
r Pulchritudine Ἐκ τοῦ ὁρᾷν γίνεται τὸ ἐρᾷν
s Conjugium: *Metonymicè*
t *Tergemina*, Virg. Eadem enim Luna, Diana, Hecate.
u Solem πανтεπόπτην hoc est, *omnituentem*, patrem Aetæ & Persæ quoque secundum Diodorum.
* *Credulus.*
x Incantatas. *Enallage.*
* *Postquam.*

Consistúntque jugis: medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptróque insignis eburno.
Ecce! adamanteis [y] Volcanum naribus efflant
[z] Æripedes tauri, tactæq; vaporibus herbæ
Ardent: útque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum;
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturáque [a] usta sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it: vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixáque cornua ferro,
Pulvereúmque solum pede pulsavêre bisulco,
Fumificisque locum mugitibus implevêre.
* Diriguêre metu subito Minyæ: ille nec ullos
Sensit anhelatus (tantum medicamina possunt)
Penduláque audaci mulcet palearia dextra,
Suppositósq; jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetam ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus augent,
Adjiciúntque animos: galea tum sumit ahena
[b] Vipereos dentes, & aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno,
Et crescunt, fiúntque sati nova corpora dentes:
Utq; hominis speciem materna sumit in alvo,
Perq; suos intus numeros componitur infans,
Nec nisi maturus communes exit in auras;
Sic ubi visceribus gravidæ telluris imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo,
Quódq; magis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuspidis hastas
In caput Æmonii juvenis torquere parantes,
Demisêre metu vultúmque animúmq; Pelasgi:
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utq; peti vidit juvenem tot ab hostibus unum,
Palluit, & subitò sine sanguine frigida sedit.
Néve parum valeant à se data [c] gramina, carmen
[d] Auxiliare canit, [e] secretásque advocat artes.
Ille gravem medios silicem jaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
[f] TERrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique

y Ignem *Metonym.* Virgil. *spirantes naribus ignem* 2. Georg.
z χαλκόποδες Apoll. Virg. 6. *æripedem cervam.*
a Adusta flammis pertranseuntibus.
* *Diriguêre metu Minyæ: subit ille, nec ignes Sensit anhelatos.*
b Dentes serpentis interemptæ, qui à Marte & Pallade partim Cadmo traditi sunt, partim Æetæ Colchor. regi. Apoll. 3.
c Herbæ incantatæ.
d Magicum, quo opem illi ferebat.
e Occultas, magicas.
f γηγενέες, è terra nati.

Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi
Victorémque tenent, avidísque amplexibus hærent.
g Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor. * At complexa fuisses:
Sed te, nè faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris, agísque
Carminibus grates, & diis autoribus horum.
† Pervigilem superest herbis sopire draconem,
Qui crista, linguísque tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus custos erat arboris aureæ.
Hunc postquam sparsit Lethæi gramine succi,
Verbáque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt;
Somnus in h ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur, spolióque superbus,
Muneris autorem secum spolia altera portans
Victor Iolchiacos tetigit cum conjuge portus.

g Apostrophe ad Medeam pathetica.
* at.
† Draco Hesperius.
h ἀΰπνους. quòd somnum nunquam viderant.

FABULA II.

De novata Æsonis juventute.

ÆMoniæ matres pro natis dona receptis,
Grandæ íque ferunt patres, congestáque flamma
Thura liquefaciunt, inductáq; cornibus aurum
Victima a vota * facit: sed abest gratantibus Æson,
Jam propior letho, b fessúsq; senilibus annis.
Tunc sic Æsonides, O cui debere salutem
Confiteor conjux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid n-non carmina possunt?)
c DEME meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis,
d Dissimilémq; animum e subiit pater Æta relictus:
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo, conjux, scelus? Ergò ego cuiquam
Posse tuæ videor spatium f transcribere vitæ?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: sed isto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iason.

a Persolvit vota.
* Cadit.
b Senio confectus.
c Propert. Quod mihi detractum est, vestros accedat ad annos.
d Erga se impium, qui erga alium esset pius.
e Virg. Et mentem patriæ subiit pietatis imago.
f In alium transferre Metaph: à rationibus fœneratorum: ubi transcrib. est, quod tibi expensum latum est in aliud nomen transferre.

Arte

Arte mea soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis: modò diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coirent,
Efficerentq; orbem: postquam plenissima fulsit,
g *Et solida terris spectavit imagine Luna,*
Egreditur tectis, vestes * *induta recinctas*
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos,
Fertq; vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucrésque, ferásque
Solverat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopito similis, nullo cum murmure serpit,
Immotæq; silent frondes, silet humidus aër,
Sydera sola micant; ad quæ sua brachia tendens,
Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
h *Irroravit aquis, ternis & hiatibus ora*
Solvit, & in dura summisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæq; diurnis
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Tuq; i *triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris,*
k *Adjutrixq; venis, cantúsque artésque magorum,*
Quæq; magos Tellus l *pollentibus instruis herbis,*
Auræq;, & venti, montésq; amnésq; lacúsq;,
Diique omnes nemorum, diique omnes noctis adeste,
Quorum ope, cùm volui, ripis m *mirantibus amnes*
In fontes rediêre suos, concussaq; sisto,
Stantia concutio cantu freta, nubila pello,
Nubiláque induco, ventos abigóque, vocóq;,
Vipereas rumpo n *verbis & carmine fauces,*
Vivaque saxa, sua convulsáque robora terra,
Et sylvas moveo, jubeóq; tremiscere montes,
o *Et mugire solum, manésq; exire sepulcris.*
Te quoq; Luna traho; quamvis temerata labores
Æra tuos minuant: currus quoque carmine nostro
Pallent, ac pallet nostris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetâstis, & unco
Haud patiens oneris collum pressistis aratro.

g *Periphrasis plenilunii.* Ad venefic. n. Lunæ plenæ vim majorem esse autumabant, & lectas ad illius lumen herbas credebant efficaciores. Turneb. lib. 6. cap. 12.

* *Exuta relictas.* Ità Virgil. de Dido. *Unum exuta pedem vinclis in veste recincta.* Et Horat. de Canid. -*pedibus nudis passóque capillo.* ritu scilicet veneficorum.

h Irrigavit, perfudit.

i τρικέφαλον Orph. appellat. Argon. quòd caput habeat dextrum equinum, sinistrum caninum, medium hominis, vel, ut alii, suis agrestis.

k Medea apud Euripidem, καὶ ξυνεργὸν εἱλόμην Ἑκάτην.

l Potentibus, efficacibus.

m γλυκὺ σχῆμα. CARMINUM & incantationum vis. Vide Ap. l. 3. Arg.

n Ἐν δὲ ἀοιδῇ h. e. carminum verbis. Alii legunt: & verbis & carmine.

o Tibull. *Hæc cantu finditque solum, manésque sepulcris Elicit.* lib. 1. eleg. 2.

Vos serpentigenis in se fera bella dedistis,
Custodémque rudem somno sopîstis, & aurum
p Vindice decepto Graias misistis in urbes:
Nunc opus est succis, per quos renovata senectus
In florem redeat, primósque q recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt sydera frustra,
Nec frustra r volucrum tractus cervice draconum
Currus adest; aderat demissus ab æthere currus.
Quò simul ascendit, frænatáque colla draconum
Permulsit, manibúsque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur, subjectáque Thessala Tempe
Despicit, &* cretis regionibus applicat angues:
Et quas Ossa tulit, quásque s altus Pelion herbas,
Othrysq́ue, & Pindus, & Pindo major Olympus,
* Perspicit; & placitas partim radice revellit,
Partim succidit curvamine t falcis ahenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi; nec eras immunis Enipeu;
Nec non Penëus, nec non Sperchiades undæ
Contribuêre aliquid, juncosáque littora Bœbes.
Carpsit & Euboica u vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore x Glauci.
Nona dies illam curru, pennísque draconum,
Nonáque nox omnes lustrantem viderat agros,
Cùm rediit: y nec erant tacti nisi odore dracones;
Et tamen z annosæ pellem posuêre senectæ.
Constitit adveniens citra liménque forésque,
Et tantùm cœlo tegitur, refugitque viriles
Contactus, statuitque aras de cespite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte a Juventæ.
Has ubi verbenis, sylváque incinxit agresti,
Haud procul egesta b scrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultrósque in guttura c velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit sanguine fossas.
Tum super invergens tepidi carchesia lactis,
Alteráque invergens liquidi carchesia mellis,
† Verba simul fundit, terrenáque numina poscit,
d Umbrarúmque rogat rapta cum conjuge regem,

p Dracone custode.
q Resumat.
r Alatorum.
* visis.
s Symbesis: refertur enim ad montem.
* Prosp. m. scrip.
t Similiter Virg. 4. Æneïd. Falcib. & messæ ad Lun. quæruntur ahen. Pubent. herb. Siquidem & æri vim medicam putab. inesse.
u ἀείζωον sive ἀειθαλές.
x De hujus metamorphosi, vide lib. 13. Metam.
y Tantùm odor herbarum illarum dracones afflaverat.
z Tibul. Crudeles divi! serpens novus exuit annos.
a Hebes.
b Homerus. Οδ. λ'. Βόθρον ὄρυξα ὅσον τε πυγούσιον ἔνθα καὶ ἔνθα. Soleb. autem venefic. in scrobe diis inferis sacra facere Horat. -- scalpere terram Unguibus.
c Ovis atræ: inferis enim nigris pecudibus rem divinam faciebant.
d Plutonem cum Proserpina.

† MEDEA Æsoni reparat juventutẽ.

Ne properent artus anima fraudare * senili.
Quos ubi placavit e precibúsque & murmure longo,
Æsonis effœtum proferri corpus ad aras
Jussit, & in f plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis: (nistros,
Hinc procul Æsonidem, procul hinc jubet ire mi-
Et monet arcanis oculos removere g profanos.
Diffugiunt jussi: sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras.
h Multifidásq; faces in fossa sanguinis * atra
Tingit, & i infectas geminis accendit in aris,
Térq; senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet, & exultat, spumísq; k tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle resectas,
* Semináque, & flores, & succos incoquit atros.
Adjicit extremo lapides oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit arenas.
* Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Strygis infames ipsis cum carnibus alas,
Inq; virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui l prosecta lupi; nec defuit illi
Squamea m Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivacísq; jecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis secula passæ.
His & mille aliis postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus:
n Arenti ramo jampridem o mitis olivæ
Omnia confudit, summísq; immiscuit ima.
Ecce! vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & subitò p gravidis oneratur olivis.
At quacunq; cavo spumas ejecit aheno
Ignis, & in terram guttæ cecidêre calentes,
q Vernat humus, floréfq; & mollia pabula surgunt.
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Ense senis jugulum, veterémq; exire cruorem
Passa, replet succis: quos postquam combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere; barba, comæq;
Canitie posita nigrum rapuêre colorem.

* Hypallage.
e Precum murmure: Ἐν δὲ δυοῖν.
f Profundum soporem, qui Græcis est κάρος.
g Non adhibendos horum sacrorum mysteriis. Moris autē erat profanos sacris arcere. Virgil. ...procul, ô procul este profani.
h Inspicatas.
* atri.
i Cruore tinctas.
k Ebullientibus.
* Semináq; floresque & suc. incocta.
* Addit & Lunam autem salivâ quadam & spumâ herbas inficere credebant, ideóq; ad illius lumen lectas ad veneficia efficaciores autumabant.
l Exta ex fibris dissecta. Non.
m Libyci. Ità Virg. Cinyphii tondent hirci, h. e. Africani 3. Georg.
n Arido, Antimeria.
o Ad differentiā oleastri.
p Succo refertis.
q Germinat tanquam verno tempore.

Pulsa fugit macies: abeunt pallorque, situsque;
[r] Adjectoque cava supplentur corpore rugæ,
Membraque luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos hunc se reminiscitur annos,
Dissimilemque animum subiit, ætate relicta.

r Augescente carnis adjectione

FABULA III.

De Liberi nutricibus in juventutem reductis.

Liberi nutrices in juventutem reductæ.

VIderat ex alto tanti miracula monstri (annos,
Liber: & admonitus juvenes [a] nutricibus
Posse suis reddi, capit hoc à Colchide munus.

a Nysæidibus.

FABULA IV.

De Pelia arte Medeæ à filiabus suis interempto.

NEve doli cessent, odium cum conjuge falsum
[a] Phasias assimulat, Peliæq; ad limina supplex
Confugit, atq; illam (quoniam gravis ipsa senecta est)
Excipiunt natæ: quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse [b] situs, atque hac in parte moratur,
Spes est virginibus Pelia [c] subjecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem;
*Idq; * petunt * juvenes, pretium [d] sine fine pacisci.*
Illa brevi spatio silet, & dubitare videtur,
Suspenditque animos, [e] ficta gravitate, rogantum.
Mox ubi pollicita est, quò sit fiducia major
Muneris hujus, ait: Qui vestri maximus ævo est
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus [f] laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu;
Cujus & Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum,
Membra simul pecudis, validosque venefica succos
Mergit in ære cavo: minuunt ea corporis artus,
Cornuaq; exurunt, nec non cum cornibus annos,

a Medea à Phasi Colchorum fluvio.

b Senectutis squalorem.
c Addita, injecta.
* petunt pretiumque jubent sine fine pacisci
* Juvenis pretium.
d ἀπείρονον, infinitum.
e Simulatâ rei difficultate,
f Aries.

f Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora: balatum mirantibus, exilit agnus:
Lascivítque fuga, [g] lactentiáq; ubera quærit.
Obstupuêre satæ Peliâ: promissáque postquam
Exhibuêre fidem, tum verò [h] impensiùs instant.
Ter juga Phœbus equis in [i] Ibero flumine mersis
Dempserat, & quarta radiantia nocte micabant
Sydera, cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit [k] purum laticem, & sine viribus herbas.
Jámq; neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat,
Quem dederat cantus, magicæq; potentia linguæ.
Intrârant jussæ cum Colchide limina natæ,
[l] Ambierántq; torum: Quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, veterémq; haurite cruorem,
Ut repleam vacuas juvenili sanguine venas.
IN manibus vestris vita est, ætásq; parentis:
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri, telísque senectam
[m] Exigite, & saniem conjecto emittite ferro.
HIS, ut quæq; [n] pia est, hortatibus, [n] impia prima est,
Et, nè sit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus
Ulla suos spectare potest, oculósque reflectunt,
Cæcáque dant sævis aversæ vulnera dextris.
† Ille cruore fluens subitò tamen allevat artus,
Semilacérque toro tentat consurgere, & inter
Tot medios gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat, ait? Cecidêre illis animique, manúsque
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.

f Aries in agnum.
g Lac præbentia.
h Vehementiùs. Virgil. --tantò me impensiùs æquum est Consulere
i Mari Atlantico sive Hesperio, quod Iberus fluvius influit.
k Meram aquam
l Circumdederant lectum paternum.
m Expellite.
n Ὀξύμωρον.
† Pelias astu Medeæ à natabus suis interimitur.

FABULA V. VI. VII. VIII & IX.
De Cerambo in avem.

QUæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ: fugit alta, supérq;
Pelion umbrosum, Philyreáque tecta, supérque
Othryn, & eventu veteris loca nota † Cerambi.
Hic ope nympharum sublatus in aëra pennis,

† Cerambus in avem sui nominis, sive scarabeum.

Cùm

Cùm gravis infuso tellus foret obruta ponto,
[a] Deucalioneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit,
Factáque de saxo longi simulacra draconis:
Idæúmq; nemus, quo [b] nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi:
Quáque [c] pater Coryti parva tumulatus arena est,
Et quos Mera novo latratu terruit agros.

a Deucalionis diluvium: de quo libro primo.

b Thyonei, patris Thoantis. teste Acrone in Horat.

c Paris, qui ex Oenone Corytum suscepit: cujus in Cebrina Troadis urbe tumulus visebatur, de quo plura vide apud Parrhas.

FABULA X. XI. XII.

De Coæ matronis in boves, & Ialysiis in scopulos.

* Coæ matronæ in boves.

EUrypylíque urbem, qua † Coæ cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen:
Phœbeámque Rhodon, & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso mutantes omnia visu
Juppiter exosus, fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Carthæïa mœnia Ceæ,
Quà pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.

FABULA XIII. & XIV.

De Cycno in avem, & Hyrie in stagnum.

a Teumessa alio nomine dicta: nam hoc epitheton autor ab eventu addidit.

† Cycnus Hyries F. in olorem.

INdè lacus Hyries videt, & [a] Cycneïa Tempe,
Quæ subitus celebravit † olor: nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucrésque, ferúmque leonem
Tradiderat domitos; taurum quoque vincere jussus
Vicerat, & stricto toties iratus amori,
Præmia poscenti taurum suprema negavit.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit, & alto
Desiluit saxo; cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis.
At genitrix Hyriæ servatum nescia, flendo
Delicuit: stagnúmq; suo de nomine fecit.

FABULA XV. XVI. XVII. XVIII. & XIX.

De Combe in avem, & Menephronte in feram.

ADjacet his Pleuron: in quatrepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera [a] *Combe.*
Indè Calaureæ [b] *Latoïdos aspicit arva,*
† *In volucrem versi cum conjuge conscia regis.*
Dextera Cyllene est, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat sævarum more ferarum.
Cephison procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi,
[c] *Eumelique domum lugentis in aëre natam.*
Tandem vipereis [d] *Ephyren Pirenida pennis*
Contigit: † *hic ævo veteres mortalia primo*
Corpora vulgârunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam [e] *Colchis arsit nova nupta venenis,*
Flagrantémque domum regis malè vidit: utroque
Sanguine natorum perfunditur impius ensis,
Vltáque se malè mater Iasonis effugit arma.
Hinc [f] *Titaniacis ablata Draconibus, intrat*
[g] *Palladias arces, quæ te justissime Phineu,*
Téque senex Peripha, pariter vidêre volantes,
* *Innexámque novis* [h] *neptem Polyphemonis alis.*

a Combe Asopi F. alio nomine Chalcis, autore Zenobio, sic dicta ob inventa arma ærea. Vide adag. *Chalcidica uxor.*
b Primò enim Latonæ hæc insula decreta fuit: quam postea cum Delo commutavit.
† Combe in ave.
c Intelligit enim Patras Achaiæ urb. ubi primus regnavit Eumelus
d Corinthum, sic dictam ab Ephyra quadam heroina, teste Eustathio, in Bœotia.
† Pluviales fungi in homines.

e Colchiacis. *Heterosis.* f Quos à Titane h. e. Sole avo acceperat, ut scribit Apollodor. lib. 1. unà cum curru. g Athenas. * *Annexámque,* h Halcyonen Scyronis F.

FABULA XXII.

De spuma Cerberi in aconitum.

EXcipit hanc Ægeus facto damnandus in uno;
Nec satis hospitium est, thalami quoq; fœdere jungit:
Jámque aderat Theseus proles ignota parenti,
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
Hujus in exitium miscet Medea quod olim
Attulerat secum Scythicis aconiton ab oris.
Illud [a] *Echidnææ memorant è dentibus ortum*

a Natæ Echidna, teste Hesiod, Theog.

Esse

* Est.
b Reluctantem, resistentem.

Esse canis. Specus est tenebroso caecus hiatu,
* Et via declivis, per quam Tirynthius heros
b Restantem, contráque diem, radióque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras,
† Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concrêsse putant, nactásque alimenta feracis
Foecundique soli vires cepisse nocendi:
Quae quia nascuntur dura vivacia c caute,
Agrestes aconita vocant. Ea conjugis astu
Ipse parens Ægeus nato porrexit ut hosti:
Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra.
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis, d facinúsq; excussit ab ore:
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

† SPUMA Cerberi in aconitum.
c Duris cautibus, ἐν ταῖς ἀκόναις: Enallage numeri Dioscor. lib. 4. Plin. lib. 27. cap. 2.
d Venenum, facinoris instrumentum. Metonymia.

FABULA XXIII.

De Thesei gestis, & Scironis ossibus in scopulos.

AT genitor, quanquam laetatur sospite nato,
Attonitus tamen est geniti discrimine parvo
Committi potuisse nefas: fovet ignibus * aram,
Muneribúsque deos implet; a feriúntque secures
Colla b torosa boum vinctorum cornua vittis.
NULLUS c Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies: agitant convivia patres,
Et medium vulgus: Necnon & carmina, vino
d Ingenium faciente canunt. † Te, maxime Theseu,
Mirata est Marathon Cretaei sanguine tauri;
Quódque suam securus arat Cromyona colonus,
Munus, opúsque tuum est: Tellus Epidauria per te
e Clavigeram vidit Volcani occumbere prolem;
Vidit & immitem Cephisias ora Procrusten;
Cercyonis lethum vidit Cerealis Eleusis.
OCCIDIT ille * Scinis, magnis malè viribus usus:
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè * sparsuras corpora pinus.

* ara.
a Securi n. victimae percutiebantur L. Ann. Flor. lib. 3.
b Carnosa, opima
c Atheniensibus ab Erechthaeo rege.
† THESEI gesta.
d Horat. Foecundi calices quem non fecêre disertum?
e Periphetam, qui & Corynetas cognominatus est ἀπὸ τῆς κορύνης, h. e. clavâ quam gestabat.
* Sinis Plutarch.
* Sparsuras

Tutus ad [f] *Alcathoën Lelegeïa mœnia limes*
[g] *Composito Scirone patet; sparsisque latronis*
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda,
Quæ jactata diu fertur durâsse vetustas
† *In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.*
Si titulos annósque tuos numerare velimus,
Facta [h] *prement annos. Pro te, fortissime, vota*
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat aßensu populi, precibusque faventum
Regia: nec tota tristis locus ullus in urbe est.

f Megarensium urb. sic dictam ab Alcathoo instauratore. Pausan. m. scr. *Alcithoen.*

g Pacato, quem de rupe in mare præcipitavit.

† Sciron in petram.

h Superabunt. Ità alib. *Nec finis ingenium nobilitate premi.*

FABULA XXIV.

De Arne in monedulam.

NEc tamen (usq; adeò [a] NULLA *est sincera voluptas,*
Sollicitúmq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto.
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet; patria tamen est * *firmissimus ira,*
Androgeique necem justis ulciscitur armis.
Ante tamen bello vires acquirit amicas:
Quáque patent aditus volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi jungit, & Astypaleïa regna,
Promissis Anaphen, regna Astypaleïa bello:
Hinc humilem Myconen cretosáque rura Cimoli,
Florentémque Cythnon, Scyron, planamq; Seriphon,
Marmoreámq; Paron, quamq; impia prodidit Arne
Sithonis, accepto, quod avara poposcerat, auro.
Mutata est in avem, quæ nunc quoq; diligit aurum,
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.

a Lucret. ..*nequam ullam Esse voluptatem liquidam puramque relinquit.* Apollon. 4. Arg. Ἀλλὰ γὰρ οὔποτε φῦλα δυηπαθέων ἀνθρώπων Τερπωλῆς ἐπέβημεν ὅλῳ ποδί· σὺν δέ τις αἰεὶ Πικρὴ παρμέμβλωκεν ἐϋφροσύνῃσιν ἀνίη.

* *fortissimus* m. script. non malè Ἰτητικώτερον γὰρ ὁ θυμός.

FABULA XXII.

De Formicis in homines sive Myrmidonas mutatis.

AT non Oliaros, Didymèque, & * *Tenos, &* * *Samos,*
Andros
Et Gyaros, nitidæq; ferax Peparethos olivæ,

Gnossiacas juvêre rates: latere indè sinistro
[a] Oenopiam Minos petit Æacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavêre: sed ipse
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæq; virum cognoscere famæ
Expetit: occurrunt illi, Telamónque, minórque
Quàm Telamon Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipse quoque egreditur tardus gravitate senili
Æacus, &, quæ sit veniendi causa, requirit.
Admonitus [b] patrii luctus suspirat: & illi
Dicta refert [c] rector populorum talia centum.
Arma juves oro pro nato sumpta; piæq;
Pars sis militiæ: tumulo solatia posco.
Huic [d] Asopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Non facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac est tellus. Ea fœdera nobis.
Tristis abit; stabúntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat esse minari,
Quàm gerere, atque suas ibi præconsumere vires.
Classis ab Oenopiis etiam nunc [e] Lyctia muris
Spectari poterat: cùm pleno concita velo
Attica puppis adest, & portus intrat amicos,
Quæ [f] Cephalum, patriæq; simul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes pòst tempore visum
Agnovêre tamen Cephalum, dextrásq; dedêre,
Inq; patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramúmq; tenens [g] popularis olivæ,
Et dextra, lævâque duos ætate minores,
Major habet Clyton, & Buten Pallante creatos.
Postquam congressi, primi sua verba tulerunt
Cecropidæ: Cephalus peragit mandata, rogátque
Auxilium, fœdúsque refert, & jura parentum,
Imperiúmq; peti totius [*] Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia causam:
Æacus, in capulo regni [h] nitente sinistra,
NE petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiæ vires: quas hæc habet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
[i] Robora non desunt: superat mihi miles, & hosti,

Gratia

a *Oenopia*, quæ & Oenone dicta est, insulæ nomen, quæ olim Ægina. Pausan. Attic.

b Afficiebatur Minos propter Androgeum filium ex invidia per insidias interemptum ab Atheniensibus.

c Minos Cretam hecatompolin gubernans.

d Æacus Asopi nepos ex Ægina.

e Cretensis. *Ex parte totum.* Lyctus. n. Cretæ urbs est.

f Atheniensium legatum seu oratorem: *Oratores enim dicti, quasi causarum actores, quòd reipub. mandata peragerent.* Fest.

g In Attica natæ

* *Achaïdos.*

h Alludit ad etymon sceptri, quod ab innitendo est ἀπὸ τοῦ σκηρίπτεσθαι seu σκήπτεσθαι.

i Vires, auxiliares copiæ.

Gratia diis, felix & inexcusabile tempus.
Immò ità sit Cephalus, crescat tua civibus opto
Vrbs, ait: adveniens equidem modò gaudia cepi,
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit: multos tamen indè requiro,
Quos quondam vidi vestra priùs urbe receptus.
Æacus ingemuit tristíque ità voce locutus:
*FLEBILE principium melior fortuna * secuta est.*

* Sequetur.

Hanc utinam vobis possem memorare! Sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa ambage moret vos,
k Ossa cinísq; jacent, memori quos mente requiris,
Et quota pars illi rerum periére mearum!

k In ossa & cinerem conversi.

Dira lues populis ira Junonis iniquæ
*Incidit * exosæ dictas à pellice terras.*
DVM visum est l mortale malum, tantæq; latebat
Causa nocens cladis m PVGNATVM est arte medendi:
EXITIVM superabat opem, quæ victa jacebat.
n Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit, & ignavos inclusit nubibus æstus:
Dúmq; quater plenis explevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Lethiferis calidi spirárunt æstibus Austri.
Constat & in fontes vitium venisse, lacúsque,
Milliáque incultos serpentum multa per agros
Errâsse, atque suis fluvios temerâsse venenis.
o Strage canum primò, volucrúmq;, oviúmq;, boúmq;,
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est.

* *Exosa*, hoc est, ab Ægina quam Juno exosam habuit ut pellicem.
l Non θεήλατον, h. e. ira cœlitum invectum malum, ut exponit Cicer.
m Medendo malo huic opem afferre conati sumus. Vide hujus pestilentiæ collationem cum ea, quam Virg. 3. Georg. & Lucret. li. 6. describit, li. 5. poët. Scalig.
n Pestilentiæ causæ physicæ.
o Ἰλ. α'. Οὐρῆας μὲν πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς.

Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medióque recumbere sulco.
Lanigeris gregibus, balatus dantibus ægros,
Sponte sua lanæq; cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ veterúmque oblitus honorum,
Ad præsepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper irasci meminit, nec fidere cursu
Cerva, nec armentis incurrere fortibus ursi.
OMNIA languor habet: sylvis, agrísque, viísque
Corpora fœda jacent; vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæq; volucres,

p Tabe absumpta diffluunt.
q Spargunt, propagant.

Non cani tetigêre lupi: p dilapsa liquescunt,
Afflatúque nocent, & q agunt contagia laté.
Pervenit ad miseros damno graviore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viscera torrentur primó, flammísque fatiscunt;
Indicium rubor est, & ductus anhelitus igni.
Aspera lingua tumet, tepidísque arentia ventis
Ora patent, auræq; graves captantur hiatu.
NON stratum, non ulla pati velamina possunt,
Dura sed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet.

r Opitulator, medicus.

Nec r moderator adest: ínq; ipsos sæva medentes
Erumpit clades, obsúntq; autoribus artes.
Quò propior quisque est, servítque fideliùs ægro,
In partem lethi citiùs venit: atque SALUTIS
Spes abiit, s finémque vident in funere morbi.

s Morbi finem in funus vident desiturum atq; obitum ægrotantis.

Indulgent animis; & nulla, quid utile, cura est:
Utile enim nihil est. Passim, positóque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteísque capacibus hærent;
NEC sitis est extincta priùs, quàm vita, bibendo.
Indè graves morbo nequeunt consurgere, & ipsis
t Immoriuntur aquis: aliquis tamen haurit & illas.

t Horat. Immoritur studiis.

Tantáque sunt miseris invisi tædia lecti:
Prosiliunt, aut, si prohibent consistere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiúntque penates
Quisque suos; sua cuique domus funesta videtur;
Et, quia causa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum stare valebant,
Aspiceres, flentes alios, terráque jacentes,
Lassaq; versantes supremo lumina motu:
Membráque u pendentis tendunt ad sydera cœli,
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.

u ἐπικρεμαμένου, suspensi super.

Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit esse?
Ut vitam odissem, & cuperem pars esse meorum.
Quo se cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat stratum: veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatáque ilice glandes.
Templa vides contrà gradibus sublimia longis:
Juppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro conjuge conjux,

Pro

Pro nato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inq; manu thuris pars inconsumpta reperta est?
Admoti quoties templis, dum vota sacerdos
Concipit, & fundit [x] *purum inter cornua vinum,*
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipse ego sacra Jovi pro me, patriáque, tribusq;
Cùm facerem natis: mugitus victima diros
Edidit, & subitò collapsa sine ictibus ullis
Exiguo tinxit [y] *subjectos sanguine cultros.*
Fibra quoque ægra [z] *notas veri, monitúsque deorum*
Perdiderat: tristes penetrant ad viscera morbi.
Ante sacros vidi projecta cadavera postes:
Ante ipsas, quò mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortísque timorem
Morte fugant, ultróque vocant venientia fata.
[a] *Corpora missa neci nullis de more* [b] *feruntur*
[c] *Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.*
Aut inhumata premunt terras, aut dantur in altos
[d] *Indotata rogos, & jam reverentia nulla est:*
Déque rogis pugnant, alienísque ignibus ardent.
Qui lacryment, desunt; indefletæq; vagantur
**Natorum, matrúmq; animæ, juvenúmq;, senúmq;:*
NEC locus in tumulos, nec sufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miserarum turbine rerum,
Juppiter ô, dixi, si te [e] *non falsa loquuntur*
Isse sub amplexus Æginæ Asopidos olim,
Nec te, magne pater, nostri pudet esse parentem:
AUT mihi redde meos, aut me quoq; conde sepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitrúque secundo:
Accipio, sintq; ista precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit juxtà patulis rarissima ramis
Sacra Jovi quercus de semine [f] *Dodonæo:*
Hîc nos frugilegas aspeximus agmine longo
GRANDE onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugosóque suum servantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania [g] *mœnia supple.*
Intremuit, ramísque sonum sine flamine motis

x Purum enim vinum sacris adhiberi jus erat. Plin. lib.14.c.12.

y Admotos. Virg. *suppositos* dixit libr.3 Georg. Idem 6. Æn. *Supponunt alii cultros.*

z Futurorum eventuum præsagia, aruspicum indicia, putrefactis quippe visceribus.

a Cadavera. *Periphrasis.*

b Efferuntur. Ter. *Effertur: imus.* Extra urbem enim sepeliebantur mortui.

c Exequiar. pompa.

d Sine ullo sepulturæ honore.

* *Natorúmq; virúmque.*

e Non falsi sermones hominum.

f Quercuum nemoris Dodonæi.

g In deficientium civium locum substituendo: *Metaphora* à re militari.

Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, stabántq; comæ; tamen oscula terræ,
Roboribúsque dedi: nec me sperare fatebar,
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox subit, & curis exercita corpora somnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adesse,
Et rami totidem, totidémque animalia ramis
Ferre suis visa est, pariterque tremiscere motu,
[h] Graniferúmq; agmen subjectis spargere in arvis,
Crescere quod subitò majus majúsque videtur,
Ac se tollere humo, [i] rectóque assistere trunco,
Et maciem, numerúmque pedum, nigrúmq; colorem
Ponere, & humanam membris inducere formam.
Somnus abit, damno vigilans mea [k] visa, querórque
In superis opis esse nihil: sed in ædibus ingens
Murmur erat, vocésque hominum exaudire videbar
Jam mihi desuetas. Dum suspicor has quoque somni
Esse, venit Telamon [*] properus, foribúsque reclusis,
Spéque, fidéque, pater, dixit, majora videbis,
Egredere: Egredior, qualésque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio, noscóque. Adeunt, regémque salutant.
Vota Jovi solvo, populísque recentibus urbem
[l] Partior, & vacuos priscis cultoribus agros:
† Myrmidonásq; voco, nec [m] origine nomina fraudo.
Corpora vidisti: mores, quos antè gerebant,
Nunc quoque habent. [n] PARCUM genus est, patiénsq; laborum,
Quæsitíque tenax, & quod quæsita reservet.
Hi te ad bella pares annis animisque sequentur:
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austros.

h Formicas. Periphrasis.

i Erecto corpore.

k ὅραμα, quod est visum per somnum evidens atque directum, ἐνθύπνιον.

* Properans.

l Distribuo in partes.

† FORMICÆ in Myrmidonas.

m *Hypallage* pro, Natos de formicis non privo originis suæ nomine.

n Vide Strab. lib. 8. & com. Pind. ode. 3. Nem.

FABULA XXVI.

De Cephalo & Procride.

TAlibus, atque aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem. Lucis pars optima mensæ
Est data: nox somnis. Jubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, rediturá que vela tenebat.

Ad

Ad Cephalum [a] *Pallante sati, cui grandior ætas;*
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt: sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus:
Nam Telamon, fratérque viros ad bella parabant.
Phocus in interius spatium, pulchrósque recessus
Cecropidas duxit, cum quîs simul ipse resedit.
Aspicit Æoliden, ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuspis.
Pauca priùs mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ.
Qua [b] *tamen è sylva teneas hastile recisum,*
Jamdudum dubito: certè, si fraxinus esset,
Fulva colore foret; si cornus, nodus inesset.
Unde sit ignoro: sed non formosius isto
Viderunt oculi telum jaculabile nostri.
Excipit Actæis è fratribus alter, &, usum
Majorem specie mirabere, dixit, in isto.
CONSEQUITUR quodcunq; petit: fortunáq; missū
Non regit; & revolat nullo referente cruentum.
Tum verò juvenis [c] *Nereïus omnia quærit:*
Cur sit, & unde datum, quis tanti muneris autor.
Quæ petit ille refert, & cætera nota [d] *pudore,*
Qua tulerit mercede, silet; tactúsque dolore
Conjugis amissæ, lacrymis ità fatur obortis:
Hoc me, nate Dea, (quis posset credere?) telum
Flere facit, faciétque diu, si vivere nobis
Fata diu dederint; hoc me cum conjuge chara
Perdidit; hoc utinam caruissem munere semper!
† *Procris erat, si fortè magis pervenit ad aures*
Orithyia tuas, * *magnæ soror Orithyiæ:*
Si faciem, moresque velis conferre duarum,
Dignior ista rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit amor. Felix dicebar, erámque.
Non ità Diis visum est: at nunc quoq; forsitan essem.
Alter agebatur [e] *post sacra jugalia mensis:*
Cùm me cornigeris tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris,
Invitúmque rapit. Liceat mihi vera referre

a Clytus & Butes, Pallantis filii, Pandionis regis Athen. nepotes.

b *Anacoluthon:* desideratur n. etsi.

c Phocus Nerei nepos ex Psamathe filia.

d Pudor prohibebat eloqui se ob pulchritudinem ab uxore illud accepisse.

† PROCRIS Cephali uxor.

* *Raptæ.*

e Post celebratas cum illa nuptias.

Pace Deæ, quòd sit [f] *roseo spectabilis ore,*
Quòd teneat lucis, teneat confinia noctis,
[g] *Nectareis quòd alatur aquis. Ego Procrin amabam;*
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore:
Sacra tori coitúsque novos, thalamósque recentes,
Primáque deserti referebam fœdera lecti.
Mota Dea est; &, siste tuas, ingrate, querelas,
PROCRIN habe, dixit: quòd si mea provida mens
Non habuisse voles; méque illi irata remisit. (est,
Dum redeo, mecúmq; Deæ memorata retracto,
Esse [h] *metus cœpit, nè jura jugalia conjux*
Non bene servâsset: FACIES ætásque jubebant
Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamẽ adfueram; sed & hæc erat, [i] *unde redibam,*
[k] *Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.*
Quærere quod doleam statuo, donísque pudicam
Sollicitare fidem: favet huic Aurora timori,
Immutátq; meam (videor sensisse) figuram,
Palladiásque ineo non cognoscendus Athenas,
Ingrediórque domum. Culpa domus ipsa carebat,
Castáque signa dabat, dominóque erat anxia rapto.
Vix aditus, per mille dolos, ad [l] *Erechthida factus.*
UT vidi, obstupui, meditatáque penè reliqui
Tentamenta [m] *fidê: malè me, quin vera faterer,*
Continui; malè quin, ut oportuit, oscula ferrem.
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi, desiderióque * *dolebat*
Conjugis erepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam, quoties [n] *tentámina nostra pudici*
Reppulerint mores? quoties, Ego, dixerit, UNI
Servor, ubicunque est? uni mea gaudia servo?
* *Cui non ista fidê satìs experientia sano*
Magna foret? Non sum contentus, & in mea pugno
Vulnera: dum census dare me promitto, loquendo,
Muneráque augendo, tandem dubitare coëgi.
Exclamo, Mala! Pectora detego; tectus adulter
Verus eram conjux: me perfida teste teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore
Insidiosa malo cum conjuge limina fugit,

f Homero est, ῥοδοδάκτυλος Ἠώς. Virgilio, *roseis Aurora quadrigis.*
g Rore, unde est δροσόμελι, de quo Galen. lib. 3. Alim. facult. Arist. 5. hist. animal. Plin. lib. 11. cap. 12.
h Zelotypia, quæ non vacat metu.
i A qua: *Anti-meria.*
k Adulterii.
l Procrin Erechthei filiam.
m Fidei: antiquâ inflexione. Vide Gell. lib. 9. cap. 14.
* *Calebat.*
n Periculum pudicitiæ.
* *Cui non ista fatis fidei exp.*

Offensáque

Offensáque mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studiis operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam, & peccâsse fatebar,
Et potuisse datis simili [o] *succumbere culpæ*
Me quoque muneribus, si munera tanta darentur.
Hæc mihi confesso læsum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parva dedisset
Dona, canem munus: quem cùm sua traderet illi
Cynthia, Currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum, manibus quod cernis habere.

o Dido apud Virgil *Huic uni forsan potui succumbere culpæ.*

FABULA XXVII.

De fera & cane in saxum.

[a] *MUneris alterius quæ sit fortuna requiris?*
Accipe mirandum: novitate movebere facti.
Carmina Naïades non intellecta priorum
Solvunt ingeniis: & [b] *præcipitata jacebat,*
Immemor ambagum vates obscura suarum,
Scilicet alma Themis; nec talia liquit inulta.
Protinus [c] *Aoniis immissa est bellua Thebis,*
Cessit & exitio multis, pecorúmque, suóque:
Ruricolæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summáque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa sequentes
Effugit, & cœtum non segnior alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
[d] *(Muneris hoc nomen) Jamdudum vincula pugnat*
Exuere ipse sibi, collóque morantia tendit.
Vix bene missus erat, nec jam poteramus, ubi esset,
Scire, pedum calidus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Hasta, nec exutæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
[e] *Collis apex medii subjectis imminet arvis:*
Tollor in hunc, capióque novi spectacula cursus,

a De hoc loco vide epist. Jan. Parrhas.

b Despecta, neglectui habebatur.

c Bœotiis. Aonia enim pars est Bœotiæ. *Synec.*

d Canis donati ab uxore.

e Pausan. Bœot. hunc coll. Temnessam nominat.

Quo modò deprendi, modò se subducere ab ipso
Vulnere visa fera est; nec limite callida recto,
In spatiúmque fugit, sed decipit ora sequentis,
f Ut canis velocitatem gyrationibus eludat. *Et redit in gyrum,* [f] *nè sit suus impetus hosti.*
Imminet hic, sequitúrque parem: similísque tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aëre morsus.
Ad jaculi vertebar opem, quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis addere tento,
Lumina deflexi, revocatáque rursus eódem
† CANIS & vulpes in saxa. *Rettuleram: & medio (mirum) † duo marmora campo*
Aspicio; fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine cursus
Esse Deus voluit, si quis Deus affuit illis.

FABULA XXVIII.

De Procride à Cephalo imprudente interempta.

a Dixerat enim Cephalus se ab eo perditum. HActenus: & tacuit. *Jaculo quod* [a] *crimen in ipso est?*
Phocus ait. Jaculi sic crimina reddidit ille.
GAUDIA principium nostri sunt, Phoce, doloris:
Illa priùs referam. Juvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide: quo primos ritè per annos
Conjuge eram felix, felix erat illa marito,
b Amoris conjugalis descriptio ab adjunctis. [b] *Mutua cura duos, & amor socialis habebat.*
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori,
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radiis feriente cacumina primis
c More juvenum. *Venatum in sylvas* [c] *juveniliter ire solebam:*
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant.
Tutus eram jaculo: sed cùm satiata ferinæ
* *Umbras.* Virgil *Nunc etiam pecudes umbras & frigora captant,* ἐν διὰ δυοῖν, pro, *frigidas umbras.* *Dextera cædis erat, repetebam frigus, & * umbram,*
Et, quæ de gelidis exibat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu,
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare solebam,
Méque juves, intrésque sinus gratissima nostros,

Utq;

Vtque facis, [d] relevare velis, quibus urimur, æstus.
Forsitan addideram (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures, &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere sum selitus, Tu me reficisque, fovésque,
Tu facis, ut sylvas, ut amem loca sola, meóque
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis, noménque auræ tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ: Nympham [e] mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit, linguáque refert audita susurra.
[f] *CREDVLA res amor est. Subito collapsa dolore,*
Vt mihi narratur, cecidit, longóque refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui:
Déque fide questa est, &, crimine [g] concita vano,
QVOD nihil est metuit, metuit sine corpore nomen,
Et dolet infelix, veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat, metuitque miserrima falli,
[h] *Indicióque fidem negat: &, nisi viderit ipsa,*
Damnatura sui non est delicta mariti.
* *Postera depulerant Auroræ lumina noctem:*
Egredior, sylvásque peto, [i] victórque per herbas,
Aura veni, dixi, nostróque medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse: veni tamen optima dicens,
Fronde levem rursus strepitum faciente caduca
Sum ratus esse feram, telúmque volatile misi.
Procris erat, medióque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Conjugis: ad vocem præceps, amensque cucurri.
Semianimem, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et [k] sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Invenio, corpúsque meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo, scissáque à pectore veste
Vulnera sæva ligo, conórque [l] inhibere cruorem
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc se pauca loqui, Per nostri fœdera lecti,
Pérque Deos supplex oro, superósque, meósque,
Per si quid merui de te bene, perque manentem

d Leviores reddere, mitigare.
e Ame: Poëtica Enallage.
f Proclivis ad credendum rumoribus.
g Commota.
h Non habet fidem indici.
* *Postquam.*
i Voti compos, confectis feris quàm plurimis.
k Jaculum, quod mihi dono dederat.
l Sistere sanguinem profluentem

Nunc quoque, cùm pereo, causam mihi mortis amorem,
Nè thalamis Auram patiare incumbere nostris.
Dixit: & errorem tum denique nominis esse
Et sensi, & docui. Sed quid docuisse juvabat?
Labitur, & parvæ fugiunt cum sanguine vires,
Dúmq; aliquid spectare potest, me spectat, & in me
Infelicem animam, [m] nostróque exhalat in ore:
Sed vultu [n] meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lacrymãs heros memorabat: & (ecce!)
Æacus ingreditur duplici cum prole, novóque
Milite, quem Cephalus cum [o] fortibus accipit armis.

m In os nostrum.
n Hilariore, postquam à pellice nihil sibi metuendum fuisse animadvertit.
o Forti manu armatorum.

PUB.

PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER VIII.

FABULA I.

De Niso Rege in Haliæetum, & Scylla in Cirim.

Am nitidum [a] retegente diem, noctisq; fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila: dant placidi cursum redeuntibus Austri
[b] Æacidis, Cephalóque, quibus feliciter acti
[c] Ante expectatum portus tenuêre petitos.
Interea Minos [d] Lelegeïa littora vastat,
Prætentátque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Nisus habet: cui splendidus ostro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ:
Et [e] pendebat adhuc belli fortuna, diúque
INTER utrumque volat dubiis victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam [f] proles Latonia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus ejus inhæsit.
Sæpe illùc solita est ascendere filia Nisi,
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo,
Tunc cùm pax esset: bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jámq; mora belli procerum quoque nomina nôrat,
Armáque, equósq;, habitúsq;, [g] Cydoneásq; pharetras.
Noverat

a Aperiente, proferente.

b Militi in Oenopia conscripto.

c ἀπροσδοκήτως ἀνωϊστί. imitatione Virg. ex 3. Georg.

d Megarensia, ædificata à Lelege Ægyptio. vide Pausan.

e In neutram partem victoria inclinabat, secundum proverb. Ξυνὸς Ἐνυάλιος.

f Apollo navans operam Alcathoo in ædificando muro.

g Cretenses, à Cydonia Cretæ urbe.

h Minois Europæ filii.

Noverat ante alios faciem h *ducis Europæi;*
Plus etiam, quàm nôsse sat est. Hac judice, Minos,

† SCYLLA in Minois amorem incidit.

† Seu caput abdiderat cristata casside pennis,
In galea formosus erat; seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat;
Torserat adductis hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo junctam cum viribus artem;
Impositis calamis patulos sinuaverat arcus,
Sic Phœbum sumptis jurabat stare sagittis.
Cùm verò faciem dempto nudaverat ære,
Purpureúsque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiáque ora regebat,

i Scylla Nisi F.

Vix sua, vix sanè i *virgo Niseïa compos*
Mentis erat: felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæq; manu premeret, felicia fræna vocabat.
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi

k Cretensia à Gnosso urbe.

Turribus è summis in k *Gnossia mittere corpus*
Castra vel æratas hosti recludere portas,
Vel siquid Minos aliud velit. Utq; sedebat

l Cretensis, à *Dictæ* monte Cretæ

Candida l *Dictæi spectans tentoria regis,*
Lætor, ait, doleámne geri lacrymabile bellum,
In dubio est. Doleo, quòd Minos hostis amanti est;
Sed, nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esset:
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obside; me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit talis, pulcherrime regum
Qualis es ipse, fuit: meritò Deus arsit in illa.
O ego ter felix! Si pennis lapsa per auras
Gnossiaci possem castris insistere regis,
Fassáq; me, flammásque meas, Qua dote, rogarem,

m Ità Virg. *Téq; sibi generum Tethys emat omnibus undis.* Nuptias innuit per coëmptionem.

Vellet m *emi; tantùm patrias nè posceret arces:*
Nam PEREANT potiùs sperata cubilia, quàm sim

n Voti compos fiam. Ità paulò pòst: *voti que mei factura potentem.*

Proditione n *potens; quamvis SÆPE utile vinci*
Victoris placidi fecit clementia multis.
Justa gerit certè pro nato bella perempto:
Et CAUSAQUE valet, causámq; tuentibus armis.
Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem:
Cur suus hæc illi reseret mea mœnia Mavors?
Et non noster amor? MELIUS sine cæde, moráq;,

Impen-

Impensáque sui poterit superare cruoris.
Nam metu certè, nè quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens: quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inscius audeat hastam?
Cœpta placent: & [o] *stat sententia tradere mecum*
Dotalem patriam, finémque imponere bello.
Verum VELLE, parum est. Aditus custodia servat,
Claustráq; portarum genitor tenet: hunc ego solum
Infelix timeo, solus mea vota moratur.
Dii facerent sine patre forem! SIBI quisq; profectò
Est deus: [p] *IGNAVIS precibus fortuna repugnat.*
Altera jamdudum, succensa Cupidine tanto,
Perdere gauderet quodcunque obstaret amori:
Et cur ulla foret me fortior? Ire per ignes,
Et gladios ausim; nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus est: opus est mihi crine paterno.
Ille mihi est auro pretiosior: illa beatam
Purpura me, votiq; mei factura potentem.
Talia dicenti CURARUM maxima nutrix
Nox intervenit: [q] *tenebrísque audacia crevit.*
Prima quies aderat, qua curis fessa diurnis
Pectora somnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat & (heu facinus!) fatali nata parentem
Crine suum spoliat, prædáq; potita nefanda
Fert secum [r] *spolium sceleris, progressáq; porta*
Per medios hostes (meriti fiducia tanta est)
Pervenit ad regem, quem sic affata paventem est:
Suasit amor facinus, proles ego regia Nisi
Scylla tibi trado patriámq; meósque penates.
PRÆMIA nulla peto, nisi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem, nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi, crede, caput: sceleratáque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit,
Turbatúsq; novi respondit imagine facti:
Dii te summoveant, [s] *ô nostri infamia secli!*
Orbe suo tellúsque tibi, [*] *pontúsque negetur!*
Certè ego non patiar [t] *Jovis incunabula Creten,*
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit: &, ut leges captis justissimus autor
Hostibus imposuit, classis retinacula solvi

Jussit,

o Imitatione Terentii, h. e. *Constitutum est.*

p Ignaverum. *Hypallage.* Vide adag. *Manum admoventi fortuna est imploranda.* Pertinet huc apolog. de Bubulco & Hercule.

q Idem alib. *Nox & amor vinúmque nihil moderabile suadent.*

r Sceleratum spolium.

s Imitatione Catulli, qui similiter *secli opprobria* dixit.

* *cælúmque.* Alludit autem ad pœnam parricidarum, cujus meminit Cic. in Amerin. & autor ad Herenn. lib. I.

t Dionys. in Περιηγ. Κρήτη τιθήνειρα Διὸς μεγάλοιο τιθήνη.

Jussit, & æratas impleri remige puppes.
Scylla, freto postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit,
Consumptis precibus violentam transit in iram,
Intendensque manus passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum autore relicta?
O patriæ prælate meæ, prælate parenti!
Quò fugis immitis? cujus victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. Nec te data munera, nec te
Noster amor movit, nec, quòd spes omnis in unum
Te mea congesta est? Nam quò deserta revertar?
In patriam? Superata jacet. Sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. Patris ad ora,
Quæ tibi donavi? Cives odêre merentem,
Finitimi [u] exemplum metuunt, obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola pateret:
Hanc quoque si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genitrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; tigres, Austróque agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri
Lusa tua est; generis falsa est ea fabula: verùm
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas
Nise pater; gaudete malis modò prodita nostris
Mœnia: nam, fateor, MERVI, & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur, qui vicisti crimine nostro,
Insequeris [x] crimen? SCELVS hoc patriæq;, patriq;
Officium tibi sit. Te vero conjuge digna est,
Quæ torvum [y] ligno decepit adultera taurum,
[z] Discordémq; utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, iidémque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Pasiphaën non est mirabile taurum
Præposuisse tibi: plus tu feritatis habebas.
Me miseram! properare juvat, divulsáque remis
Unda sonat, mecúmque simul mea terra [a] recedit.
Nil agis, ô frustra meritorum oblite meorum!
Insequar invitum, puppímque amplexa recurvam
Per freta longa trahar. Vix dixerat; insilit undis,

u Quod in parent. scil. statui, perfidiæ.

x Scelestam me. Ità Virg. & crimine ab uno.

y Vaccâ ligneâ.

z Virg. ——mistúmque genus prolésque biformis.

a Recedere videtur.

Con-

Consequitúrque ratem, faciente Cupidine vires,
Gnossiacæq; hæret comes invidiosa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam jam pendebat in auras,
*Et modò † factus avis * fulvus Haliætus in alis)*
Ibat, ut hærentem rostro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimisit, & aura cadentem
Sustinuisse levis, nè tangeret æquora, visa est.
† Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatur
Ciris, & à [b] tonso est hoc nomen adepta capillo.

† NISUS rex in Haliæetum.
* *Fulvis Haliaetus alis* Virg. I. Georg. *Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpur. pœnas dat Scylla cap. &c.*
† SCYLLA in Cirim.
b Alludit ad etymon, quod est ἀπὸ τοῦ κείρειν.

FABULA II.

De Ariadnes corona in sydus cœleste.

VOta Jovi Minos taurorum sanguine centum
Solvit, ut egressus ratibus Curetida terram*
Contigit, & spoliis decorata est regia fixis.
Creverat opprobrium generis, fœdúmque patebat
Matris adulterium monstri novitate biformis.
Destinat hunc Minos thalami removere pudorem,
Multiplicíq; domo cæcis includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbátque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum [a] ambage viarum.
Non secùs ac liquidis Phrygius Mæandrus in undis
Ludit, & ambiguo lapsu refluitque fluitque,
Occurrénsque sibi venturas aspicit undas,
Et nunc ad fontes, nunc ad mare versus apertum
Incertas exercet aquas: ità Dædalus implet
Innumeras errore vias, víxque ipse reverti
Ad limen potuit. Tanta est fallacia tecti.
Quo postquam [b] geminam tauri juvenísque figuram
Clausit, & Actæo bis pastum sanguine monstrum
[c] Tertia sors annis domuit repetita [d] novenis,
Utq; ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo est inventa relicto:
Protinus Ægides rapta Minoide Diam
Vela dedit, comitémq; suam crudelis in illo
Littore destituit. Desertæ, & multa [e] querenti,
Amplexúsq;, & opem Liber tulit; útque perenni,

* Creteida.
a Anfractibus.
b Minotaurum. *Periphrasis.*
c Sortitio tertia. Virg. 6. *-- stat ductis sortibus urna* Vide & Catull. Argon.
d singulis novem annis. Vide Plutarch. Thes.
e Vide lib. 3. Fast & Catul. Argon.

Sydere

† CORONA Ariadnes in sydus cœleste.
f Geniculatoris, τοῦ ἐν γόνασι.
g Ὀφιούχου sive serpentarii.

Sydere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras,
Dúmque volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes;
† Consistúntque loco, specie remanente coronæ,
Qui medius [f] nixíq; genu est, [g] anguémq; tenentis.

FABULA III.

De Icaro in mare decidente, & Perdice in avem mutato.

a Diuturnum. Vide hanc fabulam, 2. de Arte.

† Dædalus volucer.

b Tibul. *Fistula cui semper decrescit arundinis ordo: Nam calamus cera jungitur usque minor.*

* Non certas. Ità enim de Art. *Imáque pars ceris astringitur.*

c Vitæ discrimen sibi allatura.

d Dædalus artifex.

e Tanquam ad libram suspendit.

f Volando observare, sicut navigantes solent.

g Insuetas.

DÆdalus interea Creten, [a] longúmq; perosus
Exilium, tactúsq; loci natalis amore,
Clausus erat pelago. Terras licèt, inquit, & undas
Obstruat; at cœlum certè patet, ibimus illác:
Omnia possideat; non possidet aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes,
Naturámque novat. Nam † ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente,
Ut clivo crevisse putes: sic [b] rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit avenis.
*Tunc lino medias, & * ceris alligat imas:*
Atque ità compositas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitetur aves. Puer Icarus unà
Stabat, & ignarus sua se tractare [c] pericla,
Ore renidenti, modò, quas vaga moverat aura,
Captabat plumas, flavam modò pollice ceram
Mollibat, lusúque suo mirabile patris
Impediebat opus: postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas [d] opifex [e] libravit in alas
Ipse suum corpus, motáque pependit in aura.
Instruit & natum; medióque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: nè, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
INTER utrumq; vola. Nec te [f] spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictúmque Orionis ensem;
ME duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit, & [g] ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monitúsque, genæ maduêre seniles,
Et patriæ tremuêre manus: dedit oscula nato
Non iterum repetenda suo, pennísque levatus

Antè

Antè volat, comitíque timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortatúrque sequi, damnosásque erudit artes,
Et movet ipse suas, & nati respicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine pisces,
Aut pastor baculo, stivæq; innixus arator
Vidit, & obstupuit: quíque æthera carpere possent,
Credidit esse Deos. Et jam [h] Junonia læva
Parte Samos fuerat, Delósque Parósque relictæ;
Dextra Lebinthos erat, fœcundáque melle Calydne:
† Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deseruitque ducem, cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras,
Tabuerant ceræ, nudos quatit ille lacertos,
[i] Remigióque carens non ullas concipit auras:
Oráque cœrulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.
At [k] pater infelix, [k] nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conspexit in undis,
Devovítque suas artes, corpúsq; sepulcro
Condidit; & † tellus à nomine dicta sepulti est.
Hunc miseri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramosa prospexit ab ilice perdix,
Et plausit pennis, testatáque gaudia cantu est:
Unica tum volucris, nec visa prioribus annis,
Factáque nuper avis, [l] longum tibi Dædale crimen.
Námque huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana suam, natalibus actis
Bis puerum senis, [m] animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio spinas in pisce notatas
Traxit in exemplum, ferróque incidit acuto
Perpetuos dentes, & serræ repperit usum
Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Junxit, ut æquali spatio distantibus illis
Altera pars staret, pars altera duceret [n] orbem.
Dædalus invidit, sacráque ex arce Minervæ
Præcipitem misit, lapsum mentitus: at illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas, avémque

Red-

h Junoni sacra.

† ICARI volatus

i πτερύγων ἐρετμοῖς Aeschyl. Virg. *Tibi, Phœbe, sacravit Remigium alarum.*

k Græcâ imitatione dixit: sicut γάμος ἄγαμος, δῶρα ἄδωρα

† Icarium mare. Icaros insula.

l Perpetuum, indelebile.

m Ingenii solertis & idonei ad percipiendas disciplinas.

n Peripheriam, quam describit circini pars circumducta.

† PERDIX in avem sui nominis

Reddidit, & medio † velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis in alas,
Inq; pedes abiit: nomen, quod & antè, remansit:
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit,
Nec facit in ramis altóque cacumine nidos:
° Propter humum volitat, ponítque in sepibus ova;
Antiquiq; memor, metuit sublimia, casus.

o Juxta terram.

FABULA IIII.

De sororibus Meleagri in aves Meleagridas.

Jamq; fatigatum [a] tellus Ætnæa tenebat
Dædalon; & sumptis [b] pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Jam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Thesea [c] laude tributum.
Templa coronantur, bellatricémque Minervam
Cum Jove, diisq; vocant aliis, quos [d] sanguine voto;
Muneribúsq; datis, & acerris thuris honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theseos: & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravêre periclis.
Hujus opem Calydon, quamvìs Melagron haberet,
Sollicita supplex petiit prece: causa petendi
Sus erat, infestæ famulus vindéxque Dianæ.
Oenea namque ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libâsse Minervæ.
[e] Cœptus ab agricolis superos pervenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas
Præteritas cessâsse ferunt [f] Latoïdos aras.
TANGIT & ira Deos. At non impunè feremus,
Quæq; inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oeneos ultorem spreta per agros
Misit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus; sed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent,
Stántque velut vallum, velut alta hastilia setæ:
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur [g] dentibus Indis,

a Sicilia.
b Dædalo, qui ad ipsum confugerat.
c Virtute. *Ex eo quod sequitur, id quod antecedit.* Virg. *sunt & sua præmia laudi.*
d Victimis, quas voverant pro Theseo reduce.
e Inchoatus sacrorum honos à numinibus rusticis.
f Dianæ. Vide Homer. Ἰλ. ι.
g Elephanti Indici.

h Fulmen

[h] *Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent.*
Is modò crescentes segetes proculcat [i] in herba,
Nunc matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in spicis intercipit: area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
*Sternuntur [k] gravidi * longo cum palmite fœtus,*
Baccáq; cum ramis [l] semper-frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes: non has pastórve, canísve;
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi, nec sese in mœnibus urbis
Esse putant tutos: donec Meleagros, & unà
Lecta manus juvenum caluêre cupidine laudis.
[m] *Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,*
Alter equo, primæq; ratis molitor Iason,
Et cum Pirithoo felix concordia Theseus,
Et duo [n] Thestiadæ, & proles Aphareïa Lynceus,
Leucippúsque ferox, jaculóq; insignis Acastus,
Et velox Idas, & jam non fœmina Cæneus,
Hippothoúsque, Dryásque, & cretus Amyntore Phœnix,
*Actoridæq; * pares, & missus ab Elide Phyleus.*
Nec Telamon aberat, magníque creator Achillis,
Cúmq; [o] Pheretiade, & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, cursúq; invictus Echion,
* *Neritiúsq; Lelex, * Panopeus, Hyleúsque. feróxq;*
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
Penelopésque socer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidésq; sagax, & adhuc à conjuge tutus
[p] *Oeclides, nemorísque decus [q] Tegeæa Lycei*
Venit Atalante Schœnei pulcherrima virgo.
Rasilis huic [r] summam mordebat fibula vestem,
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:
Et humero pendens resonabat eburnea lævo
[s] *Telorum custos, arcum quoque læva tenebat.*
Talis erat cultu facies, quam dicere verè

h Propter afflatum oris calidū, quo tanquam igne fulminis omnia adurere videntur apri. Turneb. lib. 1. adv. cap. 27.
i Herbescentes segetes. Ità alibi -- *sua messis in herba est.*
k Racemi uvis graves.
* *lento.*
l Per Hyphen, ἀειθαλής.
m Horat. *Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnis.* Hom. Ἰλ. γ'.
n Toxeus & Plexippus Thestii filii.
* *parens.* ut Menœtius intelligatur, ex quo natus est Patroclus Actoris nepos. Sed hoc nimis est remotum. Itaq; legendum *parer:* ut intelligas Creaton & Eurytion, quos Homer. Actoridas nominavit, ac geminos fuisse dixit
o Admeto, Pheret. fil.
* *Naryciúsque.* Naryx enim Locrorum urbs, qui aliquando Leleges appellati fuêre: teste Plin. & Strab. * *Panopeúsque.*
p Amphiaraus Oeclei filius. q Atalanta patriâ Tegeâ oriund. Pausan. Arcad. & Aelian. libr. 13. V. H. r Connectebat, vel à summo, quam vestem Dorida appellat Herodotus in Terpsichore: vel post humeros, ut esset expeditior ad venandum. s Pharetræ. *Periphrasis per definitionem.*

Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter [t] *Calydonius heros*
t Meleager.
Optavit renuente Deo, [u] *flammásque latentes*
u Amorem occultum.
Hausit; &, O felix, si quem dignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempúsque pudórque
Dicere; majus opus magni certaminis urget.
[x] *Sylva frequens trabibus,* [y] *quam nulla ceciderat (ætas,*
x *Topographia.*
y *Incidua:* lib. 3. eleg.
Incipit à plano, devexáque prospicit arva:
Quò postquam venêre viri, pars retia tendunt,
Vincula pars adimunt canibus, pars pressa sequuntur
[z] *Signa pedum, cupiúntque suum reperire periclum.*
z Apri vestigia.
Concava vallis erat, quò se demittere rivi
Assuerant pluvialis aquæ: tenet [a] *ima lacunæ*
a Imas vallis illius partes. Græca *Ellipsis.*
Lenta salix, ulvæq; leves, juncique palustres,
Viminàque, & longæ parva sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur in cursu nemus, & [b] *propulsa fragorem*
b Arbores impulsæ. *Synecdoch.*
Sylva dat: exclamant juvenes [c] *protentáque forti*
c Venabula, quæ protendebant ad excipiendum aprum.
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit, [d] *spargítque canes, ut quisque furenti*
d Dispergit, dissipat.
Obstat, & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncóque dedit leve vulnus acerno.
Proxima si nimiis mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito:
Longiùs [e] *it; autor teli Pagasæus Iason.*
e Ivit: per *Synæresin:* ideóque producitur.
Phœbe, ait Ampycides, si te coluíque, colóque,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
[f] *Quà potuit, precibus deus annuit. Ictus ab illo est,*
f Quoad ejus fieri potuit. m. sc. *Quod potuit.*
Sed sine vulnere, aper: ferrúmque Diana volanti
Abstulerat jaculo, lignum sine [g] *acumine venit.*
g Cuspide ferri.
Ira feri mota est; nec fulmine leniùs arsit:
* *Lux micat.*
[*] *Emicat ex oculis; spirat quoque pectore flammas.*
* *flamma.*
[h] *Utq; volat moles adducto concita nervo,*
h *Parabola hyperbolica.*
Cùm petit aut muros, aut plenas [i] *milite turres:*
i Militibus. *Enallage* numeri.
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur, & Eupalamon, Pelagonáque dextra tuentes
Cornua prosternit; socii rapuêre jacentes.
At non lethiferos effugit Enæsimus ictus

Hippoco-

Hippocoonte satus: trepidantem, & terga parantem
vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & [k] Pylius [l] citra Trojana perisset
Tempora: sed, sumpto posita conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis,
Despexítque loco tutus, quem fugerat hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio: fidénsque [m] recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sydera fratres,
Ambo conspicui, [n] nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia, sylvas.
Persequitur Telamon, studióque incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatóque expulit arcu:
Fixa sub aure feri summum distrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
*Quàm * Meleager erat. Primus vidisse putatur,*
Et primus sociis visum ostendisse cruorem,
Et, meritum, dixisse, feres virtutis honorem.
Erubuêre viri, séque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos, jaciúntq; sine ordine tela;
Turba nocet jactis, &, quos petit, impedit ictus.
Ecce! furens contra sua fata bipennifer [o] Arcas,
Discite fœmineis quid tela virilia præstent
O juvenes, [p] operique meo concedite, dixit:
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
[q] Ancipitémque manu tollens utraque securim,
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audentem, quáque est via proxima letho,
Summa ferus geminos direxit ad inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomeratáque sanguine multo
*Viscera * lapsa fluunt, * madefactáq; terra cruore est.*

k Nestor Pylo oriundus.
l Ante bellum Trojanum.

m Dentibus quos in trunco exacuerat. Virg. 3. Georg.
* *Orichia, Orthiada, Actorida.*
n Homer. Λευκότεροι χιόνος, θείειν δ' ἀνέμοισιν ὁμοῖοι.

* *Meleagrus.*
o Ancæus Parrhasius, quem Apollon. in 1. Argon. similiter facit securiferum
p Virtuti meæ: *Synecdochicé.*
q 'Αμφίτομον, ἀμφίστομον. Notetur *Hypotyposis* tollentis securim.
* *tuta cadunt.*
* *madefacta est ter.* msc. & lib. tres Ciof. probé.
De Ancæo natum est proverb. *Multa cadunt inter calicem supremaq; labra.* ut scribit Pherecyd. sed poëtæ narratio congruit cum Arcadicis Pausaniæ.

- r Horat. *Ah! te meæ si partem animæ rapit.* Pythag. σώματα μὲν δύω, ψυχὴ δὲ μία.
- s Hastam ex cornu arbore. Virg. *—volat Itala cornus*
- * *Herculea.*
- t Canis, *Antimeria.*
- u Meleagri.
- † APER conficitur à Meleagro.
- x Faustâ acclamatione.
- y Spatio terræ magnitudinem apri metitur.
- z Homer. ἐδ' ἄγρα δὲ τις ἀνυτητί γε πορίσῃ.
- a Atalanta, à Nonacri urbe Arcadiæ.
- b Remanet gloria apud me: exuvias donavi Atalantę.
- c Procop. lib. 1. Goth. hist. eorum circumferentiam trium facit spithamarum.
- d Atalantæ.
- e Meleagro.
- f Nefario: propter interfectum avunculum.

Ibat in adversum proles Ixionis hostem
Pirithous, valida quatiens venabula dextrâ.
Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit,
r *Pars animæ consiste meæ; licet eminus esse*
Fortibus: Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torsit grave cuspide s *cornu,*
Cui bene librato, votique potente futuro,
Obstitit * *æsculea frondosus ab arbore ramus.*
Misit & Æsonides jaculum, quod casus ab illo
Vertit, & in mentum figit t *latrantis, & inter*
Ilia conjectum tellure per ilia fixum est.
At manus u *Oenidæ variat: missisque duabus,*
Hasta prior terra, medio stetit altera tergo.
Nec mora: dum sævit, dum corpora versat in orbem,
Stridentémque novo spumam cum sanguine fundit,
† *Vulneris autor adest, hostémque irritat ad iram,*
Splendidáque adversos venabula condit in armos.
Gaudia testantur socii x *clamore secundo,*
Victricémq; petunt dextræ conjungere dextram,
Immanémq; feram y *multa tellure jacentem*
Mirantes spectant: neque adhuc contingere tutum
Esse putant; sed tela tamen sua quisque cruentat.
Ipse pede imposito, caput z *exitiabile pressit:*
Atq; ità, Sume mei spolium a *Nonacria juris,*
Dixit, & b *in partem veniet mea gloria tecum.*
Protinus exuvias rigidis horrentia setis
Terga dat, & c *magnis insignia dentibus ora.*
Illi lætitiæ est cum munere muneris autor:
Invidêre alii; totóque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant, nec te fiducia formæ
Decipiat, nè sit longè tibi captus amore
Autor: & d *huic adimunt munus, jus muneris* e *illi.*
Non tulit, & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent: hausitq; f *nefando*
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, paritérque volentem
Ulcisci fratrem, fraternáque fata timentem,

Haud patitur dubitare diu: calidúmq; prioris
Cæde recalfecit [g] consorti sanguine telum.
Dona deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri:
Quæ, plangore dato, mœstis clamoribus urbem
Implet, & auratas mutavit vestibus atris.
At simul est autor necis editus, excidit omnis
Luctus, & à lacrymis in [h] pœnæ versus amorem est.
Stipes erat, quem, cùm [i] partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores:
Staminàq; impresso fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignóque tibíque
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessêre deæ, flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum, sparsítque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis,
Servatúsque tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tedásq;, & [k] fragmina poni
Imperat, & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit: pugnat matérque, sorórque,
Et [l] diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri;
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem:
Et modò nescio quid similis crudele minanti
Vultus erat; modò quem misereri credere posses.
Cúmque ferus lacrymas animi siccaverat ardor;
Inveniebantur lacrymæ tamen: Utq; carina,
Quam ventus, ventóque rapit contrarius æstus,
[m] Vim geminam sentit, parétque incerta duobus;
Thestias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inq; vices ponit, positámque resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente,
Et, [n] consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est: nam postquam pestifer ignis
Convaluit, Rogus iste cremet mea viscera, dixit.
Utq; manu dira [o] lignum fatale tenebat,
Ante sepulcrales infelix astitit aras,
[p] Pœnarúmque deæ triplices furialibus, inquit,
Eumenides sacris vultus advertite vestros:

g Fraterno.

h Vindictæ cupiditatem. Synecd.

i Meleagrum partu enixa.

k Ligna fracta & incisa, sarmenta.

l In diversas partes. Ter. Quæ me diversum trahunt.

m Duplicem violentiam: venti scil. & æstus marini.

n Συναίμους, h. e. fraternas, imitatione Soph. Virg. ..consanguineus Lethi Sopor.

o Torrem fatalem, quo Meleagri fata continebantur.

p Apostrophe ad Furias ultrices scelerum.

Ulciscor,

Vlciscor, facióque nefas, MORS [q] morte pianda est,
In scelus addendum scelus est, in funera funus,
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore * fruetur?
Thestius orbus erit? Meliùs lugebitis ambo.
[r] Vos modò fraterni manes, animæq; recentes
Officium sentite meum, [s] magnóque paratas
[t] Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Heu mihi! Quò rapior? Fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: MERVISSE fatemur
Illum cur pereat; [u] mortis mihi displicet autor.
Ergò [x] impunè feret? vivúsque, & victor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar: pereat sceleratus, & ille
Spémq; patris, regnúmque trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia vota parentum?
Et quos sustinui * bis mensûm quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans,
Idq; ego passa forem! VIXISTI munere nostro;
Nunc merito moriere tuo: cape præmia facti,
Bisque datam, primùm partu, mox stipite rapto,
Redde animam, vel me fraternis adde sepulcris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam? Modò vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, & tantæ cædis imago:
Nunc animum pietas, maternáque nomina frangunt.
Me miseram! Malè vincetis, sed vincite, fratres,
Dummodo quæ dedero vobis solatia, vósque
Ipsa sequar. Dixit: dextráque aversa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes, & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Vritur, & [y] cæcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat [z] virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & sine sanguine letho,
Mœret, & Ancæi felicia vulnera dicit,
Grandævúmque patrem, fratrésque, piásq; sorores,
Cum gemitu, [a] sociámq; tori vocat ore supremo:

q Polyptoton.
* feretur.
r Apostrophe ad fratres defunctos
s Magno pretio comparatas: quippe filii mei morte
t Propriè: Cùm enim dona offerrent numini alicui, hoc verbo utebantur. Tib. libr. 4. Magne Geni, cape thura libens.
u Pœnitet me matrem filio esse mortis autorem.
x Inultum auferet?
* menses bis quinque. al. bis menses quinque.
y Occultis, ignaris.
z Animi magnitudine.
a Uxorem.

Forsi-

Forsitan & matrem. Crescunt ignísque, dolórque,
Languescúntque iterum, simul est extinctus uterq;:
Inq; leves abiit paulatim spiritus auras,
Paulatim cana [b] prunam velante favilla.
Alta jacet Calydon: lugent juvenésque senésque,
Vulgúsque, procerésque gemunt, scissæq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides. Eheu!
Pulvere canitiem genitor, vultúsque seniles
Fœdat humi [*] fusos, spatiosúmque increpat ævum:
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
[c] *NON, mihi si centum deus ora sonantia linguis,*
Ingeniúmq; capax, totúmq; Helicona dedisset,
Tristia persequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris [d] liventia pectora tundunt,
Dúmq; manet corpus, corpus refovéntque fovéntq;:
Oscula dant ipsi, [e] posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant,
Affusæq; jacent tumulo, signatáq; saxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
† *Quas, postquam Oenea tandem Latonia clade*
Est satiata domus, præter Gorgénq;, [f] nurúmq;
Nobilis Alcmenæ, natis in corpora pennis
Allevat: & longas per brachia porrigit alas,
[g] *Corneáq; ora facit, versásq; per aëra mittit.*

b Cinere obruente carbonem.
* *fusis.*
c Imitatione Virgil, Æneïd. 6. *Non mihi si linguæ centum sint, oráque centum, &c.*
d Tundendo reddunt liventia.
e Osculantur lectum defuncto stratum.
† SORORES Meleagri in aves Meleagridas: de quibus Plin. 10. cap. 26.
f Deïaniram Hercul. uxorem.
g Ora in rostra convertit.

FABULA V.

De Naiadibus in insulas Echinadas.

INterea Theseus [a] sociata parte laboris
Functus, [b] Erechtheas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecítq; moras Achelous eunti
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide; nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes solidas, obliquáq; volvere magno
Murmure saxa solent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus stabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus esse.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte solutis
Corpora [c] turbineo juvenilia vortice mersit

a Quem sociaverat Meleagro, ad conficiendum aprum.
b Athenas.
c Turbinis instar rotante mersos, atque in gyrum agente.

Tutior est requies, solito dum flumina currant
Limite: dum tenues captet suus alveus undas.
Annuit Ægides; utórq;, Acheloë, domóque,
Consilióque tuo, respondit: & usus utroque est.
† Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa subit: molli tellus erat humida musco,
Summa [d] lacunabant alterno murice conchæ.
Jámque duas lucis partes Hyperione menso,
Discubuêre toris Theseus comitésque laborum,
Hac [e] Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, raris jam sparsus tempora canis:
Quósque alios parili fuerat dignatus honore
[f] Amnis Acarnanum, lætissimus hospite tanto.
Protinus oppositas nudæ vestigia Nymphæ
Instruxêre epulis mensas: dapibúsque remotis
In [g] gemma posuêre merum. Tum maximus heros
Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus; digitóque ostendit: &, insula nomen
Quod gerit illa, doce; quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernimus, unum:
Quinque jacent terræ; spatii discrimina fallunt.
Quóque minùs spretæ [h] factum mirere Dianæ:
Naiades hæ fuerant, quæ cùm bis quinque juvencos
Mactâssent, rurísq; deos ad sacra vocâssent,
Immemores nostri festas duxêre choreas.
Intumui; quantúsq; feror, [i] cùm plurimus, unquam,
Tantus eram: pariterque animis immensis & undis,
A sylvis sylvas, & ab arvis arva revulsi,
Cúmque loco Nymphas memores tum deniq; nostri,
In freta provolvi. Fluctus nostérque marísque
Continuam diduxit humum: paritérque revulsit
† In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.

† ACHELOI atrium.
d In lacunaria distinguebant.
e Pirithous.
f Achelous Ætoliam ab Acarnania dirimens.
g Poculis gemmatis.
h Quo Oenei contemptum ulta est.
i Cùm plurimis undis excrevi.
† Nymphæ Naiades in insulas Echinadas.

FABULA VI.

De Perimele in insulam.

UT tamen ipse vides, procul (en!) procul una recessit
Insula, grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego [a] virgineum dilectæ nomen ademi:

a Virginitatem eripui.

Quod

Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inque profundum
Propulit è scopulo perituræ corpora natæ.
Excepi, nantémque ferens, O proxima terræ
Regna vagæ, dixi, sortite [b] Tridentifer undæ,
In quo desinimus, quò sacri currimus amnes,
[c] *Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem:*
Huic ego, quam porto, nocui: sis mitis. & æquus.
Si pater Hippodamas, aut si minùs impius esset,
Debuit illius misereri, ignoscere nobis.
Cui quondam tellus clausa est feritate paterna,
Affer opem, mersæque, precor, feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit,
Hunc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex:
[d] *Concussitque suis omnes assensibus undas.*
Extimuit Nymphe; nabat tamen: ipse natantis
Pectora tangebam [e] trepido salientia motu,
Dúmque ea contrecto totum durescere sensi
Corpus, & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor, amplexa est artus nova terra natantes,
† *Et gravis increvit mutatis insula membris.*

b Neptune, tridentem ferens pro sceptro, triplicis in mari potestatis argumentum.

c Solenne verbum invocantibus deos. Tibull. lib. 4. eleg. 3.

d Tremefecit nutu.

e Palpitantia metu.

† PERIMELE in insulam.

FABULA VII. VIII. IX.

De Philemone, & Baucide in arbores, & eorum domo in templum.

AMnis [a] ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, útque deorum
Spretor erat, mentisque ferox [b] Ixione natus,
Ficta refers, nimiúmque putas, Acheloe, potentes
Esse deos, dixit, si dant adimúntque figuras.
Obstupuêre omnes, nec talia dicta probârunt:
Ante omnésque, LELEX, animo [c] maturus & ævo,
Sic ait, IMMENSA est, finémque potentia cæli
Non habet, &, [d] QUICquid superi voluêre, peractum est.
Quóque minùs dubites, tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, medio circumdata muro;
Ipse locum vidi: nam me [e] Pelopeia Pittheus

a Post hæc, his dictis.

b Pirithous quem paulò antè Ixionidem appellavit: cui, ut Centauro, decorè tribuit contemptum deorum.

c Virg. 5 Æneid. ... *ævi maturus Acestes.* Horat. *Maturúsque senex.* Aristophan. Ὀυ γὰρ ἐν νέοις τὸ σοφὸν ἔνεστιν, ἀλλ' ἐν πρεσβύταις. d Lin. Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. DEORUM potestas. e Phrygia, à Pelope Tantali Phrygum regis filio;

Misit in arva suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnū est, tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis fulicisq; palustribus undæ.
Juppiter huc specie mortali, cúmq; parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiêre, locum requiémque petentes:
Mille domos clausêre seræ; tamen una recepit,
Parva quidem, stipulis & canna tecta palustri.
Sed pia † Baucis anus, parilíque ætate Philemon
Illa sunt annis juncti juvenilibus, illa
CONSENUERE casa: paupertatémque [f] *ferendo*
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic famulósne requiras:
TOTA domus duo sunt; iidem paréntq; jubéntque.
Ergò ubi cœlicolæ parvos tetigêre penates,
Summissóque humiles intrârunt vertice postes:
Membra senex posito jussit relevare sedili,
Quod super injecit textum rude sedula Baucis.
Indè foco tepidum cinerem dimovit, & ignes
Suscitat hesternos, foliísque, & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas [g] *anima perducit anili,*
Multifidásq; faces, ramaliáq; arida tecto
[h] *Detulit, & minuit, parvóque admovit aheno,*
Quódq; suus conjux riguo collegerat horto,
[i] *Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni*
[k] *Sordida terga suis nigro pendentia tigno,*
Servatóque diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectámq; [l] *domat ferventibus undis.*
[m] *Interea medias fallunt sermonibus horas,*
Sentiriq; moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo [n] *suspensus ab ansa:*
Is tepidis impletur aquis, [o] *artúsq; fovendos*
Accipit. In medio [p] *torus est de mollibus ulvis*
Impositus lecto, sponda pedibúsque salignis:
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant; sed & hæc vilísque vetúsque
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuêre Dei. Mensam succincta treménsque
Ponit anus; mensæ sed erat pes tertius impar,
Testa parem fecit: quæ postquam subdita [q] *clivum*
Sustulit

† BAUCIS & Philemon.

f *LEVE fit, quod bene fertur onus.*

g Afflatu, anhelitu.

h Deorsum tulit.

i Folia oleris decerpit, rejecto caule & cæteris inutilibus.

k Fumosa, vel etiam rancida.

l Emollit: subigit elixando.

m Dum carnes elixantur.

n Appensus ab annulo.

o Pedes tepidâ lavandos.

p Toral indicatur, hoc est, involucrum tori, quod elegantiore rursus stragulo obducebatur, convivii aut feriarum causâ. Turn. lib. 1. c. 24.

q Mensæ inæqualitatem.

Sustulit; æquatam menta extersêre virenti.
Ponitur hîc bicolor [r] *sinceræ bacca Minervæ,*
Conditáq; in liquida corna autumnalia fece,
Intybáq;, & Radix, & [s] *lactis massa coacti,*
Ováq;, non acri leviter versata favilla:
Omnia fictilibus. Post hæc [t] *cælatus eodem*
Sistitur argento crater, fabricatáque fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibus illita ceris.
Parva mora est: epulásque foci misêre calentes,
[u] *Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,*
Dántque locum mensis paulùm seducta secundis.
[x] *Hîc nux, hîc mista est rugosis carica palmis,*
Prunáque, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ,
Candidus in medio favus est: SUPER omnia, vultus
Accessêre [y] *boni, nec iners, paupérque voluntas.*
Interea quoties [z] *HAUSTUM cratera repleri*
Sponte sua, [a] *perséque vident succrescere vina:*
Attoniti novitate pavent, manibúsque supinis
Concipiunt Baucísque preces timidúsq; Philemon,
Et veniam dapibus, [b] *nullísque paratibus orant.*
Unicus anser erat minimæ custodia villæ,
Quem dii hospitibus domini mactare parabant:
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditque diu, tandémque est visus ad ipsos
Confugisse deos. Superi vetuêre necari,
Diiq; sumus, meritásque LUET [c] *vicinia pœnas*
Impia, dixerunt; VOBIS [d] *immunibus hujus*
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta,
Ac nostros comitate gradus, & in ardua montis
Ite simul. Parent: & diis præeuntibus ambo
Membra levant baculis, tardíque senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos, & † *mersa palude*
Cætera prospiciunt, tantùm sua tecta manere.
Dúmque ea mirantur, dum deflent fata suorum,
Mersa vident, quærúntque suæ pia culmina villæ:
Sola loco stabant. Dum deflent fata locorum,
Illa vetus, dominis & jam casa parva duobus,

r Intemeratæ, incorruptæ, intactæ. Et est *Periphrasis* olivæ.
s Caseus. Virg. ..& *pressi copia lactis.*
t Itidem fictilis.
u Non annosa, sed recentia vina apponuntur.
x Mensis secundis.
y Hilares & benigni.
z Exhaustum, epotum. *Enallage.*
a Nullo infundente.
b Tenuiculo apparatui, quòd nihil apparâssent.
c Impii vicini, *Abstract.* pro *Concrete.*
d Hujus calamitatis expertes esse.
† OPPIDUM in stagnum. Domus Philemonis & Baucidis in templum.

Vertitur in templum: furcas subiêre columnæ,
*Stramina flavescunt, * aurataque tecta videntur,*
Cœlatæq; fores, adopertáque marmore tellus.

> * adopertáque marmore tellus, Cœlatæq; fores, aurataque tecta videntur.

Concipiunt Baucísque preces timidúsque Philemon,
Talia cùm placido Saturnius edidit ore:
DICITE, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Judicium superis aperit commune Philemon.
ESSE sacerdotes, delubraque vestra tueri
Poscimus: &, QVOniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem; nec conjugis unquam
Busta mea videam, neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur: templi tutela fuêre,
Donec vita data est. Annis ævóque soluti,
Ante gradus templi cùm starent forté, locíque
Narrarent casus, † frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jámque super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta, VALEq;
O conjux, dixêre simul: simul abdita texit
Ora [a] frutex. Ostendit adhuc [f] Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes: equidem [g] pendentia vidi
Serta super ramos, ponénsq; recentia, dixi,
[h] CVRA deûm dii sint, & qui coluêre colantur.

> † PHILEMON & Baucis in arbores.
> a Cortex fruticis seu arboris. Synecdoche.
> f Tyanæ urbis incola, quæ media est Cappadociæ & Ciliciæ, ad radicem Tauri.
> g In lucis & arboribus sacris.
> h Qui deos colunt, fiant & ipsi dii.

FABULA. X.

De Proteo in varias formas mutato.

DEsierat: cunctósq; & res, & moverat [a] autor,
Thesea præcipuè, quem facta audire volentē
*Mira deûm, nixus cubito Calydonius * amnis*
Talibus alloquitur, Sunt, ô fortissime, quorum
Forma semel mota est, & [b] in hoc renovamine man-
Sunt quibus in plures jus est transire figuras; (sit:
† Ut tibi complexi terram maris incola Proteu.
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper; nunc, quem tetigisse timerent,
Anguis eras; modò te faciebant cornua taurum.

> a Lelex fide dignus.
> * hero'.
> b In hac transformatione.
> † PROTEUS in varias formas. De hoc vide Virg. 4 Georg. Hom. Ὀδ. δ'. Aristoph. in Ranis. Lucian. dialog. de saltatione.

Sæpe

Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras; interdum undis contrarius ignis.

FABULA XI.

De fame Erisichthonis & varia Metræ metamorphosi.

NEc minus [a] *Autolyci conjux Erisichthone nata*
Juris habet: pater hujus erat, qui numina divûm
Sperneret, & nullos aris [b] *adoleret honores.*
Ille etiam Cereale nemus violâsse securi
Dicitur, & lucos ferro [c] *temerâsse vetustos.*
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
[d] *Una, nemus:* [e] *vittæ mediam, memoresque tabellæ,*
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe sub hac Dryades festas duxêre choreas;
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
* *Circumiêre modum: mensuráque roboris ulnas*
Quinque ter implebat; nec non & cætera tantum
Sylva sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa.
Nec tamen idcircò ferrum [f] *Triopeius illa*
Abstinuit; famulósque jubet succidere sacrum
Robur: &, ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi,
NON dilecta deæ solùm, sed & ipsa, licebit,
Sit dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit. Et, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitúmque dedit * *decidua quercus:*
Et pariter frondes, pariter pallescere glandes
Cœpêre, ac longi * *pallorem ducere rami.*
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus:
Haud aliter fluxit discusso cortice sanguis,
Quàm solet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obstupuêre omnes: aliquísq; ex omnibus audet
* *Deterrere nefas, sævámq; inhibere bipennem.*
Aspicit hunc, mentísque piæ cape præmia, dixit,
[g] *Thessalus: inq; virum convertit ab arbore ferrum,*

ERISICHTHON Cereris lucum violat.
a Metra Erisichthonis filia.
b Ureret. Virg. *Verbenásque adole pingues.*
c Violâsse, profanâsse. Cereri autem non solùm delubra, sed & nemora erant consecrata.
d Nemoris instar.
e Anathematum *Notatio*
* *Circuiêre.*
f Erisichthon à patre Triopa, seu potiùs Triope. Vide Parrhas. & Diod. in 6 Call. Τειόπιου γόνον appellat. *Dryopeius ab illa:* alii, *Dryopeius illa Absti.*
* *Dodonia* Callim. αἴγειρον ab Erisich. succisam dicit.
* *sudore madescere.*
* *Detrectare,* deterrendo dissuadere.
g Erisichthon Thessal. rex.

Detruncátque caput, repetitáq; robora cadit.
Editus & medio sonus est de robore talis:
Nympha sub hoc ego sum, Cereri gratissima, ligno;
Quæ tibi factorum pœnas instare tuorum
Vaticinor moriens, nostri solatia lethi.
Persequitur scelus ille suum: labefactáque tandem
Ictibus innumeris, adductáque funibus arbor
Corruit, & multam prostravit pondere sylvam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque suóque,
Omnes germanæ Cererem cum vestibus atris
Mœrentes adeunt, pœnámque Erisichthonis orant.
Annuit his, capitísque sui pulcherrima motu
Concussit gravidis oneratos messibus agros,
Molitúrque GENUS pœnæ miserabile, si non
Ille suis esset nulli [h] *miserabilis actis,*
Pestifera lacerare fame: quæ, quatenus ipsi
Non adeunda deæ, (neq; enim Cererémq;, Famémq;
Fata coire sinunt) montani numinis unam
Talibus agrestem compellat Oreada dictis.
Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris;
[i] *Triste solum; sterilis, sine fruge, sine arbore tellus;*
Frigus iners: illic habitant Pallórque, Tremórque,
Et jejuna Fames; ea se in præcordia condat
Sacrilegi scelerata jube, nec copia rerum
[k] *Vincat eam, superétque meas certamine vires.*
Néve viæ spatium te terreat, accipe currus;
Accipe quos frænis altè moderêre [l] *dracones:*
Et dedit. Illa dato subvecta per aëra curru,
Devenit in Scythiam, rigidíque cacumina montis,
Caucason appellant: serpentum colla levavit,
Quæsitámque Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent,
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat, pro ventre, locus; pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies; genuúmque tumebat
[m] *Orbis; & immodico prodibant tubere tali.*

h Miseratione dignus: ἐλεεινός.

i Infœcundum.

k Exatiare possit: Modo potentiali.

l Currus enim Cereris à draconibus trahitur.

m Patella, quam Græc. μύλην appellant, à lapidis molaris rotunditate.

Hanc

Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere juxtà
Ausa) refert mandata deæ: paulùmque morata,
Quanquam aberat longè, quanquàm modò venerat illùc,
Visa tamen sensisse *Famem, retróq; dracones*
Egit in Æmoniam versis [n] *sublimis habenis.*
Dicta Fames Cereris (quamvìs [o] *contraria semper*
Illius est operi) peragit: pérque aëra vento
Ad jussam delata domum est, & protinus intrat
Sacrilegi thalamos, altóque sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur ulnis,
[p] *Séque viro inspirat, faucésque, & pectus, & ora*
Afflat, & in vacuis peragit jejunia venis,
Functáque mandato fœcundum deserit orbem,
Inq; domos inopes, assuetáque vertitur antra.
Lenis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat. †PETIT *ille dapes sub imagine somni,*
Oráque [q] *vana movet, dentémque in dente fatigat,*
Exercètque cibo delusum guttur inani,
Próq; epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò est expulsa quies: furit [r] *ardor edendi,*
Pérque avidas fauces, immensáque viscera regnat.
Nec mora: quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit, & APPOSItis queritur jejunia mensis,
Inq; epulis epulas quærit; quódque urbibus esse,
Quódque satis poterat populo, non sufficit uni:
[s] *PLUS q; cupit, quò plura suam demittit in alvum.*
Utq; fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinósque ebibit amnes;
Utq; rapax ignis non unquam alimenta recusat,
Innumerásque faces cremat, & QUO copia major
Est data, plura cupit, turbáque voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt poscúntque simul. CIBUS omnis in illo
Causa cibi est, sempérque locus fit inanis edendo.
Jámque fame patrias altique voragine ventris
Attenuârat opes; sed [t] *inattenuata manebat*
Tum quoque [u] *dira fames, implacatáq; vigebat*
[x] *Flamma gulæ: tandem demisso in viscera censu,*
Filia restabat [y] *non illo digna parente.*

* Famem esse.
n Alta, per cœlum.
o Adversa.
p Callim. Αὐτίκα οἱ χαλεπόν τε καὶ ἄγριον ἔμβαλε λιμόν.
† ERISICHTHONIS fames.
q Frustra enim sibi mandere videbatur.
r Callim. αἴθωνα λιμὸν dixit.
s Call. ὅσσα πάσαιτο, τόσων ἔχεν ἵμερος αὖτιν.
t Non imminuta.
u Ἄγριος λιμὸς dira fames.
x Ardor edendi, ingluvies.
y Non illo impio, cùm ipsa esset pia admodum.

Hanc quoq; vendit inops. Dominũ generosa recusat;
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamvis modò visa sequenti
Esset hero, † formámque novat, vultúmq; virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
[z] Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
(Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos nisi fixus sentiat hamos!)
Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit: neque enim vestigia longiùs extant.
Illa Dei munus bene cedere sensit: & à se
Se quæri gaudens, bis est rescccuta rogantem.
Quisquis es, ignoscas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, [a] studióque oneratus inhæsi.
Quóque minùs dubites: sic has [b] deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla!
Credidit, & verso dominus pede pressit arenam,
Elusúsque abiit: † illi sua reddita forma est.
Ast ubi habere suam [c] transformia corpora sensit,
Sæpe pater dominis [d] Triopeïda tradit: at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat,
Præbebátque avido [e] non justa alimenta parenti.
[f] Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederátque [g] gravi nova pabula morbo:
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit, & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpe * novandi
Corporis, [h] ô juvenes, [i] numero finita potestas.
Nam modò, quod nunc sum, videor; modò flector in anguem;
Armenti modò dux vires in cornua sumo:
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera [k] telo
Frontis, ut ipse vides. Gemitus sunt verba secuti.

† Filia Erisichthonis in piscatorem.
z Hamos æreos. Ità alib. *Cùm tenues hamos abdidit antè cibus*
a Intentus fui piscationi.
b Neptunus, quem superiùs *æquoreum regem* dixit.
† Filia Erisichthonis in varias figuras.
c Quæ in varias formas transformari possent.
d Triopæ neptē. al. *Dryopeïda.*
e Dolo quæsita & impostura procorum deceptorum.
f Insatiabilis voracitas γαστριμαργία.
g Callim. μεγάλα δ' ἐστρεύγετο νούσῳ.
* *novand est.*
Transitio ad metamorph. Acheloi.
h *Apostrophe* ad Theseum & cæteros.
i Ternario.
k Cornu ab Hercule fracto.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER IX.

FABULA I.

De Acheloo cum Hercule luctante, & se in varias formas mutante: Et de Cornu copiæ.

Quæ gemitus truncæq; deo [a] *Neptunius heros*
Causa rogat frontis: cùm sic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
[b] *TRISTE petis munus: quis enim sua prælia victus*
Commemorare velit? Referam tamẽ ordine † *Nec tam*
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est,
Magnáq; DAT nobis tantus solatia victor.
Nomine siqua suo tandem pervenit ad aures
Deianira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorúmque fuit spes invidiosa procorum.
Cum quibus ut soceri domus est intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, [c] *Parthaone nate,*
Dixit & Alcides: alii cessêre duobus.
Ille Jovem socerum dare se, * *famámque laborum,*
Et superata suæ referebat jussa [d] *novercæ.*
Contrà ego, Turpe deum mortali cedere, dixi,
(Nondum erat ille deus) dominum me cernis aquarum
Cursibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hospes tibi missus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum:
Tantum nè noceat, quòd me nec regia Juno
Odit, & omnis abest jussorum [e] *pœna laborum.*

Nam

a Theseus Neptuni nepos.

b Conjunctum cum narrantis tristitia

† A magno vinci, laudi est & solatio.

c Oeneu. *Antonomasia.* Homero Portheus est, Ἰλ σ'.

* *summámque.*

d Junonis, cuju jussu Hercul. suscepit labores.

e Per *Miosin* oratoriam, sive ἐξευθενισμὸν pœnam appellat summam laborum Herculis.

Nam, * quòd te jactas Alcmena matre creatum,
Juppiter aut falsus pater est, aut [f] crimine verus.
MATRIS adulterio patrem petis: elige, fictum
Esse Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat, & accensæ non fortiter imperat iræ, (est;
Verbáq; tot reddit, [g] MELIOR mihi dextera lingua
DUMmodo pugnando superem, tu vince loquendo:
† Congreditúrq; ferox. Puduit modò magna locutum
Cedere: rejeci viridem de corpore vestem,
Brachiáque opposui, tenuíque à pectore * varas
In statione manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hausto * spargit me pulvere palmis,
Inq; vicem fulvæ tactu flavescit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia captat,
Aut captare putes, omníque à parte lacessit.
ME mea defendit gravitas; frustráque petebar,
Haud secùs ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa, suóque est pondere tuta.
Digredimur paulúm, rursúsque ad bella coimus,
[h] Inq; gradu stetimus, certi non cedere: erátque
[i] Cum pede pes junctus, totóque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
[k] Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux: spectant armenta, paventq;,
Nescia quem maneat tanti victoria * regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contrà
Rejicere Alcides à se mea pectora: quartò
Excutit amplexus, [l] adductáque brachia solvit,
Impulsúmque manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit, tergóque onerosus inhæsit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar:
Vix tamen inserui sudore fluentia multo
Brachia, vix solvi duros à corpore nexus.
Instat anhelanti, prohibétque resumere vires,
Et cervice mea potitur; tum denique tellus
Pressa genu nostro est, & arenas ore momordi.
Inferior virtute meas divertor ad artes,

Elabórq;

* quo.
f Adulterio.

g Magnanimi est, non esse κακολόγον. Arist. 4. Nicom.
† HERCULIS & Acheloi congressus.
* Dicit varas incurvatas paulùm & inflexas ad apprehendendum.
* spargit. Hoc autem luctaturi faciebant, ut validiùs se mutuò apprehenderent.

h More gladiatorum uterque ad pugnam compositi: quod & stare in statu dicitur.
i Virg. - hæret pede pes, densúsque viro vir.
k Parabola sumpta ex 12 Æneid vel 2. Argon. Apoll.
* belli.
l Innexa ejus corpori, implicata, circumdata.

Elabórque viro, † longum formatus in anguem: | † ACHELOUS in anguem.
Qui postquam flexos sinuavi corpus in orbes,
Cúmque fero movi linguam stridore bisulcam,
Risit, &, illudens nostras Tirynthius artes,
CUNARUM labor est angues superare mearum,
Dixit: &, UT vincas alios, Acheloë, dracones,
Pars quota Lernææ serpens eris unus Echidnæ?
VULNERIBUS fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impunè recisum,
Quin [m] gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
[n] Crescentémque malo domui, domitámque reduxi:
QUID fore te credis, falsum qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma [o] precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum [p] vincula collo
Injicit. Angebar ceu guttura forcipe pressus,
Pollicibúsque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto restabat tertia tauri
Forma trucis: † tauro mutatus membra, rebello.
[q] Induit ille toris à lævâ parte lacertos,
Admissúmque trahens sequitur, depressáque dura
Cornua figit humo, méque alta sternit arena.
Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncáque à fronte revellit.
Naiades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrârunt: divésque * meo bona copia cornu est.
Dixerat: & Nymphe, ritu succincta Dianæ,
Una ministrarum fusis * utrinq; capillis
Incessit, totúmque tulit prædivite cornu
[r] Autumnum, & mensas felicia poma secundas.
Lux subit; & primo feriente cacumina sole
Discedunt juvenes: neq; enim, dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapsus, totæq; residant,
Opperiuntur aquæ. Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura [s] decoris;
Cætera sospes habet: capitis quoque fronde saligna,
Aut superimposita celatur arundine damnum.

m Duobus successoribus: uno enim reciso duo renascebantur.
n Vulneribus fœcundam.
o Veluti precibus utenti concessa.
p Nexus.

† ACHELOUS in taurum.
q Vestis aut fasciæ modo implicat.

* Turn. legit *meo est Bona Cop. cornu*, ut indicetur abundantiæ dea, quæ cornu Amaltheæ vel Acheloï gerit.
* *Per colla.*
r Fructus Autumnales. *Metonym.*
s Pulchritudinis, propter cornu truncatum.

FABULA II.

De Nessi cruore in venenum.

AT te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga sagitta.
Namque nova repetens patrios cum [a] conjuge muros,
Venerat Eueni rapidas Jove natus ad undas.
Uberior solito nimbis hyemalibus auctus,
Verticibúsque frequens erat atque impervius amnis.
[b] Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem,
Nessus adit, membrísque valens, [c] scitúsque vadorum,
Officióque meo ripa sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide. tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
Pallentémque metu, fluviúmque, ipsúmque timentem.
Mox ut erat pharetráque gravis, spolióque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quà sit [d] clementissimus amnis
Quærit; & [e] obsequio deferri spernit aquarum.
Jamque tenens ripam, missos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessóque [*] paranti
[f] Fallere depositum, Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum violente rapit? Tibi Nesse [g] biformis
Dicimus: exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit: at [h] orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis [i] ope fidis equinæ:
[k] VULNERE, non pedibus te consequar. Ultima dicta
Reprobat; & missa fugientia terga sagitta
Trajicit: [l] extabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul evulsum est; † sanguis per utramque foramen
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus: neque enim moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut [m] irritamen amoris.

a Uxore Deïanirâ.
b Securum sui, quòd nandi esset peritus.
c Quippe portitor ibi constitutus Strab. lib. 10.
d Placidissimos habeat lapsus.
e Ità alib. *Obsequio tranantur aquæ.*
* *Parante.*
f Fraudare deposito Herculem, hoc est, Deïanirâ sibi commissâ.
g *duplici natura & corpore bino.* Lucr.
h Rotæ, quibus Ixion pater tuus apud inferos versatur. Tibull lib. 1. eleg. 3.
i Velocitate.
k Sagitta. *Metonymia.*
l Eminebat transfixo tergo cum pectore.
† Nessi cruor in venenum.
m Medicamentū amorem concilians.

FABULA III.

De zelotypia Deïanirae, & Lycha in saxum.

LOnga fuit medii mora temporis: actáq; magni
Herculis implêrant terras, odiúmque novercæ.
*Victor ab Oechalia * Cenæo sacra parabat*
Vota Jovi: cùm fama loquax pervenit ad aures
Deïanira tuas, QUÆ [a] veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit,
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans, Venerísque novæ perterrita fama,
Indulsit primò lacrymis, [b] flendóque dolorem
Diffudit miseranda suum; mox deinde, Quid autem
Flemus? ait: pellex lacrymis lætabitur istis.
Quæ quoniam adveniet, properandum, aliquídque novandum est:
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morérne?
Excedam tectis? ac sic nihil ampliùs obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?
(Forte paro facinus) quantúmque injuria possit,
*Fœmineúsque dolor, * vulgata pellice * tester?*
[c] In cursus animus varios abit. Omnibus illis
Prætulit imbutam Nesseo sanguine vestem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori:
Ignaróque Lychæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit, blandísque miserrima verbis
Dona det illa viro mandat. † Capit inscius heros:
Induitúrque humeris Lernææ [d] virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vináque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali, resolutáque flammis
Herculeos abiit latè diffusa per artus.
DUM potuit, solita gemitum virtute repressit:
Victa malis postquam est patientia, reppulit aras,
Implevitque suis nemorosam vocibus Oeten.
Nec mora: lethiferam conatur scindere vestem.
Quà trahitur, trahit illa cutem (fœdúmque relatu)
Aut hæret membris frustra tentata revelli,
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa.

* *Cenæo.* Κηναίῳ Διὶ Soph. Trach. Cenæum autem Eubœæ promontorium est, ubi Jovi Her. victor aram extruxit.

a Virgil *Tam ficti pravique tenax, quàm nuntia veri.*

b Idem: *Expletur lacrymis egeritúrque dolor.*

* *Jugulata.*

* *Testor.*

c In varias partes divisus est. Virgil. —— *in curas animus diducitur omnes.*

† HERCULES ab uxore missâ Nessi veste venenatâ interimitur.

d Tunicam hydræ Lernææ veneno infectam.

Ipse cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquitúrque ardente veneno.
Nec modus est: sorbent avidæ præcordia flammæ,
Cœruleúsque fluit toto de corpore sudor,
Ambustique sonant nervi, cæcáque medullis
Tabe liquefactis, tollens ad sydera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris,
Pascere, & hanc pestem specta crudelis ab alto,
Córque ferum satia; vel, si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram,
Invisámque animam, natámque [e] *laboribus, aufer.*
MORS mihi munus erit: decet hæc dare dona novercam.
† *Ergò ego fœdantem* [f] *peregrino templa cruore*
Busirim domui? sævóque [g] *alimenta parentis*
Antæo eripui? nec me [h] *pastoris Iberi*
Forma triplex, nec forma triplex tua, Cerbere movit?
[i] *Vósne, manus, validi pressistis cornua tauri?*
[k] *Vestrū opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ*
[l] *Partheniúmque nemus: vestra virtute relatus*
* *Thermodoontiaco cœlatus* [m] *balteus auro,*
[n] *Pomáque ab insomni non custodita dracone.*
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec * *mi*
[o] *Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ*
Crescere per damnum, gemináśque resurgere vires.
Quid quòd [p] *Thracis equos humano sanguine pingues,*
Plenáque corporibus laceris præsepia vidi,
Visáque dejeci, dominúmque, ipsósque peremi?
His elisa jacet [q] *moles Nemeæa lacertis;*
His Cacus horrendum Tyberino * *gurgite monstrum:*
Hac cœlum cervice tuli. DEFESSA jubendo est
Sæva Jovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest, cui nec virtute resisti,
Nec telis, armísque potest: [r] *pulmonibus errat*
Ignis edax imis, pérque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus; &, Sunt qui credere possint
Esse Deos, dixit: pérque altam saucius Oeten
Haud aliter graditur quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factique refugerit autor.
Sæpe illum gemitus edentem, sæpe trementem,

e Ad perferendos labores.
† HERCULIS labores.
f Hospitum.
g Robur, quod Terra mater illi subministrabat.
h Geryonis.
i Similis querela extat apud Sophocl. Trachin. & Cicer. 2. Tusc.
k Expurgato Augiæ regis Elidis stabulo.
l Ubi cervam æripedem intereмit.
* *Thermodontiaco* rectè.
m Hippolytæ Amazonum reginæ cingul. aureū.
n Mala Hesperidum.
* *Qui.*
o Cicer. *Erymanthiam vastificam belluam* appellat.
p Diomedis regis Thraciæ.
q Nemeæus leo immensæ magnitudinis.
* *In littore.*
r Quia id est ostium cordis, & velut i proxima mortis via Cicer. *Urgénsque graviter pulmonum haurit spiritus.*

Sæpe retentantem totas infringere vestes,
Sternentémque trabes, irascentémque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce! Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: útque dolor rabiem collegerat omnem,
TUnè Lycha, dixit, *feralia dona dedisti? — * Furialia, Ità Cicer. Hac me irretivit veste furiali inscium al. lethalia.
TUnè meæ necis autor eris? Tremit ille, pavétque
Pallidus: & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem, genibúsque manus adhibere parantem
Corripit Alcides: & térque quatérque rotatum
Mittit in r Euboïcas tormento fortiùs undas. — r Mare Euboïcũ.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utq; ferunt imbres gelidis concrescere ventis;
Indè nives fieri; nivibus quoque * mole rotatis — * Molle. Molliter in rotundum coactis.
Astringi, & f spissa glomerari grandine corpus: — f In densam grandinem.
Sic illum validis jactum per inane lacertis, (tem,
Exanguémque metu, nec quicquam humoris haben-
In rigidos versum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco † scopulus brevis eminet — † LYCHAS in scopulum.
Gurgite, & humana servat vestigia formæ: (altè
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur,
Appellántque Lychan. t At tu Jovis inclyta proles, — t Apostrophe pathetica ad Herculem.
Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inq; pyram structis, arcum, pharetrámque capacem,
Regnáque visuras iterum Trojana sagittas
Ferre jubes u Pæante satum; quo flamma ministro est — u Philoctèten, qui alibi Pœantius heros.
Subdita: dúmque avidis comprenditur ignibus
x agger, — x Lignorum strues.
y Congeriem sylvæ z Nemeæo vellere summam — y Summitatem pyræ. z Pelle Nemeæi leonis.
Sternis, & imposita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu quàm si conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.

FABULA IIII.

De Herculis apotheosi.

HERCULES in Deum.

JAmq; valens, & in omne latus diffusa, sonabat,
Securósque artus, contemptorémque petebat
Flamma suum. Timuêre Dei a pro vindice terræ. — a Pro salute Herculis σωτῆρος.
Quos ità (sensit enim) læto Saturnius ore

Juppiter

Juppiter alloquitur: Nostra est, timor iste, voluptas,
O superi, totoque libens mihi pectore grator,
Quòd [b] *memoris populi dicor rectórque patérque,*
Et mea progenies vestro quoque [c] *tuta favore est.*
Nam quanquam ipsius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipse tamen: sed enim nè pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas spernite flammas.
OMNIA qui vicit, vincet quos cernitis ignes;
Nec nisi [d] *materna Volcanum parte potentem*
Sentiet: ÆTERNUM est à me quod traxit, & experș
Atque immune necis, nulláque domabile flamma.
Idq; ego [e] *defunctum terra cœlestibus oris*
Accipiam, cunctísque meum [f] *lætabile factum*
Diis fore confido. Siquis tamen Hercule, siquis
Fortè Deo doliturus erit, data præmia nollet:
Sed meruisse dari sciet, invitúsque probabit.
Assensère Dei, [g] *conjux quoque regia visa est*
Cætera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tulisse Jovis, séque indoluisse notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flammæ
Mulciber abstulerat: nec cognoscenda remansit
Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet, tantúmque Jovis vestigia servat.
Utq; novus serpens, posita cùm pelle senecta,
Luxuriare solet, squamáque nitere recenti:
† *Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,*
Parte sui meliore viget, majórque videri
Cœpit, & augusta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum
Quadrijugo curru radiantibus intulit astris.

b Grati, & bene cupientis ei, qui omnibus bene fecerat.
c Vobis sc. solicitis pro filii mei salute.
d Quam à matre Alcmena accepit, hoc est, mortali.
e Mole terrestri liberatum.
f Lætum ac jucundum.
g Juno.
† HERCULIS apotheôsis.

FABULA V. & VI.

De Ilithyia in vetulam, & Galanthide in mustelam.

SEnsit Atlas [a] *pondus, neq; adhuc Sthenelcius iras*
Solverat Eurystheus, odiúmq; in prole paternum
Exercebat atrox; at longis anxia curis
Argolis Alcmene questus ubi ponat aniles,

a Herculis sc. in cœlum recepti.

Cui referat nati testatos orbe labores,
Cuive suos casus, Iolen habet. Herculis illam
Imperio, thalamóque, animóque receperat Hyllus,
Implêrátque uterum generoso semine, cùm sic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina saltem,
[b] *Corripiántq; moras tunc, cùm matura vocabis*
Præpositam timidis parientibus [c] *Ilithyiam,*
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit,
Námque [d] *laboriferi cùm jam natalis adesset*
Herculis, & [e] *decimum premeretur sydere signum,*
Tendebat gravitas uterum mihi, quódque ferebam
TANTUM erat, ut posses autorem dicere tanti
[f] *Ponderis esse Jovem, nec jam tolerare labores*
Ulteriùs poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dũ loquor, horror habet, pársq; est meminisse doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Fessa malis, tendénsque ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad * *nexos partus clamore vocabam.*
Illa quidem venit, sed præcorrupta, meúmque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utq; meos audit gemitus, subsedit in illa
Ante fores ara, dextróque est poplite lævum
Pressa genu, digitisq; inter se [g] *pectine junctis*
Sustinuit partus, tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt [h] *carmina partus.*
Nitor, & ingrato facio convitia demens
Vana Jovi, cupióque mori, moturáque duros
Verba queror silices: matres Cadmeides adsunt,
Votáque suscipiunt, exhortantúrque dolentem.
Una ministrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis strenua jussis,
Officiis dilecta suis: ea sensit iniqua
Nescio quid Junone geri, dúmque exit, & intrat
Sæpe fores, divam residentem vidit in ara,
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem.
Et, Quæcunque es, ait, dominæ gratare levata est
Argolis Alcmene, potitúrque puerpera voto.
* *Exiliit, junctásque manus pavefacta remisit*
Diva potens * *uteri: vinclis levor ipsa remissis.*
Numina decepto risisse Galanthida fama est:

Ridentem,

b Non remorentur partum tuum.
c Pausan. Achaic. Εἰλείθυιά ἐστιν, ἣ ἐς φῶς ἄγουσα τοὺς παῖδας. Horat. carm. Sec. Dionys. Hal. libr. 4.
d Ærumnosi.
e *Notatio mensis decimi.*
f Pondus imitatione Lucr. fœtũ dicit nondum in lucem editum, quod Græc. est ἔμβρυον q. τὸ ἐντὸς βρύον.
* *Nexos:* hoc est, impeditos, qui solvi non poterant. Sed Turneb. probat *Lucinásque pares*, exponens *nixus* pares partui, vel *Nixios* deos implorans, vel ab eis *nixus* ad puerperium precib. petens. lib. 7. c. 8.
g Pectinatim, instar pectinis.
h Incantationes.

* *Exiluit.*
* *Vinclis uteri levo*

Ridentem, prensámque ipsis Dea sæva capillis
Traxit, & è terra corpus relevare volentem
† GALANTHIS in mustelam.
Arcuit, † inq; pedes mutavit brachia primos.
i Agilitas.
[i] Strenuitas antiqua manet; nec terga colorem
Amisère suum: forma est diversa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit, nostrásque domos, velut antè, frequentat.

FABULA VII. VIII & IX.

De Dryope in Lotum arborem, & Iolao sene in juvenem.

a Iole Hylli Herculis F. uxor.

DIxit; & admonitu veteris commota ministræ
Ingemuit: quam sic [a] nurus est affata dolentem.
Te tamen, ô genitrix, aliena à sanguine vestro
Rapta movet facies? Quid si tibi mira sororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymæq;, dolórque
Impediunt, prohibéntque loqui. Fuit unica matri,
(Me pater ex alia genuit) notissima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,

b Apollinis Delphici & Delii.

Vímque [b] Dei passam Delphos Delónque tenentis,
Excipit Andræmon, & habetur conjuge felix.
Est lacus acclivis devexo margine formam
Littoris efficiens: summum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum nescia, quóque
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inq; sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepidíque ope lactis alebat.
Haud procul à stagno, Tyrios imitata colores
In spem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpserat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar;
Namque aderam: Vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri.

c Inertes: Virgil. tardi venère subulci
* Lotis: quo nomine in primo Fast. appellatur.
† LOTOS Nympha in arborem sui nominis.

Scilicet, ut referunt [c] tardi nunc denique agrestes,
* † Lotos in hanc Nymphe, fugiens obscœna Priapi,
Contulerat versos servato nomine vultus.
Nesciêrat soror hoc; quæ cùm perterrita retro
Iret, & oratis vellet discedere Nymphis,

Hæserunt

† *Hæserunt radice pedes: convellere pugnat, (imo,*
Nec quicquam nisi summa movet; succrescit ab
Totáque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit, conata manu laniare capillos, (bant.
Fronde manum implevit, frondes caput omne tege-
*At puer * Amphisus (namque hoc avus Eurytus illi*
Addiderat nomen) materna rigescere sensit
Ubera, nec sequitur [d] *ducentem lacteus humor.*
Spectatrix aderam fati crudelis, opémque
Non poteram tibi ferre soror: quantúmque valebam,
Crescentem truncum ramósque amplexa, morabar;
Et, fateor, volui sub eodem cortice condi.
Ecce! vir Andræmon genitórque miserrimus adsunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Ostendi Loton. Tepido dant oscula ligno:
Affusíque suæ radicibus arboris hærent.
Nil, nisi jam faciem, quod non foret arbor, habebat
Chara soror: lacrymæ misero de corpore factis
Irrorant foliis; ac, dum licet, oráque præstant
Vocis iter, tales effundit in aëra questus.
Siqua fides miseris, HOC me per numina juro
Non meruisse nefas: patior sine crimine pœnam.
Viximus innocuæ: Si mentior, arida perdam
Quas habeo frondes, & cæsa securibus urar!
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici, [e] *nostráque sub arbore sæpe*
Lac facitote bibat, nostráque sub arbore ludat:
Cúmque loqui poterit matrem facitote salutet,
Et tristis dicat, Latet hoc in stipite mater;
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores,
Et frutices omnes corpus putet esse dearum.
Chare vale conjux, & tu germana, patérque:
Et, siqua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu, frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos [f] *incumbere non est,*
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite
Dum tangi possum, parvúmque attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis
Colla liber serpit, summóque cacumine condor.
Ex oculis removete manus: [g] *sine munere vestro*

Contegit

† DRYOPE in arborem.

* *Amphrysus* Magnesiæ fluv. quæ portio est Thessaliæ, in qua fuit Oechalia.

d Mamillas sugentem.

e Sub loto, in quam transformor.

f Inclinare me & inflectere.

g Tametsi vos mihi oculos morienti non comprimatis.

Contegit inductus morientia lumina cortex.
* Desierat simul ore loqui, simul esse: diúque
Corpore mutato rami caluêre recentes.
Dúmque refert Iole factum * miserabile, dúmque
[h] Eurytidos lacrymas admoto pollice siccat
Alcmene, flet & ipsa tamen; compescuit omnem
Res nova tristitiam: nam limine constitit alto
Penè † puer, dubiáque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

* Desierant simul ora.
* Mirabile.
h Ioles Euryti filiæ per Antonomasiam.
† IOLAUS senex in juvenem.

FABULA X.

De Callirrhoës filiis impuberibus in viros.

HOc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cùm jurare pararet
Dona tributuram post hunc se talia nulli,
Non est passa Themis: Nam jam [a] discordia Thebe
Bella movent, dixit, Capaneúsque nisi ab Jove vinci
Haud poterit, [b] fientque pares in vulnera fratres,
Subductáque suos manes tellure videbit
[c] Vivus adhuc vates, ultúsque parente parentem
Natus erit facto pius & sceleratus eodem,
Attonitúsque malis, exul mentísque domúsque,
Vultibus Eumenidum, matrísq; agitabitur umbris,
Donec eum conjux fatale poposcerit [d] aurum,
Cognatúmque latus * Phegeïus hauserit ensis.
Tum demum magno petet hoc Acheloïa supplex
Ab Jove Calliroë, natis infantibus annos
Addat, néve necem sinat esse ultoris inultam.
Juppiter his motus, privignæ dona, nurúsque,
[e] Præcipiet, faciétque viros impubibus annis.

CALLIRRHOËS filii impuberes in viros.
a Thebæ discordes, vel potiùs Thebani. Hypallage.
b Mutuis vulneribus occident Eteocles & Polynices fratres, Oedipi filii.
c Amphiaraus hiatu terræ absorptus, cujus jussu Alcmæon matrem Eriphylen occidit.
d Monile matris aureum quod repetiturus ab Alphesibœa quondam conjuge, à fratribus ejus est occisus.
e Antevertet, præoccupabit dona Hebes alii largiendo. Virg. si lac præceperit æstus.

FABULA XI.

De Byblide in fontem.

HÆc ubi faticano venturi præscia dixit
Ore Themis, * vario superi sermone fremebant:
Et,

* Vano. Rectiùs Vario. Virgil. —— Cunctique fremebant Cœlicolæ assensu vario.

Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres [a] Pallantias annos
[b] Conjugis esse sui; queritur canescere mitem
[c] Iasiona Ceres; repetitum Mulciber ævum
Poscit Erichthonio; Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchisæ renovare paciscitur annos.
CUI studeat [d] Deus omnis habet: crescitque favore
Turbida seditio, donec sua Juppiter ora
Solvit, &, O nostri si qua est reverentia, dixit,
Quò ruitis? TANtúmne aliquis sibi posse videtur,
Fata quoque ut superet? Fatis Iolaus in annos,
Quos egit, rediit: fatis juvenescere debent
Calliroë geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quóque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ si mutare valerem,
† Nec nostrum seri curvarent Æacon anni,
Perpetuúmque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo, qui propter amara senectæ
Pondera despicitur, nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre deos: nec sustinet ullus,
Cùm videat fessos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri; qui, dum fuit [e] integer ævi,
Terruerat magnas ipso quoque nomine gentes,
Tunc erat invalidus, Deïonidénque juventæ
Robore Miletum, Phœbóque parente superbum
Pertimuit, credénsque suis insurgere regnis,
Haud tamen est patriis arcere penatibus ausus:
† Sponte fugis, Milete, tua, celerique carina
Ægeas metiris aquas, & in Aside terra
Mœnia constituis, [f] positoris habentia nomen.
Hic tibi, dum sequitur patriæ curvamina ripæ
Filia Mæandri [g] toties redeuntis eòdem,
Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ:
† Byblis [h] Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quà debebat, amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes,
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula jungat,
Quòd sua fraterno circumdet brachia collo:

a Aurora Hyperionis F. Pallantis soror patruelis. Hesiod.
b Tithoni.
c Qui & *Jasius*. Theocritus --ζηλῶ δὲ φίλας γύναι Ἰασίωνα. Vide Hesiodi Theog. al. *Jason flava Ceres*.
d Græcâ consuetudine pro fœminino genere usurpavit. Ità Virgil. 2. Æn. *ducente Deo* de Venere dixit. Ità paulò antè *corpus putet esse deorum*, pro *dearum*.
† Tres Jovis filii justitiâ maximè insignes.
e Græca *Ellipsis*: subaudiendum enim *causâ* vel *gratiâ*.
† MILETUS è Minois regno fugit.
f Mileti conditoris.
g Flexuoso lapsu in seipsum quasi redeuntis: de quo alibi, *Et flexas in se sæpe retorquet aquas*.
† BYBLIS fratrem amat.
h Formosi, instar Apol. avi sui.

Mendacique diu pietatis fallitur [i] *umbra.*
Paulatim declinat amor, visuráque fratrem
Culta venit, nimiúmque cupit formosa videri:
Et, siqua est illic formosior, invidet illi;
Sed nondum manifesta sibi est: nullúmque [k] *sub illo*
Igne facit votum; veruntamen æstuat intus.
Jam dominum appellat; jam nomina [l] *sanguinis odit;*
Byblida jam mavult quàm se vocet ille sororem:
[m] *Spes tamen obscœnas animo* * *demittere non est*
Ausa suo vigilans; placida resoluta quiete
Sæpe videt quod amat, visa est quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jaceret.
Somnus abit: silet illa diu, repetítque [n] *quietis*
Ipsa suæ speciem, dubiáque ità mente profatur.
Me miseram! Tacitæ quid vult sibi noctis imago?
[o] *Quàm nolim rata sit! Cur hæc ego somnia vidi?*
Ille quidem est oculis [p] *quamvis formosus iniquis;*
Et placet, & possit, si non sit frater, amari;
Et me dignus erat: verùm nocet esse sororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus:
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas.
Proh Venus, & tenera volucer cum matre Cupido!
Gaudia quanta tuli! quàm me manifesta libido
Contigit! ut jacui totis resoluta medullis!
Ut meminisse juvat! quamvìs BREVIS illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & captis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quàm bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!
Omnia [q] *Dii facerent essent communia nobis,*
Præter avos! Tu me vellem generosior esses.
Nescio [r] *quam facies igitur pulcherrime matrem.*
Hei mihi! quæ malè sum, quos tu, sortita parentes:
Nil nisi frater eris; QVOD obest, id habebimus unũ.
Quid mihi significant ergò mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dii melius: Dii nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.

i Specie, prætextu.
k Amore quantumvis capta nõdum optat, quod amantes solent.
l Consanguinitatis: hoc est, fratrum & sororum
m Spem sibi facere potiundi fratre amato.
* *Dimittere* m. sc. duo.
n Imaginis visæ per insomnium.
o Quæ abominabantur, ea nè rata essent optabant.
p Quantumvis inimicis & invidis.
q Inter recepta antiquitus precationũ verba hæc erant, DII FACIANT! Plant. Amphit.
r Ità alibi. *Et mater de te qualibet esse potest.*

Sunt

Sunt superis sua jura: Quid [s] ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversáque fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor,
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa, toróque
Mortua componar, [t] positæq; det oscula frater:
Et tamen [u] arbitrium quærit res ista duorum.
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non [x] Æolidæ thalamos timuêre sororum:
Unde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? Obscœnæ procul hinc discedite flammæ:
Nec, nisi qua fas est germanæ, frater ametur.
Si tamen ipse mei captus prior esset amore:
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergò ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? Poterísne loqui? poterísne fateri?
Coget amor. Potero: vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos [y] arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur: cubitóque innixa sinistro,
[z] Viderit, insanos, inquit, fateamur amores (nem?
Hei mihi! Quò labor? quem mens mea concipit ig-
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera [a] ceram.
INCIPIT; & dubitat: scribit; damnátque tabellas:
Et [b] notat; & delet: mutat; culpátque, probátque:
Inq; vicem sumptas ponit, positásque resumit.
Quid velit, ignorat; quicquid factura videtur,
Displicet: in vultu est audacia mista pudori.
Scripta SOROR fuerat: visum est delere SORORem,
Verbáque * correptis incidere talia ceris.
† QUAM, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet (ah!) pudet edere no-
Et si quid cupiam quæris, SINE nomine vellē (men.
Posset agi mea causa meo: nec cognita Byblis
Antè forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies & vultus, & humida sæpe
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ, si fortè notâsti,
Oscula sentiri non esse sororia possent.

s Ad deorum exemplum.
t Mortuæ. *Synecdoche.*
u Consensum, qui facit matrimonium.
x Macareus & Canace Æolo nati. *Syllepsis* Vel, quia sex filios suos Æolus totidem filiabus maritos dedit. Hom. 'Odyss. κ'.
y Arcanorum testis. Idem Heroid. *His arcana notis terra pelagóque feruntur.*
z Caunus quid sit acturus.
a Tabulam ceratam, in qua antiqui literas exarabant.
b Scribit.
* *Correctis*, h. e. emendatis.
† LITERÆ Byblidis ad Caunum.

Ipsa tamen, quamvìs animi grave vulnus habebam,
Quamvìs intus erat furor igneus, omnia feci,
*(*Sunt mihi Dii testes) ut tandem sanior essem:*
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli. Superata fateri
*Cogor, opémque tuam timidis * exposcere votis.*
TU SERvare potes, tu perdere solus amantem;
Elige utrum facias: non hoc inimica precatur;
Sed quæ, cùm tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, & [c] vinclo tecum propiore ligari.
Jura senes nôrint: &, quid liceátque, nefásque,
Fásque sit, inquirant; legúmque [d] examina servent,
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
QUID liceat, nescimus adhuc, & cuncta licere
Credimus, & sequimur magnorum exempla deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impediet: tantùm absit causa timendi.
Dulcia fraterno sub nomine [e] furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi:
Et damus amplexus, & jungimus oscula corám.
*Quantum est quod * desit? miserere fatentis amorem,*
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
Néve merêre meo [f] subscribi causa sepulcro.
Talia nequicquam [g] perarantem plena reliquit
Cera manum, [h] summóq; in margine versus adhæsit.
Protinus impressa signat sua crimina gemma,
Quam tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor.
Déque suis unum famulis pudibunda vocavit:
*Et paulùm blandita, * Fer has, fidissime, nostro,*
Dixit, & adjecit longo pòst tempore FRATRI.
Cùm daret, elapsæ manibus cecidêre tabellæ:
Omine turbata est; misit tamen. Apta minister
Tempora nactus adit, tradítque latentia verba.
Attonitus subita [i] juvenis Mæandrius ira
Projicit acceptas, lecta sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis [k] ab ore ministri,
Dum licet, ô vetitæ scelerate libidinis autor,
*Effuge, ait: * Qui, SI NOstrum tua fata pudorem*
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dedisses.

Ille

---

* *Sint* q.d. Testor Deos: hoc enim verbo Deos testabantur. Virg. 2. Æn. *Vestrum Testor numen, ait.*
* *Exposc.* Virg. 3. Æn. *Sed votis precibúsque jubent exposcere pacem.* Græci communi vocabulo εὐχὰς vocant.

c Arctiore conjunctione, scil. coitûs.
d Momenta.
e Amores furtivos, clandestinos coitus.
* *Desit.*
f Idem Heroïd. *Inscribêre meo causa invidiosa sepulcro.*
g Perscribentem. *Metaphora.*
h In extrema marginis parte.
* *Feras fidiss.*
i Caunus Cyanees F. Mæandri N.
k A facie.
* *Quòd si*, hoc est, si tua mors non esset nobis dedecori, proditâ illius causâ.

Ille fugit pavidus, dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert: palles audita, Bybli, repulsa;
Et pavet obsessum glaciali frigore corpus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediêre furores,
Linguáque vix tales icto dedit aëre voces,
[l] *Et meritò.* † *Quid enim temeraria vulneris hujus*
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?
ANTE erat ambiguis [m] *animi sententia dictis*
Prætentanda mihi, nè non sequeretur euntem;
Parte aliqua, veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutóque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in scopulos igitur: submersáque toto
OBRUOR Oceano, nec habent [n] *mea vela recursus.*
Quid quòd & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo tunc, cùm mihi [o] *ferre jubenti*
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluptas?
Sed potiùs mutanda dies: Deus ipse monebat,
Signáque certa dabat, si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram, præsénsque meos aperire furores:
Vidisset lacrymas, vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepêre tabellæ:
Invito potui circumdare brachia collo,
Et, si rejicerer, potui moritura videri,
Amplectíque pedes, [p] *affusáque poscere vitam.*
OMNIA fecissem: quorum SI [q] *singula duram*
Flectere non poterant, poterant tamen omnia, mẽtem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri:
Non adiit aptè, nec legit idonea, credo,
Tempora, nec petiit horámque, animúmq; vacantem.
Hæc nocuêre mihi: neque enim de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidúmve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit, nec lac bibit ille leanæ.
VINCETUR: repetendus erit, nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, [r] *dum spiritus iste manebit.*
Nam primum, si facta mihi revocare liceret,
Non cœpisse fuit: cœpta * *expugnare, secundum est.*

l Oratio deficiens verbis, scil. spernor, sive repulsam patior.
† Byblidis repulsam passæ oratio.
m Voluntas Cauni exploranda.
n Navis mea. Est autem continua in his *Allegoria*.
o Literas ad fratrem perferre.
p Ad pedes abjecta.
q Idem: *Sed, quæ non prosunt singula, multa juvant.*
r Homer. εἰσόκ' ἀϋτμὴ Ἐν στήθεσσι μένῃ.
* *Exp.* perficere. Metaphora.

Quippe nec ille potest, ut jam mea vota relinquam,
Non tamen ausorum semper memor esse meorum:
Et, quia desierim, leviter voluisse videbor,
Aut etiam tentâsse illum, insidiisque petisse;
Vel certè non hoc, * qui pluribus urget, & urit
Pectora nostra, [s] Deo, sed victa libidine credar.
Denique jam [t] nequeo nil commisisse nefandum;
Et scripsi, & petii: [u] TEMErata est nostra voluntas;
Ut nil adjiciam, non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est [x] in vota, in crimina par-(vum.
Dixit: & (incerta tanta est discordia mentis)
Dum pigeat tentâsse, libet tentare; modúmque
Exit, & infelix [y] committit sæpe repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefásque;
Inq; peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum verò mœstam tota [z] Miletida mente
Defecisse ferunt: tum verò à pectore vestem
Diripuit, planxitque suos furibunda lacertos.
Jámque palàm est demens: inconcessámque fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisósque penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Utq; tuo [a] motæ, proles Semeleia, thyrso
Ismariæ celebrant [b] repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululâsse per agros
[c] Bubasides videre nurus; quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciámque pererrat.
Jam * Cragon, & Lymiram, Xanthique reliquerat undas,
Quóq; Chimæra jugum, mediis in partibus * ignem,
[d] Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt sylvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis, &, dura positis tellure capillis,
Bybli jaces, frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe illam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur, SÆPE ut medeatur amori
Præcipiunt: surdæq; adhibent solatia menti.
Muta jacet, viridésque suis tenet unguibus herbas
Byblis & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naiadas his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt: Quid enim dare majus habebant?

* Qui plurimus urget & ussit, al. plurimus urget & urit: quod non displicet.
s Amore sive Cupidine.
t Non possum esse innocens, sceleris pura.
u Polluta, violata.
x Ad explenda vota.
y Non detrectat tentare, licèt sæpius repulsam passa: vel, facit ut sæpe repellatur.
z Byblidem Mileti filiam.
a Percussæ, excitatæ.
b Trieterica.
c Cariæ: à Bubaso Cariæ regione Plin. 5.18.
* Gracon.
* Hircum: quæ lectio Homeri & Hesiodi descriptioni congruit.
d Lucret. Prima leo, postrema draco, media ipsa chimæra. Vide Hesiod. Theog. & Homer. Ιλ. ζ.

Protinus

Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Vive tenax gravida manat tellure bitumen,
Vtq; sub adventum [e] *spirantis lene Favoni*
Sole remollescit quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis [f] *Phœbeïa Byblis*
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
† *Nomen habet dominæ, nigráque sub ilice manat.*

e Zephyri leniter flantis.
f Neptis Apollinis.
† BYBLIS in fontem.

FABULA XII.

De Iphide in marem.

FAma novi centum [a] *Cretæas forsitan urbes*
Implêsset monstri: si non miracula nuper
Iphide * *mutato Crete propiora tulisset.*
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæstia regno
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum
Ingenua de plebe virum: nec census in illo
Nobilitate sua major; sed vita, fidésque
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his monuit, cùm jam propè partus adesset.
Quæ voveam duo sunt: minimo ut [b] *relevêre dolore;*
Vtq; marem parias. [c] *Onerosior altera* * *sors est:*
Et vires fortuna negat. Quod abominor ergò,
Edita fortè tuo fuerit si fœmina partu,
Invitus mando, pietas ignosce, necetur.
Dixerat; & lacrymis vultum lavêre profusis,
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur:
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, nè spem sibi ponat [d] *in arcto.*
Certa sua est Lycto sententia: jámque ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem,
Cùm medio noctis spatio sub imagine somni
[e] *Inachis ante torum pompa comitata* * *sacrorum*
Aut stetit, aut visa est. Inerant lunaria fronti
Cornua cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus, cum * *qua latrator Anubis,*
Sanctáque Bubastis, [f] *variisque coloribus Apis,*
[g] *Quique premit vocem, digitóque silentia suadet:*
Sistráque erant, nunquámque satis quæsitus Osiris,

a Cretam: unde Miletus in Asiam profugerat.
* *Mutata.*
b Uteri scilicet onere, hoc est, parias.
c Non tam educationis, quàm dotis dandæ causâ.
* *Proles.*
d In re arcta: non enim defuturos ei deos.
e Isis, sive Io Inachi F.
* *Suorum* al. *suarum* scil. famularum.
* *Quo.*
f Pingebatur enim bovis figurâ habentis varias maculas. Bubastis autem, quo nomine censetur urbs Ægypti, à fele nuncupata, Ælurus deus putatur. Turn.
g Harpocrates, de quo vide Politian. Miscell. 83.

Plenáque somniferis [h] serpens peregrina venenis.
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata Dea est: Pars ô Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandatáque falle mariti;
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
[i] Tollere, quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opémq;
Exorata fero: nec te coluisse quereris
Ingratum numen. Monuit, thalamóque recessit.
Læta toro surgit, * duràsque ad sydera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Ut dolor increvit, séque ipsum [k] pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri,
Jussit ali mater puerum, mentita: fidémque
Res habuit; neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, noménque imponit avitum:
Iphis avus fuerat. Gavisa est † nomine mater,
Quod commune foret, nec quenquam falleret illo.
Impercepta pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies; quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus,
Cùm pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleste.
PAR ætas, par forma fuit: primásque magistris
Accepêre artes elementa ætatis ab iisdem.
Hinc amor amborum tetigit [l] rude pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit: sed erat fiducia dispar.
Conjugium, [m] pactæq; expectant tempora tedæ,
Quemq; virum putat esse, suum fore credit Ianthe.
Iphis amat, * quo posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas, ardétque in virgine virgo;
Vixq; tenent lacrymas: Quis me manet exitus? inquit:
Cognita quàm nulli, quàm prodigiosa, novæq;
Cura tenet Veneris: Si Dii mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
[n] Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum:
Urit oves aries; sequitur sua fœmina cervum;

h Crocodilus: cujus morsus lethalis est, nec unquam sanatur. Ideóque plenus venenis dici videtur. Turneb. aspidem significari putat, Ægypti indigenam, aliis terris peregrinam & insolitam: lib. 7. cap. 8.
i Educare, imitatione Terentii.
* Puràsque.
k Fœtus, quem utero gesserat prægnans.
† IPHIS nomen commune viro & fœminæ.
l Imperitum amoris.
m Pactarum nuptiarum. Iphis puella ardet in puellam.
* Qua scil. Sed notârunt aliqui hunc poëtam frequenter uti hâc generis Enallage.
n Naturæ consentaneum, conveniens naturæ: hoc est, non virginis amorem, sed viri.

Sic & aves coëunt: intérque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta Cupidine nulla est.
Vellem o *nulla forem. Nè non tamen omnia Crete*
Monstra ferat: taurum dilexit p *filia Solis;*
Fœmina nempe marem. Meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor: tamen illa secuta est
Spem Veneris, tamen illa q *dolis, & imagine vaccæ*
Passa bovem est; & erat, qui deciperetur, adulter.

o Me periisse, Comicâ locutione.
p Pasiphae.
q Dolo repræsentatæ à Dædalo.

Huc licèt ex toto solertia confluat orbe,
Ipse licèt revolet ceratis Dædalus alis,
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? téque ipsa recolligis, Iphi?
Consiliique inopes, & stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vides: nisi te quoque decipis ipsam.
ET PETE, quod fas est: & ama, quod fœmina debes.
Spes est quæ capiat, spes est quæ pascat * *amantem.*

* *Amorem.*

Hanc tibi res adimit. Non te custodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas: nec se negat ipsa roganti,
Nec tamen est potienda tibi; nec, ut omnia fiant,
Esse potes felix, ut Diíque, hominésque laborent.
Nunc quoq; VOTORUM pars nulla est vana meorũ:
Diíque mihi faciles quicquid valuêre dederunt.
QUOD volo, vult genitor, socer & vult ipse futu-
At non vult natura, potentior omnibus istis, (rus:
Quæ mihi sola nocet. Venit (ecce!) optabile tempus
r *Lúxque jugalis adest, & jám mea fiet Ianthe,*
Nec mihi continget. Medius sitiemus in undis.

r Dies nuptiis dictus.

Pronuba quid Juno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra, quibus qui ducat abest? ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem: nec leniùs altera virgo
Æstuat, útque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens, modò tempora differt,
Nunc ficto languore moram trahit; omina sæpe,
Visáque causatur: sed jam consumpserat omnem
Materiam s *ficti, dilatáque tempora tedæ*
Institerant, unúsque dies restabat. At illa
Crinalem capiti vittam natæq; sibíque

s Fingendi: *Enallage.*

Detrahit, & , passis aram complexa capillis;
Isi, [t] Paraetonium, Mareoticáque arva, Pharónque
Quae colis, & septem digestum in [u] cornua Nilum,
Fer precor, inquit, opem, nostróque medere timori.
Te, Dea, te quondam, [x] tuáque haec insignia vidi,
Cunctáque cognovi, sonitum, [*] comitésque, facésque
Sistrorum, memoríque animo tua jussa notavi.
Quòd videt haec lucem, quòd non ego punior ipsa,
Consilium, monitúmque tuum est: miserere duarum,
Auxilióque juva. Lacrymae sunt verba secutae.
Visa Dea est movisse suas (& moverat) aras:
Et templi tremuêre fores, imitatáque Lunam
Cornua fulserunt, crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine laeta
Mater abit templo: sequitur comes Iphis euntem
Quàm solita est majore gradu, nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipse est
Vultus, & incomptis brevior mensura capillis,
Plúsque vigoris adest habuit quàm foemina: nam quae
† Foemina nuper eras, puer es. Date munera templis,
Nec timida gaudete fide. Dant [y] munera templis,
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat,
VOTA PUER SOLVIT, quae foemina voverat, Iphis.
Postera lux radiis totum patefecerat orbem:
Cùm Venus, & Juno, sociúsq; Hymenaeus ad [z] ignes
Conveniunt, potitúrque sua puer Iphis Ianthe.

t Loca Ægypti, in quibus praecipuè Isis colitur.
u Ostia. Theocr. Europ.
* Ἑπτατρόρῳ πα- ρὰ Νείλῳ.
x Quae nunc in ara tua, ad quam advolvor, conspiciuntur: hoc est, simulacrum tuum
* Comitantiáque aera al. comitésque tuorum Sistr.

† IPHIS puella in masculum.
y Dona Virg. 4. Georg. –Tu munera supplex Tende petens pacem. Vid. Non.
z Sacrificia solennia nuptiarum.

PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER X.

FABULA I.

De Orpheï descensu ad inferos, & Oleno & Lethæa in arbores.

INdè per immensum, croceo velatus amictu,
** Æthera digreditur, Ciconúmque Hymenæus ad oras*
Tendit: & † Orphéa nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: sed nec solennia verba,
Nec letos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, [a] lacrymoso stridula fumo
Usque fuit: [b] nullósque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naiadum turba comitata vagatur,
Occidit, in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam [c] Rhodopeius auras
Deflevit vates, nè non tentaret & umbras,
Ad Styga [d] Tænaria est ausus descendere porta,
Pérq; [e] leves populos, simulacráque functa sepulcro
Persephonen adiit, inamœnáque regna tenentem
Umbrarum dominum, pulsísq; ad carmina nervis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem decidimus quicquid mortale creamur,
Si licet, & falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis, Non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi, nec utì villosa colubris
Terna [f] Medusæi vincirem guttura monstri:

* *Ætra.*
† INFAUSTÆ Orpheï nuptiæ.
a Humido. *Metaphora.*
b Non potuit agitatione flammescere.
c Thracius à Rhodope monte Thraciæ altissimo *Periphrasis* Orpheï. Virg. Silen. *Nec tantum Rhodope miratur & Ismarus Orphea.*
d Per Tænar. Laconiæ promontorium Orph. Ar. Ταίναρον ἠνίκ' ἦλθον σκοτίην ὁδὸν ἄϊδος εἴσω, Ἡμετέρῃ πίσυνος κιθάρῃ, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο.
e Manes, sive umbras cassas corporibus.

f Cerberi Echidnâ nati, secund. Hesiod. quæ Medusæ progenies fuit. Videtur imitatus illud Maronis in VI. *Nulla hic insidia tales, &c.*

Causa viæ est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentésque abstulit annos.
Posse pati volui; nec me tentâsse negabo:
Vicit amor; supera Deus hic benè notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hic tamen auguror esse:
Famáque si veteris non est mentita rapinæ,
Vos quoq; junxit amor. Per ego hæc loca plena timo-
Per chaos hoc ingens, vastíque silentia regni, (ris,
Eurydices oro, properata retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulúmque morati,

g Propert. *Longiùs aut propiùs mors sua quemque manet.*

g SERIUS aut citiùs sedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes; hæc est domus ultima: vósque

h Nunquam habitura finem.

Humani generis [h] longissima regna tenetis.
Hæc quoque cùm justos matura peregerit annos,
Juris erit vestri: PRO munere poscimus usum.

i Potestatem redeundi in vitam.

Quòd SI FATA negant [i] veniam pro conjuge; cer-
Nolle redire mihi: letho gaudete duorum. (tum est
Talia dicentem, nervósque ad verba moventem,
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam

k Rota. Vide Virg. 4 Georg. unde hæc imitando expressit Ovid.

Captavit refugam, stupuítque Ixionis [k] orbis.

l Tityi scil. qui Laton. de stupro interpellare ausus fuerat. Apoll. Rhod.

Nec carpsêre [l] jecur volucres: urnísque vacârunt

m Danai filiæ, Beli neptes:

[m] Belides; inque tuo sedisti, Sisyphe, saxo.
Tum primùm lacrymis victarum carmine fama est

n Proserpina Plutonis uxor.

Eumenidum maduisse genas; nec [n] regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare;
Eurydicénque vocant: umbras erat illa recentes

o Serpentis morsu sibi illato.

Inter, & incessit passu [o] de vulnere tardo.
Hanc simul & legem Rhodopeïus accipit Orpheus,
Nè flectat retro sua lumina, donec Avernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.

p Via carpitur per tramitem arduum, *Hypallage*.

[p] Carpitur acclivis per muta silentia trames
Arduus, obscurus, caligine densus opaca;
Nec procul absuerant telluris margine summæ:

q Nè se desereret defatigata.

Hic, nè [q] deficeret, metuens, avidúsque videndi
Flexit amans oculos; & protinus illa relapsa est.
Brachiáq; intendens, prendiq; & prendere certans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.

r A marito scilicet, qui nimio illius amore respexerat.

Jamq; iterum moriens, non est de conjuge quicquam
Questa suo: quid enim nisi se quereretur [r] amatam?
Supremúmque VALE, quod jam vix auribus ille

Acciperet,

Acciperet, dixit: revolutáque rursus eòdem est.
Non aliter stupuit [r] *gemina nece conjugis Orpheus,*
Quàm tria [t] *qui timidus, medio portante catenas,*
Colla canis vidit, quem non pavor antè reliquit,
Quàm natura prior, saxo per corpus oborto:
Quique in se traxit crimen, voluitque videri
† Olenus esse nocens, Túque ô confisa [*] *figura*
Infelix Lethæa tua, junctissima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida sustinet Ide.
Orantem, frustráque iterum transire volentem
Portitor [*] *arguerat: septem tamen ille diebus*
Squalidus in ripa, [u] *Cereris sine munere, sedit.*
CURA, dolórq; animi, lacrymæq;, alimenta fuêre.
Esse Deos Erebi crudeles questus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulsúmq; Aquilonibus Æmum.
Tertius æquoreis [x] *inclusum piscibus annum*
Finierat Titan: omnémq; refugerat Orpheus
Fœmineam venerem, seu quòd malè cesserat illi,
Sive fidem dederat; multas tamen ardor habebat
Jungere se vati; multæ doluêre repulsæ.
Ille etiam Thracum populis fuit autor, [y] *amorem*
In teneros transferre mares: citráque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

r Rapta bis conjuge. Virgil.
t τὸ τριχεφάλον intelligit, qui in proverb. abiit nimiæ formidinis, ut est apud Suidam & Zenob. de quo vide & Parrhas. & adag. Eras.
† OLENUS & Lethæa in lapides.
* Figura tua Turn. Túque ô confixa figura Infelix Lethæa tua. hoc est, quæ cum tua figura & forma in lapidem obriguisti & induruisti l. 1. adv. cap. 23.
* Arcuerat. Vide Virg. narrationem.
u Sine cibo, jejunus. x Pisces enim annum claudunt, cùm sint ultimum in Zodiaco dodecatemorium. y Τῆς παιδεραστίας, ἢ τῆς παιδεραστίας.

FABULA II.

De Orphei cantu, & Aty in pinum.

COllis erat, collémque super planissima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat, qua postquam parte resedit
Diis genitus vates, & fila sonantia movit:
Umbra loco venit, non [a] *Chaonis abfuit arbor,*
Non [b] *nemus Heliadum, non frondibus æsculus altis,*
Nec tiliæ molles, nec fagus & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis,
Enodísque abies, curvatáque glandibus ilex,
Et platanus genialis, [c] *acérque coloribus impar,*
Amnicoleq; simul salices, & aquatica lotos,
Perpe-

a Quercus, quæ in Chaonia Epiri copiosa nascitur
b Populi arbores vide l. 2. Metam.
c Variis distinctis coloribus.

* Chem, al. pino.
* Flexipedes, ita legit Parrhasius fabulam narrans de Cisso adolesc. saltatore in hederæ fruticem mutato. Vide & Turneb. advers. lib. 1. cap. 27.
* Amica vit. Catull. At si fortè eadem est ulmo conjuncta marito.

Perpetuóque virens buxus, tenuésque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula * ficus.
Vos quoque * flexibiles hederæ venistis, & unà
Pampineæ vites, & * amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomóque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et succincta comas, hirsutáque vertice pinus
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleius Atys
Exuit hac hominem, truncóque induruit illo.

FABULA III.

De Cyparisso in cupressum.

a Coni modo acuminata: quæ similiter metæ figura est.
b Notatio Apollinis fidicinis simul & sagittarii.
c Carthæa una ex urbib. Ceæ insulæ. Heterôsis speciei.
† Cervus mansuetus Cyparissi.
* Pariles, al. parilésque;
* Ex.
d Uniones, margaritæ.
e Formidine cervis innatâ.
f Captabat.

ADfuit huic turbæ [a] metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer antè Deo dilectus ab illo,
[b] Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Námque sacer Nymphis [c] Carthæa tenentibus arva
† Ingens cervus erat, latéque patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro, demissáque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur; * parilique ætate nitebant
Auribus * è geminis circum cava tempora [d] baccæ.
Isq; metu vacuus, [e] naturalique pavore
Deposito, celebrare domos, mulcendáque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios Ceæ pulcherrime gentis
Gratus erat Cyparisse tibi: tu pabula cervum
Adnova, tu liquidi ducebas fontis ad undas,
Tu modò texebas varios per cornua flores,
Nunc eques in tergo residens, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Æstus erat, mediúsque dies: solísque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus, & arborea frigus [f] ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissus acuto
Fixit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit. Quæ non solatia Phœbus

Dixit

Dixit? & , ut leviter, [g] pro materiáque doleret,
Admonuit: gemit ille tamen, munúsq; supremum
Hoc petit à superis, ut tempore lugeat omni.
† Jámque per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem:
Et modò qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri, sumptóque rigore
Sydereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit: tristísque deus, Lugebere nobis,
[h] Lugebísque alios, aderísque dolentibus, inquit.

g Pro conditione rei amissæ.

† CYPARISSUS in arborem.

h Alludit ad Roman. consuetudinem, quâ cupressus ante defunctorum domos collocabatur.

FABULA IIII.

De Jove in aquilam, & raptu Ganymedis.

TAle nemus vates attraxerat: inq; ferarum
Concilio, medius * turba volucrúmq; sedebat.
Ut satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos, hoc vocem carmine movit:
A Jove Musa parens (CEDunt Jovis omnia regno)
Carmina nostra move; Jovis est mihi sæpe potestas
Dicta. Prius cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsáque [a] Phlegræis victricia fulmina campis:
Nunc opus est leviore lyra; puerósque canamus
Dilectos superis, inconcessísque puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
† Arsit: & inventum est aliquid quod Juppiter esse,
Quàm quod erat, mallet; nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ * portat sua fulmina terræ.
Nec mora: percusso mendacibus aëre pennis
Arripit [b] Iliaden, qui nunc quoque pocula miscet,
Invitáque Jovi nectar Junone ministrat.

* turbæ.

* Ab. Arat. Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα.
Virgil. A Jove principium Musæ

a Ἐν Φλέγραις τῆς Παλλήνης. Isacius.

† Jovis amor, & raptus Ganymedis.

* Posset sua fulferre. Horatius ministrum fulminis alitem appellat

b Ganymedem Trojanum sive Iliensem.

FABULA V.

De Hyacintho in florem.

TE quoq; [a] Amyclide posuisset in * æthere Phœbus,
Tristia si spatium ponendi fata dedissent:
Quà licet, æternus tamen es, quotiésque repellit

Ver

a Amyclæ fil. De Lacedæmonio Hyacinthi patre vide Pausf. Lacon. Apostrophe ad Hyacinth.

* aëre.

Ver Hyemem, Pisciq; Aries succedit aquoso:
Tu toties oreris, viridíq; in cespite flores.
Te meus ante omnes [b] *genitor dilexit; & orbe*
[c] *In medio positi caruerunt præside Delphi,*
Dum deus Eurotan, [d] *immunitámque frequentat*
Sparten; nec citharæ, nec sunt in honore sagittæ:
Immemor ipse sui non retia ferre recusat,
Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui
Ire comes, longáque alit assuetudine flammas.
[e] *Jámque ferè medius Titan venientis, & actæ*
Noctis erat, spatióque pari distabat utrinque:
*Corpora veste levant, & succo pinguis * olivæ*
*Splendescunt, * latique ineunt certamina disci.*
Quem priùs aërias libratum Phœbus in auras
Misit: & oppositas disjecit pondere nubes.
Decidit in solidam longo pòst tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actúsque cupidine lusus
Tollere [f] *Tænarides orbem properabat: at illum*
Dura repercusso [g] *subjecit in aëre tellus*
In vultus, Hyacinthe, tuos; expalluit æquè,
Quàm puer, ipse Deus, collapsósq; excipit artus,
Et modò te refovet, modò tristia vulnera siccat,
Nunc animam admotis fugientem sustinet herbis.
NIL prosunt artes: erat immedicabile vulnus.
Ut si quis violas, riguóque papavera in horto,
*Liliáq; infringat fulvis hærentia * virgis;*
*Marcida * demittant subitò caput illa gravatum,*
Nec se sustineant, spectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet, & defecta vigore
Ipsa sibi est oneri cervix, humeróque recumbit.
Laberis [h] *Oebalide prima fraudate juventa,*
*Phœbus ait, videóque tuum mea * crimina vulnus.*
TU dolor es, facinúsq; meum: mea dextera letho
Inscribenda tuo est, ego sum tibi funeris autor.
QUÆ mea culpa tamen? nisi si LUSISSE vocari
Culpa potest, nisi culpa potest & AMASSE vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecúmque liceret
Reddere! quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memoríque hærebis in ore.

b Apollo Orphei pater. Chær. Ὀρφεῖ ἀποκτείναντες Ἀπόλλωνος φίλον υἱόν.
c Unde & jam terræ umbilicus dicitur.
d Muris carentē.
e *Notatio* meridei
* *olivi.* Indicatur oleum, quo Lacedæmonii certaturi primi se propalam exuentes unxerunt. Thucyd. lib. 1.
* *latique.*
f Hyacinthus Lacon, à Tænaro Laconiæ promontorio.
g Sursum jecit solo resilientem.
* *linguis*, quod Ciof. quoq; libri habent: m. scr. *lignis.*
* *dimittant.* perp. Virg. 9 —*lassóve papavera collo Demisere caput, pluvia cùm fortè gravantur.* m. scr. *dimittunt.*
h *Apostrophe* pathetica ad Hyacinth. Oebalium, h. e. Laconem: vel ab Oebalo suo ex Cynorta fratre nepote per *Prolepsin* Vide Pausan Lacon.
* *vulnera.*

Te

Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt:
Flósque novus [i] *scripto gemitus imitabere nostros.*
Tempus & illud erit, quo se [k] *fortissimus* * *heros*
Addat in hunc florem, folióque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce! cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrióq; nitentior ostro
† *FLOS oritur, formámque capit, quam lilia; si non*
Purpureus color [l] *his, argenteus esset in illis.*
Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit autor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & * *Hya*
Flos habet inscriptum: funestáq; littera ducta est.
Nec * *genuisse pudet* [m] *Sparten Hyacinthon: honórq;*
Durat in hoc ævi, celebrandáque more [n] *priorum*
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.

i Literis gemitum exprimentibus. *αἰ αἰ.*
k Ajax Telamonius: de quo lib. 13.
* *Ajax.*
† HYACINTHUS in florem.
l Hyacintho: *Enallage* num.
* *Ai ai* lib. aliquot
* *genuisse.*
m Hyacinthus Amyclæi F. Spartæ uxoris Lacedæmonis N.
n *τῶν προγεγονότων,* majorum, superiorum.

FABULA VI.

De Cypri insulis in boves.

AT si fortè roges fœcundam Amathunta [a] *metallis,*
An genuisse velit * *Propœtidas:* * *annuat, æquè*
Atque illos, gemino quondam quibus aspera cornu
Frons erat, [b] *unde etiam nomen traxêre Cerastæ.*
Ante fores horum stabat Jovis [c] *hospitis ara,*
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, * *Amathusiacásq; bidentes.*
Hospes erat cæsus: sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, * *Ophiusiáq; arva parabat*
Deserere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potiùs gens impia pendat,
Vel nece, vel si quid medium est mortisque fugæq;.
Idq; quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos: ad cornua vultum
Flexit, & admonita est hæc illis posse relinqui,
† *Grandiáque in torvos transformat membra juvencos.*

a Ære. *Genus pro specie.* Infr. *gravidámque Amathunta metallis.*
* *Propœtides.*
* *annuit.*
b A quibus cornibus. Sed *κέρατα* etiã sunt *ἄκρα* Stephano, quæ Cyprus multa habet, unde & insulæ nomen videtur fabulæ locum dedisse.
c *τοῦ ξενίου.*
* *Ophisiaq;* m sc. Intelligit autem Cyprum, nominis ratione nobis ignotâ.
† CYPRI incolæ in boves.

FABULA VII.

De Propœtidibus in silicem.

PROPŒTIDES in silicem.

a Ob quam Veneris iram.

SUnt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare deam: [a] pro qua sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgâsse feruntur.
Utq; pudor cessit, sanguisque induruit oris,
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.

FABULA VIII.

De Pigmalionis statua in eburneam.

a Uxore: Periphrasis. καθ' ὁρισμόν. Sophocl. σύλλεκτρος.

b Pudor virginibus insitus: quo prohibente virgines probè educatæ, vix se audent in virorum conspectu movere.

c Insigi, ut scilicet cederent prementibus digitis, instar carnis.

* Liliáque, pictásque.

d Electra, sive succina: Vide lib. 2. Metam.

e Purpurâ Tyriâ.

QUas quia Pigmalion ævum per crimina agentes
Viderat: OFFENSUS vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat, [a] thalamíque diu consorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpsit ebur, formámq; dedit, qua fœmina nasci
Nulla potest, operísque sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies, quam vivere credas,
Et, si non obstet [b] reverentia, velle moveri,
Ars adeò latet: arte sua miratur, & haurit
Pectore Pigmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddíque putat, loquitúrque, tenétque,
Et credit tactis digitos [c] insidere membris,
Et metuit pressos veniat nè livor in artus,
Et modò blanditias adhibet, modò grata puellis
Munera fert illi conchas, teretésque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
** Lilia, perpictásque pilas, & ab arbore lapsas*
[d] Heliadum lacrymas: ornat quoque vestibus artus,
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo,
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent,
CUncta decent, nec nuda minùs formosa videtur.
Collocat hanc stratis [e] concha Sidonide tinctis,
Appellátque tori sociam: acclinatáque colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura, reponit.

Festa

Festa dies Veneris tota celeberrima Cypro
* Venerat: & blandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ,
Thuráque fumabant, cùm munere functus ad aras
Constitit, & timidè, Si diì dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, non ausus EBURNEA VIRGO
Dicere Pigmalion, similis mea, dixit, eburnæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat [f] Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: &, [g] amici numinis omen,
Flamma ter accensa est, [h] apicémque per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra suæ petit ille puellæ,
Incumbénsque toro dedit oscula: visa tepere est.
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat:
† Tentatum mollescit ebur, positóque rigore
Subsedit digitis, ceditq; Ut Hymettia sole
Cera remollescit, tractatáque pollice multas
Vertitur in facies, ipsóque fit utilis usu.
Dum stupet, & dubiè gaudet, fallíque veretur,
Rursus amans rursúsque manu sua vota retractat:
Corpus erat, saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò [i] Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit, oráq; tandem
Ore suo non falsa premit: dataq; oscula virgo
Sensit, & erubuit, [k] timidúmq; ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest dea: jámq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.

* Venerat: auratis ornata cornua sertis
f Χρυσῆ Ἀφροδίτη. Homer.
g Propitii & benevolentis. Flamma enim in sacris & libamentis subitò vel spontè exiliens séque sursum attolens. efferens feliciss. erat augurium. Georg. 4. Ter flamm. ad summ. tecti subjecta reluxit. Turn. lib 19. cap. 27.
h Scintillam.
† EBURNEA statua in virginem.
i Pigmalion Cyprius, per Prolepsin nam Cyprus dicta est Paphos à Papho Pigmal. filio.
k Ipsa timida oculos attollens. Hypallage. Hanc fab. Arnob. è Philosteph. verã historiam esse commemorat.

FABULA IX.

De Myrrha in arborem.

Ditus [a] hac ille est: qui, si sine prole fuisset,
Inter felices Cinyras potuisset haberi.
Dira canam. Procul hinc natæ, procul este parentes,
Aut, mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum;
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admissum sinit hoc natura * videri,
Gentibus Ismariis, & [b] nostro gratulor orbi:

a Papho insulâ. alii Editus hoc ille est: vel, Editus hinc ille est, nimirum Papho Pigmalionis filio.
* fateri.
b Thraciæ, unde oriundus fuit Orpheus, qui ista canens introducitur.

Gra-

Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis
Quæ tantum genuêre nefas. Sit dives amomo,
Cinnamáque, costúmque suum, sudatáque ligno
Thura ferat, floréſque alios * Panchaïca tellus;
Dum ferat & Myrrham: c Tanti nova non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido
Myrrha, facésque suas à crimine vindicat isto:
Stipite te Stygio, tumidisque afflavit Echidnis
E tribus una soror. d SCELUS est odisse parentem;
HIC amor est odio majus scelus: undique lecti
Te cupiunt proceres, totóque Oriente juventus
Ad thalami certamen adest. Ex omnibus unum
Elige† Myrrha virum: dum non sit in omnibus e unus.
Illa quidem sentit, fœdóque repugnat amori:
Et secum: Quò mente feror? quid molior? inquit.
Dii precor, & pietas, sacratáque jura parentum,
Hoc prohibete nefas, scelerique resistite nostro;
Si tamen hoc scelus est: f sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas; coëunt que animalia nullo
Cætera delicto, nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo, fit equo sua filia conjux,
Quásque creavit init pecudes caper, ipsáq; cujus
Semine concepta est ex illo concipit ales.
FELICES quibus ista licent: humana malignas
Cura dedit leges, & quod natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato crescit amore.
Me miseram quòd non nasci mihi contigit illic!
Fortunáque loci lædor! Quid in ista revolvor?
SPES interdictæ discedite: dignus amari
Ille, sed ut pater, est. Ergò si filia magni
Non essem Cinyræ, Cinyræ concumbere possem; (nu
NUnc quia jam meus est, non est meus; ipsáq; dam-
Est mihi g proximitas: aliena, potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam. Retinet malus ardor amantẽ,
Ut præsens spectem Cinyram, tangámq;, loquárq;
Osculáque admoveam, si nil conceditur ultrà.
Ultrà autem sperare aliquid potes, impia virgo?

Nec

* Panchaïa. Ità Maro 2. Georg. Totáque thuriferis Panchaïa pinguis arenis.
c Ut pater idcirco cum filia coire debuerit.
d Antithesis auxetica.
† MYRRHA deperit parentem.
e Scil. pater.
f Anthypophora.
g Consanguinitas.

Nec quòd confundas & jura, & nomina sentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne soror nati? genitríxque vocabere fratris?
Nec metues sacro crinitas angue [h] *sorores,* h Eumenidas
Quas facibus sævis oculos atque ora petentes furias: de quibus
Noxia corda vident? At tu, DUM corpore non es Cic. pro S. Roscio
Passa nefas, animo nè concipe: néve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta, res ipsa vetat, pius ille, memórque
Moris: & O vellem similis furor esset in illo!
Dixerat. At Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, scitatur ab ipsa
Nominibus dictis, cujus velit esse mariti.
Illa silet primò: patrísque in vultibus hærens
Æstuat, & [i] *tepido suffundit lumina rore.* i Tepidis lacrymis: alibi *rorem*
Virginei Cinyras hæc credens esse timoris, *lacrymarum* dicit
Flere vetat, siccátq; genas, atque oscula jungit. ipsas lacrymas,
MYRrha datis nimium gaudet, consultáq; qualem usitatâ poëtis cir-
Optet habere virum, Similem tibi, dixit. At ille cuitione, sicut
Non intellectam vocem collaudat: &, Esto Lucretius *rorem*
Tam pia semper, ait. Pietatis nomine dicto, *aquæ*, pro aqua.
Demisit vultum, sceleris sibi conscia virgo.
[k] *Noctis erat medium, curásque, & corpora somnus* k Noctis intem-
Solverat: at [l] *virgo Cinyreia pervigil igne* pestæ *Descriptio.*
Carpitur indomito, furiosáque vota retractat. l Myrrha Cinyræ
Et modò desperat, modò vult tentare; pudétque, F. *Enallage* spec.
Et cupit, &, quid agat, non invenit. Utq; securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Quò cadat in dubio est, omníque à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illùc, [m] *momentáq; sumit utrinq;.* m ῥοπὰς.
NEC modus, * *& requies, nisi mors, reperitur amoris:* *Metaphora* sumpta
Mors placet. Erigitur; laqueóq; innectere fauces à bilance.
Destinat: &, zona summo de poste revincta, * *aut requies.*
Chare vale Cinyra, causámq; intellige mortis,
Dixit; & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Pervenisse ferunt, limen servantis alumnæ.
Surgit anus, reserátq; fores; mortísque paratæ
[n] *Instrumenta videns spatio conclamat eodem,* n Laqueum.

Séque

Séque ferit, scindítq; sinus, ereptáque collo
Vincula dilaniat: tum denique flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueique requirere causam.
Muta silet virgo, terrámque immota tuetur,
Et deprensa dolet tardæ conamina mortis.
Instat anus, canósq; suos, & inania nudans
Ubera, per cunas, [o] alimentáque prima precatur,
Ut sibi committat quicquid dolet: illa rogantem
Aversata, gemit. Certa est exquirere nutrix:
Nec solam spondere fidem. DIC, *inquit, opémque*
Me sine ferre tibi: Non est mea pigra senectus.
Seu furor est; habeo quod carmine sanet, & herbis:
Sive aliquis nocuit; [p] magico lustrabere ritu:
Ira deûm sive est; sacris placabimus iram.
Quid rear ulteriùs? Certè fortuna, domúsque
Sospes ab incursu est: vivunt genitríxq; patérque.
Myrrha patre audito, suspiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas, aliquémq; tamen præsentit amorem,
[q] Propositique tenax, quodcunque est orat ut ipsi
Indicet, & gremio lacrymantem tollit anili.
Atque ità complectens infirmis membra lacertis,
Sensimus, inquit, AMAS: *Et in hoc mea (pone timorem)*
Sedulitas erit apta tibi, nec sentiet unquam
Hoc pater. Exiliit gremio furibunda, torúmq;
Ore premens, Discede, precor, miseróque pudori
Parce, ait: instanti, DISCEDE, *aut desine, dixit,*
Quærere quid doleam. Scelus est, quod scire laboras.
Horret anus, tremulásque manus annísque, metúq;
Tendit, & ante pedes supplex procumbit alumnæ:
Et modò blanditur, modò, si non conscia fiat,
Terret, & indicium laquei, cœptæq; minatur
Mortis, & officium [r] commisso spondet amori.
Extulit illa caput, lacrymísque implevit obortis
Pectora nutricis, conatáque sæpe fateri,
Sæpe tenet vocem, pudibundáque vestibus ora
Texit, &, [s] O, dixit, fœlicem conjuge matrem!
Hactenus, [t] & gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Ossáque (sensit enim) penetrat tremor, albáq; toto
Vertice canicies rigidis stetit hirta capillis,

Multáq;

o Lac, quod prima illi dederat. Terent. Adelph. *Et quidem nepoti tuo primam mammam dedit hæc.*

p Carminibus & incantationibus expiaberis.

q Horat. *Justum & tenacem propositi virum.* In 2. Metamor. *Propositúmque premit.*

r Credito. Opem & auxilium pollicetur ad amorem sibi revelatum. Ter. *Lupo ovem commisisti*

s Innuens nimirum ænigmaticè, se parem optare felicitatem.

t Ne plura effata.

Multáq; ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit: at virgo scit se non falsa moneri;
CERTA mori tamen est, si non potiatur amore.
Vive, ait hæc, potiêre tuo: non ausa PARENTI
Dicere, conticuit; promissáq; [u] *numine firmat.*
[x] *Festa piæ Cereris celebrabant annua matres*
Illa, quibus niveâ velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum,
Perque novem noctes Venerem, tactúsque * *viriles*
In vetitis numerant: turba Cinyrëia in illa
Regis adest conjux, arcanáq; sacra frequentat.
Ergò legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta [y] *gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,*
Nomine mentito veros exponit amores,
Et faciem laudat: quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ. Quam postquam adducere jussa est,
Utq; domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna,
* *Vicimus. Infelix non toto pectore sensit*
Lætitiam virgo, præsagáque pectora mœrent;
Sed tamen & gaudet: Tanta est discordia mentis.
[z] *Tempus erat, quo cuncta silent, intérque* [a] *Triones*
Flexerat obliquo plaustrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa suum, [b] *fugit aurea cœlo*
Luna, tegunt nigræ latitantia sydera nubes,
Nox caret igne suo: primus tegis Icare vultus,
[c] *Erigonéque pio sacrata parentis amore.*
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo lethali carmine fecit.
It tamen, & TENEBRÆ minuunt, nóxque atra [d] *pudorem:*
Nutricisq; manum lævâ tenet; altera motu
[e] *Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit,*
Jámque fores aperit, jam ducitur intus: at illi
[f] *Poplite succiduo genua intremuêre, fugítque*
Et color, & sanguis, animúsque relinquit euntem.
Quóque suo propior sceleri est, magìs horret, & ausi
Pœnitet: & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit, & alto
Admotam lecto cùm traderet, Accipe, dixit,
Ista tua est Cinyra, devotáque pectora junxit.
Accipit obscœno genitor sua viscera lecto,

u Jurejurando. Metonym. Contestatione numinis.
x Hunc diem quo primitias anni Cereri libabant, Ἀλῶα nominasse veteres ab areis autor est Pausan. grammatic. Vide Parrhas. Regius *Thesmophoria* exposuit.
* *virorum.*
y Tib. *multo perfusa tempora Baccho.*
* *Vincimus*
z *Notatio* noctis concubiæ.
a Stellas septem quæ equorum rotarúmq; formam efficiunt. Vide Gel. lib. 2. cap. 21.
b Nè tantum facinus aspiceret.
c Virginis dodecatemorium, inter quod Erigone ob pietatem erga parentem à diis collocata fuit, sicut Icarus Bootes sive Arctophylax effectus est. Hygin.
d Discrimẽ pudoris extinguũt. Liv.
e Obscurum. Et est *Hypotyposis* in tenebris ambulantium.
f Ferme procidenti.

Virgine-

Virgineósque metus levat, hortatúrq; timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, Filia, dixit;
Dixit & illa, Pater: sceleri nè nomina desint.
[g] *Plena patris thalamis excedit, & impia diro*
Semina fert utero, conceptáque crimina portat.
* *Postera nox facinus geminat nec finis in illa est.*
Cùm tandem Cinyras avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam, verbísque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina deripit ensem,
Myrrha fugit, tenebrísq; & cæcæ [h] *munere noctis*
Intercepta neci est, latósque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæáq; rura reliquit,
Pérq; novem erravit redeuntis cornua Lunæ.
Cùm tandem terra requievit fessa Sabæa,
[i] *Vixque uteri portabat onus, tum nescia voti,*
Atque inter mortísq; metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces, O SI QVA [k] *patetis*
Numina confessis, merui, nec triste recuso
Supplicium: sed nè violem vivósq; superstes,
Mortuáque extinctos, [l] *ambobus pellite regnis,*
Mutatæq; mihi vitámque necemque negate.
Numen confessis aliquod patet; ultima certè
Vota [m] *suos habuere deos: nam* † *crura loquentis*
Terra supervenit, ruptósque obliqua per ungues
[n] *Porrigitur radix, longi firmamina trunci,*
Ossáque [o] *robur agunt, mediáque manente medulla*
Sanguis it in succos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti, duratur [p] *cortice pellis*
Jámque gravem crescens uterum præcinxerat arbor
Pectoráque obruerat, collúmq; operire parabat.
Non tulit illa moram: venientique obvia ligno
[q] *Subsedit, mersítque suos in cortice vultus.*
Quæ quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant * *ex arbore guttæ:*
Est [r] *honor & lacrymis, stillatáque cortice Myrrha*
Nomen herile tenet, nulloq; tacebitur ævo.

g Prægnans, gravida Idem 15. ingentique implet ... ibille.
* Proxima.
h Beneficio, ope & auxilio.
i Vix erat portando oneri.
k Aures præbetis confitentibus sua delicta.
l Vivorum pariter & mortuorum.
m Propitios.
† MYRRHA in arborem.
n Propagatur
o In lignum solidius abeunt.
p In corticem, usitatâ casûs mutatione.
q Submisit se succrescenti trunco.
* E cortice.
r Intelligit enim pretium illius liquoris, seu stactes

FABULA X.

De Adonide à Venere amato.

AT [a] malè conceptus sub cortice creverat infans:
Quærebátque viam, qua se, genitrice relicta,
Exereret: media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem, neq; habent *sua verba dolores,
Nec Lucina potest parientis voce vocari;
Nitenti tamen est similis, curvatáque crebros
Dat gemitus arbor, lacrymísque cadentibus humet
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovítque manus, & [c] verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas, & *scisso cortice vivum
Reddit onus, vagítq; puer: quem mollibus herbis
Naiades impositum [d] lacrymis unxêre parentis.
LAUdaret faciem livor quoque: qualia namque
Corpora nudorum *tabula pinguntur Amorum,
Talis erat. Sed nè faciat discrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut *illis deme pharetras.
LABITUR occultè, [e] fallítque volatilis ætas,
Et nihil est annis velocius. Ille sorore
Natus avóque suo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modò formosissimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam [f] se formosior *ipso est,
Jam placet & Veneri, matrísque ulciscitur ignes:
Namque [g] pharetratus dum dat puer oscula matri,
Inscius [h] extanti distrinxit arundine pectus.
Læsa manu natum dea reppulit: [i] altiùs actum
Vulnus erat specie, priméque fefellerat ipsam.
Capta viri forma, non jam Cythereïa curat
Littora; non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosámque Cnidon, gravidámq; Amathunta metallis,
Abstinet & cælo: [k] COELO præfertur Adonis.
Hunc [l] tenet, huic comes est, assuetáque semper in umbra
Indulgere sibi, formámque augere colendo.
Per juga, per sylvas, dumos, & saxa vagatur

a Ex incesto Cinyræ & Myrrhæ concubitu natus Adonis.
b Parturientibus usitata. Terent. *Juno Lucina, fer opem; serva me, obsecro.*
c Quæ puerperis prodesse solent.
* *fisso.*
d Guttis ex arbore manantibus, quæ stactæ sunt.
* *in tab.*
* *illi.*
e Non animadvertentibus, præterit.
f Græcorum more sermonem, qui dicunt καλλίων ἑαυτῦ & κάλλιστος ἑαυτȣ. vide Turneb. lib. 1. advers. cap. 27
* *ipse.*
g Cupido Veneris filius.
h Sagittâ eminenti ex pharetra
i Altiùs quàm apparebat.
k *Proverb.* figura de voluptate, quæ rebus omnibus anteponitur. Virg. 10 Aeneïd. *Est Amathus, est celsa mihi Paphos, atque Cythera, Idaliaq; domus.*
l Amplectitur, tanquam amans.

Nuda

Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ:
Hortatúrque canes, tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut [m] *celsum in cornua cervum,*
Aut agitat damas. At fortibus abstinet apris,
Raptoréſque lupos, armatósque unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni, monet, fortísque fugacibus esto,
Inquit: IN audaces non est audacia tuta.
PARCE meo, juvenis, temerarius esse periclo,
Néve feras, quibus arma dedit natura, lacesse,
Stet tibi nè magno tua gloria: Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigeró sque sues, * *oculósque animósque ferarum.*
[n] *Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:*
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira,
Invisúmq; mihi genus est. Quæ causa roganti
Dicam, ait, & veteris [o] *monstrum mirabile culpæ,*
Sed labor insolitus jam me lassavit, & (ecce!)
[p] *Opportuna sua blanditur populus umbra,*
Dátq; torum cespes; libet hac requiescere tecum:
Et requievit humo, presśitque & gramen, & ipsum,
Inq; sinu juvenis posita cervice [q] *reclivis,*
Sic ait; ac mediis interserit oscula verbis.

m Virg. 10. —surgentem in cornua cervum. Gr. est ὑψίκερων.
* Oculis animósq; feroces.
n Propter excertas dentium eminentium sicas, quibus velut cuspidem fulminis imitantur, & ejus impetum in vulnerando præcipitem referunt. Turn. 1. adv. c. 27.
o Factum monstri simile.
p Commoda: vel adverbialiter, pro tempestivè, commodúm.
q Suspiciens, resupina: quod de Marte in Veneris gremio Lucret. dixit lib. 1. quem imitatus videtur.

FABULA XI.

De Hippomene in leonem, & Atalanta in leænam.

ATALANTÆ velocitas.

FOrsitan audieras aliquam certamine cursus
Veloces superâsse viros. Non fabula, rumor
Ille fuit; superabat enim: nec dicere possis
Laude pedum, formæne bono præstantior esset.
Scitanti [a] *deus huic de conjuge, Conjuge, dixit,*
Nil opus est Atalanta tibi: fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies: [b] *téque ipsa viva carebis.*
Territa sorte dei per opacas [c] *innuba sylvas*
Vivit, & instantem turbam violenta procorum
[d] *Conditione fugat: Nec sum potienda nisi, inquit,*
Victa prius cursu; pedibus contendite mecum.

a Oraculum dei.
b Tuâ formâ, in leænam quippe transformata.
c Innupta ἄγαμος.
d Lege propositâ

Præmia veloci [e] *conjux thalamique dabuntur;*
Mors pretium tardis: ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed (TANta potentia formæ)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
ET PETITUR cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale [f] *meum, vel quale* [g] *tuum, si fœmina fias,*
Obstupuit, tollénsq; manus, Ignoscite, dixit,
Quos modò culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignem:
Et, nè quis juvenum currat velociùs, optat,
[*] *Invidiámq; timet. Sed, Cur certaminis hujus*
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit:
[h] *AUDENTES deus ipse juvat. Dum talia secum*
Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non segniùs ire sagitta
[i] *Aonio visa est juveni; tamen ille decoris*
Mirator magìs est, cursus facit ipse decorem.
Aura [k] *refert ablata citis talaria plantis,*
Tergáque jactantur crines per eburnea, quæq;
Poplitibus suberant picto [l] *genualia limbo,*
Inq; puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter quàm cùm super atria velum
Candida purpureum similem dat, & inficit umbrã.
Dum notat hæc hospes, decursa novissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi, pendúntq; ex [m] *fœdere pœnas.*
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Constitit in medio, vultúq; in virgine fixo,
Quid [n] *facilem titulum superando quæris inertes?*
Mecum [o] *confer, ait. Seu me fortuna* [p] *potentem*
Fecerit; A TANTO non indignabere vinci:
*(*Namque mihi genitor Megareus, Onchestius illi:*
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum;
[q] *NEC virtus citra genus est) Seu vincar, habebis*

e Ἐν δίᾳ δίφρῳ, pro, conjugis thalami.

f Veneris puta corpus est.

g Scilicet ô Adoni. Hæc enim à Venere dicuntur Adonidi.

* *Invidiáque*, h. e. invidendo aliis, nè quis victoriam sibi præripiat. Micyl.

h Tibull. *Audendum est: fortes adjuvat ipse deus.* Terent. *Fortes fortuna adjuvat.*

i Hippomeni Bœotio.

k Retro fert, retro agit in maxima cursus contentione.

l Genuum tegmina.

m Pacto.

n Gloriam ex facili partam.

o *Confer gradum* Virgil. *Et conferre gradum, & procedere longiùs audent.* Vel, pedem conferre, sicut apud eundem; *Ergò etsi conferre manum pud.* hoc est, conserere.

p Voti compotem, victorem.

* Micyll. *Namque mihi genitor Megareus Onchestius, illi Est Neptunus avus.* ut Onchestius dicatur Megareus patriâ sive genere. q Nec virtute à majoribus degenero: nec virtus mea inferior est genere.

Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aspicit, & dubitat, Superari, an vincere malit:
Atq; ità, QVIS deus hunc formosis, dixit, iniquus
Perdere vult, charæq; jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? [r] *NON sum me judice tanti.*
Nec forma tangor; poteram tamen hac quoq; tangi:
Sed quòd adhuc puer est; non me movet ipse, sed ætas.
Quid quòd inest virtus, & mens interrita lethi?
Quid quòd ab [s] *æquorea numeratur origine quartus?*
QVID quòd amat, tantiq; putat connubia nostra,
Vt pereat, si me sors illi dura negârit?
[t] *Dum licet, hospes, abi, thalamósq; relinque cruentos;*
Conjugium crudele meum: TIBI nubere nulla
Nollet, & optari potes à [u] *sapiente puella.*
Cur tamen est mihi cura tui tot jam antè peremptis?
Viderit: intereat; quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est, agitúrque in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignámq; necem pretium patietur amoris?
[x] *NON erit invidiæ victoria nostra ferendæ.*
Sed non culpa mea est: utinam desistere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior esses!
Ah! Quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene! nollem tibi visa fuissem:
Vivere dignus eras. Quòd si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent:
Vnus eras, cum quo sociare cubilia vellem.
Dixerat: útque rudis, primóq; Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Jam solitos poscunt cursus, populúsque, patérque,
Cùm me sollicita [y] *proles Neptunia voce*
Invocat Hippomenes; Cythereáq;, comprecor, ausis
Adsit, ait, nostris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit [z] *aura preces ad me non invida blandas:*
Motáque sum fateor, nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indigenæ * *Damasenum nomine dicunt,*
Telluris Cypriæ pars optima, quam mihi prisci
Sacravére senes, templísque accedere dotem
Hanc jussére meis: medio viret arbor in arvo

r Ut meâ causâ juvenis tam formosus perire debeat.

s Neptunia.

t *Apostrophe* ad Hippomenem.

u Cordatâ.

x Non poterit sustinere invidiam & odium aliorum.

y Neptuni pronepos.

z Venti preces & vota ad aures meas internuntii detulerunt. Vide Turn. lib. 1. c. 23.

* *Damasenum* Naug. & Ciof. quasi Damascenum extrito c. Pancnf *Damamossum* pro *Amamossum*, quę Cypri civitas, Stephan.

Fulva

Fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
[a] Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nullíque videnda, nisi ipsi:
Hippomenen adii, docuíque, quis usus in illis.
Signa tubæ dederant, cùm carcere pronus uterque
Emicat, & summam celeri pede libat arenam:
[b] Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamórque, favórque,
Verbáq; dicentum: NVNC, nunc incumbere tempus,
Hippomene propera, nunc viribus utere totis,
PELLE moram, Vinces. Dubium [c] Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magìs his * Schœnceïa dictis.
O quoties, cùm jam posset transire, morata est,
Spectatósque diu vultus invita reliquit!
Aridus à lasso veniebat anhelitus ore,
Metáq; erat longè: tum denique de tribus unum
[d] Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo, nitidíque cupidine pomi
Declinat cursus, aurúmque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri cessatáq; tempora cursu
[e] Corrigit, atq; iterum juvenem post terga relinquit:
Et rursus pomi jactu remorata secundi
Consequitur, transitque virum. Pars ultima cursus
Restabat: Nunc, inquit, ades dea muneris autor,
Inq; latus campi, quò tardiùs illa rediret,
Jecit ab obliquo liquidum [f] juveniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare; coëgi
Tollere, & adjeci sublato [g] pondera malo,
Impedíq; oneris pariter gravitate, moráq;:
Néve meus sermo cursu sit tardior ipso;
Præterita est virgo, duxit [h] sua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret, cui thuris honorem
Ferret, Adoni, fui? Nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram,
Contemptúq; dolens, nè sim spernenda [i] futuris,
Extemplo caveo, méq; ipsam exhortor in ambos.
Templa deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita sylvis,

a Ex agro Damasceno.

b Hyperbolica velocitatis amplificatio, sumpta ex 7 Æn. de Camilla.

c Hippomenes Megareï F.

* Cœneïa.

d Malis aureis. Theocr. Amaryll. Μᾶλ' ἐν χερσὶν ἑλὼν δρόμον ἄνυεν· ἁ δ' Ἀταλάντα Ὡς ἴδεν, ὡς ἐμάνη, ὡς ἐς βαθὺν ἅλατ' ἔρωτα;

e Cic ad Q. F. Cursu corrigam tarditatem.

f Validè, juvenili robore.

g Gravitatem.

h Atalantam.

i Ἐσσομένοισι. Theogn. hoc est, posteris.

Transibant: & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
Occupat Hippomenen à numine concita nostro.
* Luminis exigui fuerat prope templa recessus
Speluncæ similis, nativo pumice tectus,
Relligione sacer prisca: quò multa sacerdos
[k] Lignea contulerat veterum simulacra deorum.
Hunc init, & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos: [l] turritáque mater,
An Stygiæ fontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est. Ergò modò levia fulvæ
† Colla jubæ velant, digiti curvantur in ungues,
Ex humeris armi fiunt, in pectora [m] totum
Pondus abit: summæ cauda verruntur arenæ,
Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt,
Pro thalamis celebrant sylvas, aliísque timendi
Dente premunt domito Cybeleia fræna leones.
HOS tu chare mihi, cúmq; his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbet,
Effuge: nè virtus tua sit damnosa duobus.

* Liminis.
k Delubra seu fustes delibratos, h. e. decorticatos, quos venerabantur pro diis. Fest.
l Cybele. Virgil. -- qualis Berecynthia mater Invehitur curru Phrygias turrita per urbes. Vide Lucret. lib. 2.
† HIPPOMENES in leonem, & Atalanta in leænam
m Moles totius corporis. Leonibus autem pectus toto corpore est crassius.

FABULA XII. XIII.

De Adonide in Anemonen, & Minthe nympha in Mentham herbam.

ILLa quidem monuit, junctísq; per aëra cycnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Fortè suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes, sylvísque exire parantem
Fixerat obliquo [a] juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidúmq;, & tuta petentem
Trux aper insequitur, totósque [b] sub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru, medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc; utq; æthere vidit ab alto
Exanimem, ínq; suo jactantem sanguine corpus,
Desiluit, pariterq; sinum, pariterque capillos

ADONIS in Anemonen.
a Adonis Cinyræ filius.
b Theocrit. Μηρὸν ὀδόντι λευκῷ λευκὸν ὀδόντι τυπείς.

Rupit

Rupit, & indignis percussit pectora palmis;
c Questáq; cum fatis, Et non tamen omnia vestri
Juris erunt, dixit: Luctus monimenta manebunt
Semper, d Adoni, mei; repetitáque mortis e imago
Annua plangoris peraget simulamina nostri;
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Persephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit, sicut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla solet. Nec plena longior hora
Facta mora est, cùm flos de sanguine concolor ortus,
Qualem, quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent. BREvis est tamen usus in illo.
Namq; malè hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui perflant omnia, f venti.

c Postquam expostulâsset.

d *Apostrophe* ad Adonim.

e In sacris Adoniis, in quibus in rei illius memoriam, τύπτονταί τε ἑκάστου ἔτεος, καὶ θρηνέουσι. Lucian in dea Syr. Meminit Aristoph. in Pace & Theocrit. in Adon.

f Ἄνεμος ut innuat mutatum esse in anemonen, cujus flos, ut ait Plinius, nunquam se aperit nisi spirante vento.

PUBLII OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER XI.

FABULA I.

De Orpheo à Bacchis discerpto, & de serpente in lapidem.

Armine dum tali sylvas, animósque ferarum,
Threïcius vates, & saxa sequentia traxit:
Ecce! [a] Nurus Ciconum tectæ [b] lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percussis socientem carmina nervis.
*E quibus una, leves jactato crine per * auras,*
En! ait, En! Hic est nostrî contemptor: & hastam
Vatis Apollinei vocalia misit in ora;
Quæ [c] foliis præsuta notam sine vulnere fecit.
Alterius telum lapis est: qui missus, in ipso
Aëre, concentu victus vocisque lyræq; est.
Ac veluti supplex pro tam furialibus ausis
Ante pedes jacuit; sed enim temeraria crescunt
Bella, modúsq; abiit, insanáque regnat Erinnys:
Cunctáque tela forent cantu mollita; sed ingens
Clamor, & inflato [d] Berecynthia tibia cornu,
Tympanáque, & plausus, & Bacchei ululatus
Obstrepuêre sono citharæ. Tum deniqe saxa
Non exaudîti rubuerunt sanguine vatis.
† *Ac primùm attonitas etiamnum voce canentis*
Innumeras volucres, anguésque, agménque ferarum,
*Mænades Orpheï titulum rapuêre * theatri.*
Indè cruentatis vertuntur in Orphea dextris,

a Thressæ mulieres. Cicones enim Thraciæ populi sunt. Hom Odyss. 9.
b Furentia: νυμφόληπτα. Vide Fest. in dict. *Lympha*.
* *auram*. m. scr.
c Tecta pampinis & hedera.
d Cybeleïa: cujus in sacris Cybeles usus erat. Catull. *Tibicen ubi canit Phryx*.
† ORPHEUS discerpitur à Bacchis.
* *Triumphi*: minùs rectè. Intelligit enim theatrum ferarum, Orpheï cantum audientium.

Et

Et coëunt, ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: structóque [e] *utrinq; theatro*
e Notatio amphitheatri.
Ut matutina cervus periturus arena
Præda canum est: vatémque petunt & fronde virentes
Conjiciunt thyrsos, non [f] *hæc in munera factos.*
f In hunc usum.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices: neu desint tela furori,
Fortè boves presso subigebant vomere terram,
Non procul hinc multo fructum sudore parantes
Dura [g] *lacertosi fodiebant arva coloni,*
g Robusti.
Agmine qui viso fugiunt, operísque relinquunt
[h] *Arma sui, vacuósque jacent dispersa per agros*
h Instrumenta rei rusticæ.
Sarculáque, rastríque graves, longíque ligones.
Quæ postquam rapuêre feræ, cornúque minaces
Divulsere boves: ad vatis fata recurrunt,
Tendentémque manus, atque illo tempore primùm
[i] *Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem*
i Nihil proficientia, non moventia Bacchas, cùm antea lapides & feras commovissent.
Sacrilegæ perimunt: pérque os (proh Juppiter!) illud
Auditum saxis, intellectúmque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
TE [k] *mœstæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,*
k Apostrophe pathetica ad Orpheum.
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleverunt sylvæ, positis te frondibus arbos
Tonsa comas luxit: lacrymis quoq; flumina dicunt
Increvisse suis; obscuráque carbasa [l] *pullo*
l Colore nigro, seu lugubri.
Naiades, & Dryades, passósque habuêre capillos.
Membra jacent diversa locis: caput, Hebre, lyrámq;
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile nescio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis. Respondent flebile * *ripæ.*
* Sylvæ.
Jámq; mare invectæ [m] *flumen populare relinquunt,*
m Hebrum Thraciæ fluvium.
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hic ferus exposito peregrinis anguis arenis
* *Obstitit, & sparsos stillanti rore capillos*
* Os petit.
Lambit, & hymniferos inhiat divellere vultus.
Tandem Phœbus adest, morsúsque inferre parantem
Arcet, & † in lapidem rictus serpentis apertos
† SERPENS in lapidem.
Congelat, & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra subit terras, &, quæ loca viderat antè,

n Campos Elysios.

Cuncta recognoscit: quærénsq; per n arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Hic modò conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit;
Eurydicénque suam jam tutò respicit Orpheus.

FABULA. II.

De Thraciæ mulieribus in arbores.

THRACIæ mulieres in arbores.

a Thracias; ab Edonis Thraciæ populis; Synecdochicé

b Graecissat oratio

c Percutitur à seipsa.

NOn impunè tamen scelus hoc sinit esse Lyæus:
Amissóque dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres a Edonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, b in quantum est quæq; secuta,
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Utq; suum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitque teneri,
c Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, quæcunque solo defixa cohæserat harum,
Externata fugam frustra tentabat; at illam
Lenta tenet radix, exultantémque coërcet.
Dúmq; ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras;
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt;
Robora sunt humeri; longos quoque brachia vera
Esse putes ramos, & non fallêre putando.

FABULA III.

De tactis à Mida in aurum, & de aurea Pactoli fluminis arena.

* pineta: sed vineta probat Ciofan.

* ut navita pro nauta à poëtis usurpatur per Epenthesin, ità Timolus pro Tmolo.

NEc satis hoc Baccho est. Ipsos quoque deserit agros,
*Cúmque choro meliore, sui * vineta * Timoli,*
Pactolónque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec a charis erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant;
At Silenus abest: titubantem annísque, meróque,

a Pretiosis, auriferis.

Ruri-

Ruricolæ cepêre Phryges, vinctúmq; * coronis
Ad regem duxêre Midam, [b] cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum [c] Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium, comitémque sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque diés, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime [d] coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cùm lætus in agros
Rex venit, & juveni Silenum reddit alumno.
Huic deus optanti gratum, sed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis, ait: † EFFICE, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nociturâque munera solvit
Liber: & indoluit, quòd non meliora petîsset.
Lætus abit, gaudétque * malo [e] Berecynthius heros,
Pollicitíque fidem tangendo singula [f] tentat.
Vixque sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam; virga aurea facta est:
Tollit humo saxum; saxum quoque palluit auro:
Contigit & glebam; contactu gleba [g] potenti
† Massa fit: arentes Cereris decerpsit aristas;
Aurea messis erat: demptum tenet arbore pomum;
Hesperidas donâsse putes. si postibus altis
Admovit digitos; postes [h] radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere posset.
VIX spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia: gaudenti mensas posuêre ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
Tum verò, sive ille sua [i] Cerealia dextra
Munera contigerat; Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat;
Lamina fulva dapes admoto dente * nitebat:
Miscuerat puris [k] autorem muneris undis;
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, DIVESque, misérque,
Effugere optat opes, &, quæ modò voverat, odit.
COPIA nulla famem relevat; sitis arida guttur
Urit: & inviso * meritus torquetur ab auro.

* catenis.
b Midam ab Orpheo sacrorum solennibus initiatum implevisse Phrygiam religionibus, autor est Justin. lib. 11.
c Atheniensi, Musæi F. Orphei discipulo.
d Congregaverat: vocab. militare.
† MIDæ regis votum.
* datis, hoc est, muneribus.
e Midas Phrygius, seu Berecynthiæ, hoc est, Magnæ matris deûm F.
f Explorat, periclitatur,
g Efficaci.
† TACTA à Mida in aurum.
h Auro renidere
i Panes. *Metonymia.*
* *rigebat.* Est autem *Appositio* ἑρμηνευτική, hoc est, *dapes* quæ erant *lamina fulva*
k Bacchum, hoc est, vinum. Ter. *Sine Cerere & Libero friget Venus.*
* *meritò.*

l Auro radiantia
m E splendida miseria.
n *Gnome.* DII faciles sunt ad ignoscendum.
o Tributa Midæ munera ob præstitam fidem restituendo Silenũ amissum.
* *circumdatus.*
p Pactolum, qui ex Tmolo Sardibus vicino profluit. Strab. lib. 13
† PACTOLUS fluvius fit auriger.

Ad cœlúmque manus, & [l] splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, [m] speciosóque eripe damno.
[n] MITE deûm numen: Bacchus peccâsse fatentem
Restituit, factique fide [o] data munera solvit.
*Néve malè optato maneat * circumlitus auro,*
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus [p] amnem,
Pérque jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,
Spumigeróque tuum fonti, quà plurimus exit,
Subde caput, corpúsque simul, simul elue crimen.
Rex jussæ succedit aquæ: † vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoq; jam veteris percepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

FABULA IIII.

De Midæ auribus in asininas.

a Crassum, obtusum, iners.
b Φρένες, mentis sedes secundum Platonẽ.
c Cerâ junctâ.
PAN cantu certat cum Apolline.
d Quæ acumen ingenii præ se ferunt, teste Arist. Physiog.
e Pana. Id. 2 Fast. *Pana deum pecoris.*
f Demulsit.
* *retorsit.*
† TMOLUS & mons & montis numen.
g Tibul. de eodẽ, lib 3. *Ima videbatur talis illudere palla.*

ILLe perosus opes, sylvásq; & rura colebat,
Panáq; montanis habitantem semper in antris:
[a] Pingue sed ingenium mansit, nocituráque, ut antè,
Rursus erant domino stolidæ [b] præcordia mentis.
Nam freta prospiciens latè riget arduus alto
Tmolus in ascensu, clivóq; extensus utroque
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat sua carmina Nymphis,
Et leve [c] cerata modulatur arundine carmen,
Ausus Apollineos præ se contemnere cantus,
Judice sub Tmolo CERTAMEN venit ad impar.
Monte suo senior judex consedit, & aures
Liberat arboribus: quercu coma cærula tantùm
Cingitur, & pendent circum [d] cava tempora glandes.
Isq; [e] deum pecoris spectans, In judice, dixit,
Nulla mora est. Calamis agrestibus insonat ille,
Barbaricóque Midan (aderat nam fortè canenti)
*Carmine [f] deliniit. Post hunc sacer ora * resolvit*
† Tmolus ad os Phœbi; vultum sua sylva secuta est.
Ille caput flavum lauro Parnasside vinctus,
[g] Verrit humum, Tyrio saturata murice palla,

Distin-

Distinctámque lyram gemmis, & dentibus Indis
Sustinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis status iste fuit. Tum stamina docto
Pollice [h] *sollicitat: quorum dulcedine captus*
PANA jubet Tmolus citharæ summittere cannas.
Judicium, sanctique PLACET sententia montis
Omnibus: arguitur tamen, atque injusta vocatur
Unius sermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam stolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in spatium, villísque albentibus implet,
Instabilésque illas facit, & dat posse moveri.
† *Cætera sunt hominis: partem damnatur in unam,*
Induitúrque aures lentè gradientis aselli.

h Movet tangendo.

† MIDæ aures in asininas. Vide comment. Aristoph. in Plutum.

FABULA V.

De Cannis vocalibus.

ILle quidem celare cupit, [a] *turpíque pudore*
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed solitus longos ferro resecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere visum
Dedecus auderet, cupiens efferre sub auras,
Nec posset reticere tamen, secedit, humúmque
Effodit, &, domini quales conspexerit aures,
Voce refert parvâ, terræq; immurmurat haustæ,
Indiciúmque suæ vocis tellure [b] *regesta*
Obruit, & scrobibus tacitus discedit opertis.
† *Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus*
Cœpit, &, ut primùm pleno maturuit anno,
[c] *Prodidit agricolam: leni nam motus ab Austro*
Obruta verba refert, dominiq; coarguit aures.

a Deformi.

b Rursus ingestâ.

† CANNæ vocales.

c Servum qui terram effoderat; vel potiùs Midam de quo paulò antè: *sylvas & rura colebat.*

FABULA VI.

De Apolline & Neptuno in homines, & de Laomedontis perfidia.

ULtus abit Tmolo, liquidúmq; per aëra vectus
Angustum citra portum Nepheleïdos Helles
Laomedontëis Latoius astitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtei læva profundi

APOLLO & Neptunus in homines.

a Jovi: vel quòd omnium voces exaudiat, vel quòd omnium voce colatur παρὰ τὴν ὀμφήν. b Hom. Ὀδ. δ. Χερσὶ τρίαιναν ἔχων. Tridentem autem pro sceptro gerit Neptunus, m. scr. *Tridentifero*. * *rectore*: sed rectiùs *genitore*. imitatione Virg. * *Phrygióque*. * *pactus pro mœn. aurum*. c Pro extructione muri. * *saxa ad dura* m. scr. Nomen scopulo fuit Agamea, ut scribit Steph. autore Hellanico. * *peritura*: perperam. Bis enim Laomedon perjurus fuit. Virg.

Ara [a] Panomphæo vetus est sacrata Tonanti,
Indè novæ primùm moliri mœnia Troiæ
Laomedonta videt, SUSCEptáque magna labore
Crescere difficili, nec opes exposcere parvas:
*Cúmque [b] Tridentigero tumidi * genitore profundi*
*Mortalem induitur formam, * Phrygiæq; tyranno*
*Ædificat muros, * pacto [c] pro mœnibus auro.*
Stabat opus: pretium rex infitiatur, & addit
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis.
Non impunè feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Troiæ,
Inq; freti formam terras convertit, opésque
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neque hæc satìs est. Regis quoque filia monstro
*Poscitur æquoreo: quam * dura ad saxa revinctam*
Vindicat Alcides, promissáque munera dictos
Poscit equos; tantíque operis mercede negata,
*Bis * perjura capit superatæ mœnia Troiæ.*
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesionéque data potitur. Nam conjuge [d] Peleus
Clarus erat [e] divæ; nec avi magìs ille superbit
Nomine, quam [f] soceri: siquidem Jovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux dea contigit uni.

Laomedonteæ luimus perjuria Troiæ. d Telamonis frater, Æaci filius, Jovis N. e Thetide. f Nerei.

FABULA VIII.
De Thetide in varias figuras.

a Humidæ, quia in mari. b Peleum. † Topographia. Idem in Epist. Phyll. *Est sinus adductos modicè falcatus in arcus.*

NAmq; senex Thetidi Proteus prædixerat [a] undæ,
Concipe: mater eris juvenis, qui fortibus armis
ACTA patris vincet, majórque vocabitur illo.
Ergò nè quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Juppiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat,
Inq; suâ [b] Æaciden succedere vota nepotem
Jussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
† Est sinus Æmoniæ curvos falcatus in arcus,
Brachia procurrunt; ubi si foret altior unda,
Portus erat; summis inductum est æquor arenis:
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,

Nec-

Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva [c] *subest bicoloribus obsita baccis,*
* *Et specus in medio, natura factus, an arte,*
* *Ambiguum; magis arte tamen: quò sæpe venire*
Frænato Delphine sedens, Theti, nuda solebas.
Illic te Peleus, ut somno victa jacebas,
Occupat: &, quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
† *Quòd nisi venisses variatis sæpe figuris*
Ad solitas artes, auso foret ille potitus.
Sed modò tu volucris; volucrem tamen ille tenebat:
Nunc gravis arbor eras; hærebat in arbore Peleus:
Tertia forma fuit maculosæ tigridis; illa
Territus Æacides à corpore brachia solvit.
Isq; Deos pelagi [d] *vino super æquora fuso,*
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat,
Donec [e] *Carpathius medio de gurgite vates,*
Æacide, dixit, thalamis potiere petitis:
Tu modò, cùm gelido sopita quiescit in antro,
Ignaram laqueis, vincloque innecte tenaci;
Nec te decipiat centum mentita figuras,
Sed preme quicquid erit, dum, quod fuit antè, [f] *re-* (*formet.*
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum,
Admisitque suos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatóque tenebat
Hesperium temone fretum, cùm pulchra relicto
Nereis ingreditur consueta cubilia * *fluctu.*
Vix bene virgineos Peleus invaserat artus:
Illa novat formas, donec sua membra teneri
Sensit, & in partes diversas brachia tendit. (*vincis,*
Tum demum ingemuit, NEQUE, ait, [g] *sine numine*
[h] *Exhibita estq; Thetis: confessam amplectitur heros,*
Et potitur votis, ingentique implet Achille.

c Æquor enim terris eminentius est.
* *Est.*
* *Est; mag.*

† THETIS in varias figuras.
d Ritu scil. & consuetudine libationum, de qua vide Turneb. lib. 11. cap. 7.
e Proteus Carpathium mare inhabitans. Virg. 4. Georg. *Est in Carpathio Nept. gurgite vates Carul. Proteus.*
f Formâ referat, repræsentet.
* *Ponto.*
g Sine numinis auxilio. Virg. 2. Æn. *Non hæc sine numine divûm Eveniunt.*
h In figuram Thetidis reversa, sui copiam fecit Peleo. Græc. dicunt πωφίχειν ἰαυτὴν, Latini dare, Catul. *Quod nec das, & fers sæpe, facis facinus.*

FABULA VIII.

De Chione ab Apolline & Mercurio compressa, & de Dædalione in accipitrem.

FELIX *& nato, felix & conjuge Peleus,*
Et cui, si demas [a] *jugulati crimina Phoci,*

a Interempti. Pausan. Corinth. Pind. Ode 5. Nem.

Omnia

Omnia contigerant. Fraterno sanguine sontem,
Expulsúmque domo patria [b] *Trachinia tellus*
Accipit: hic regnum sine vi, sine cæde regebat
Lucifero genitore satus, patriúmque nitorem
Ore ferens Ceyx, illo qui tempore mœstus,
Dissimilísque sui, fratrem lugebat ademptum.
Quò postquam [c] *Æacides fessus curáque viáque,*
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quósque greges pecorum, quæ secum armenta trahebat,
Haud procul à muris sub opaca valle reliquit.
Copia cùm facta est adeundi tecta tyranni,
[d] *Velamenta manu prætendens supplice, qui sit*
Quóque satus memorat: tantùm sua crimina celat,
[e] *Mentitúrque fugæ causam; petit urbe, vel agro,*
Se juvet. Hunc contrà placido Trachinius ore
Talibus alloquitur: MEDIÆ quoque commoda plebi
Nostra patent, Peleu, nec inhospita regna tenemus.
Adjicis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, avúmq; Jovem. NE tempora perde precando:
Quod petis omne feres, tuáq; hæc pro parte vocato,
Qualiacunque vides: utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat tantos quæ causa dolores,
Et Peleus, comitésque rogant: quibus ille profatur,
Forsitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, semper pennas habuisse putetis.
Vir fuit: & tanta est animi constantia, quantùm
Acer erat, bellóque ferox, ad vímque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
[f] *Qui vocat Auroram, cœlóque novissimus exit.*
CULTA mihi pax est; pacis mihi cura tuendæ
Conjugiíque fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regésque subegit,
Quæ nunc [g] *Thisbæas* [h] *agitat mutata columbas.*
* *Nata erat huic Chione, quæ dotatissima forma*
MILLE procis placuit, bis septem nubilis annis.
† *Fortè revertentes Phœbus, Majáque creatus,*
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, [i] *pariter traxêre calorem.*
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo:

Non

b *Trachin* Thessal. urbs.

c Peleus Æaci F.

d τὴν ἱκετηρίαν, ἢ τὰ στέμματα, quod erat filo laneo velatum caduceum. Virg. XII. *Velati lino.*

e Falsam fugæ causam refert.

f *Periphrasis* Luciferi.

g Thisbe Bœotiæ urbs, cujus portus & navale columbis referta erant. Steph.

h Persequitur, postquam in accipitrem conversus est.

* M. scr. *Nata huic Chione*, omisso verbo subst. & neglecto hiatu.

† MERCURIUS & Apollo vitiant Chionen.

i Unà ambo amore illius exarsciunt.

Non fert ille moras, virgáque movente soporem
Virginis os tangit. Tactu [k] *jacet illa potenti,*
Vimque Dei patitur. Nox cœlum sparserat astris:
Phœbus anum simulat, præceptáque gaudia sumit.
Ut sua maturus complevit tempora venter:
[l] *Alipedis de stirpe Dei versuta propago*
Nascitur AUTOLYCUS, *furtum ingeniosus ad omne,*
Qui facere assuerat, [m] *patriæ non degener artis,*
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Nascitur è Phœbo (namq; est enixa gemellos)
Carmine vocali clarus citharáque * *Philammon.*
Quid peperisse duos, & Diis placuisse duobus,
Et [n] *forti genitore, & progenitore Tonante*
Esse satam prodest? An obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè, quæ se præferre Dianæ
Sustinuit, faciémque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota est: factísque placebimus, inquit.
Nec mora: † *curvavit* [o] *cornu, nervóque sagittam*
Impulit, & meritam trajecit [p] *arundine linguam.*
Lingua jacet, nec vox, tentatáque verba sequuntur:
Conantémque loqui cum sanguine vita reliquit.
Quàm miser (ô pietas!) ego tunc, * *patrióq; dolorem*
Corde tuli, fratríque pio solatia dixi!
Quæ pater [q] *haud aliter, quàm cautes murmura Ponti*
* *Accipit: & natam delamentatur ademptam.*
Ut verò ardentem vidit, quater indè repulsus
Concita membra fugæ mandat, similísque juvenco
Spicula crabronum [r] *pressa cervice gerenti,*
Quà via nulla fugit: jam tum mihi currere visus
Plus homine est, alásque pedes sumpsisse putares.
Effugit ergò omnes, velóxque cupidine lethi
Vertice Parnassi potitur. Miseratus Apollo,
Cùm se Dædalion saxo misisset ab alto,
† *Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis,*
Oráque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc ACCIPITER *nulli satis æquus, in omnes*
Sævit aves, alíisque dolens fit causa dolendi.

k Sopore oppressa contactu virgæ soporiferæ.

l Mercurii.

m Non dissimilis Mercurio patri.

* *Philammon.* Fanensi. à studio cantûs: οἴμη. n. cantus.

n Chione Dædalionis F. Luciferi N. Jovis pronepotis.

† CHIONE à Diana interfecta.

o Arcum corneũ. *Metonymia.*

p Sagittâ.

* *Patriúmque.*

q Virgil. 6. Æn. *Nec magis incepto vultum sermone movetur, Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes.*

* *Excipit.*

r Ictâ, vel jugo pressâ.

† DÆDALION in accipitrem.

FABULA IX.

De Lupo in lapidem.

a Ceyx.
b Fratre Dædalione.

QUæ dum [a] Lucifero genitus miracula narrat;
De [b] consorte suo, cursu festinus anhelo
Advolat armenti custos Phocæus Anetor,
Et, Peleu Peleu, magnæ tibi nuntius adsum
Cladis, ait. Quodcunq; ferat, jubet edere Peleus:
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert, Fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, [c] medio cùm sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret:
Pársq; boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarúmq; jacens campos spectabat aquarum;
Pars gradibus tardis illùc errabat & illùc;
Nant alii, celsóq; extant super æquora collo.
Templa mari [d] subsunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus densis, lucóq; umbrosa vetusto:
Nereïdes, Nereúsq; tenent. Hos navita ponti
Edidit esse Deos, dum retia littore siccat.
Juncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
† Indè fragore [*] gravi strepitus loca proxima terret
Bellua vasta lupus, sylvísq; palustribus exit
Oblitus & spumis, & crasso sanguine rictus
[*] Fulmineos, rubra suffusus lumina flamma.
Qui quanquam sævit pariter rabiéque, faméque,
Acrior est rabie: NEQUE enim jejunia curat
Cæde boum, dirámque famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitque hostiliter omnes.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, letho est data: sanguine littus,
Undáque prima rubet, [e] demugitæq; paludes.
Sed MORA damnosa est, nec res dubitare [f] remittit,
Dum superest aliquid, cuncti coeamus ad arma:
Arma capessamus, conjunctáque tela feramus.
Dixerat agrestis. Nec Pelea damna movebant:
Sed memor admissi [g] Nereïda colligit orbam
[h] Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentáque sumere tela

c Notatio meridiei. Vide Adag. Empusa in meridie.

d Adjacent, proxima sunt.

† LUPI rabies.
* Indè fragore gravi strepitans.
* Fulmin. i. e. afflatu oris calido, velut igne fulminis, omnia adurentes: vel, ritu fulm. omnia prosternentes.
e Boum mugitu misero repletæ: præpositione significante incrementum.
f Permittit, sicut suprà.
g Psamathen Phoci matrem, unam ex Nereidib. quæ templũ illud incolebant.
h Boum clade parentare filio interempto.

Rex jubet [i] Oetæus; cum quis simul ipse parabat
Ire: sed Halcyone conjux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Disjicit hos ipsos, colloque infusa mariti,
MITTAT ut auxilium sine se, verbisque precatur
Et lacrymis, animasque duas ut servet in una.
Æacides illi: Pulchros, Regina, piosque
Pone metus; [k] plena est promissi gratia vestri:
Non placet arma mihi contra nova monstra movere;
[l] Numen adorandum pelagi est. Erat ardua turris,
Arce locus summa, fessis loca grata carinis.
Ascendunt illuc, stratosque in littore tauros
Cum gemitu aspiciunt, vastatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat, [m] opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ: Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam. [n] Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perstat, dulcedine, sanguinis asper,
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
† Marmore mutavit, corpus, pariterque colorem,
Omnia servavit. Lapidis color indicat illum
Jam non esse lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
[o] Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acasto.

i Ceyx rex Trachinis, sub Oeta monte ab Hercule exædificatæ.

k Perfecta atque cumulata. Satis mihi est beneficii, promissum à vobis hospitium.

l Psamathe votis placanda est & precibus.

m Ita in IX. Fer, precor, inquit, opem. Rogabantur enim Dii, ut opem ferrent.

n Perseverat in dilaniandis armentis.

† LUPUS in lapidem.

o Idem lib. 2. Fast.—Pelea Phoci Cæde per Æmonias solvit Acastus aquas.

FABULA X.

De Ceyce & Halcyone in halcedones.

INterea [a] fratrisque sui, fratremque secutis
Anxia [b] prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Consulat ut sacras hominum oblectamina sortes,
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante sui fidissima certam
Te facit Halcyone: cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoque simillimus ora
Pallor obit, lacrymisque genæ maduere profusis.

a Dædalionis, qui in accipitrem mutatus fuit.

b Lupi dilaniantis armenta.

Ter

Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit,
Singultúque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, charissime, mentem

c Mutavit. Virg. *Quæ te, genitor, sententia vertit?*

c Vertit? ubi est, quæ cura mei prior esse solebat?

* *Abire.*

Jam potes Halcyone securus * abesse relicta?
Jam via longa placet? jam sum tibi charior absens?

* *Ac* Naug. malè: Est enim *Anthypophora* cui ac commodata est *At* particula.

* At puto per terras iter est: tantúmque dolebo,
Non etiam metuam? curæq; timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti tristis imago:
Et laceras nuper tabulas in littore vidi,

d Cenotaphia. Virg. *tumulum inanem* appellat in VI. Æn.

Et sæpe in tumulis d sine corpore nomina legi.
Néve tuum fallax animum fiducia tangat,

e Æolus Hippotæ F. Halcyones pater.

Quòd socer e Hippotades tibi sit, qui carcere fortes
Contineat ventos, &, cùm velit, æquora placet:
Cùm semel emissi tenuerunt æquora venti,

f Non commendata: hoc est, liberè perflant terram & mare sine ullo respectu.

Nil illis vetitum est; f incommendatáque tellus
Omnis, & omne fretum est; cœli quoq; nubila vexant,
Excutiúntque feris rutilos concursibus ignes.
QVO magis hos novi, (nam novi, & sæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor esse timendos.
Quòd tua si flecti precibus sententia nullis
Chare potest conjux, nimiúmque es certus eundi,
ME quoque tolle simul, certè jactabimur unà:
Nec, nisi quæ patiar, metuam, paritérque feremus
Quicquid erit, pariter super æquora lata feremur.

g Halcyones: *Antonomasia.*

h Ceyx Lucifero satus parente.

Talibus g Æolidis dictis lacrymísque movetur
h Sydereus conjux: neque enim minor ignis in ipso est.
Sed neque propositos pelagi dimittere cursus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli;
Multáque respondit timidum solantia pectus:
Non tamen idcirco causam probat; addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo solo flexit amantem.

i Per Luciferi splendorem. Virgil. *Quem Venus ante alios astrorum diligit ignes.*

LONGA quidem est nobis omnis mora: sed tibi juro
i Per patrios ignes, (si me modò fata remittant)
Antè reversurum quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis spes est admota recursus:

k Navem *Materia pro re confecta.*

† CEYCIS navigatio ad Clarium oraculum.

Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptaríque suis k pinum † jubet armamentis.
Qua rursus visa, veluti præsaga futuri
Horruit Halcyone, lacrymásque emisit obortas,

Am-

Amplexúsque dedit, tristíque miserrima tandem
Ore VALE, dixit, collapsáque corpore toto est.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
[l] Ordinibus geminis ad fortia pectora remos,
Æqualique ictu scindunt freta. Sustulit illa
Humentes oculos, stantémque in puppe recurva,
Concussáque manu dantem sibi signa maritum
Prima videt, redditque notas, ubi terra [m] recessit
Longiùs, atque oculi nequeunt cognoscere vultus:
Dum licet, insequitur fugientem [n] lumine pinum.
Hæc quoque, ut haud poterat spatio summota videri,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Séque toro ponit: renovat lectúsque locúsque
Halcyones lacrymas, & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos,
[o] Cornuáque in summa locat arbore, * totáque malo
Carbasa deducit, venientésque excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longéque erat [p] utraque tellus:
† Cùm mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & [q] præceps spirare valentiùs Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet: impediunt adversæ jussa procellæ,
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris ullam;
Sponte tamen properant. Alii subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare:
Egerit hic fluctus, æquórque refundit in æquor;
Hic rapit antennas, quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit [r] hyems, omníque à parte feroces
Bella gerunt venti, fretáque indignantia miscent.
Ipse pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeátve, velítve:
TANTA mali moles, tantóque potentior arte est.
Quippe sonant [s] clamore viri, stridore rudentes,
Undarum incursu gravis unda, tonitrubus æther.
Fluctibus erigitur, cœlúmque æquare videtur
Pontus, & inductas [t] aspergine tangere nubes.

l Erat enim biremis. Virg. de trireme: *triplici pubes quam Dardana versu Impellunt*, hoc est, terno remorum ordine.
m Recedere visa est. Virg. 3. *terræque urbésque recedunt.*
n Oculis. Enallage numeri.
o Antennas.
* Tortáque.
p Et à qua discesserat, & ad quam tendebat.
† TEMPESTATIS subitæ descriptio verè Ovidiana. Vide lib. I. Trist. eleg. 2.
q Violentus.
r Tempestas.
s Virg. *Insequitur clamórque virûm, stridórque rudentum.*
t Undarum aspersione.

Et modò, cùm fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor est illis; Stygia modò nigrior unda;
Sternitur interdum, spumísque sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis;
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imúmque Acheronta videtur:
Nunc, ubi demissam curvum circumstetit æquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leviùs pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries ballistâve concutit arces.
Utq; solent, sumptis incursu viribus, ire
Pectore in arma feri protentáque tela leones:
Sic ubi se ventis commiserat unda coortis,
[u] *Ibat in arma ratis, multóque erat altior illis.*
Jámque labant [x] *cunei, spoliatáque tegmine* [y] *ceræ*
Rima patet, præbétque viam lethalibus undis.
Ecce! cadunt largi resolutis nubibus imbres:
Inq; fretum credas totum descendere cœlum;
Inq; plagas cœli tumefactum scandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ, caret [z] *ignibus æther,*
Cæcáque nox [a] *premitur tenebris hyemísque suísque.*
Discutiunt tamen has, præbéntque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & ut miles [b] *numero præstantior omni*
Cùm sæpe * *assiliit defensæ mœnibus urbis,*
Spe potitur tandem, laudísque accensus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic, ubi pulsârunt * *celsi latera ardua fluctus,*
VASTIUS insurgens [c] *decimæ ruit impetus undæ;*
Nec priùs absistit fessam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ descendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum,
Pars maris intus erat: trepidant haud segniùs omnes,
Quàm solet urbs, aliis murum fodientibus extrà,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars; animíque cadunt; totidémque videntur,

Quot

u Oppugnabat instrumenta & armaméta navis.
x Subscudes, quibus tabulas navium olim inter se committebant, quarum ea est figura, quasi cum duos cuneos obtusi mucronis inter se componas.
y Picis, quâ naves obducuntur: *Catachrestice.*
z Stellis, cœlo quippe nubibus obducto.
a Superatur.
b Fortissimus toto exercitu.
* *Assiliit.*
* *Navis.*
c *Notatio* decumani fluctus qui fieri dicitur maximus. Vide lib 1. Trist. eleg 2. Vide & Politian. Miscellan.

Quot veniunt fluctus, ruere, atq; irrumpere * mortes.
Non tenet hic lacrymas; stupet hic; vocat ille beatos,
[d] Funera quos maneant; hic votis numen adorat,
[e] Brachiáq; ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poscit opem; subeunt illi fratérque paréusque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique relictũ (est:
HALCYONE Ceyca movet, Ceycis in ore
Nulla nisi Halcyone est; &, cùm desideret unam,
Gaudet abesse tamen; patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, indq; domum supremos vertere vultus;
Verùm ubi sit nescit: Tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum, duplicatáque noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis [f] arbor,
Frangitur & [g] regimen, spoliísque animosa superstes
Unda, velut victrix, sinuatáque despicit undas;
Nec leviùs quàm si quis Athon, Pindúmq; revulsos
Sede sua, totos in apertum * verteret æquor,
Præcipitata cadit; paritérque & pondere, & ictu,
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna * virorũ
Gurgite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa suo est; alii partes, & membra carinæ
Trunca tenent; tenet ipse manu, qua sceptra * solebat,
Fragmina navigii Ceyx, [h] socerúmque, patrémque
Invocat (heu!) frustra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux: illam meminítque, refértque;
Illius ante oculos ut agant sua corpora fluctus,
Optat, & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat Halcyonen: ipsísque immurmurat undis.
Ecce! super medios fluctus [i] niger arcus aquarum
* Quæritur, & rupta mersum caput obruit unda:
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit; quoniámque excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
[k] Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Festinat vestes, jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat: reditúsque sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia thura ferebat:

Ante

* Mortes.
d Fruituros honore exequiarũ. Ità apud Maron. Æneas lib. 1. ——O térq; quatérque beati Quîs ante ora patrum, &c.
e Vota enim sublatis in cœlum manibus suscipiebantur & nuncupabantur, Liv. lib. 10. & 30.
f Malus m. scr. arbos.
g Gubernaculũ.
* Everteret.
* Virorum est.
* Tenebat m. scr.
h Æolum & Luciferum.
i Nubes atra aquarum plena.
* Frangitur.
k Halcyone.

[l] Matrimoniorũ præsidis. Virg. 4 Æn. *Junonique toris quæ præsidet alma maritis.*
† HALCYONES vota pro Ceyce.
m Ut nullam sibi præferret.
n Defuncto Ceyce.
o Funere mariti pollutas.

Ante tamen cunctos [l] *Junonis templa colebat,*
† *Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,*
Utq; foret sospes conjux suus, útque rediret
Optabat, nullámque sibi præferret: At illi
[m] *Hoc de tot votis poterat contingere solum.*
At Dea non ultrà pro [n] *functo morte rogari*
Sustinet: útque manus [o] *funestas arceat aris,*
Iri, meæ, dixit, fidissima nuntia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam,
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros imitantia casus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cœlum curvamine signans
Tecta petit jussi sub nube latentia regis.

† SOMNI ejúsque regiæ descriptio. Vide Homer. 'Οδ. λ'.
p Idem Tibull. Panegyr. ad Mess.
* *Noctis* Ciofan.
q *Notatio* galli ab adjunctis.
r Solertiorem custodiam præbens, quàm canes. Columell. lib. 8. cap. 13.
s Obstrepentibus m. scr. *trepidantibus.*

† *Est prope Cimmerios longo spelunca recessu*
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni,
[p] *Quò nunquam radiis oriens, mediúsve, cadénsve*
Phœbus adire potest: nebulæ caligine mistæ
*Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula * lucis.*
Non [q] *vigil ales ibi cristati cantibus oris*
Evocat Auroram, nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, [r] *canibúsve sagacior anser;*
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convitia linguæ:
* *Tuta quies habitat; saxo tamen exit ab imo*
Rivus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat somnos [s] *crepitantibus unda lapillis.*
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræq; herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras.
Janua, nè verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est, custos in limine nullus:
At medio torus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas

t Infinita, poëticã *Notatione.*

Somnia vana jacent [t] *totidem, quot messis aristas,*
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.
Quò simul intravit, manibúsque obstantia virgo
Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit

Sacra domus, [u] tardáque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterúmque iterúmque relabens,
Summáque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se, cubitóque levatus,
[x] Quid veniat (cognovit enim) scitatur: At illa,
SOMNE quies rerum, placidissime [y] Somne Deorũ,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparásque [z] labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas,
[a] Herculeam Trachina jube, sub imagine regis,
Halcyonen adeant, simulacráque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Postquam mandata peregit,
Iris abit; neque enim ulteriùs tolerare soporis
Vim poterat: labíque ut somnum sensit in artus,
Effugit, & remeat, per quos modò venerat arcus.
At pater [b] è populo natorum mille suorum
Excitat artificem, simulatorémque figuræ
[c] Morphea: Non illo jussos solertiùs alter
Exprimit incessus, vultúmque sonúmque loquendi;
Adjicit & vestes, & consuetissima cuique
Verba; sed hic solos homines imitatur. [d] At alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens:
Hunc Icelon superi, mortale [e] Phobetora vulgus
Nominat. Est etiam diversæ [f] tertius artis
Phantasos: ille in humum saxúmq; undámq; trabémq;
Quæq; vacant anima fallaciter omnia transit.
Regibus hi, ducibúsque suos ostendere vultus
Nocte solent: populos alii, plebémque pererrant.
Præterit hos senior: cunctísque è fratribus unum
Morphea, qui peragat [g] Thaumantidos edita, Somnus
Eligit, & rursus molli languore solutus,
Deposuítque caput, stratóque recondidit alto.
Ille volat nullos strepitus facientibus [h] alis
Per tenebras, intráque moræ breve tempus in urbem
Pervenit [i] Æmoniam, positísque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit, † sumptáque figura
Lividus, exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit: uda videtur
Barba viri, madidísque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso,

Hæc

u *Hypotyposis* expergiscentis.
x Propter quid, Græcâ *Ellipsi*.
y Autor hymni εἰς ὕπνον. Ἀυσπμέϑεμνε, κόπων ἡδεῖαν ἔχων ἀνάπαυσιν καὶ πάσης λύπης ἱερὸν παραμύϑιον ἐρδῶν.
z Ad laborem.
a Ab Hercule conditam.
b E multitudine, seu turba.
c *Morpheus* somniorum genus, quod rationis gestus imitatur, ut sermonem ac vultum, à quorum figuræ simulatione nomen accepit.
d *Icelos*, cui ab assimilando nomen factum, alterum est somniorũ genus, repræsentans animata quidem sed rationis experitia.
e Hoc est, terrefactorem.
f Tertium somniorũ genus planè phantasticum, inanimata repræsentans. Vide Macrob. lib. 1. Somn.
g Iridis jussa.
h Eurip. μελανοπτερύγων μᾶτερ ὀνείρων.
i Trachinem Thessal. urb. *Synecdoche*.
† Ceyx Halcyonæ apparet in somnis.

Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? Reſpice: noſces,
Inveniéſque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt.
Occidimus: falsò tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oráque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implérunt fluctus. Non hæc tibi nuntiat autor
Ambiguus, non iſta vagis rumoribus audis;
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo:
Surge age, da lacrymas, [k] lugubriáque indue: nec me
Indeploratum ſub [l] inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui: fletus quoque fundere veros
Viſus erat, geſtúmque manus Ceycis habebat.
*Ingemit Halcyone: * lacrymas movet atque lacertos*
Per ſomnum, corpúſque petens amplectitur auras.
Exclamátque, Mane, Quò te rapis? Ibimus unà.
Voce ſua, ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit, & primò ſi ſit circumſpicit illic
Qui modò viſus erat: (nam moti voce miniſtri
Intulerant lumen) Poſtquam non invenit uſquam,
Percutit ora manu, laniátque à pectore veſtes,
Pectoráque ipſa ferit, nec crines ſolvere curans
Scindit, &, [m] altrici quæ luctus cauſa roganti,
NULLA eſt Halcyone, nulla eſt, ait; occidit unà
Cum Ceyce ſuo: ſolantia tollite verba.
Naufragus interiit; vidi, agnovíque, manúſque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi:
Umbra fuit; ſed & umbra tamen manifeſta, viríque
Vera mei. Non ille quidem, ſi quæris, habebat
Aſſuetos vultus, nec, quo priùs, ore nitebat.
Pallentem, nudúmque, & adhuc humente capillo,
Infelix vidi; ſtetit hoc miſerabilis ipſo
(Ecce!) loco: & quærit veſtigia ſiqua ſuperſint.
HOC erat, hoc animo quod divinante timebam,
Et, ne me fugiens ventos ſequerére, rogabam:
AT CERTE vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes. FUIT (ah!) fuit utile, tecum
Ire

k Veſtes lugubres.
l Vacua: quia animæ non occupant locum ſicut corpora.
* *Lacrymam movet atque lacertos.*
m Nutrici.

Ire mihi: neque enim vitæ de tempore quicquam
Non simul egissem, nec mors [n] *discreta fuisset.*
Nunc absens perii, jactor quoque fluctibus absens,
Et sine me te pontus habet: crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius, & tanto pugnem [o] *superesse dolori.*
Sed neque pugnabo, nec te, miserande, relinquam;
Et tibi nunc saltem veniam comes, inque sepulcro
Si non urna, tamen junget nos littera; si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verbóque intervenit omni
Plangor, & attonito gemitus à corde trahuntur.
Manè erat: egreditur tectis ad littus, & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectárat [p] *euntem.*
Dúmq; moratur ibi, dúmque, Hinc retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, [*] *dixit;*
Dúmque notata oculis reminiscitur acta, fretúmque
Prospicit; in liquida spatio distante [q] *tuetur*
Nescio quid, quasi corpus, aquâ; primóq;, quid illud
Esset, erat dubium: postquam paulum appulit unda,
Et quamvìs aberat, corpus tamen esse liquebat. (est:
Quis foret ignorans, quia naufragus, omine mota
Et tanquam ignoto lacrymas daret, Heu miser, inquit,
Quisquis es, & siqua est conjux tibi! Fluctibus actū
Fit propius corpus; quod quò magìs illa tuetur,
Hoc minus & minus est mentis, jam jámq; propinquat,
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset
Cernit, erat conjux, Ille est, exclamat, & unà
Ora, comas, vestem lacerat, tendénsque trementes
Ad Ceyca manus, SIC, ô charissime conjux,
Sic ad me miserande redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incursus quæ [r] *prædelassat aquarum.*
Insilit huc, mirúmque fuit potuisse: volabat,
Percutiénsque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dúmque volat, mœsto similem, plenúmque querelæ
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.

n Separata.
o Supervivere.
p Abeuntem.
* Dicit.
q Prospicit.
r Antè infringit ac debilitat, nè in portum tantâ vi irruant.

Ut verò tetigit mutum & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hæc Ceyx, an vultum [s] motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat; at ille
Senserat: & tandem superis miserantibus, † ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius iisdem
Tunc quoque mansit amor; nec conjugiale solutum est
Fœdus in alitibus: coëunt, fiúntque parentes,
Pérque [t] dies placidos hyberno tempore septem
[u] Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Æolus egressu, [x] præstátque nepotibus æquor.

s Impulsu.
* Tolleret & visus.
† Ceyx & Halcyone in halcyones aves. Fabulam hanc ex Nicandro desumptam autor est Prob. in prim. Georg.
t *Alcedonia* Plaut. appellat, Vide Arist. 5. histor. an. & Erasm. adagia.
u Alludit ad etymon nominis, quod est παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν.
x Accommodat, tranquillum reddit halcyonum pullis. Theocrit. Χ'αλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν, Τόν τε νότον, Τόν τ' εὖρον.

FABULA XI.
De Æsaco in mergum.

Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, & [a] ad finem servatos laudat amores.
[b] Proximus, aut idem, si fors tulit, hic quoq; dixit,
Quem mare carpentem, [c] substrictáq; crura gerentem
Aspicis, (ostendens spatiosum in guttura mergum)
Regia progenies; &, si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo
Ilus, & Assaracus, raptúsque Jovi Ganymedes,
Laomedónq; senex, Priamúsq; novissima Trojæ
Tempora sortitus. Frater fuit Hectoris iste,
Qui nisi sensisset prima nova fata juventa,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illam [d] proles enixa Dymantis.
Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
*Fertur * Alixothoë gracili [e] conata bicorni.*
Oderat hic urbes, nitidáq; remotus ab aula,
Secretos montes, & [f] inambitiosa colebat
Rura, nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat:
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, sylvas captatam sæpe per omnes

a Vitæ exitum.
b ὁ πέλας prope illum astans aliquis.
c Subtilia, exilia.
d Hecuba Hom. Ἰλ. π'.
* *Alixithoë* al. *Alixoroë*: al. *Alixicne*, al. *Alyzathoë* ab ἀλύζω & θοός. q. celeriter fugiens.
e Nixa & hærens sive furcæ sive alii instrumento rustico bicorni.
f Ambitionis expertia.

Aspicit * *Eperien patria* [g] *Cebrenida ripa*
Injectos humeris siccantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum; longéq; lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas: quam [h] *Troïus heros*
Insequitur celerémq; metu, celer urget amore.
Ecce! Latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virúsq; in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est. Amplectitur amens
Exanimem, clamátq;, PIGET, piget esse secutum:
Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo: vulnus ab angue,
A me causa data est; Ego * *sum sceleratior illo,*
* *Qui tibi morte mea mortis solatia mittam.*
Dixit: & è scopulo, quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
† *Molliter excepit, nantémque per æquora* † *pennis*
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
INDIGNATUR amans invitum vivere cogi,
Obstaríque animæ [i] *misera de sede volenti*
Exire: útque novas humeris assumpserat alas,
Subvolat, atque iterùm corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus: Furit Æsacus, ínque profundum
Pronus abit, lethíque viam sine fine [k] *retentat.*
FECIT amor maciem; longa internodia crurum,
Longa manet cervix, caput est à corpore longè:
Æquor amat, noménq; manet, quia MERGITUR *illo.*

* Hesperien.
g Cebreni fluv. filiam.
h Æsacus. m. ser. Troïcus.
* *Sim.*
* *Ni.*
† Æsacus in mergum.
i Misero corpore: quod Plato quasi σῆμα dictum vult, quod in eo veluti in monumento clausa sit anima.
k Iterum tentat.

PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER XII.

FABULA I. & II.

De serpente in saxum, & cerva pro Iphigenia supposita.

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoq; [a] nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi:
Postmodo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, [b] conjurataq; sequuntur
Mille rates, gentisque simul [c] commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta, nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotáque tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Jovi cum sacra parâssent,
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
[d] Serpere cæruleum Danai vidêre draconem
In platanum, cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore summa,
Quas simul & matrem circū [e] sua damna volantem
Corripuit serpens, avidáque recondidit alvo.
Obstupuêre omnes. At veri providus augur
|| Thestorides, Vincemus, ait, gaudete Pelasgi,
Troia cadet: sed erit nostri mora longa laboris,
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat † serpentis imagine saxum.

a Not. corp. ut cenotaphium indicetur. Turn. de nominis inscriptione exponit.

b Quæ conjuraverant ad sign. Jovis Mechanei, sese perseveraturas in bello, donec vel Ilium cepissent, vel exercitus morte deletus esset: de quo vide Pausan. Corinth.

c Τὸ κοινὸν ἢ ἡ κοινότης, Græcâ consuetud. posito *concreto* sive *adjectivo*, loco *abstracti*, seu *substantivi*. Horat. *Privatus illis census erat brevis, Commune magnum.*

d Vide Homer. Il. 2. & Cicer. 2. de Divin.

e Pullos à dracone devoratos. || Calchas. † SERPENS in saxum.

Permanet

Permanet Aoniis [f] Nereus violentus in undis,
[g] Belláque non transfert. Et sunt, qui parcere Troiæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerat urbis;
At non Thestorides: neque enim nescítve, tacétve
[h] Sanguine virgineo placandam virginis iram
Esse Deæ. Postquam PIETATEM publica causa,
* Résque patrem vicit, castúmque datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigenia ministris,
Victa Dea est; nubémque oculis objecit, & inter
Officium turbámque sacri, vocésque precantum,
† Supposita fertur mutâsse [i] Mycenida cerva.
Ergò ubi, qua decuit, lenita est cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ,
Multáque perpessæ Phrygia potiuntur arena.
† ORBE locus medio est inter terrásque, fretúmque,
Cœlestésque plagas, triplicis confinia mundi,
Unde quod est usquam, quamvìs regionibus absit,
Inspicitur, penetrátque cavas vox omnis ad aures:
Fama tenet, summáque * domum sibi legit in arce,
Innumerósque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis,
Nocte, diéque patet, tota est ex ære sonanti,
Tota fremit, vocésque refert, iterátque quod audit.
Nulla quies intus, nulláque silentia parte;
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (si quis procul audiat) undis
Esse solent; qualémve sonum, cùm Juppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus, eúntque;
Mistáque cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum; confusáque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures,
Hi narrata ferunt alió: MENSURAQUE ficti
Crescit, & auditis aliquid novus adjicit autor.
[k] Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanáque Lætitia est, consternatique Timores,
Seditióque recens, dubióque autore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagóque geratur
Et tellure videt; totúmq; inquirit in orbem.

f Mare tempestatibus sæviendo perstat.
g Classem Græcorum Trojanis bellum inferentium.
h Virgil. 2. Æn. Sanguine placâstis ventos & virgine cæsa.
* Réxq; Ciofan. Résque hoc est, officium regis plus potuit στοργῇ paternâ. Ità in 13. Atque in rege tamen pater est.
† CERVA pro Iphigenia supposita
i Iphig. Mycenæam.
† FAMÆ domus descriptio.
* Locum Virg. 4. Æn. Luce sedet custos aut summi culmine tecti, Turribus aut altis.
k Alludit ad proverb. πολλὰ κενὰ τῶν πολέμων.

FABULA III.

De Cycni & Achillis certamine, & de Cycno in avem.

FEcerat hæc notum, Graias cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest, prohibéntque aditus, littúsque tuentur
Troës, & Hectorea primus [a] fataliter hasta
Protesilaë cadis, commissáque prælia magno
Stant Danais: fortésque animæ, nec cognitus Hector,
Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera possit,
Sanguine senserunt; & jam * Sigæa rubebant
Littora, jam letho [b] proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat, jam curru stabat Achilles,
Totáque [c] Peliacæ sternebat cuspidis ictu
Agmina, pérq; acies aut Cycnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cycno. Decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo canentia [d] pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem,
Concutiénsque suis vibrantia tela lacertis,
[e] Quisquis es, ô juvenis, dixit, [f] SOLAMEN habeto
Mortis, ab Æmonio quòd sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis hasta secuta est:
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Utq; hebeti pectus tantummodo contudit ictu,
Nate dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, Quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) NON hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis cassis, nec onus cava parma sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoque ob hoc capere arma solet. Removebitur omne
[g] Tegminis officium: tamen indistrictus abibo.
[h] EST aliquid, Non esse satum Nereide, sed qui
Nereáque, & natas & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen [i] orbe moratũ est.
Excipit

a Fato quondam nominis ipsi inditi, & oraculi, cujus meminit Laodamia.
* *Signata.*
b Neptuni F. Fuit, & alter Martis, quem Hercules interfecit. Hesiod. Aspid.
c Hastæ è Pelio monte cæsæ.
d Quorum colla jugum premebat.
e Modus compellandi obvios ignotos: cujus exemplum est etiam in 2. 3. & 11. Metam.
f *Hoc tamen infelix miseram solabere mortem: Æneæ magni dextra cadis.* Æn. 10.
g Galeæ & scuti.
h Adeò præstat Neptuno, quàm Thetide, esse procreatum. *Noema.*
i Tergore.

Excipit hoc heros, rursúsque trementia forti
Tela manu torsit: Rursus sine vulnere corpus
[k] *Sincerúmque fuit. Nec tertia cuspis* [l] *apertum,*
Et se præbentem valuit distringere Cycnum.
Haud secùs exarsit quàm circo taurus aperto,
Cùm sua terribili petit irritamina cornu
[m] *Phœniceas vestes, elusáque vulnera sentit.*
Num tamen exciderit ferrum considerat hastæ.
Hærebat ligno: MANUS est mea debilis ergo?
Quásque, ait, antè habuit vires, effudit in * *uno?*
Nam certè valuit: vel cùm [n] *Lyrnessia primùm*
Mœnia dejeci; vel cùm Tenedónque, suóque
* *Eëtioneas implevi sanguine Thebas;*
Vel cùm purpureus populari cæde Caïcus
Fluxit, [o] *opúsque meæ bis sensit Telephus hastæ.*
Hîc quoque tot cæsis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valétque.
Dixit: & antè actis veluti malè crederet, hastam
Misit in adversum Lycia de plebe * *Menœten,*
Loricámque simul, subjectáque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum,
Atque ait, HÆC manus est, hæc, qua modò vicimus,
* *hasta:*
Utar in * *hoc* * *idem; Sit in hoc precor exitus idem.*
Sic fatur, Cycnúmque petit: nec fraxinus errat,
Inq; humero sonuit non evitata sinistro.
Indè velut muro solidáque à caute, repulsa est:
Quà tamen ictus erat, signatum sanguine Cycnum
Viderat, & frustra fuerat gavisus Achilles:
Vulnus erat nullum; sanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Desilit, & nitido securum comminus hostem
Ense petens, parmam gladio, galeámque cavari
Cernit, & in duro [p] *lædi quoque corpore ferrum.*
Haud tulit ulteriùs; gladióque adversa reducto
Ter quater ora viri capulo & cava tempora pulsat,
Cedentémque sequens instat, turbátque, ruítque,
Attonitóque negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculósque natant tenebræ, retróque ferenti

k Illæsum.
l Nudatum.
m Puniceas, hoc enim colore tauri maximè efferuntur. Plutarch. Ἐν γαμικοῖς. item, περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης.
* *Unum.*
n Lyrnessum Troad. urb. unde Briseïdem rapuit
* *Eët.* intelligit Tho. Cilicias, πόλιν Ἠετίωνος, patriam Chryseïdis. Il. 1.
o Vulneris scil. & remedii Prop. lib. 2 *qua cuspide vulnus senserat, hac ipsa cuspide sensit opem.*
* *Menœtem Nemejtem.*
* *Hasta est.*
* *Hunc.*
* *Iisdem.*
p Retundi, hebetari.

Aversos passus, medio lapis obstitit arvo:
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Vi multa [q] *vertit, terræque* * *affixit Achilles.*
Tum clypeo genibúsque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ presso subdita mento
Elidunt fauces, & respiramen, iterque
Eripiunt animæ. Victum spoliare parabat:
Arma relicta videt, † *corpus Deus æquoris albam*
[r] *Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.*

q Evertit.
* *Infixit*
† CYCNUS ab Achille strangulatus mutatur in avem sui nominis.
r Convertit.

FABULA IV. & V.

De Cæneo in virum invulnerabilem, & deinde in volucrem.

HIC labor, hæc requiem multorũ pugna dierum
Attulit: & positis pars utraque substitit armis.
Dúmque vigil Phrygios servat custodia muros,
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Pallada mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit [a] *prosecta calentibus aris,*
Et Diis acceptus penetravit in æthera [b] *nidor:*
SACRA tulêre suam, pars est data cætera mensis.
Discubuêre toris proceres: & CORPORA [c] *tosta*
Carne replent, vinóque levant curásque, sitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longáque multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt: [d] *virtúsque loquendi*
Materia est. Pugnas referunt hostísque suásque,
Inque vices ADITA atque exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat: QUID enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potiùs loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In sermone fuit. Visum mirabile cunctis,
Quòd juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Invictúmque à vulnere erat, ferrúmque terebat;
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi:

Cùm

a Exta quæ aris dantur ex fibris pecudum dissecta, à prosecando, unde & prosiciæ, quòd ea Diis prosecabant, hoc est, seorsum & primitus resecta adolebãt: καὶ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. Lucian. ἔγκατα κατατέμνειν dicit. Varr. lib. 4. Insicia, ab eo quòd insecta caro: quod in extis nunc dicitur prosectum.
b Homer. Κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν.
c Non enim vescebantur elixis heroës: at victimam torrere moris erat.
d Res fortiter gestæ materiam suppeditant sermonis.

Cùm sic Nestor ait, Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nullóque [e] forabilis ictu
Cycnus; † at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso [f] Perrhæbum Cænea vidi,
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus Othryn
Incoluit; quóque id mirum magìs esset in illo,
Fœmina natus erat. Monstri novitate moventur,
Quisquis adest, narrétq; rogant: quos inter Achilles
DIC age (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O FACUNDE senex, ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus,
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus, à quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior, Quamvìs obstet mihi tarda vetustas,
Multáque me fugiunt primis spectata sub annis:
Plura tamen memini, nec, quæ magìs hæreat, ulla
Pectore res nostro est, [g] inter bellique domúsque
Acta tot. Ac, [h] si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere: VIXI
† Annos bis centum, nunc tertia vivitur ætas.
Clara decôre fuit proles * Elateïa Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, pérq; propinquas,
Pérque tuas urbes ([i] tibi enim popularis Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentâsset Peleus thalamos quoque forsitan illos:
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ; nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos, secretáque littora carpens
Æquorei vim passa Dei est. Ità fama ferebat.
Utq; novæ Veneris Neptunus gaudia sensit,
SINT tua vota licet, dixit, secura repulsæ,
Elige quid voveas: eadem quoque fama ferebat.
[k] Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati jam posse nihil. † DA fœmina nè sim,
Omnia præstiteris. Graviore novissima dixit
Verba sono, poterátque viri vox illa videri,
Sicut erat: nam jam voto Deus [l] æquoris alti
Annuerat, dederátque super, nè saucius ullis
Vulneribus fieri, ferróve occumbere posset.
Munere lætus abit, studiísque virilibus ævum

e Penetrabilis.
† CÆNEUS invulnerabilis.
f Enallage speciei, pro Perrhæbeam à Perrhæbo Thessaliæ urbe.
g Inter res bellicas & domesticas.
h Anantapodoton. ad complendam enim sententiam assumendum, Me certè potuit reddere.
† NESTORIS ætas.
* Alateïa m. scr Stephano Elatus dicitur, qui aliis Elateus.
i Apostrophe ad Achillem.
k Vis mihi oblata facit, ut aliquid magnum optem, me fieri marem, nè rursus mihi ejusmodi vis ab alio patienda sit.
† CÆNIS à Nept compressa optat mutari in virum.
l Profundi maris, quod & absolutè altum dicitur.

Exigit [m] *Atracides, Peneïaque arva pererrat.*
† *Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:*
[n] *Nubigenásque feros, positis ex ordine mensis,*
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Æmonii proceres aderant; aderamus & ipsi:
Festáque confusa resonabat regia turba.
Ecce! Canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant:
Cinctáque adest virgo * *matrum nuruúmq; caterva,*
Præsignis faciem. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum, quod penè fefellimus omen.
Nam tibi sævorum sævissime Centaurorum
[o] *Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visa*
Ardet: & [p] *EBRIETAS geminata libidine regnat.*
† *Protinus eversæ turbant convivia mensæ,*
Raptatúrque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hyppodamen; alii, quam quisque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus. Ocyùs omnes
Surgimus: & primus, QUÆ te vecordia, Theseu,
Euryte pulsat, ait, qui me vivente lacessas
Pirithoum? violesque [q] *duos ignarus in uno?*
Néve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
† *Summovet instantes, raptámque furentibus aufert.*
ILLE nihil contrá; neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus, generosáque pectora pulsat.
Fortè fuit juxtà signis extantibus asper
Antiquus crater, quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversáque misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrúmque, merúmque
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat: ardescunt germani cæde [r] *bimembres,*
Certatímque OMNES uno ore ARMA ARMA *loquuntur.*
VINA dabant animos: & prima pocula pugna
Missa volant, fragilésque cadi, curvique lebetes,
Res epulis quondam, tum bello & cædibus aptæ.
Primus [s] *Ophionides Amycus penetralia donis*
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde

Lampa-

m Cæneus Thessalus: ab Atrace Thessal. urb. *Patronym.* loco *possess.*

† PIRITHOI nuptiæ.

n Centauros.

* *Matrúmque nurúmque caterva.*

o Homero est *Eurytion.* Od. 21.

p Idem. *Et Venus in vinis ignis in igne fuit.*

† CENTAURI, nuptias Pirithoi interturbant.

q Pyth. Σώματα τὰ μὲν δύο, ψυχὴ δὲ μία.

† THESEI & sociorum cũ Centauris pugna. Meminit hujus & Hesiod. in scuto. & Nest. ipse apud Hom. Il. 1. vide & Strab. lib. 9.

r Centauri biformes. Sed hoc fieri potuisse negat Lucret. lib. 5. Vide Pausan. in Eliac. priorib.

s Ophionis F.

Lampadibus densum rapuit funale coruscis,
Elatúmque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrifica molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis, & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
[s] Exiluêre oculi, disjectísque ossibus oris
Acta retro naris, medióque est fixa palato.
Hunc pede convulso mensæ Pellæus acernæ
Stravit humi Pelates, dejecto in pectora mento,
Cúmque atro mistos [t] spumantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur istis?
Cúmque suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressítque duos, Brotean & Orion: Orio
Mater erat Mycale, [u] quam deduxisse canendo
Sæpe reluctantis constabat cornua Lunæ.
NON impunè feres, teli modò copia detur,
Dixerat Exadius: telíque habet instar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruitúrque oculos: quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam, concretáque sanguine pendet.
Ecce! Rapit mediis flagrantem † Rhœtus ab aris
*[x] Primitium torrem, dextráque à parte * Charaxi*
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines, & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit: ut dare ferrum
[y] Igne rubens plerunq; solet, quod forcipe curva
Cùm faber eduxit, lacubus demittit; at illud
[z] Stridet, & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit, ínque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustri; quod nè [a] permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas; socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus: Sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum,

[s] *Exiliêre.*

[t] Cum spuma ejectantem.

[u] Tangit morem Thessalarum, quæ veneficiis & incantationibus ferè infames erant.

† RHŒTI Centauri strenuitas & mors.

[x] Præcipuæ magnitudinis.

* *Ceraxi.*

[y] Candens. *Periphrasis.*

[z] Numeri accommodati ad exprimendum stridorem ferri candentis in aqua.

[a] Penitus mittat projiciat.

b Semicremato.

b *Semicremóque novat repetitum stipite vulnus*
Térque quatérque: gravi juncturas verticis ictu
Rupit, & in liquido sederunt ossa cerebro.
*Victor ad * Evagrũ, Coritúmq; Dryantáq; transit:*
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Coritus, PUERO quæ gloria fuso
*Parta tibi est? * Evagrus ait. Nec dicere Rhœtus*
Plura sinit: rutilásque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, pérque os in pectora, flammas.
† Te quoque sæve Drya, circum caput igne rotato,
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus, Assiduæ successu cædis ovantem,
Quà juncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duróque sudem vix osse revellit
Rhœtus: & ipse suo madefactus sanguine fugit.
*Fugit & * Ornëus, * Lycidásque, & saucius armo*
*Dexteriore Medon, & cum Pisenore * Caumas,*
Quíque pedum nuper certamine vicerat omnes
** Mermeros, accepto tum vulnere tardiùs ibat,*
** Et Pholus, & * Meneleus, & Abas prædator aprorum,*
Quíq; c suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos: ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Nè fuge, ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
*At non * Eurynomos, Lycidas, & Aræus, & Imbreus*
Effugère necem. quos omnes dextra Dryantis
*Perculit * adversos. * Adversum tu quoq;, quamvis*
Terga fugæ dederas, vulnus, d Cænee, tulisti:
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum,
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis sine fine jacebat
*Sopitus venis, & inexperrectus * Aphypnas,*
Languentique manu carchesia mista tenebat,
Fusus in e Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit f amento digitos, g Miscendáque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas. Nec plura locutus,
In juvenem torsit jaculum: ferratáque collo
Fraxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.

Mors

Marginal notes:

* *Evandrum.*
* *Evandrus.*
† DRYANTIS Thessali virtus.
* *Arnaus.*
* *Lycabásque Lividas, &.*
* *Thaumas.*
* *Mermerus.*
* *Typheus.*
* *Menelas.*
c Centauris.
* *Eurynius.*
* *Obstantes.*
* *Adversus tu quoque* m. scr.
d Alius hic est à *Cani*, sive *Caneo*, id quod metrum coarguit. Alludit autem ad Cæsaris dictum, qui Pomponium quendam vulnus in ore ostendentem monuit, nè unquam fugiens respiceret
* *Aphidas* Naug. m scr.
e In Ossa monte nutricæ.
f Τῷ ἅμματι. loro quo, ut mitti possint, vinciuntur jacula.
g Insultatio hostilis.

Mors caruit sensu: plenóq; è gutture fluxit
Inq; toros, ínque ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego [h] *Petræum conantem evellere terra* (*bit* — h Sic dictum à *Petra* Thessaliæ loco, ubi Neptunus cognomento *Petræus*, quòd ibi percussâ *petrâ* equum produxerit, Fan.
Glandiferam quercum: quam dum complexibus am
Et quatit huc, illuc, labefactáq; robora pulsat,
Lancea Pirithoi costis immissa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
† *Pirithoi cecidisse Lycum virtute ferebant;* — † PIRITHOI virtus.
Pirithoi virtute Chromin. sed uterq; minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsque dederunt.
Fixus Helops jaculo est, quod tempora pervia fecit,
Et missum à dextra lævam penetravit ad aurem:
† *Dictys ab ancipiti delapsus acumine montis,* — † DICTYOS mira mors.
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps, & pondere corporis ornum
Ingentem fregit, suáque [i] *induit ilia fractæ.* — i Ventrem imum fractâ orno transfixit.
Vltor adest * *Phareus, saxúmq; è monte revulsum* — * *Phereus* à *Pheris* Thessaliæ oppido.
Mittere conatur: mittentem stipite querno
Occupat Ægides, cubitíq; ingentia fregit
Ossa, nec ulteriùs dare corpus inutile * *letho* — * *bello.*
Aut vacat, aut curat, tergóque Bianoris alti
Insilit, haud solito quenquam portare nisi ipsum,
Opposuitque genu costis, prensámque sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiáque ora
[k] *Robore nodoso, prædurá que tempora fregit.* — k Clavâ nodis plenâ.
Robore Nedymnum, jaculatorémque * *Lycespen* — * *Lycoten.*
Sternit, & immissa protectum pectora barba
Hippason, & summis extantem Rhiphea sylvis,
Thereáque Æmoniis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos indignantésque solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrà
Thesea Demoleon, * *solidóque revellere dumo* — * *solida divellere terra.*
Annosam pinum magno molimine tentat:
Quod quia non potuit, præfractam misit in hostem.
Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Palladis admonitu (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor [l] *iners cecidit: nam Crantoris alti* — l Absq; profectu.
* *Abscidit jugulo pectúsque, humerúmq; sinistrum.* — * *Abscidit & jugulum.*
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor

Æacidæ

[m] Obsidem.

Aeacidæ dederat [m] pacis pignúsq; fidémq;.

† Pelei fortitudo.

† Hunc procul ut fœdo dejectum vulnere Peleus
Viderat, Inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait: validóque in Demoleonta lacerto

* multis m. scr. perp. mentis indignatione hastæ impetum adjuvante.

Fraxineam misit * mentis quoque viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit. Trahit ille manu sine cuspide lignum,
Id quod vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse DOLOR vires animo dabat: æger in hostem

[n] Peleum.

Erigitur, pedibúsq; [n] virum conculcat equinis.

* sonanti.

Excipit ille ictus galea clypeóque * sonantes,
Defensátque humeros, prætentáque sustinet arma,
Pérque armos uno duo pectora perforat ictu:
Antè tamen letho dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus; Iphinoum collato Marte Danínq;.
Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sæviq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam VIRES animus dabat) Aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro,
Et jaculum torsi: quod cùm vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus; fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum,

* Prosiliit.
[o] Gradatio.

*Prosiluit, terráq; ferox sua viscera [o] traxit,
[o] Tractáque calcavit, [o] calcatáq; rupit, & illis
Crura quoque impediit, & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,

[p] Centaurorum, quæ monstro similis est.

Si modò naturæ [p] formam concedimus illi:
Barba erat incipiens, barbæ color aureus, aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos,
Gratus in ore vigor, cervix, humeríque, manúsq;,

[q] Statuis affabre factis.

Pectoráq; artificum laudatis proxima [q] signis,
Ex qua parte vir est, neq; equi mendosa sub illo
Deteriorque viro facies. Da colla, capútq;,

[r] Alludit ad equum Pollucis cognominem: de quo 3. Georg.

[r] Castore dignus erit: sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris, totus pice nigrior atra,
Candida cauda tamen; color est quoq; cruribus albus.
Multæ illum petiêre sua de gente, sed una

Abstu-

[s] *Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter*
* *Semiferas altis habitavit fœmina sylvis.*
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine levis,
Ut modò rore maris, modò se violáve, rosáve
Implicet, interdum canentia lilia gestet,
Bisque die lapsis [t] Pagasææ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat,
Nec nisi quæ deceant, electarúmque ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo!
PAR amor est illis: errant in montibus uná,
Antra simul subeunt; & tum [u] Lapitheïa tecta
Intrabant pariter, pariter fera bella gerebant.
Autor in incerto est: jaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, quà collo pectora subsunt,
† *Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum*
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impositáq; manu vulnus fovet, oráq; ad ora
Admovet, atq; animæ fugienti obsistere tentat.
Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit, moriénsque suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos, qui sæva leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis
[x] *Phæocomes, hominémq; simul* [y] *protectus, equúmq;:*
[z] *Codice qui misso, quem vix juga bina moverent*
Juncta, Phonoleniden summo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, pérque os,
Pérq; cavas nares, oculósq;, auréque, cerebrum
Molle fluit: veluti [a] *concretum vimine querno*
Lac solet; útve liquor rari sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare jacentem,
(Scit tuus hoc [b] *genitor) gladium spoliantis in ima*
Ilia demisi. * *Chthonius quoque, Teleboásque*
Ense jacent nostro; ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum: jaculo mihi vulnera fecit;
Signa vides, apparet adhuc vetus indè cicatrix.

[c] *Tunc*

s Cepit, posita est.
* *Semiferos.*

t Vicinæ Pagasis Thessaliæ urbi, cui fontium copia nomen fecit.

u Lapithærum domos.

† CYLLARUS cum uxore occubuit.

x Q. d. *fuscicomus.*
y Comatus.
z Stipite, trunco, Caudice.

a Coagulatum.

b Peleus: est enim *Apostrophe* ad Achillem.
* *Cronius.*

c Expressa senum *Periautologia* in Nestore.

c TVNC ego debueram capienda ad Pergama mitti;
Tunc poteram magni, si non superare, morari
Hectoris arma meis: illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat; NVNC me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
Ampyca quid referam qui quadrupedantis Oicli
Fixit in adverso cornum sine cuspide vultu?

d A *Pelethronio* Thessaliæ monte.

Vecte d Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Nessei manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura

† Mopsus vates & miles Apollon 4. Arg.
* Ἔνθα καὶ Ἀμπυκίδην αὐτῷ ἐνὶ ἤματι Μόψον.

Ampycidem † Mopsum. Mopso jaculante biformis
Occubuit frustráque loqui tentavit Odites,
Ad mentum lingua, mentóque ad guttura fixo.

† CÆNEI fortitudo.
* *Herenúmque.*

Quinq; neci † Cæneus dederat, Stiphelúmq; Bromúq;
Antimachúmq;,* Helimúmq;, securiferúq; Pyracmō:
Vulnera non memini; numerum, noménq; notavi.

e Thessali.

Provolat e Emathii spoliis armatus Alesi,
Quem dederat letho, membris & corpore Latreus
Maximus: huic ætas inter juvenémque, senémque,

f Variè pingebant.

Vis juvenilis erat, f variabant tempora cani.

g *Ectasis.*

Qui clypeo, gladióq; g Macedoniáque sarissa
Conspicuus, faciémque obversus in agmen utrumq;,
Armáque concussit, certúmq; equitavit in orbem,
Verbáque tot fudit vacuas animosus in auras:
ET te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina semper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo

* *Commovit.*
h Concubitu cum Neptuno.

* Commonuit, mentémque subit, quo præmia h facto,
Quáque viri falsam speciem mercede paráris?
Quid sis nata vide, vel quid sis passa; colúmque,
I, cape cum calathis, & STAMINA pollice torque:
BELLA relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Quà vir equo commissus erat. Furit ille dolore,

i Cænei, à Phyllo Thessaliæ oppido.

Nudáque i Phyllëi juvenis ferit ora sarissæ:
Non secùs hæc resilit, quàm tecti à culmine grando;
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Comminus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies; medio jugulaberis ense,

Quando-

Quandoquidem mucro est hebes, inquit; & in latus ensem
Obliquat, longâq; amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus, ut corpore marmoris icto,
*Fractáque *dissiluit percusso lamina collo.*
Ut satis illæsos miranti præbuit artus,
Nunc age, ait Cæneus, Nostro tua corpora ferro
Tentemus: capulóq; tenus demisit in armos
Ensem fatiferum, cæcámque in viscera movit
Versavítque manum, [k] vulnúsque in vulnere fecit.
Ecce! Ruunt vasto trepidi clamore Bimembres,
TELáq; in hunc omnes unum mittúntq;, ferúntq;:*
Tela retusa cadunt; manet imperfossus ab omni
[l] Inq; cruentatus Cæneus Elatëius ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens!
[m] Monychus exclamat, POPulus superamur ab uno,
Vixq; viro; [n] quanquã ille vir est: nos segnibus actis
Quod fuit ille, sumus. Quid membra immania prosunt?
Quid geminæ vires? & quid fortissima rerũ
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos [o] matre dea, nec nos Ixione natos
Esse reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.
Saxa, trabésque super, totósque involvite montes,
Vivacémque animam missis elidite sylvis:
Sylva premat fauces; & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insani dejectam viribus Austri
Fortè trabem nactus, validum conjecit in hostem.
Exemplúmq; fuit: parvóque in tempore [p] nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo sub pondere Cæneus
Æstuat arboreo, conjectáque robora duris
Fert humeris: sed enim postquam super ora, capútq;
Crevit onus, nec habet quas ducat spiritus auras,
Deficit interdum; modò se super aëra frustra
Tollere conatur, jactásque [q] evolvere sylvas,
Interdúmq; movet, veluti quam cernimus (ecce!)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est: alii [r] sub inania corpus
Tartara detrusum sylvarum mole ferebant.
[s] Abnuit Ampycides, medióque ex aggere fulvis

Vidit

* *dissiliit.*

k Versando manum.

* *Mittunt, feriúntque.*

l *Tmesis.*

m Quasi μονώνυχος à solida ungula, qualis est equorũ.

n Virum se præbet.

o Junone.

p Græcâ loquendi consuetudine: sicut *orba pedum, & viduata manũm.* Lucretius.

q Excutere, amoliri.

r Apollo Ἀλλ' ἄρρηκτος, ἀκάμπτος ἰδύσατο νεῖσθαι γαίης.

ſ Mopsus negat. Hesiod. Μόψον τ' Ἀμπυκίδην.

Vidit avem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tunc primùm * fuerat conspecta volucris.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, pariterque animo est oculisque secutus,
O salve, dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed † avis nunc unica, Cænei.
CREDITA res [t] autore suo est. Dolor addidit iram,
Oppressumque ægrè tulimus tot ab hostibus unum:
Nec priùs abstitimus ferro exercere dolorem,
Quàm data pars letho, partem fuga, nóxque removit.

* Tunc est conspecta supremùm.
† CæNEUS in avem.
t Mopso vate affirmante.
* Orph. Argon. Ους Λαπίθαι κατέπεφνον κενταύροις ἕνεκα σφῶν.

FABULA VI.

De Periclymeno in aquilam, & ab Hercule interfecto.

HÆc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia, Tlepolemus, [a] Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore,
Atque ait: HERCULEÆ mirum est oblivia laudis
[b] Acta tibi, senior; certè mihi sæpe referre
[c] Nubigenas domitos à se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pylius: QUID me meminisse malorū
Cogis? & obductos annis * restringere luctus?
Inq; tuum genitorem odium, offensásque fateri?
Ille quidem majora fide quoque gessit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem posse negare:
Sed NEq; Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus: QUis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinq;, Pylúmq;
Diruit, inque meos ferrum, flammásq; penates
Impulit: utq; alios taceam, quos ille peremit,
Bis sex Nelidæ fuimus conspecta juventus;
[d] Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. Atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Periclymeni mors est; † cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursúsque reponere sumptas
Neptunus dederat, Nelei sanguinis autor.
Hic, ubi nequicquam est formas variatus in omnes,

a Nestore.
b Oblivioni à te esse tradita.
c Nube genitos, quam Ixion pro Junone compressit.
* rescribere. Gipli. probat restringere, idque dictum putat imitatione Lucr. apud quē vias restringere idem est quod aperire, patefacere.
d Duodecim Nelei filii.
† PERICLYMENUS in varias figuras.

Vertitur in faciem volucris, [c] *quæ fulmina curvis*
Ferre solet pedibus, divûm gratissima regi.
Viribus usus avis, pennis, rostróque reducto,
Hamatísque viri laniaverat unguibus ora:
Tendit in hanc nimiùm certos Tirynthius arcus,
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentémque ferit, lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motúmque negant, viréisque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: &, quæ levis hæserat alæ,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta,
Pérque latus summum jugulo est exacta sinistro.
NUM videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô [f] *Rhodiæ ductor pulcherrime classis?*
NE tamen ulteriùs, quàm fortia facta silendo,
Ulciscar fratres, SOLIDA est mihi gratia tecum.
Hæc postquam [g] *dulci Neleius edidit ore,*
A sermone senis [h] *repetito munere Bacchi*
Surrexére toris: nox est data cætera somno.

c *Natatio* aquilæ ab adjunctis.

f Imitatione Homeri. Tlepolem. Rhodior. ductorem facit. Il. 2.

g Homer. Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

h Repetitis poculis,

FABULA VII.

De morte Achillis.

AT deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,
In volucrem corpus nati [*] *Cycneïda versum*
Mente dolet patria: sævúmque perosus Achillem
EXERCET memores plùs quàm civiliter iras.
Jámque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonsum compellat [a] *Sminthea dictis:*
O mihi de fratris longè charissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Troiæ,
Ecquid, ubi Asiacas casuras aspicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa doles? ecquid (nè persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti,
Cùm tamen ille ferox, bellóque cruentior ipso
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
[b] *Det mihi se: Faxo, triplici quid cuspide possim,*
Sentiat. At quoniam concurrere comminus hosti

* *Phaëthontida*, lib. un. & alt. *Stheneleïda*: sed *Cycneïda* habent m. scr. & lib. aliquot Ciof. Intelligitur autẽ cycnus avis, in quam versus est Cycnus Stheneli F. Phaëthontis amicus & cognatus.

a Apollinem cui à muribus hoc nomen indiderunt Cretenses.

b Committat se mihi, hoc est, mari.

Non datur, occulta, nec opinum perde sagitta.
Annuit, atque animo pariter patruíque, suóque
Delius indulgens, nebula velatus, in agmen
Pervenit Iliacum, mediáque in cæde virorum
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin, fassúsque deum, QUID spicula perdis
[c] *Sanguine plebis? ait: Siqua est tibi cura tuorum,*
Vertere in Æaciden, cæsósque ulciscere fratres.
Dixit: & ostendens sternentem Troïca ferro
*Corpora Peliden, * arcúmque obvertit in illum,*
Certáque lethifera direxit spicula dextra.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
Victus es [d] à timido Graiæ raptore maritæ:
At si fœmineo fuerat tibi Marte cadendum,
** Thermodoontiaca malles cecidisse bipenni.*
Jam TIMOR ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armârat [e] deus idem, idémque cremârat.
JAM cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non bene compleat urnam:
At VIVIT totum quæ gloria compleat orbem.
HÆC illi mensura viro respondet: & hæc est
Par tibi Pelide, [f] nec inania Tartara sentit.
Ipse etiam, ut cujus fuerit cognoscere possis,
*Bella movet clypeus: * déque armis arma feruntur.*
Non ea Tydides, non audet Oïleus Ajax,
Non [g] minor Atrides, non bello [h] major & ævo
Poscere, non alii: soli Telamone creato
** Laërtéque, fuit tantæ fiducia laudis.*
A se Tantalides [i] onus invidiámque removit,
** Argolicósque duces mediis * considere castris*
Jussit, & [k] arbitrium litis trajecit in omnes.

c Interficiendo plebeios & viles, milites gregarios.
* *arcus convertit.* m. scr. duo. *arcus obvert.* Virg Æn. 6. *Dardana qui Paridis direxti tela manúsque Corpus in Aeacidæ*
d A Paride Helenæ raptore.
* *Thermodontiaca.*
e Volcanus.
f Mortis expers est. Similiter Homer. 'Οδ. ω' Ὡς σὺ μὲν οὐδὲ θανὼν ὄνομ' ὤλεσας, ἀλλ'.
* *próque.*
g Menelaus.
h Agamemnon Atrei F. Pelopis N. Tantali pronepos.
* *Lartiadaque,* Ulyssi Laërtis, F. sicut Sophocl. ὦ παῖ Λαρτίου pro Λαερτίου sed alterum rectius *Laërtéque* sive *Laërtáque,* auferendi casu, ut sit *creato Laërte,* sicut *Telamone creato.*

i Onus invidiæ, hoc est, odii. * *Argolicos mediisque duces,* m. scr. * *consistere,* m. scr. duo, minùs bene. k Controversiam omnium judicio dijudicandam permisit. Aliter Homer. 'Οδ. λ'. Παῖδες δὲ Τρώων δίκασαν. Qui Trojanos hujus controversiæ judices constituit.

PUB.

PUBLII
OVIDII
NASONIS METAMORPHOSEΩN
LIBER XIII.

FABULA I.

De contentione inter Ajacem, & Ulyssem: & de Ajacis cruore in Hyacinthum.

Consedêre duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus [a] *septemplicis Ajax:*
Utq; erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Littora prospexit classémque in littore vultu,
Intendensq; manus, † *Agimus (prô Juppiter!) inquit,*
Ante rates causam, & MEcum confertur Ulysses?
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe [b] *fugavi.*
TUTIUS est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu: sed [c] *NEC mihi dicere promptũ,*
Nec facere est isti; quantúmq; * *ego Marte feroci,*
Inq; acie valeo, tantùm valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi
Esse reor (vidistis enim) Sua narret Ulysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor: sed [c] *demit honorem*
Aemulus Ajaci. Non est tenuisse [e] *superbum,*
Sit licèt hoc ingens, quicquid speravit Ulysses.
IPSE tulit pretium jam nunc certaminis hujus,
Qui, cùm victus erit, mecum certâsse feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem Telamone creatus,
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit,

Litto-

a Imitatione Homeri, qui Σάκος ἑπταβόειον appellat Il. 7. sicut & Soph. Ajac.
† AJACIS in côcione Græcorum oratio. Vide Quintil. l. 5. c. 10.
b Depuli, averti.
c Ità Herc. lib. 6 ..*melior mihi dextera lingua est.* Arist. inter cætera magnanimi adjuncta:
Οὐδὲ ἀνθρωπολόγος· οὔτε γὰρ περὶ αὑτοῦ ἐρεῖ, οὔτε περὶ ἑτέρου.
lib 4. Nicom.
* *in*, m. scr.
d Ex æmuli collatione mea famâ plus detrimenti, quàm victoria gloriæ, est comparatura.
e Gloriosum.

Littoráq; intravit Pagasæa Colcha carina.
† Æacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden [f] *saxum grave Sisyphon urget;*
Æacon agnoscit summus, prolémque fatetur
Juppiter esse suam: Sic à Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam prosit Achivi,
Si mihi cum magno non sit communis Achille:
Frater erat; fraterna peto. Quid [g] *sanguine cretus*
*Sisyphio, furtisque, & fraude simillimus * illi,*
[h] *Inseris Aeacidis alienæ nomina gentis?*
An, quòd in arma prior, nulloque sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiórque videbitur ille,
Ultima qui cepit, [i] *detrectavítque furore*
Militiam ficto, donec [k] *solertior isto,*
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
[l] *Naupliades animi, vitatáque traxit ad arma?*
OPTIMA nunc sumat, qui sumere noluit ulla:
NOS inhonorati, & [m] *donis patruelibus orbi,*
Obtulimus quia nos ad prima pericula, simus.
Atq; utinam, aut verus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
[n] *Hortator scelerum! Non te,* [o] *Pœantia proles,*
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet,
Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Saxa moves gemitu, Laërtiadæq; precaris
Quæ meruit: quæ (si dii sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
(Heu!) pars una ducum, quo successore sagittæ
Herculis utuntur, fractus morbóque, faméque,
Venatúrque, alitúrq; avibus, volucrésq; petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis:
Ille tamen vivit, quia non comitatur Ulyssem.
Vellet & infelix Palamedes esse relictus:
Viveret, aut certè lethum [p] *sine crimine haberet,*
Quem, malè convicti nimiùm memor iste furoris,
Prodere rem Danaûm finxit, fictúmque probavit
Crimen, & ostendit quod jam præfoderat aurum.
Ergò aut [q] *exilio vires subduxit Achivis,*

† Æacus Judex inferorum, Hor. lib. 2. Od. 13.

f Vide Homer. Od. 11.

g Objicit Ulyssi Sisyphũ patrem, propter latrocinia infamem, à quo matrem ejus Anticleam compressam fuisse rumor erat. Eurip. in Cyclop.

h Cicer. 1. Philip. *Qui in C. Marii nomen invaserat.* Tralatio sumpta ab arborum insitione.

i Simulatione militiam subterfugere voluit. Cic. 3. Offic. Vide Victor. lib. 7. cap. 19. V. L.

k Perspicacior, prudentior.

l Palamedes Nauplii F:

m Armis fratris patruelis.

n Ἀπεκδοχὴ Virgiliana ex 6. Æneid. *Hortator scelerum Æolides.*

o *Apostrophe* ad Philoctet. Pœantis F. Vide Sophocl. Philoct.

p Sine proditionis insimulatione Vide 2. Æneid.

q Ob relictum Philoctet. tanquam exulem in Lemno.

r *Aut*

[r] *Aut nece: SIC pugnat, sic est metuendus Ulysses.*
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat;
Haud tamen efficiet [s] *desertum ut Nestora crimen*
Esse rear nullum: qui cùm imploraret Ulyssem
Vulnere tardus equi, fessúsque senilibus annis,
[t] *Proditus à socio est. Non hæc mihi crimina fingi*
Scit bene Tydides, qui nomine sæpe vocatum
Corripuit, [u] *trepidóque fugam exprobravit amico.*
[x] *ASPICIUNT oculis superi mortalia justis.*
EN! [y] *Eget auxilio, qui non tulit, útque reliquit,*
Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios. Adsum; videóque trementem,
Pallentémque metu, & trepidantem morte futura:
Opposui [z] *molem clypei, texique jacentem,*
Servavíq; animam (minimum est hoc laudis) incertem.
Si perstas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hostes [a] *vulnúsq; tuum, solitúmq; timorem,*
Post clypeúmq; late, & mecum contende sub illo.
At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
[b] *Hector adest, secúmq; deos in prælia ducit,*
Quáq; ruit, non tu tantùm terreris, Ulysse,
Sed fortes etiam: Tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis ovantem
Eminus [c] *ingenti resupinum pondere fudi.*
Hunc ego [d] *poscentem, cum quo concurreret, unus*
Sustinui; sortémque meam vovistis Achivi:
Et vestræ valuêre preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, Non sum superatus ab illo.
[e] *Ecce! Ferunt Troës ferrúmq; ignémq; Jovémque*
In Danaas classes: Ubi tunc facundus Ulysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus: Date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, QUAEritur istis,
Quàm mihi, major honos; conjunctáque gloria nostra (est:
Atq; [f] *AJAX armis, non* [f] *Ajaci arma petuntur.*
[g] *Conferat his Ithacus Rhesum, imbellémq; Dolona,*
Priamidénq; Helenum * *rapta cum Pallade* * *captum.*

r Propter Palamedem lapidatū.
ſ Vide Hom. Il. 8
t Derelictus ab Ulysse.
u Timido Ulyssi.
x Homer.
Ἔχει θεὸς ἔκδικον ὄμμα.
y Irruentibus in eum Trojanis post interfectum Socum Iliad. 11.
z Clypeum, poeticâ *Circuitione.*
a Socus enim hastâ illi latus perforaverat.
b Vide Homer. Iliad. 12.
c χερμαδίῳ, immani saxo, Iliad. 14.
d Provocantem ad duellum, Il. 7.
e Vide Homer. Iliad. 15.
f Ἀντιμεταβολή.
g Ulysses Ithacensis.
Ἐξυθενισμός.
Vide Iliad. 10.
* *Casta cum Pall. captum.* m. scr. & lib. un. Ciof. Intelligit autem Palladium ex arce Trojana ablatum: de quô Virg. 2. Æneid. Eurip. in Rheso.
* *raptum.*

Luce

LUCE nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma:
Dividite, & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco, qui clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitque latentem.
SED neque [h] *Dulichius sub Achillis casside vertex*
Pondera tanta feret, nec, non onerosa, gravisque,
[i] *Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis,*
Nec [k] *clypeus vasti cœlatus imagine mundi*
Conveniet timidæ, natæq; ad furta sinistræ.
[l] *DEBILItaturum quid te petis, improbe, munus?*
Quod tibi si populi donaverit error Achivi,
CUR spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste:
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est gestamina tanta [m] *trahenti.*
Adde, quòd iste tuus tam rarò prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Deniq; QUID verbis opus est? Spectemur agendo.
[n] *Arma viri fortis medios mittantur in hostes:*
Indè jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgique secutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
[o] *Astitit, atque oculos paulùm tellure moratos*
Sustulit ad proceres, expectatóq; resolvit
Ora sono; neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Túque tuis armis, nos te poteremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobisque negârunt
Fata (manúque simul veluti lacrymantia tersit
Lumina) quis magno meliùs * *succedat Achilli,*
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modò nè prosit, quod, ut est hebes, esse videtur,
Néve mihi noceat, quod vobis semper Achivi
Profuit [p] *ingenium: meáq; hæc facundia, siqua est,*
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
[q] *Invidia careat;* [r] *BONA nec sua quisque recuset.*
Nam

h Caput Ulyssis *Synecdoche.*
i Homer Πηλιάδα μελίην, τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε Χείρων Πηλίου ἐκ κορυφῆς Ἰλ. π'.
k De hoc vide Il. 18.
l Oneri magìs quàm honori futurum.
m Propriè: illa enim trahimus, quæ gestare non possumus.
n Color Rhetor. ex consequent.
o Iliad. 3. Στάσκεν· ὑπαὶ δὲ ἴδεσκε κατὰ χθονὸς ὄμματα πήξας
* *succedat*, lib. un. m. scr. duo *succedit.*
p Ingenii acumen, solertia.
q Non sit mihi apud vos invidiæ.
r Sed liceat cuiq; ea agnoscere, & suo loco iis gloriari
Οὔ τοι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. Ἰλ. γ'.

Nam GEnus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco. Sed enim, quia rettulit Ajax
[s] Esse Jovis pronepos, nostri quoque sanguinis autor
Juppiter est, totidémque gradus distamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater est, * Arcesius illi,
Juppiter huic; neq; in his quisquam [t] damnatus, & exul.
* Est quoq; per matrem [u] Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. DEUS est in utroque parente.
Sed neque materno quod sum generosior ortu,
Nec mihi quòd pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto. MERITIS expendite causam:
Dummodo, quòd fratres Telamon, Peleúsq; fuerunt,
Ajacis meritum non sit; nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor, spoliis quæratur in istis.
Aut si [x] proximitas, primúsq; requiritur hæres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi
Quis locus Ajaci? Phthiam hæc, Scyrónve ferantur.
Nec minùs est isto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen. Num, si petat, auferat illa?
Ergò [y] operum quoniam nudum certamen habetur,
PLURA quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promptu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.
Præscia venturi genitrix [z] Nereïa lethi
Dissimulat * cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumptæ fallacia vestis.
Arma ego fœmineis, animum motura virilem,
Mercibus inserui: neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam, hastámq; tenenti
Nate dea, dixi, TIBI se peritura reservant
Pergama: Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum, fortémq; ad fortia misi.
Ergò opera illius mea sunt. [a] EGO Telephon hasta
Pugnantem domui: victum, orantémque [b] refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenq;, & Cillan Apollinis urbes,
Et Scyron cepisse: mea concussa putate

s Græcâ constructione: Linac. lib. 6.

* Ἀρκείσιος sive Ἀρκείσιος, dictus est Laërtæ pater, vel ab Ursa, vel παρὰ τὸ ἀρκέσαι. Vide epist. Parrhasii.

t Sicut Peleus & Telamon ob interfectum Phocum fratrem: ab utroque enim hunc interfectum quidam prodidêre. Vide comment. Statii in 7. Thebaïd.

u Mercurius, cujus Neptis fuit Anticlea, Autolyci Filia. Od. 11.

x Propinquitas.

y Quoniam quæstio est tantùm de utriusque meritis.

z Thetis, Nereï Filia.

* natum cultu: m. scr. Filium occultat indutum veste puellari in gynæceo Lycomedis regis Scyri. Vide Stat. lib. 2. Achill.

a Res gestæ Achillis, quarum aliquæ commemorantur suprà libr. 2.

b Vulnus inflictum eâdem hastâ persanavi.

Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextra.
Utq; alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, ᵉ quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Ut DOLOR ᵈ unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidáq; Euboïcam complêrunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt, duræq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divísque irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est. Ego mite parentis
Ingenium verbis ᵉ ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor; fassóque ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fratérq;, datíque
Summa movet sceptri, laudem ut cum ᶠ sanguine penset.
Mittor & ad matrem, quæ non hortanda, sed astu
*ᵍ Decipienda fuit: * quò si Telamonius îsset,*
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
ʰ Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Visáq; & intrata est altæ mihi curia Troiæ:
ⁱ Plenáque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, causam:
Accusóq; Parin, ᵏ prædámq;, Helenámq; reposco,
*Et *moveo Priamum, Priamóq; Antenora junctum.*
At Paris & fratres, & qui rapuêre ˡ sub illo,
†Vix tenuêre manus (scis hæc Menelaë) nefandas:
Primáq; lux nostri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora est, quæ consilióque, manúque
Utiliter feci ᵐ spatiosi tempore belli.
ⁿ Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuêre diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prælia nosti?
Quis tuus usus erat? † Nam si mea facta requiris,
Hostibus insidior, fossas munimine cingo,

c Cum ea fœmineis mercibus inferui, iisque ad bellum Trojan. Achillem invitavi.
d Menelai, ob raptam Helenam
e Idem lib. 12. --postquam pietatem publica causa, Réxque patrem vicit.
f Iphigeniæ sc. immolandę.
g Fingebat enim Ulyss. eam desponsatam esse Achilli ab Agamemnone. Vide Eurip. Iphigen. in Aul.
* quòd.
h Legatio Ulyssis ad Priamum: de qua vide Dares. Phryg. & Hom. Il. 3.
i Valebat adhuc juventute, & copiis militaribus, quæ postea variè perierunt.
k Ὕστερον πρότερον. Ἰλ. γ΄. Ὑμεῖς δ' Ἀργείην Ἑλένην κὶ κτήμαθ' ἅμ' αὐτῇ Ἔκδοτε.
l Paridis auspiciis, Reg. exponit in illo tempore.
m Diuturni, decennalis.

a Post primum conflictum. † ULYSSIS prudentiæ fructus.

Con-

Consolor socios, ut longi tædia belli
Mente ferant placida: doceo, [o] quo simus alendi
Armandiq; modo: mittor quò postulat usus.
Ecce! Jovis monitu deceptus imagine somni
[p] Rex jubet incœpti curam dimittere belli.
Ille potest [q] autore suam defendere vocem:
[r] Non sinat hoc Ajax, delendáque Pergama poscat,
Quódq; potest pugnet. CUR non remoratur ituros?
Cur non arma capit? [s] det, quod vaga turba sequatur:
Non erat hoc [t] nimium, nunquā nisi magna loquenti.
Quid quod & ipse [u] fugit? VIDI, puduitq; videre,
Cùm tu terga dares, inhonestáq; vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, ô socii, captam dimittere Troiam?
[x] Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ DOLor ipse disertum
Fecerat, aversos [y] profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes,
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Audet: & ausus erat reges incessere dictis
Thersites, etiam per me [z] haud impunè protervus.
Erigor, & trepidos cives exhortor in hostes,
Amissámque mea virtutem voce reposco.
Tempore ab hoc QVOD cunque potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est, qui dantem terga retraxi.
[a] Denique DE Danais quis te laudátve, petítve?
† At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat, & [b] socio semper confidit Ulysse.
EST aliquid, de tot Graiorum millibus unum
A Diomede legi: nec me sors ire jubebat.
[c] Sed tamen & spreto noctisq; hostísq; periclo,
Ausum eadem [d] quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo: non antè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troia pararet.
Omnia cognôram, nec quid specularer habebam:
Et jam promissa poteram cum laude reverti.
Haud contentus eo, petii tentoria † Rhesi,
Inq; suis ipsum castris, comitésque peremi:
Atque ità captivo victor, votísque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos.

o Commeatū instruo exercitū.
p Agamemnon de quo Il. 2.
q Jove suasore.
r Ironia.
s Consilium afferat.
t Siquidem eloquentiâ opus erat ad retinendum abituros.
u Abitum parat unà cum aliis. *Auxesis.*
x Homer. Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι.
y Ad abeundum paratâ.
z Sceptro enim percussus est ab Ulysse: de quo vide Hom. Il. 2.
a Refutat inversione, quod de Diomede socio illi objecerat Ajax, laudi sibi ducens, quod ille vitio verterat.
b Homer. Σύν τε δύ' ἐρχομένω. Ἰλ. κ'.
† ULYSSIS fortiter gesta.
c Et tamen extra sortem, rogatu Diomedis ivi.
d Ausi simus. *Ellipſ.* hoc est, missum ad Græcorū castra speculatorem: sicut nos ad Trojanorum.
† RHESUS ab Ulysse interemptus

e Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma * negata mihi: * fuerítque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? Cum multo sanguine fudi
Cœranon, f Iphitidénq; Alastoráq;, Chromiúmque,
Alcandrúmque, Haliúmque, Noëmonáque, Prytanímq;:
Exitióq; dedi cum * Pheridamante Thoona,
Et Charopen, fatísque immitibus Eunomon actum;
Quíq; minùs celebres nostra sub mœnibus urbis
Procubuêre manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipso pulchra loco, nec vanis credite verbis:
Aspicite en! (vestémq; manu diduxit) & HÆC sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At NIHIL impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, si se pro classe Pelasga
Arma tulisse refert contra Troásq; Jovémq;?
g CONFITEORq;, tulit: neq; enim benefacta malignè
Detrectare meum est: * modò h NE communia solus
Occupet, atq; aliquem nobis quoq; reddat honorem.
Repulit i Actorides sub imagine tutus Achillis
Troas ab arsuris cum defensore carinis.
Ausum etiam Hectoreis solum concurrere telis
Se putat, oblitus k regísq;, l ducísque, meíque,
NONUS in officio, & prælatus munere sortis.
Sed tamen eventus vestræ, fortissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miserum! Quanto cogor meminisse dolore
Temporis illius, quo m Graium † murus Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, luctúsq;, timórque
Tardârunt, quin corpus humo sublime referrem (lis,
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achil-
Et simul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in n talia pondera, vires:
Est animus certè vestros o sensurus honores.

e Achillis scil. de quo vide Homer. Iliad. 10.
* Negate.
* Ferat hæc ut dignior Ajax, Muret. ex ingenio. Sed in m. scr. expressè ista leguntur, ut sunt ed ta. Et est Ironia, q. d. sitque meliùs de vobis meritus Ajax, quàm ego.
f Iphiti filium.
* Chersidamante libr. 3. & ità omnino legendum ex Iliad. 11. ubi Thoon, Eunomus & Chersidamas nominantur ab Ulysse interfecti.
g Concessio.
* sed nè m. scr.
h Laudem cum aliis sibi communem.
i Patroclus Actoris nepos, indutus arma Achil. Iliad. 16
k Agamemnonis.
l Menelai.
m Τεῖχος Ἀχαιῶν.
† ACHILLES Græcorum murus.
n Suprà, Gestamina tanta.
o Intellecturus, & ex merito æstimaturus dignitatem ac pretium armorum.

Scilicet idcirco pro nato [p] *cærula mater*
[q] *Ambitiosa suo fuit, ut cœlestia dona,*
Artis opus tantæ, rudis, & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cœlamina novit,
Oceanum, & terras, cúmque alto sydera cœlo,
[r] *Pleïadásque, Hyadásq; immunémque æquoris Arcton,*
Diversásq; urbes, nitidúmq; Orionis ensem.
POSTULAT ut capiat, quæ non intelligit, arma.
Quid, quòd me duri fugientem munera belli
Arguit [s] *incepto serum accessisse labori?*
Nec se magnanimo maledicere sentit Achilli?
SI simulâsse vocas crimen; simulavimus ambo:
Si mora pro culpa; est ego sum maturior illo.
Me pia detinuit conjux; pia mater Achillem:
Primáque sunt * *illi data tempora; cætera vobis.*
Haud timeo, si jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro: deprensus Ulyssis
Ingenio tamen [t] *ille; at non Ajacis Ulysses.*
[u] *Néve in me stolidæ convitia fundere linguæ*
Admiremur cum vobis quoque [x] *digna pudore*
Objicit. AN falso Palamedem crimine turpe est
Accusâsse mihi? vobis damnâsse decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Támq; patens valuit: nec vos audistis in illo
Crimina, vidistis, * *pretio quæ objecta patebant.*
Nec, Pœantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui, * *Crimen defendite vestrum,*
Consensistis enim: nec me suasisse negabo,
Ut se subtraheret belliq; viæq; labori,
Tentarétq; feros requie lenire dolores.
PARUIT, & vivit: Non hæc sententia tantùm * *est*
Fida; sed, & felix cùm sit, facit esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
[y] *Ne mandate mihi: meliùs Telamonius ibit,*
Eloquióque virum, morbísque, iráque furentem
Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
[z] *Antè retrò Simois fluet, & sine frondibus Ide*
Stabit, & auxilium promittet Achaia Troiæ,

p Thetis.
q Regando institit apud Volc. Ità Cicer. *Homo minimè ambitiosus, minimè in rogitando molestus.*
r Homer. Πληϊάδας θ', Ὑάδας τε, τό, τε σθένος Ὠρίωνος.
s Ad bellum susceptum.
* *illis* libr. tres & m. scr. hoc est, conjugi & matri probe.
t Achilles in gynæceo latitans.
u Non mirum est Ajacem in me esse contumeliosum, qui vobis etiam non parcit. Et est translatio criminis in ipsos judices.
x Quorum vos pudere æquum est: contumeliosa, probrosa.
* *pretio*, hoc est, Auro, proditionis pretio.
* *Factum.*
* *Est Fida, sed & felix: cùm sit satis esse fidelem:* nec inicuè. Nam ut Cicero ait, *Nihi debet, qui consilium dat præstare præter fidem.*
y *Ironia.*
z *Notatio* τοῦ ἀδυνάτου poetica.

 Quàm

Quàm cessante meo pro vestris pectore rebus
Ajacis stolidi Danais solertia prosit.
[a] *Sis licèt infestus sociis, regíque, mihíque,*
Dure Philoctete, licèt execrere, meúmque
[b] *Devoveas sine fine caput, cupiásque dolenti*
Me tibi fortè dari, nostrúmque haurire cruorem,
Utq; tui mihi, sic fiat tibi copia nostri:
Te tamen aggrediar, mecúmque reducere nitar,
Támque tuis potiar (faveat fortuna) sagittis,
Quàm sum [c] *Dardanio, quem cepi, vate potitus;*
Quàm responsa deûm, Trojanáque fata retexi;
Quàm rapui Phrygiæ [d] *signum penetrale Minervæ*
Hostibus è mediis. ET se mihi comparat Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illo.
[e] *FORTIS ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni*
Verba viri? cur hîc metuit? cur audet Ulysses
Ire per excubias, & se committere nocti?
Pérque feros enses, non tantùm mœnia Trojæ,
Verùm etiam summas arces intrare, suáque
Eripere æde Deam, raptámque efferre per hostes?
Quæ nisi fecissem, frustra Telamone creatus
Gestâsset lævâ [f] *taurorum tergora septem.*
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta est:
PERGAMA tunc vici, cùm vinci posse coëgi.
[g] *Desine Tydiden vultúque & murmure nobis*
Ostentare meum: pars est sua laudis in illo.
Nec tu, cùm socia clypeum pro classe tenebas,
Solus eras; tibi turba comes: mihi contigit unus,
Qui, nisi [h] *pugnacem sciret sapiente minorem*
Esse, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipse quoque hæc peteret; peteret moderatior [i] *Ajax,*
Eurypylúsq; ferox, [k] *claróque Andremone natus;*
Nec minùs Idomeneus; [l] *patriáque creatus eadem*
Meriones; peteret [m] *majoris frater Atridæ:*
Quippe manu fortes, nec sunt tibi Marte secundi.
Consiliis cessêre meis. [n] *TIBI dextera bello*
Utilis: ingenium est, quod eget moderamine nostro.
TU vires sine mente geris: mihi cura futuri est.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum

a *Apostrophe* ad Philoct. atque alludit ad fabul. Sophoc. quâ fingitur Philoct. relictus in Lemno insectari omnes Græcos, maximè verò Agamemn. & Ulyssem.
b Diras mihi impreceris. Usus enim hujus verbi in devotionibus & execrationibus.
c Heleno, qui ab Ulysse captus omnia Trojanorum fata revelare coactus est.
d Palladium.
e *Ironica* interrogatio, vel potiùs Ἐπιτροχασμός.
f Scutum septem boum coriis tectum. Idem de Art. *Cui tegmen septem terga fuêre boum.*
g *Apostrophe* ad Ajacem cum collatione utriusque ἀντιθετική.
h Phocyl. Βέλτερος ἀλκήεντος ἔφυ σοφὸς ἀνήρ.
i Ajax Oilëus.
k *Periphrasis* Thoantis.
l Ambo enim Lyctii erant.
m Menelaus.
n Collatio fortitudinis & sapientiæ.

Eligit

*Eligit Atrides. Tu tantùm corpore * prodes;*
Nos animo: quantóq; ° ratem qui temperat anteit
Remigis officium; quanto est dux milite major,
** Tantùm ego te supero. Nec non IN corpore nostro*
Pectora sunt potiora manu: vigor omnis in illis.
p At vos, ô proceres, vigili date præmia vestro,
Próque tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc q titulum meritis pensandum reddite nostris.
Jam labor in fine est: obstantia fata removi,
Altáque, posse capi faciendo, Pergama cepi.
r Per spes nunc socias, casuráque mœnia Troum,
Pérque deos oro, quos hosti nuper ademi,
Per, si quid superest, quod sit sapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitíque petendum est,
Si Trojæ fatis aliquid restare putatis,
ESTE mei memores; aut, si mihi non datis arma,
Huic date: & ostendit signum fatale Minervæ.
Mota s manus procerum est: &, quid facundia posset,
Tum patuit, fortísq; viri TULIT arma desertus.
HECTora qui solus, qui ferrum, ignémq;, Jovémq;
Sustinuit toties, unam non sustinet iram:
t INVICTúmq; virum vicit dolor. Arripit ensem;
Et meus hic certè est: an & hunc sibi poscit Ulysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi; quíque cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
NE quisquam Ajacem possit superare nisi Ajax.
Dixit, † & in pectus tum demum vulnera passum,
Quà patuit ferro, lethalem condidit ensem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipse cruor: rubefactáque sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui priùs u Oebalio fuerat de vulnere natus.
x Littera communis mediis pueróque viróque
Inscripta est foliis: hæc y nominis, illa z querelæ.

* *pollet.*
o *Periphrasis* gubernatoris.
* *Tanto.*
p Conclusio per obtestationem.
q Honorem, qui debetur quasi premium vigiliarum & laborum pub. salutis causâ susceptorum.
r Per communem spem.
s Cicer. *Effectus eloquentiæ est audientium approbatio.*
t Quem alii vincere non potuerunt.
† AJAX in gladium spontè incumbit: ex cujus cruore flos enatus.
u Hyacinthi.
x *αι. αι.*
y Ajacis.

z Lamentationis Apollinis super Hyacintho puero.

FABULA II.

De Hecuba Polymnestoris oculos defodiente, & in canem versa.

Victor [a] ad [b] Hypsipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Transierat: tandem portu, votóque potitus
Vela dat, ut referat [c] Tirynthia tela sagittas.
Quæ postquam ad Graios, [d] domino comitante, revexit:
IMPOSITA est sero tandem manus ultima bello.
Troia simul, Priamúsq; cadunt. †*Priameïa conjux*
Perdidit infelix hominis post omnia formam,
Externásque novo latratu terruit auras.
Longus in angustum quà clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat, neque adhuc consederat ignis,
Exiguúmq; senis Priami [e] Jovis ara cruorem
Combiberat, * *tractísque comis [f] antistita Phœbi*
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
Dum licet, amplexas, succensáque templa tenentes,
Invidiosa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur [g] Astyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro se, proavitáque regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum a matre solebat.
Jámque viam suadet Boreas, flatúque secundo
Carbasa mota sonant: jubet uti navita ventis.
Troia vale, rapimur, clamant: dant oscula terræ
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conscendit classem, miserabile visu,
In mediis Hecube natorum inventa sepulcris.
Prensantem tumulos, atque ossibus oscula dantem
[h] Dulichiæ traxêre manus: tamen unius hausit,
Inq; sinu cineres secum tulit Hectoris haustos.
Hectoris in tumulo * *canum de vertice crinem,*
Inferias inopes, crinem lacrymásq; reliquit.
Est, ubi Troia fuit, [i] Phrygiæ contraria tellus,
Bistoniis habitata viris: * *Polymestoris illic*
Regia dives erat, cui te commisit alendum

a Ulysses in armor. judicio superior.
b Lemnon: vide argum. Epist. 6. Heroïd.
c Herculis sagittas.
d Philoctete.
† HECUBA in canem.
e Hercei. Virg. 2. Æneïd. *Priamúmq; per aras Sanguine fœdantem quos ipse sacraverat ignes.*
* *tractata com.* h. e. dilaniata, voce frequentativâ à *traho*.
f Cassandra.
g Vide Euripid. Troad.
h Ulyssis, cui sorte obtigerat.
* *raptum.*
i Thraciæ *Notatio.*
* *Polymnestoris.*

Clam,

clam, Polydore, pater, Phrygiisq; removit ab armis.
CONSILIUM sapiens, sceleris nisi premia [k] magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum, juguloque sui † demisit alumni,
Et tanquam tolli cum corpore crimina possent,
*Exanimem * è scopulo subjectas misit in undas.*
Littore Threicio classem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus mitior esset.
Hic subitò, [l] quantus cùm viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto [m] petiit Agamemnona ferro.
IMMEMORESQUE mei disceditis, inquit, Achivi?
Obrutaq; est mecum virtutis gratia nostræ?
Nè facite: útq; meum non sit [n] sine honore sepulcrum,
Placet Achilleos mactata † Polyxena manes.
Dixit: &, immiti sociis parentibus umbræ,
Rapta sinu matris, quam jam propè sola fovebat,
Fortis, & infelix, & plusquam fœmina virgo
Ducitur ad tumulum, diróque fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
*Admota est, sensítque sibi fera * sacra parari;*
Utq; [o] Neoptolemum stantem ferrúmque tenentem,
Utq; suo vidit figentem lumina vultu,
Utere jamdudum generoso sanguine, dixit.
Nulla mora est. Aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulúmq; simul, pectúsque retexit.
Scilicet HAUD ulli servire [p] Polyxena vellem.
Haud per tale sacrum numen placabitis ullum:
Mors tantùm vellem matrem mea fallere posset;
Mater obest, minuitq; necis mihi gaudia, quamvis
NON mea mors illi, verùm sua vita gemenda est.
Vos modò, nè Stygios adeam [q] non libera manes,
Este procul, si justa peto; tactúque viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quisquis is est, quem cæde mea placare paratis,

[k] Virgil. *Ille, ut opes fractæ Teucrûm, & fortuna recessit*
† POLYMNESTOR Thrax Polydorum puerum occidit Vide Hecub. Eurip. & 3. Aeneïd.
* *E* non habet m. scr. neq; Nauger. al. *à scopulo.* Eurip. καὶ κτανὼν, εἰς οἶδμ' ἁλὸς μεθῆχ'--
[l] Lycophr. Achillem 9 cubitorum facit altitudinem.
[m] Aggressurus erat: secundum Hom. Iliad 1.
[n] ἀγέραστος, Eurip. Hecub.
† POLYXENA sacrificium fit Achilli.
* *Fata*, m. scr. Virg. 2. Aeneïd. *mihi sacra parari.*
[o] Pyrrhum Achillis F. ex Deidamia.
[p] Ἔμφασις q. d. Priami regis F. Hectorísq; soror.
[q] Violata vestro attactu. Eurip. Ἐλευθέραν δέ με ὡς ἐλευθέρα θάνω, Πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατε.

Liber erit sanguis. Si quos tamen ultima nostri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
* *Nunc captiva rogat: Genitrici corpus* [r] *inemptum*
Reddite, néve auro redimat jus triste sepulcri,
Sed lacrymis: Tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat: Et populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet; ipse etiam flens, invitúsq; sacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa super terram * *defecto poplite labens,*
Pertulit intrepidos ad fata novissima vultus.
[s] *Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,*
Cùm caderet, castíque decus servare pudoris.
Troades excipiunt, [t] *deploratósque recensent*
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris:
Téq; gemunt virgo, téque, ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ [u] *mala sors: quam victor Ulysses*
Esse suam nollet, nisi quòd tamen Hectora partu
Ediderat. Dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa [x] *animæ tam fortis inane,*
Quas toties patriæ dederat, natísq;, viróq;,
Huic quoque dat lacrymas, lacrymas in vulnera fundit,
Osculáq; ore tegit, consuetáque pectora plangit,
Canitiémq; suam concreto in sanguine verrens,
Plura quidem, sed & hæc laniato pectore dixit:
† *Nata tuæ (quid enim superest?) dolor ultime matris,*
Nata jaces: videóque tuum * *mea vulnera pectus.*
Et, ne perdiderim quenquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes: at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam. Cecidisti & fœmina ferro,
Tótque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ, nostrique orbator Achilles.
At postquam cecidit Paridis Phœbíque sagittis,
Nunc certè, dixi, non est metuendus Achilles:
Tunc quoq; mi metuendus erat. Cinis ipse sepulti
In genus hoc sævit: tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fœcunda fui: jacet Ilion ingens,

* *Non* m. sc. mendosé. Eurip. Ἡ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ, Νῦν δ' εἰμὶ δούλη.
r Iliad. 1. Ἀπριάτην, ἀνάποινον.
* *deflexo* m scr. & lib. Vatic. probé. Eurip. καὶ καθεῖσα πρὸς γαῖαν γόνυ.
s Euripid. ἡ δ', καὶ θνήσκουσ', ὅμως Πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν, Κρύπτειν θ' ἃ κρύπτειν ὄμματ' ἀρσένων χρεών.
m. scr. *Tum.*
t Nænia in funere Polyxenæ.
u Quam omnes aspernabantur, meliorem cupientes prædam.
x Polyxenæ Εὐκαρδίου, ψυχήν τ' ἀρίστης.
† HECUBÆ Tragica lamentatio.
* *tua pectora vulnus* m. scr. sed al. leg. *tua vulnera vulnus.*

Eventúque gravi finita est publica clades.
* Sed finita tamen: SOLI mihi Pergama restant,
In cursúque meus dolor est. Modò maxima rerum,
y Tot generis natísque potens, nuribúsq; viróque,
Nunc trahor z exul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelopæ munus, quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, Hæc Hectoris illa est
Clara parens, hæc est, dicet, Priameïa conjux.
Postque tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piâsti.
Inferias hosti peperi: quò ferrea resto?
Quídve moror? quò me servas damnosa senectus?
a Quò dii crudeles, nisi utì nova funera cernam,
Vivacem differtis anum? Quis posse putaret
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua est. Nec te, mea nata, peremptam
Aspicit: & vitam pariter, regnúmque reliquit.
At puto b funeribus dotabere regia virgo,
Condetúrque tuum monumentis corpus avitis:
Non hæc est fortuna domus. Tibi munera matris
Contingent fletus, c peregrinæq; haustus arenæ.
Omnia perdidimus: superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri,
Nunc solus, quondam d minimus de stirpe virili,
Has datus e Ismario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & sparsos immiti sanguine vultus?
Dixit, & ad littus passu procedit anili,
Albentes lacerata comas: Date Troades *urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
† Aspicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factáq; Threïciis ingentia vulnera telis.
f TROADES exclamant, OBMutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymásque introrsus obortas
Devorat ipse dolor; duróque simillima saxo
Torpet, & adversa figit modò lumina terra,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus;
Nunc positi spectat vultum, nunc vulnera nati;
Vulnera præcipué, séque armat, & instruit ira.

* Si fin. m. ser. Emendati codices habent Nec finita ut sit Correctio.
y Quinquaginta enim filios & duodecim filias Priamum habuisse traditur.
z Eurip. Ἄπαις, ἄνανδρος, ἄπολις, ἐξεφθαρμένη.
a Eadem apud Euripid. Οὐδ' ὤλεσέ μ' ὁ Ζεύς· τρέφει δ' ὅπως ὁρῶ Κακῶν χάκ' ἄλλα μείζον' ἢ πάλαιν' ἐγώ.
b Exequiarum honoribus, justis.
c Injectione terræ peregr. hoc est, sepulturâ in externa regione.
d Eurip. Νεώτατος δ' ἦν Πριαμιδῶν.
e Polymnestori Thraciæ regi.
* urnas.

† CORPUS Polydori invenit Hecuba.
f Apud Eurip. ancilla Polydor. cadav. Hecubæ ostendens introducitur.

Qua-

Quæ simul exarsit, TANQUAM regina maneret,
Ulcisci statuit: [g] *pœnæq; in imagine tota est.*
Utq; furit catulo lactante orbata leæna,
Signáq; nacta pedum, sequitur quem non videt hostem:
Sic * *Hecube, postquam cum luctu miscuit iram,*
NON oblita animorum, annorum oblita suorum,
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis,
Colloquiúmque petit: nam se monstrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit [h] *Odrysius, prædæq; assuetus amore,*
In [i] *secreta venit. Tum blando callidus ore,*
Tolle moras Hecube, dixit; da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dedisti,
Per superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falsáque jurantem, tumidáque exæstuat ira.
Atque ità [k] *correpto, captivarum agmina matrum*
† *Invocat, & digitos in perfida lumina condit,*
* *Expleátq; genis oculos (FACIT ira valentem)*
Immergítq; manus, fœdatáq; sanguine * *sonti*
Non lumen (neq; enim superest) loca luminis haurit.
Clade sui Thracum gens irritata tyranni,
[l] *Troada telorum lapidúmque incessere jactu*
Cœpit. At hæc missum rauco cum murmure saxum
Morsibus insequitur, rictúq; ad verba parato
Latravit conata loqui: locus extat, & ex re (rum
[m] *Nomen habet, veterúmque diu memor illa malo-*
Tum quoque [n] *Sithonios ululavit mœsta per agros.*
Illius, Troásq; suos, hostésque Pelasgos,
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes; ut & ipsa Jovis conjúxq; sorórque,
Eventus Hecubam meruisse negaverit illos.

g In vindicando isto facinore totâ mente occupata est.

* Hecuba: a producta in ἄρσει.

h Thracius: ab Odrysis Thraciæ populis.

i Eurip. ἐρημίαν· & ἐς οἴκους.

k Comprehenso intra tecta captivarum.

† HECUBA oculos eruit Polymnestori.

* Expoliátque.

* sontis.

l Hecubam.

m Κυνὸς σῆμα. Vide Jul. Polluc. lib. 5 cap. 5.

n Thracios: à Sithonia Thraciæ regione.

FABULA III.

De Memnonis cineribus in aves.

NOn vacat Auroræ, quanquam iisdem faverat armis,
Cladibus & casu Trojæq; Hecubæq; moveri.
Cura deam propior, luctúsque domesticus angit

[a] Memnonis

[a] *Memnonis amissi: Phrygius quem lutea campis*
Vidit Achillea pereuntem cuspide mater.
Vidit: Et ille color, quo matutina rubescunt
Tempora, palluerat; latuítq; in nubibus æther.
At non impositos supremis ignibus artus
Sustinuit spectare parens: sed crine soluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non est
Dedignata Jovis, lacrymísq; has addere voces.
Omnibus inferior, quas sustinet aureus æther,
(Nam mihi sunt totum rarissima templa per orbem)
*Diva tamen veni, non ut delubra, * diésq;*
*Des mihi sacrificos, * calituráſq; ignibus aras.*
Si tamen aspicias quantum tibi fœmina præstem,
Tum cùm luce nova [b] noctis confinia servo,
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neq; hic est
Nunc status Auroræ, meritos ut poscat honores:
Memnonis orba mei venio, qui fortia frustra
Pro [c] patruo tulit arma suo, primísq; sub annis
Occidit à forti (sic Dii voluistis) Achille.
Da precor huic aliquem [d] solatia mortis honorem,
Summe Deûm rector, maternáq; vulnera leni.
Juppiter annuerat. Cùm Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus, nigríq; volumina fumi
[e] *Infecêre diem: veluti cùm flumina natas*
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infrà,
Atra favilla volat, glomeratáq; corpus in unum
Densatur, faciémq; capit, sumitq; colorem
Atq; [f] animum ex igni: levitas [g] sua præbuit alas.
Et primo similis volucri, mox vera volucris
Insonuit pennis: pariter sonuêre sorores
[*] *Innumeræ, quibus est eadem natalis origo.*
Térq; rogum lustrant, & consonus exit in auras
Ter plangor: quarto seducunt castra volatu.
Tunc duo diversa populi de parte feroces
Bella gerunt, rostrísq; & aduncis unguibus iras
Exercent, alásq; adversáq; pectora lassant:
Inferiæq; cadunt cineri cognata sepulto
Corpora, séque viro forti meminêre creatas.
Præpetibus [h] subitis nomen facit autor: ab illo
† *Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit*

Signa,

a De Memnone & avibus Memnoniis vide Cæl. Rhodig. lib. 22. cap. 5. Antiquitatum.

* *Decisque Dii mihi sacrificum,* m. scr.
* *Carinaráſque.*

b Nè nox fines suos transeat observo.

c Priamo Tithoni fratre. Sed Tithonus, à quo Memnon natus est, Laomedontis frater fuit: ut verisimile sit poëtam deceptum esse homonymia.

d Σωυθετε ἐπεξηγητικὴ

e Obscuraverunt.

f Secundum eos, qui animam voluerunt esse ignem. m. scr. *animam.*

g Favillæ propria.

* *In numerum.*

h Subitò natis, novis & recentibus.

† MEMNONIDES aves. De quibus vide Ælian. lib. 5. de nat. animal. cap. 1.

* *Mort.*
i Hecubam Dymantis filiam.

*Signa, parentali moriturae * morte rebellant.*
Ergò aliis latrâsse [i] *Dymantida flebile visum est:*
Luctibus est Aurora suis intenta, piásque
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.

FABULA IIII.
De Anii filiabus in columbas.

* *Sacrà* m. scr. libri rectè. Ità alib. *Jam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem Afferet.*
† ÆNeæ pietas in parentem. De qua vide Ælian. lib. 3. Var. hist. cap. 22.
a Delum Apoll. oraculo insignem. Virg.—— *egressi veneramur Apollinis urbem.*
b Virgil. 3. Æneïd. *Rex Anius, rex idem hominum Phœbique sacerdos.*
* *Cæsorúmque* m. scr. Sed hoc contra ritum sacrificiorum fecit: nam in ara Apollinis Delii nullum animal sacrificabatur, teste Macr. 3. Satur. cap. 6.
* *Resectis.*
* *Vidistis* m. scr. al. *natorum vidisti.*
c *Epiphonema* de fortunæ fragilitate, & inconstantia. Herod. Ὁ κύκλος τῶν ἀνθρωπηΐων ἐςὶ πρηγμάτων. περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν.

NON tamen eversam Troiæ cum mœnibus esse
*Spem quoque fata sinunt. * Sacer, † & sacra altera patrem*
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros,
De tantísque opibus prædam pius eligit illam,
Ascaniúmque suum, profugáque per æquora classe
Fertur ab Antandro, sceleratáque littora Thracum,
Et Polydoreo manantem sanguine terram
Linquit, & utilibus ventis, æstúque secundo
Intrat [a] *Apollineam, sociis comitantibus, urbem.*
Hunc Anius, [b] *quo rege homines, antistite Phœbus*
Ritè colebatur, templóque domóque recepit,
Urbémque ostendit, delubráque nota, duásque
Latona quondam stirpes pariente retentas.
Thure dato flammis, vinóque in thura profuso,
** Cæsarúmque boum fibris de more * crematis,*
Regia tecta petunt: positísque tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc pius Anchises: O Phœbi lecte sacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,
Bísque duas natas, quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait, Non falleris, heros
*Maxime: * vidisti natorum quinque parentem,*
Quem nunc ([c] *TANTA homines rerum inconstantia versat)*
*Penè vides orbum. Quod * enim mihi filius absens*
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
† Andros habet, pro patre locúmque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber

* *Enim est mihi.* † ANDROS insula ab *Andro* dicta.

d *Fœminea*

[d] Fœmineæ stirpi voto majora fidéque
Munera. Nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, * laticémq; meri, baccámq; Minervæ
Transformabantur: divésque erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Troiæ populator Atrides,
(Nè non ex aliqua vestram sensisse [e] procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris, alántque
Imperat Argolicam cœlesti munere gentem.
Effugiunt quò quæque potest: Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: &, ni dedantur, bella minatur.
VICTA metu [f] pietas consortia corpora pœnæ
* Reddidit: & timido * posses ignoscere fratri.
NON HIC Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat, [g] per quos decimum durâstis in annum.
Jámque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ attollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, [h] fer opem, dixêre: Tulítq;
Muneris autor opem, (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) Nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc * dicere possum.
† Summa mali nota est: Pennas sumpsêre, tuæq;
[i] Conjugis in volucres niveas abiêre columbas.

d Filiabus.
* Laticésque m. scr. Stephan. ideo eas οἰνοτρόπας cognominatas scribit.
e Calamitatem quæ vos attigit, Metaph.
f Andri fratris in sorores.
* Dedidit.
* Posses.
g Virg. XI. Æn. Hectoris, Æneaque manu victoria Graiûm Hæsit, & in decimum vestigia retulit annum.
h Ità in I. Metam. Daphne: Fer pater, inquit, opem. Item Arethusa lib. 5. Et hujus formæ precandi exempl. extat lib. II. & 15.
* Discere.
† ANII filiæ in columbas.
i Veneris.

FABULA V.

De Orionis filiabus pro Thebanis immolatis, & duobus juvenibus ex earum favillis.

TAlibus atque aliis postquam convivia dictis
Implêrunt, mensa somnum petiêre remota,
Cúmque die surgunt, adeúntque oracula Phœbi:
Qui petere [a] antiquam matrem, cognatáq; jussit
Littora. Prosequitur rex, & dat munus ituris:
Anchisæ sceptrum, chlamydem, pharetrámq; [b] nepoti,
Craterem Æneæ, quem quondam miserat illi

a Italiam, unde Dardanus in Phrygiam fuit profectus. Virgil. antiquam exquirite matrem.
b Ascanio.

Hospes ab Æmoniis Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses: fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
[c] Urbs erat, & septem posses ostendere portas,
Hæ pro nomine erant, &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumulique, ignésque, rogíque,
Effusæq; comas, & apertæ pectora matres
Significant [d] luctum: Nymphæ quoq; flere videntur,
Siccatósq; queri fontes: sine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia saxa capellæ.
Ecce! Facit mediis natas ab Orione Thebis,
Hanc non fæmineum jugulo dare pectus aperto;
Illam demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo, pulchrisq; per urbem
Funeribus ferri, celebriq; in parte cremari:
† Tum de virginea geminos exire favilla,
*Nè genus intereat, juvenes quos fama * Coronas*
Nominat, & cineri materno ducere pompam.

c Thebæ Bœotiçæ, Hesiod. ..iφ' ἑπταπύλῳ Θήβῃ, Καδμηΐδι γαίῃ.
d Propter populum pestilentiâ afflictum.
† E favilla rogi filiarum Orionis, duo juvenes.
* *Coronæ.*

FABULA VI. VII.

De judice Ambracio in saxum, & filiis Molossi in aves.

HActenus antiquo signis fulgentibus ære
*Summus in aurato crater * erat asper [a] acantho.*
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dántq; sacerdoti custodem thuris acerram:
Dant pateram, clarámq; auro gemmísq; coronam.
Indè recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuêre, locíq;
*Ferre diu nequiêre * Jovem: [b] centúmq; relictis*
Urbibus Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactátq; viros: Strophadúmq; receptos
Portubus infidis exterruit ales [c] Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacámq;, Samúmque,
Neritiásq; domos, regnum fallacis Ulyssei,
Prætereunt vecti: [d] certatam lite Deorum
Ambraciam, versíque vident sub imagine saxum

* *fuit.*
a Ciosan. Smilacem asperam interpretatur Dioscorides.
* *luem*
b Cretâ hecatompoli.
c Una trium Harpyarum, quasi procella dicta Hesiod Theogon. præter hanc & *Ocypeten* nominat & *Irin*, pro qua Virg. 3. Æn. *Celæno* surrogavit. Stesichorus *Thyellam* addidit. d De qua decertatum est.

† *Judiciis*

† Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
e Vocaléma; sua terram Dodonida quercu,
Chaoniósq; sinus: † ubi nati rege Molosso
Impia subjectis fugêre incendia pennis.

† Judex Ambracius in saxum.
e Propter responsa, quæ è quercu columbæ reddebant.
† Filii Molossi in aves.

FABULA VIII.

De Polyphemo Galateæ amore capto, & de Aci in fluvium.

PRoxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt: Epiros ab his, regnatáque [a] vati
Buthrotos Phrygio, [b] simulatáque Troia tenetur.
Indè futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora [c] linguis:
E quibus imbriferos est versa Pachynos ad Austros,
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon ad * Arctos
Æquoris expertes spectat, Boreámque * Peloros.
Hanc subeunt Teucri remis, æstúque secundo,
Sub noctem potitur [d] Zanclæa classis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infestat: vorat hæc raptas, revomítque carinas;
† Illa feris atram canibus succingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (si non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiêre proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat, & elusos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur referens suspiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit, útque facis, potes his impunè negare.
At mihi, cui pater est Nereus quam cærula Doris
Enixa est, quæ sum [e] turba quoque tuta sororum,
Non nisi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lacrymæ vocem impediêre loquentis:
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
Et solata Deam est, Refer ô * carissima, dixit,
Néve tui causam tege, sum tibi fida, doloris.
Nereis his contrà resecuta [f] Crataide natam est.

a Heleno. Virg. Priamiden Helenum Graias regnare per urbes.
b Virg. & parvam Troiam, simulatáque magnis Pergama
c Promontoriis: unde Trinacriæ nomen accepit. lib. 4. Fastor.
* Arcton Æq. expertem.
* Pelorus.
Dicit autem Pelorum expositum esse Septentrioni: unde & Maro, Ecce autem! Boreas angusta à sede Pelori Missus adest.
d Zancles littore, urbis Sicil. in penitiss. Pelori sinu.
† Scylla in monstrum.
e Quinquaginta enim numerantur Nereides ab Hesiod. Theogon
* gratissima
f Scyllam, Phorci & Cratæidis filiam, quæ eadem est cum Hecate. Apollon. lib. 4.

Acis erat Fauno Nymphâq; Simethide cretus,
MAGNA quidem patrísq; sui, matrísq; voluptas,
Nostra tamen major: nam me sibi junxerat uni
Pulcher, & [g] octonis iterum natalibus actis
Signârat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amórne
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam.
Par utrumque fuit. PROH! Quanta potentia regni
Est, Venus alma, tui! † Nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & [h] magni cum Diis contemptor Olympi,
Quid sit amor sentit, nostrîq; cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum, antrorúmque suorum.
Jámque tibi formæ, jámque est tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos,
Jam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
[i] Et spectare feros in aqua & componere vultus.
Cædis amor, feritásque, sitísque immensa cruoris
Cessant, & tutæ veniunt abeúntque carinæ.
* Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, [k] quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit: Luménque, quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulysses.
Risit: &, O vatum stolidissime, falleris, inquit;
Altera jam rapuit. Sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat; aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum [l] cuneatus acumine longo
Collis; utrumque latus circumfluit æquoris unda:
Huc ferus * ascendit Cyclops, mediúsque resedit;
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
[m] Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis,
Sumptáq; arundinibus compacta est fistula centum:
Senserunt toti pastoria sibila montes,
Senserunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens procul, auribus hausi
Talia dicta meis, auditáque verba notavi.

g Annos natus sedecim.
† POLYPHEMUS. Theoc. Cycl. ἀγεῖτο δὲ πάντα πάρεργα. Πολλάκι καὶ ὄϊες ποτὶ τωὔλιον αὐταὶ ἀπῆνθον χλωρᾶς ἐκ βοτάνας.
h Talis ab Homero quoque describitur Odyss. 9. & ab Eurip. in Cycl.
i Virgil. Alex. *nuper me in littore vidi, Cùm placidum ventis staret mare.*
* Telephus perper. Nam Theocr. quoque Telemum appellat Eurymi F. & Homer. Ὀδ. ι. Τήλεμος Εὐρυμίδης.
k Cujus auguriū.
l Cunei in modū porrectus.
* *Accedit.*
m Virgil. 3. Æn. *Trunca manum pinus regit, & vestigia firmat.*

CAN-

† *CANDIDIOR folio* [n] *nivei Galatea ligustri,*
Floridior prato, longa procerior alno,
Splendidior vitro, [o] *tenero lascivior hœdo,*
Levior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cycni plumis, & lacte coacto,
Et, si non fugias, riguo formosior horto.
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
[p] *Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,*
His immobilior scopulis, violentior amne,
[q] *Laudato pavone superbior, acrior igni,*
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, (quod præcipuè, si possem, demere vellem)
Non tantùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucriq; fugacior aura.
At, benè si nôris, pigeat fugisse: moráśque
Ipsa tuas damnes, & me retinere labores.
† *Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo*
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos,
[r] *Sunt auro similes longis* * *in vitibus uvæ,*
Sunt & purpureæ; tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunáque non solum nigro liventia succo,
Verùm etiam generosa, novásque [s] *imitantia ceras.*
Nec tibi castaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus: OMNIS tibi serviet arbos. (errant:
[t] *Hoc pecus omne meum est: multæ quoque vallibus*
Multas sylva tegit, multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possem tibi dicere, quot sint.
PAUPERIS est numerare pecus: de laudibus harū
NIL mihi credideris; præsens potes ipsa videre,
Ut vix * *sustineant distentum cruribus uber.*
Sunt [u] *fœtura minor tepidis in ovilibus agni:*
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.

† POLYPHEMI cantilena.
n Propter florum virgulti illius candorem. Vide Parrhas. lib. 2. de raptu Proserp. Turneb. similiter *ligustr.* nomen esse fruticis putat, cujus flos sit candidus.
o Theocr. μόσχω γαυροτέρα.
p Virg. Daphn. *Lenta salix quantum pallenti cedit olivæ.*
q Idem alib. *Laudatas ostentat avis Junonia pennas.*
† OPES Polyphemi.
r Ἔντ' ἄμπελος ἁ γλυκύκαρπος.
* *Mihi vit.*
s Cerea, hoc est, flava, quæ in deliciis fuisse videntur. Turn. lib. 30. cap. 14.
t Theoc. βοτὰ χίλια βόσκω.
* *Circumeant.*
u Virg. *Si fœtura gregem suppleverit.*

x Lac

x Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda
Servatur; partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatáque tantùm
Munera contingent: damæ, leporésque, capræq;,
Párque columbarum, demptúsq; cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
y Villosæ catulos in summis montibus ursæ:
Inveni, & dixi, Dominæ servabimus istos.
Jam modò cæruleo nitidum caput exere ponto,
z Jam Galatea veni: nec munera despice nostra.
a Certè ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Aspice sim quantus: non est hoc corpore major
Juppiter in cœlo (nam vos narrare soletis (vos
Nescio quem regnare Jovem) COMA plurima tor-
Prominet in vultus, humerósque ut lucus obumbrat.
Nec, mea quòd duris horrent densissima setis
Corpora, turpe puta: TURPIS sine frondibus arbor;
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres; ovibus sua lana decori est:
Barba viros hirtæq; decent in corpore setæ.
b Unum est in media lumen mihi fronte; sed instar
Ingentis clypei. Quid? Non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Adde, quòd in vestro c genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do socerum: tantùm miserere, precésq;
Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus uni.
d Quique Jovem, & cœlum sperno, & penetrabile
fulmen,
Nerei te * vereor: tua fulmine sævior ira est.
Atq; ego CONTEMPTUS essem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas? præfersq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatq; sibi, placeatq; licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: MODO copia detur,
Sentiet esse mihi e tanto pro corpore vires.
Viscera viva traham: divulsáq; membra per agros,
Perq; tuas spargam, si se tibi f misceat, undas.
Uror enim, læsúsq; exæstuat acriùs ignis,

x Virg. Alex. Lac mihi non æstate novum, non frigore defit. Theocr. Idyl. 11. Κὴκ τύτων τὸ κάλλιστον ἀμελγόμενον γάλα πίνω.
y Theocr. Τρέφω δέ τοι ἕνδεκα νεβρὼς Πάσας μαννοφόρως, κὴ σκύμνως τέσσαρας ἄρκτων.
z Idem. Ἀλλ' ἀφίκευ τυ ποτ' ἄμμε.
a Theoc. Idyll. 6. Καὶ γάρ θην οὐδ' εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. Ἦ γὰρ πρᾶν ἐς πόντον ἐσέβλεπον, ἦς δὲ γαλάνα.
b Theocr. Εἷς δ' ὀφθαλμὸς ἔπεστι.
c Neptunus, cujus filii tanquam è mari geniti alieni ab omni humanitate. Gell. lib 15. cap. 21.
d Vide Eurip. Cyclopem.
* Veneror.
e Pro tanta corporis magnitudine.
f Si tecum coëat, imitatione Homeri.

Cùmque

Cùmque suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: Nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam questus (nam cuncta videbam)
Surgit: &, ut taurus vacca furibundus adempta
Stare nequit, sylvisque & notis saltibus errat,
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt, atque Acin, Videóque exclamat, & ista
Ultima sit faciam, Veneris concordia vestræ.
TANtáque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætna.
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conversa [g] Simethius heros,
*Et, Fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & vestris periturum admittite regnis
Insequitur Cyclops, partémque è monte revulsam
Mittit, & extremus quamvìs pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis [h] avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit,
† Fitque color primo turbati fluminis imbre,
Purgatúrq; mora. Tum moles * tacta dehiscit,
Viváq; per rimas, proceráq; surgit arundo:
Osq; cavum saxi sonat exultantibus undis.
Miráq; res, Subitò media tenus extitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
Qui, nisi quòd major, quòd toto cærulus ore est,
Acis erat: Et sic quoque erat tamen Acis in amnem
Versus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.

g Acis Simethidis Nymphæ F.
* Affer.

h Avi Simethi fluvii, hoc est, in fluvium converteretur.
† Acis in fluvium.
* Tecta. al. jacta.

FABULA IX.

De Glauco in deum marinum.

DEsierat Galatea loqui. [a] cœtúsq; soluto
Discedunt, placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto
Audet, & aut bibula sine vestibus errat arena,
Aut ubi lassata est, seductos nacta recessus
Gurgitis, inclusa sua membra refrigerat unda.

a Nereïdum turbâ.

Ecce!

Ecce! Fretum scindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboica versis Anthedone membris,
† Glaucus adest, visæq; cupidine virginis ardet,
Et, quæcunque putat fugientem posse morari,
Verba refert: Fugit illa tamen, velóxque timore
Pervenit in summum positi prope littora montis.
Ante fretum est ingens apicem * conjectus in unum
Longa sub arboribus * convexus b ad æquora vertex.
Constitit hîc, & tuta loco, monstrúmne, Deúsne
Ille sit ignorans, admiratúrque colorem,
Cæsariémque humeros subjectáque terga tegentem,
Ultimáque excipiat quod c tortilis inguina piscis.
Sensit, & innitens, quæ stabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec sum fera bellua, virgo (teus
* Sed Deus, inquit, aquæ; nec d majus in æquore Pro-
Jus habet, * & Triton, Athamantiadésq; Palæmon;
Antè tamen mortalis eram, sed scilicet altis
Deditus æquoribus, tantùm exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia pisces:
Nunc in mole sedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis:
Quas neque cornigeræ e morsu læsêre juvencæ,
Nec placidæ carpsistis oves, hirtævè capellæ.
Non apis indè tulit collectos sedula flores,
Non data sunt capiti genialia serta, nec unquam
Falciferæ secuêre manus. Ego primus in illo
Cespite consedi, dum lina madentia sicco.
Utq; recenserem captivos ordine pisces,
Insuper exposui, quos aut in retia casus,
Aut sua credulitas in aduncos egerat hamos.
RES similis fictæ: sed quid mihi fingere prodest?
Gramine contacto cœpit f mea præda moveri,
Et motare latus, terráq; ut in æquore niti.
Dúmq; g moror, mirórq; simul, fugit omnis in undas
Turba suas, dominúmq; novũ, littúsq; relinquunt.
Obstupui: dubitóque diu, causámque requiro,
Num Deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manúq;
Pabula decerpsi, decerptáque dente momordi.

Vix

† Glaucus patriâ Anthedonius. De Glauco vide Athenæ. lib 7. c. 16. Erasm. Chil 4. Cent. adag. 63. Plin. lib. 9. cap 16 & lib. 32. cap 11. Item Natal. Comit. lib. 8. Mytholog. cap. 5.
* Collectus.
* Conversus al. Convexus.
b In mare versus.
c Facile se intorquens: vel, tortuosus.
* Sum.
d Majorem potestatem.
* Aut.
e Carpserunt, depastæ sunt.
f Pisces capti.
g Parenthesis.

Vix bene combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò [h] trepidare intus præcordia sensi,
[i] Alteriúsque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendáque nunquam
Terra VALE *dixi, corpúsque sub æquore mersi.*
Dii maris exceptum socio dignantur honore,
Utq; mihi, [k] quæcunque feram mortalia, demant,
Oceanum, Tethynq; rogant. Ego [l] lustror ab illis,
Et, purgante [m] nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de partibus amnes,
Totáque vertuntur supra caput æquora nostrum.
Quæ postquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera sensit.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentésque humeros & cærula brachia vidi,
Cruráque pinnigero curvata novissima pisce. (nis?
[n] Quid tamen hæc species? quid Diis placuisse mari-
Quid juvat esse Deum, si tu [o] non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum: Furit ille, irritatúsque repulsa,
[p] Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

PUB.

h Moveri, salire.
i Glaucus in Deum maris.
k Quicquid in me esset mortale.
l Purgor.
m Humanam labem.
n *Apostrophe cum* indignatione ad Scyllam.
o Non moveris.
p Ædes monstrorum plenas, in quæ illa homines convertit.

PUB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEΩN LIBER XIIII.

FABULA I.

De Scyllæ inguinibus in canes.

Jamq; giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaque Cyclopum, quid rastra, quis usus aratri
Nescia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat [a] Euboïcus tumidarum rector aquarum:
Liquerat & Zanclen, adversáque mœnia Rhegi,
Navifragúmque fretum, gemino quod littore pressum
Ausoniæ Siculæq; tenet confinia terræ.
Indè [b] manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adiit colles, atque [c] atria Glaucus
[d] Sole satæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul aspexit, dicta, acceptáq; salute,
Diva Dei miserere, precor: nam sola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modò dignus) amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis:
*Neve mei non nota tibi sit causa * furoris,*
Littore in Italico, Messenia mœnia contra,
Scylla mihi visa est. Pudor est, promissa, precésque,
Blanditiásque meas, contemptáque verba referre.
At tu, sive aliquod [e] regnum est in carmine, carmen
Ore move sacro: sive expugnantior herba est,
Utere tentatis [f] operosæ viribus herbæ.
Nec medeáre mihi, sanésque hæc vulnera mando;
Finéque nil opus est [g] partem ferat illa caloris.
At † Circe (neq; enim [h] flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium: seu causa est hujus in ipsa,

Seu

a Glaucus Anthedone Bœotiæ civitate oriundus.
b Magno comitatu, magna cum multitudine
c Paulò antè, Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.
d Hesiod. Theog. Κίρκην δ' Ἠελίῳ θυγάτηρ Ὑπεριονίδαο. Hom. Od. 10.
* *Doloris.*
e Potentia, efficacitas.
f Efficacis, potentis.
g Mutuo amore ardeat.
† Circes veneficia.
h Amoribus conciliandis.

Seu Venus indicio facit hoc offensa [i] paterno)
Talia verba refert: Meliùs sequerère volentem,
Optantémq; eadem, paritérq; cupidine captam.
Dignus eras, ultro poteras certéque rogari:
Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Nè dubites, adsítque tuæ fiducia formæ,
En! Ego cùm Dea sim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine cùm tantum, * tantumque quoque gramine possim,
Ut tua sim, voveo: [k] SPERNENTEM sperne, [l] sequenti
[m] Redde vices; unóque duas ulciscere facto.
Talia tentanti, [n] PRIUS, inquit, in æquore frondes,
Glaucus, & in summis nascentur montibus algæ,
Sospite quàm Scylla nostri mutentur amores.
Indignata Dea est: & lædere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans, [o] irascitur illi,
Quæ sibi prælata est, Venerísque offensa repulsa,
Protinus horrendis infamia * pabula succis
Conterit, & tritis [p] Hecateïa carmina miscet,
Cæruláque induitur velamina, pérque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula,
Oppositúmque petens contra Zanclæïa saxa
Rhegion, ingreditur ferventes æstibus undas.
In quibus, ut solida ponit vestigia terra,
Summáque decurrit pedibus super æquora siccis,
Parvus erat gurges curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cœli, [q] medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras.
Hunc Dea [r] prævitiat, * portentificisque venenis
Inquinat: hîc * pressos latices radice nocenti
Spargit, & obscurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, * mediáque tenus descenderat alvo;
† Cùm sua fœdari [s] latrantibus inguina monstris
Aspicit; ac primò non credens corporis illas
Esse sui partes, refugítque, abigítque, timetque
Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit unà,
Et corpus quærens femorum, crurúmque, pedúmq;,

i Solis, qui adulterium ejus cum Marte patefecerat.

* quantum.

k Scyllam.

l Circæ.

m Par pari refer, in amore responde.

n Ejus quod fieri nequit poëtica Notatio. Virg. Antè leves ergò pascentur in æthere cervi, Et freta, &c.

o Anacoluthon: eatenus sc. sive in tantum irascitur Scyllæ.

* Gramina.

p Incantationes, quas ab Hecate acceperat.

q Notatio meridiei.

r Antè inficit.

* Portentiferísque.

* Press. intelligit succos expressos ex herbis noxiis.

* Pontúmque subit media tenus alvo.

† SCYLLÆ inguina in canes.

s Canibus: unde & nomen illi factum putant, ἀπὸ τῶν σκυλάκων, hoc est, à catulis.

[t] *Cerbereos rictus pro partibus invenit illis;*
Státque canum rabies, subjectáq; terga ferarum
Inguinibus truncis, uteróque extante [u] *coërcet.*

t Caninos. Synecd.
u Continet, comprimit.

FABULA II.
De Scylla in saxum.

F*Levit amans Glaucus, nimiúmq; hostiliter usæ*
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit: cúmque est data copia primùm,
In Circes odium [a] *sociis spoliavit Vlyssem.*
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni priùs in [b] *scopulum, qui nunc quoq; saxeus extat,*
Transformata foret: scopulum quoq; navita vitat.

a Vide Od. 12. Alludit ad nomen Scyl. ἀπὸ τῦ συλᾶν, hoc est, à spoliando.
b Scyllæum dicit. Vide Natalem Comitem, lib. 8. Mytholog. c. 11.

FABULA III.
De Cercopibus in simias.

H*Vnc ubi Trojanæ remis, avidámq; Charybdim,*
Evicêre rates, cùm jam prope littus adessent
Ausonium, [a] *Libycas vento referuntur ad oras.*
Excipit Ænean illic animóque, domóque,
Non benè * *dissidium Phrygii latura mariti*
Sidonis: inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, [b] *deceptáque decipit omnes.*
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ
Ad [c] *sedes* * *Erycis, fidúmque relatus Acesten,*
Sacrificat, tumulúmque sui genitoris honorat,
Quásque rates Iris Junonia penè cremârat,
Solvit, & [d] *Hippotadæ regnum, terrásque calenti*
Sulphure fumantes, Acheloïadúmque relinquit
Sirenum scopulos: orbatáque [e] *præside pinus*
[f] *Inarimen, Prochytênque legit, sterilique locatas*
Colle Pithecusas habitantum nomine dictas.
Quippe [g] *Deûm genitor fraudem & perjuria quondam*
[h] † *Cercopum exosus, gentísque admissa dolosæ,*

a Ad Africæ littus appelluntur. Æneid. 1.
* *Discidium*, hoc est, discessum. Giph. *discidia* legend. putat. A producta propter incisum.
b Ab Ænea sc. Vide 4. Æn.
c Siciliam. Virg. *Nec littora longè Fida reor fraterna Erycis* 5. Æn.
* *Circes.* Vatic.
d Insulas Aeolias
e Palinuro gubernatore, Virg. 6. *excussa magistro.*

f Imitatione Maronis, qui primus ex illo Hom. εἰν Ἀρίμοις fecit *Inarimen*, mutatâ declinatione & numero. Vide Parrhas. g Jupiter πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. h Ab horum fraudulentia & versutia natum est adagium ἀγορὰ κερκώπων item, κερκωπίζειν. † CERCOPES in simias

In deforme viros animal mutavit, ut iidem
Dissimiles homini possent, similésque videri,
Membráque contraxit, narésque à fronte remissas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora,
Totáque velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes, nec non priùs abstulit usum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ:
Posse queri tantùm rauco stridore reliquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeïa dextra
Mœnia deseruit, læva de parte [i] *canori*
*Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus * undis*
Littora Cumarum, vivacísque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultum tellure moratum
Erexit, tandémque [k] *Deo furibunda recepto,*
MAGNA petis, dixit, vir factis maxime, cujus
DEXTERA per ferrum est, pietas spectata per ignes.
PONE tamen, Trojane, metum: potiêre petitis;
Elysiásque domos, & regna novissima mundi
Me duce cognosces, simulacráque chara parentis.
INVIA virtuti nulla est via. Dixit: & auro
Fulgentem ramum sylva [l] *Junonis Avernæ*
*Monstravit, jussítque suo * divellere trunco.*
Paruit Æneas, & formidabilis Orci
Vidit opes, atavósque suos, umbrámque senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoq; jura locorum,
Quæq; novis essent adeunda pericula bellis.
*† Indè ferens * lapsos * adverso tramite passus,*
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem.
Dúmque iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu Dea tu præsens, seu Diis gratissima, dixit,
NUMINIS instar eris semper mihi, méque fatebor
Muneris esse tui, quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis:
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras,
Templa tibi statuam, tribuam tibi thuris honores.
Respicit hunc vates, & suspiratibus haustis,
NEC Dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
[m] *Humanum dignare caput, neu nescius erres,*
Lux æterna mihi, carituráque fine dabatur,

i Tubicinis Miseni Æoli F. Virg. *Misenum Æoliden.*
* *ulvis.*

k Virg. lib. 6. Æneid. *afflata est numine quando Jam propiore Dei.*

l Proserpinæ, sicut Jovem infernalem dicimus Ditem patrem, sive Plutonem.
* *Devellere* m sc. non male. Virg. *refringere* dixit.
† ÆNEÆ congressus cum Sibylla Cumana.
* *lassos.*
* *aversos.*

m Hominem: *Synecdoche.*

Si mea virginitas Phœbo [n] patuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: [o] ELIGE, ait, virgo Cumæa, quid optes,
Optatis potière tuis. [p] Ego pulveris hausti
Ostendens cumulum, Quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
* Excidit, ut peterem juvenes quoq; protinus annos:
† Hos tamen ille mihi dabat, æternámque juventam
Si Venerem paterer. Contempto munere Phœbi
[q] Innuba permaneo. Sed jam [r] FELICIOR ætas
Terga dedit, tremulóque gradu venit ægra senectus,
Quæ patienda diu est: nam jam mihi secula septem
Acta vides; superest numeros ut pulveris æquem,
[s] Tercentum messes, tercentum musta videre.
TEMPUS erit, cùm de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet, consumptáque membra senecta
Ad minimum redigentur onus; nec amata videbor,
Nec placuisse Deo: PHOEBUS quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
† Usque adeò mutata ferar, nullique videnda,
Voce tamen noscar: vocem mihi fata relinquent,

n Exposita fuisset, prostitisset.
o Menand. ὅ, τι βούλει δ' ἑλοῦ.
p Arenæ, quam pugno meo eram complexus. Stat. lib. 1. Sylv. & *Euboici transcendere pulveris annos.*
* *Exigit.*
† SIBYLLÆ Cumanæ ætas prorogata à Phœbo.
q ἄγαμος virgo.
r Juventa.
s Annos trecentos. *Synecdoche.*
† SIBYLLA in vocem.

FABULA V.VI.

De Ulyssis sociis in sues, & rursus in pristinam formam.

TAlia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus * Euboicam Stygiis emersit in urbem
Troius Æneas: sacrísque ex more litatis,
Littora adit nondum [b] nutricis habentia nomen.
Hîc quoque substiterat post tædia longa laborum
Naricius Macareus, comes [c] experientis * Ulyssei:
* Desertum quondam mediis in rupibus Ætnæ
Noscit Achæmeniden, improvisóque repertum
Vivere * miratus, Quis te casúsve, deúsve
Servat Achæmenide? Cur, inquit, [d] barbara Graium
Prora vehit? petitur vestra quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirsutus amictu,
Jam suus, & spinis * concreto tegmine nullis

a Cumas ab Eubœis Chalcidensibus conditas.
b Cajetæ nutricis Æneæ. Virgil. 7. *Tu quoque littoribus nostris, Æneïa nutrix, Æternam moriens famam Cajeta dedisti.*
c Πολλὰ παθόντος.
* Ulyssis.
* *Desertúmque olim.* * Miratur m. scr. d Trojana navis. * *Conserto.*

Fatur

Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
ASPICIAM fluidos humano sanguine rictus,
Hæc mihi ni potior domus est, Ithacique carina,
Si minùs Æneam veneror genitore. NEC unquam
Esse satis potero (præstem licèt omnia) gratus.
Quòd loquor, & spiro, cœlúmque & lumina Solis
Aspicio, (POSSúmne ingratus & immemor esse?)
Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit, & ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Vt tumulo, aut certè non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, nisi quòd TIMOR abstulit omnem
Sensum, animúmq;, fuit, cùm vos petere alta relictus
*Æquora * conspexi? Volui inclamare; sed hosti*
Prodere me timui: vester quoque clamor Vlyssis
*Penè rati nocuit. Vidi, * cùm monte revulsum*
Immanem scopulum medias permisit in undas:
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto:
Et, nè deprimeret fluctúsve lapísve carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit,
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam,
** Pertentátque manu sylvas, & luminis orbus*
Rupibus incursat, fœdatáque brachia tabo
In mare protendens, gentem execratur Achivam,
Atque ait: † O SI QVIS referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex sociis, in quem mea sæviat ira,
Viscera cujus edam, cujus viventia dextra
Membra mea laniem, cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & c elisi trepident sub dentibus artus!
QVAM nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademptæ!
Hæc & plura ferox. Me luridus occupat horror
*Spectantem vultus * etiamnum cæde madentes,*
Crudelésque manus, & inanem luminis orbem,
Membráq;, & humano concretam sanguine barbam.
*MORS erat ante oculos, minimum tamen * ipsa doloris.*

* *Prospexi?*

* *Cùm à monte.*

* *Prætentátque manu sylvas.* Ità Tibul. *Et pedibus prætentat iter.*

† POLYPHEMI excæcati querela.

c Virg. *Manderet, & tepidi tremerent sub dentibus artus.*

* *Etiam tunc.*

* *Illa malorum* lib. duo Ciof. sed un. *minimúmque habet ipsa doloris.* Dicit, genus mortis sibi fuisse ipsâ morte formidabilius.

Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar
In sua mersurum: mentiq; hærebat imago
Temporis illius, quo vidi [f] *bina meorum*
Ter quater affligi sociorum corpora terræ;
Cùm super ipse jacens hirsuti more leonis
[g] *Visceráque, & carnes, cúmque albis ossa medullis,*
Semianiméśque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: stabam sine sanguine mœstus,
Mandentémque videns, [h] *ejectantémque cruenta*
Ore dapes, & frusta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam misero mihi fata parari:
Pérque dies latitans multos, omnémque tremiscens
Ad strepitum, mortémq; timens, * *cupidúsq; moriri,*
Glande famem pellens, & mista frondibus herba,
Solus, inops, exspes, letho pœnæq; relictus,
Hanc procul aspexi longo pòst tempore navem,
Oravíque fugam * *gestu, ad littúsque cucurri,*
Et movi, Graiúmque ratis Trojana recepit.
[i] *Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, casus,*
Et ducis & turbæ, quæ tecum est credita ponto.
Æolon ille refert [k] *Tusco regnare profundo,*
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos,
[l] *Quos bovis inclusos tergo (memorabile munus)*
Dulichium sumpsisse ducem, flatúque secundo
Lucibus isse novem, & terram aspexisse petitam:
[m] *Proxima pòst nonam cùm sese Aurora moveret,*
Invidia socios, prædæq; cupidine * *victos*
Esse ratos aurum, dempsisse ligamina ventis,
Cum quibus isse retro, per quas modò venerat undas,
Æolíique ratem portus repetisse tyranni.
† *Inde Lami veterem Læstrygonis, inquit, in urbem*
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Missus ad hunc ego sum, numero comitante duorum,
Vixque fuga quæsita salus comitíque, mihíque:
Tertius è nobis Læstrygonis impia tinxit
Ora cruore suo. Fugientibus instat, & agmen
Concitat Antiphates: coëunt, & saxa, trabésque
Conjiciunt, mergúntque viros, mergúntque carinas;
Una tamen, quæ nos, ipsúmque vehebat Ulyssem,
Effugit. Amissa sociorum parte dolentes,

f Virg. *duo de numero cùm corpora nostro Frange, et ad saxum.*
g Hom. Ἔγκατά τε, σάρκας τε καὶ ὀστέα μυελόεντα.
h Virg. *saniem eructans, ac frusta cruento Per somnum commista mero.*
* *Cupiénsque.*
* *Gemitu* lib. un. Ciofan. minùs nocè. Oravi, inquit, gestu, cùm verbis nō possem, ut fugerent, méq; fugæ comitem adsciscerent.
i *Apostrophe* ad Macareum.
k Mari Tyrrheno.
l Vide Homer.
m Decima dies. Odyss. 10.
* *Captos.*
† ANTIPHATES Læstrygonum rex.

Multáque

Multáque conquesti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis: Procul hinc (mihi crede) * *videnda*
Insula visa mihi: [n] *Túque ô justissime Troum*
Nate Dea (NEQUE enim finito Marte vocandus
Hostis es Ænea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo * *religata in littore pinu*
Antiphatæ memores, immansuetique Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota subire.
Sorte sumus lecti: sors me, fidúmque Politen,
Eurylocúmque simul, [o] *nimiique Elpenora vini,*
[p] *Bisque novem socios Circæa ad* * *mœnia misit.*
Quæ simul attigimus, stetimúsque in limine tecti,
Mille lupi, mistique lupis ursique, leæq;,
Occursu fecêre metum: sed nulla timenda,
Nulláq; erat nostro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
* *Nostráq; adulantes comitant vestigia, donec*
Excipiunt famulæ, pérq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt. Pulchro sedet illa recessu
* *Sublimi solio, pallámq; induta nitentem:*
Insuper aurato circumvelatur amictu.
Nereides, Nymphæq; simul, quæ vellera motu
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt,
Gramina disponunt, sparsósq; sine ordine flores
Secernunt calathis, variásq; coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quis usus,
[q] *Quóq; sit in folio, quæ sit concordia mistis*
Novit, & advertens [r] *pensas examinat herbas.*
Hæc ubi nos vidit, dicta, acceptáq; salute,
Diffudit vultus, & [s] *reddidit omnia votis.*
Nec mora: [t] *misceri tosti jubet ordea grani,*
Melláq;, vimq; meri, & cum lacte coagula * *passo*
Quiq; sub hac lateant furtim dulcedine succos
Adjicit. Accipimus sacra data pocula dextra.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit virga summos Dea dira capillos,
† *Et pudet, & referam, Setis horrescere cœpi,*
Nec jam posse queri, pro verbis edere raucum

* *Videnda est.*
n *Apostrophe* ad Æneam.
* *Religata litt.* Apollon. lib 4. Argon. Αὐσονίης ἀκτὰς Τυρσηνίδας εἰσορόωντες, ἷξον δ' Αἰαίης λιμένα κλυτόν.
o Homer. οἰνοβαρείων. Ὀδ. κ'. ἅμα τῷ γε δύω καὶ εἴκοσ' ἑταῖροι.
* *Littora.*
* *Nósque adludentes* inepté. Hom. Οὐρῇσι μακρῇσι περισσαίνοντες ἀνέσταν.
* *Solemni,* libri duo Cioi & msc. Homer. --ἐπὶ θρόνου ἀργυροήλου, καλοῦ, δαιδαλέου.
q In quavis herba. *Synecdche.*
r Ad trutinam exactas, examinatas.
s Pro votis respondit.
t Hom. Ἐν δέ σφιν τυρόν τε καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι χλωρὸν Οἴνῳ πραμνείῳ ἐκύκα· ἀνέμισγε δὲ σίτῳ φάρμακα λυγρά.
† ULYSSIS socii in porcos.

Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Osq; meum sensi pando occallescere rostro,
Colla tumere toris, &, u qua modò pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa vestigia feci,
Cúmq; eadem passis (Tantum medicamina possunt)
Claudor in antra. † SVIS solum caruisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitâsset, pecoris pars una maneret
Nunc quoque setigeri: nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor venisset Ulysses.
x Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
y Moly vocant superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, z monitísque simul cœlestibus, intrat
Ille domum Circes, & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit, & stricto pavidam * deterruit ense.
Indè fides, dextraq; datæ, thalamóque receptus
Conjugii dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ,
Percutimúrque caput conversæ verbere virgæ,
Verbáque dicuntur dictis contraria verbis.
† Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, setæq; cadunt, bifidósque * relinquit
Rima pedes: redeunt humeri, & subjuncta lacertis
Brachia sunt, flentem flentes complectimur illum,
Hæremúsque a ducis collo, nec verba locuti
Ulla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora, multáque præsens
Tempore tam longo vidi, multa auribus b hausi:
c Hoc quoq; cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quattuor è famulis d ad talia sacra paratis.
Cum duce namq; meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum
Æde sacra positum, multísque insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu, dominæq; potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ. Tu dictis e adjice mentem.

u Brachia in crura anteriora abierunt.

† EURYLOCHUS non mutatur à Circe.

x Propter caduceum, quem gestat, pacis signum.

y Vide Homer. Odyss. 10. Plin. lib. 25. cap 4.

z Mercurii consilio. Lycophr. ἀλλά νιν βλάβης Μῶλυ σαώσει ῥίζα. Idem Circen θηριόπλαστιν vocat.

* Conterruit, al. stricto pavefactam terruit ense.

† ULYSSIS socii in pristinas formas.

* Reliquit.

a Ulyssis.

b Alludit ad etymon aurium, quas ab hauriendo dictas volunt.

c Hoc etiam inter alia audivi.

d Ad magica ministeria.

e Adhibe, adverte

FABULA

FABULA VII.

De Pico in avem sui nominis.

† *Picus in Ausoniis, proles Saturnia, terris*
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias, fictáque probes ab imagine veram.
PAR animus formæ: nec adhuc spectâsse per annos
*Quinquennem poterat * Grajos quater edere pugnam.*
Ille suos Dryadas Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quásque Numici,
Quas Anienis aquæ, [a] cursúque brevissimus Almo,
** Nárve tulit præceps, & opacæ * Farfarus undæ,*
*Quæq; * colunt [b] Scythicæ stagnum nemorale Dianæ,*
Finitimósque lacus: spretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palati
Dicitur [c] ancipiti peperisse Venilia Jano.
Hæc ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
** RARA quidem facie, sed * rarior arte canendi,*
† Unde Canens dicta est: sylvas, & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa [d] morari
Ore suo, volucrésque vagas retinere solebat.
Quæ dum fœminea modulatur carmine voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergúmq; premebat
Acris equi, læváque hastilia bina gerebat,
Phœniceam fulvo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in sylvas & filia Solis easdem:
Utq; novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit,
*Obstupuit: cecidêre manu * quas legerat herbas,*
Flammáque per totas visa est errare medullas.
Ut primùm valido mentem collegit ab æstu,

† Picus Lat. rex.

* m. scr. *Graiam q. ed. pugnam.* al. *pugna quater edere Graia.* Ciofan. ex libr. vet. *poterat Graia quater ed. pugna.* Nos legendum putamus, *nec adhuc spectâsse per annos Quinquennem poterat Graiam quater edere pugnam:* hoc sensu. Nondum illi per ætatem licuisse quater spectatorem agere ludorum Olympior. quippe minori natu annis 20.

a Quia non longè à fonte suo Tyberim influit.

* *Nárque.*

* Farfaris, al. *Farfarus umbra:*

* *Tenent.*

b Dianæ Nemoralis & Aricin. cui aliquando Taurico ritu à Roman. sacrificatum est humano sanguine.

c Bicipiti, bifronti. * *Clara.* * *Clarior* m. sc. † CANENS unde dicta. d Sistere, detinere. * *Quas legerat herbæ.* Naug. & Ciof. Teren. *Populo ut placerent quas fecisset fabulas.*

Quid cuperet fassura fuit. Nè posset adire,
Cursus equi fecit, circumfusúsque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
e Inanem, umbratilem. Dixit: & effigiem [e] nullo cum corpore falsi
Finxit apri, prætérque oculos transcurrere regis
f Arboribus. Res confecta pro materia. Jussit, & in densum [f] trabibus nemus ire videri,
Plurima quà sylva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inscius umbram
Picus, equíque celer spumantia terga reliquit,
Spémque sequens vanam, sylva pedes errat in alta.
Concipit illa preces, & verba precantia dixit,
Ignotósque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet & niveæ vultum confundere terræ,
g Soli. Synecdoche. Et [g] patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tunc quoque cantato densatur carmine cœlum,
h Viis ignotis. Et nebulas exhalat humus, [h] cæcísque vagantur
i Satellites. Limitibus comites, & abest [i] custodia regis.
Nacta locum, tempúsque, Per, ô, tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, pérque hanc, pulcherrime, formã,
Quæ facit, ut supplex tibi sim Dea, consule nostris
Ignibus, & socerum, qui prævidet omnia, Solem
* Aspice, nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipsámque, precésque repellit,
Et QUÆcunque es, ait, non sum tuus: altera captũ
Me tenet, & teneat per longum comprecor ævum,
k Conjugii fœdus. Nec Venere externa [k] socialia fœdera lædam,
l Jano genitam. Dum mihi [l] Janigenam servabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
Non impunè feres, neque, ait, reddêre Canenti;
Læsáque quid faciat, quid amans, quid fœmina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & fœmina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum:
† Picus à Circe mutatur in avem sui nominis. † Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velocius ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Séque novam subitò Latiis accedere sylvis
Indignatus avem, DURO fera robora rostro
m Tundit. [m] Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.

Purpureum

Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem:
Fibula quod fuerat, vestémque momorderat, aurum
Pluma fit, & fulvo cervix præcingitur auro,
*NEC quicquam [f] antiquũ Pico, nisi nomina, * restat.*

f Ex pristina forma.
* Restant.

FABULA VIII.

De Pici sociis in feras.

INterea comites clamato sæpè per agros
Nequicquam Pico, nulláque in parte reperto,
Inveniunt Circen, (nam jam tenuaverat auras,
Passáque erat nebulas ventis ac sole resolvi)
[a] Criminibúsque premunt veris, regémq, reposcunt,
Vimque ferunt, sævisque parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succósque veneni,
*Et noctem, noctisque deos, * Erebónque, Chaonq,*
Convocat, & longis Hecaten ululatibus orat.
** Exiluêre loco (dictu mirabile) sylvæ,*
Ingemuitque solum, vicináque palluit arbor,
*Sparsáque sanguineis rubuerunt * pabula guttis,*
Et lapides visi mugitus edere raucos,
Et latrare canes, & humus serpentibus atris
Squallere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pavet. Illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu † variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt. Nulli sua mansit imago.

a Verâ criminatione insimulant.
* Erebóq; Chaóq;.
* Exiliêre.
* Gramina.
† PICI comites in varias feras.

FABULA IX.

De Canente Pici uxore in auras.

PResserat occiduus Tartessia littora Phœbus,
Et frustra conjux oculis animóque Canentis
Expectatus erat: famuli populúsque per omnes
Discurrunt sylvas, atque obvia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia, séque
Proripit, ac latos errat vesana per agros:
Sex illam noctes, totidem [a] redeuntia Solis

Lumina

b Expertem.

Lumina viderunt [b] *inopem somnique cibique,*
Per juga, per valles, quà sors ducebat, euntem.
Ultimus aspexit fessam luctúque viáque
Tybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia cycnus.
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
† *Tabuit, ínque leves paulatim evanuit auras:*
Fama tamen signata loco est, quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixêre coloni.
Talia multa mihi longum narrata [c] *per annum,*
Visáque sunt. [d] *Resides, & desuetudine tardi*
Rursus inire fretum, rursus dare vela jubemur:
Ancipitésque vias, & iter Titania vastum
Dixerat, & sævi restare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactúsque hoc littus adhæsi.

† CANENS Pici uxor in auras conversa loco nomen dedit.
c Quo apud Circen commorati sumus.
d Desides, otiosi. Virg. lib. 6. *resides que movebit Tullus in arma viros, & jam desueta triumphis Agmina.*

FABULA X.

De Diomedis comitibus in aves Diomedeas.

Finierat Macareus, urnáque Æneïa nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat:
HIC me [a] *Cajetam notæ* [b] *pietatis alumnus,*
Ereptam Argolico, quo debuit igne cremavit.
Solvitur herboso religatus ab aggere funis
Et procul insidias, [c] *infamatæq; relinquunt*
Tecta Deæ, lucósque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena,
[d] *Faunigenæq; domo potitur natáq; Latini,*
Non sine Marte tamen. Bellum cum gente feroci
Suscipitur, pactáque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio [e] *Tyrrhenia tota, diúque*
Ardua sollicitis victoria quæritur armis,
Auget uterque suas [f] *externo robore vires,*
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Castra; neque Æneas Evandri ad mœnia frustra,

a Loco illi à combustione navium Æneæ, hoc est, παρὰ τὸ καίειν, non autem à nutrice Æneæ *Cajeta* nomen inditum, quibusdam videtur. Vide Virg. 7. Æn.
b In deos penates & parentem Anchisen: vide Ælian. lib. 3. c. 22. Var. hist.
c Circes veneficiis infamis.
d Latini Fauno geniti.
e Hetruria.
f Externis copiis.

At

At Venulus frustra profugi Diomedis ad urbem
Venerat: ille quidem [g] sub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliáque arva tenebat;
Sed Venulus Turni postquam mandata peregit,
Auxilium petiit. Vires [h] Ætolius heros
Excusat, nec se, aut soceri committere pugnæ
Velle sui populos, aut quos è gente suorum
Armet habere ullos. Néve hæc commenta putetis,
ADMOnitu quanquam luctus renoventur amari,
Perpetiar memorare tamen. Postquam alta cremata
Ilios,& Danaas paverunt Pergama flammas, (est
[i] Nariciúsq; heros à [k] virgine, [l] virgine rapta,)
Quam meruit pœnam solus, digessit in omnes:
Spargimur,& ventis inimica per æquora * rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœliq; maríque,
Perpetimur Danai, cumulúmq; [m] Caphareа cladis.
Néve morer referens tristes ex ordine casus,
[n] GRæcia tum potuit Priamo quoq; flenda videri.
Me tamen armiferæ servatum [o] cura Minervæ
Fluctibus eripuit: patriis sed rursus ab * agris
Pellor, & [p] antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus; tantósque per alta labores
Æquora sustinui, tantos terrestribus armis,
Ut mihi felices sint illi sæpe vocati,
Quos [q] communis hyems, importunúsq; Caphareus
Mersit aquis, vellémq; horum pars una fuisse.
Ultima jam passi comites belloq; fretoq;,
Deficiunt, finémq; rogant erroris. At * Agmon
Fervidus ingenio, tum verò & cladibus asper,
QUID superest, quod jam patientia nostra recuset
Ferre, viri? dixit. QUID habet Cytherea, quod ultrà
(Velle puta) * faciat? NAM dum pejora timentur,
[r] Est locus in voto: SORS autem ubi pessima rerũ est,
[f] Sub pedibus timor est; securáq; summa malorum.
Audiat ipsa licet; &, quod facit, oderit omnes
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus; & MAGNO stat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem * Pleuronius Agmon

g Virg. 11. Æn. Ille urbem Argiripam condebat Iapygis agris.
h Diomedes Tydei Ætoliæ regis filius.
* Ilion.
* & Danais patuerunt Pergama dextris.
i Ajax Oilei F. à Narice Locridis urbe.
k Pallade.
l Cassandrâ stuprata.
* vecti lib. Ciof.
m Πέτρας Καφηρεῖας. Eurip. Virgil. ..& Euboïcæ cautes, ultórque Caphareus.
n Virg. Vel Priamo miseranda manus.
o Pallas sive Minerva: poëticâ Circuitione.
* fortè legendũ Argis.
p Hom. Il. 5. Virg Æneid. 11.
q Tempestas omnibus immissa.
* Acmon.
* faciet?
r Votis & precibus locus relictus est.
f Nihil timetur. Idem 2 de pont. eleg. 2. ..fortuna miserrima tuta est, Nam timor eventus deterioris abest.

Seneca Qui non habet, quod speret, desperet nihil. * Pleuronius,

Instimulat verbis, veterémq; resuscitat iram.
Dicta placent paucis: [a] *numeri majoris amici*
Agmona corripimus; cui respondere volenti
† *Vox pariter, vocísque via est tenuata, comæq;*
In plumas abeunt, plumis quoque colla teguntur,
Pectoráque, & tergum; majores brachia pennas
Accipiunt, cubitiq; leves * *tenuantur in alas.*
Magna pedis digitos pars occupat, oráque cornu
Indurata rigent, finémque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc * *Idas, & cum Rhetenore* * *Nycteus,*
Hunc miratur Abas: & dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem, numerúsq; ex agmine major
Subvolat, & remos plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris:
Ut non cycnorum, sic albis proxima cycnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygis arida Dauni
Arva [u] *gener teneo minima cum parte meorum.*

a Major pars sociorum.
† Socii Diomedis in aves Diomedeas. Vide Aristot. περὶ θαυμ. Ælian lib. 1 cap. 1 Plin lib. 10. c 44. & Ph len.
* *sinuantur, curvantur.*
* *Midas.*
* *Metheus.*
u Idem lib. 6. Fast. *Et generum Oeniden, Apule Daune, tuum.*

FABULA XI.

De Apulo pastore in Oleastrum.

H*Actenus* [a] *Oenides. Venulus* [b] *Calydonia regna,*
Peucetiósque sinus, [c] *Messapiáque arva* * *reliquit:*
In quibus antra * *videt, quæ multa nubila sylva,*
Et levibus * *guttis manantia semicaper Pan*
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Apulus has illa pastor regione fugatas
Terruit, & primò subita formidine movit;
Mox ubi mens rediit, & contempsêre sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxêre choreas.
Improbat has pastor, saltúq; imitatus agresti
Addidit obscœnis convitia rustica dictis:
Nec priùs obticuit, quàm guttura condidit arbor;
[d] *ARBor enim est, succóque licet cognoscere mores.*
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.

a Diomedes Oenei N.
b Diomedis Calydonii, hoc est, Ætoli.
c Apuliam, à Messapo sic dictã, cujus urbs est Puteoli, sicut *Peucetia* tota peninsula, quæ & Calabria & Messapia.
* *relinquit.*
* *videt.*
* *camis.*
d Pastor Apulus in oleastrum.

FABULA XII.

De Æneæ Navibus in Nymphas.

Hinc ubi legati rediêre, negata [a] ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella infausta gerunt: multúmq; ab utraq; cruoris
† Parte datur. Fert (ecce!) avidas in pinea Turnus
* Tecta faces: ignésq; timent quibus unda pepercit.
Jámq; picem & ceras, alimentáq; cætera flammæ
[b] Mulciber urebat, pérq; altum ad carbasa malum
Ibat, & incurvæ fumabant transtra carinæ:
Cùm memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta deûm genitrix, tinnitibus æthera pulsi
Æris, & inflati complevit murmure [c] buxi.
Pérq; leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilega jactas incendia dextra,
Turne, ait: Eripiam, nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea, tonitrúmq; secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi:
Aëráq; & tumidum subitis concursibus æquor
[d] Astræi turbant, & eunt in prælia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus usa,
[e] Stuppea * prærupit Phrygiæ retinacula puppis,
Fértque rates pronas, medióq; sub æquore * mergit.
[f] Robore mollito, lignóq; in corpora verso,
In capitum facies puppes mutantur aduncæ,
In digitos abeunt & crura natantia remi,
Quódq; sinus fuerat, latus est, mediísque carina
Subdita navigiis spinæ mutatur in usum,
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt,
Cærulus, ut fuerat, color est, quásq; antè timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas.
Naiades æquoreæ, summis in montibus ortæ,
Molle fretum celebrant: [g] nec eas sua tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula sæpe
Pertulerint pelago, jactatis sæpe carinis
Supposuêre manus, nisi siqua vehebat Achivos.

a Referentes.

† Turnus classem Æneæ cremare conatur. Vide 9. Æneid.

* Texta. Ità Catull. *Pinea conjungens inflexa texta carinæ.* Et Ovid. *Texitur & costis panda carina suis.* Idem, *Pinea texta sonant.* Et *textrinum* locus dicebatur, ubi naves fabricabantur. Græc. ναυπήγιον.

b Volcanus sive ignis. *Metonym.*

c Tibiæ buxeæ.

d Venti Aurora & Astræo geniti: Hesiod. Theog.

e Oras, funes quibus ad terram classis erat religata.

* perrumpit.

f Duritie ligni.

g Non afficiuntur desiderio montium, ubi natæ erant.

FABULA XIII.

De navi Ulyssis in scopulum.

† NAVIS ab Alcinoo Ulyssi data, in saxum.

* Puppim.

† *Cladis adhuc Phrygiæ memores, odêre Pelasgos,*
Nariciaq́; ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, & lætis vidêre rigescere * *puppes*
Vultibus Alcinoi, saxúmque increscere ligno.

FABULA XIIII.

De Ardea Turni civitate in avem.

a Transformata in Nymphas animatas. Hypallage.
b Deorum fata præ se. Turnus 9. Æn. *sunt & mea contrà Fata mihi.*
† TURNUS vincitur ab Aenea.
c Trojanus. Vide Maphæi additamenta ad Æn.
* *ignis.*
d Medio è rogo: Ciofan. legit, *Congerie in medio*, ut fortasse sit casus antiquus, pro *congeriei.*
† ARDEA Turni civitas in avem.

SPes erat in Nymphas [a] *animata classe marinas*
Posse metu monstri Rutulum desistere bello.
PERstat, habétq; [b] *deos pars utraque; quódq; deorum*
Instar, habent animos: nec jam dotalia regna,
Nec sceptrum soceri, nec te Lavinia virgo,
Sed vicisse petunt, deponendíque pudore
Bella gerunt: † *tandémq; Venus victricia nati*
Arma videt, Turnúsq; cadit; cadit Ardea, Turno
Sospite dicta potens. Quam postquam [c] *barbarus* * *ensis*
Abstulit, & tepida patuerunt tecta favilla,
[d] *Congerie è media cùm primùm cognita præpes*
† *Subvolat, & cineres plausis everberat alis:*
Et sonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem, nomen quoque mansit in * *illa*
Vrbis; & ipsa suis deplangitur Ardea pennis.

FABULA XV.

De Ænea inter deos Indigetes translato.

* Coëgerat.

a Æneas Veneris F.

* Oro.

JAmq́; deos omnes, ipsámque Æneia virtus
Junonem veteres finire * *coërcuit iras:*
Cùm bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestivus erat cœlo [a] *Cythereïus heros.*
Ambierátq; Venus superos, collóque parentis
Circumfusa sui; NVNQVAM mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus * *opto:*

Æneæq́;

Aneæq; meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, QVamvis parvum, des, optime, numen,
Dummodo des aliquod. Satìs est [b] inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel isse per amnes.
Assensère dei: [c] nec conjux regia vultus
Immotos tenuit; placatóq; annuit ore.
Tum pater, EST is, ait, cœlesti numine dignus:
QVæq; petis, pro quóq; petis, cape nata, quod optas.
Fatus erat: gaudet, gratèsque agit illa parenti,
Pérq; leves auras junctis invecta columbis,
Littus adit Laurens, ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Aneæ quæcunq; [d] obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre sub æquora cursu.
[e] Corniger exequitur Veneris mandata, suísque,
Quicquid in Anea fuerat mortale, repurgat
Et respersit aquis: pars optima restitit illi.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambrosia cum dulci nectare mista
Contigit os, fecítq; deum: quem [f] turba Quirini
*Nuncupat indigetem, * templóq; arísque recepit.*

b Κατὰ ςύγνοσιν Virg. 6. Æneid. *Tristique palus inamabilis unda.* sc. *Stygia* Vide Gell. lib. 2. cap. 6. Macrob. lib. 6. Saturn. cap. 7.
c Nec Juno abnuit. Virg. 1. Æn. *Diva solo fixos oculos aversa tenebat.*
d Mortalia in ipso.
e Numicius fluvius ità Virg. *Corniger Hesperidum fluvius regnator aquarum.*
f Popul. Romanus.
* *templis arísque.*

FABULA XVI.

De Tyberino in Tyberim: de Aventino monte: de Pomona à pomis dicta, & Vertumni varia metamorphosi.

INde sub Ascanii ditione [a] binominis † Alba
[b] Résque Latina fuit. Successit Sylvius illi:
Quo satus antiquo tenuit repetita Latinus
*Nomina cum sceptro. Clarus subit *(ecce!) Latino;*
Epitus ex illo: post hunc Capetúsque, Capysq;
Sed Capys antè fuit. Regnum Tyberinus ab illis
*Cepit, & [c] in Thusci * demersus fluminis undis*
Nomina fecit aquæ. De quo Remulúsque, feróxq;

a Ascanius enim etiam Iulus dictus est. Virg. 1. Æneid. *At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo Additur.*
† ALBANORUM regum genealogia. De qua vide 4. Fast.

b Regnum Latinum. Enn. *Moribus antiquis res stat Romana virísque.* * *Alba.* Ità in 4. Fast.: *subit Alba Latino: Proximus est titulis Epitus, Alba, tuis.* m scr. *Clarius subit (ecce!) Latino; Epitus ex illo est.* Fanensis, qui retinet *Clarus*, putat esse nomen proprium, atq; ità appellari Albam regem, quòd omnia alba clara sint. c In Tybri fluvio. Virg. *A quo pòst Itali fluvium cognomine Tybrim Diximus.* 8 Æn. * *submersus.*

d In Fast. hic Agrippa nominatur. *Jam tamen Agrippam natum Remuúmq; nepotem Viderat.*
e Aventino.
f Imperium regionis.
* *Pomona.*

[d] *Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis*
FULMINEO periit imitator fulminis ictu.
Fratre suo sceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnârat, eodem
[e] *Monte jacet positus, tribuitque vocabula monti.*
Jámq; Palatinæ [f] summam Proca gentis habebat:
*Rege sub hoc *Pomona fuit, qua nulla Latinas*
Inter Hamadryadas coluit solertiùs hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera fœtus;
Unde tenet nomen: non sylvas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes;
Nec jaculo gravis est, sed adunca dextera falce,
Qua modò luxuriem [g] premit, & spatiantia passim
[h] *Brachia compescit, fisso modò cortice lignum*
Inserit, & succos alieno præstat [i] alumno,
Nec sentire sitim patitur, bibulæq; recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
HIC amor, hoc studium. Veneris quoq; nulla cupido
est:
Vim tamen agrestum metuens, pomaria claudit
Intus, & accessus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri saltatibus apta juventus
*Fecêre, & pinu præcincti cornua * Panes,*
* *Silenúsq; suis semper juvenilior annis,*
[k] *Quiq; deus fures vel falce, vel inguine terret,*
Ut poterentur ea? Sed enim superabat amando
Hos quoque Vertumnus: neq; erat felicior illis.
O quoties habitu duri messoris aristas
[l] *Corbe tulit, verique fuit messoris imago!*
Tempora sæpe gerens fœno religata recenti,
Desectum poterat gramen versare videri.
Sæpe manu stimulos rigida portabat, ut illum
Jurâsses fessos modò disjunxisse juvencos.
Falce data frondator erat, vitisq; putator.
[m] *Induerat scalas: lecturum poma putares.*
Miles erat gladio, piscator arundine sumpta.
Denique per multas aditum sibi sæpe figuras
Repperit, ut caperet spectatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, positis per tempora canis,

g Coërcet: depascit 1. Georg. *Luxuriem segetis prima depascit in herba.*
h Ramos.
i Surculo ex alia arbore insito. *Notatio insitionis.*

* *Fauni*
* *Sylvanúsque*
k Priapus. Tibul. *Terreat ut sæva falce Priapus aves.*

l Propert lib. 4. *Corbis & imposito pondere messor eram*

m Si scalas sumpserat.

† VERTUMNUS in anum.

Assimulavit anum, cultósque intravit in hortos,
*Pomáq; mirata est, [n] Tantóq; *potentior, inquit,*
Omnibus es Nymphis, quas continet Albula ripis,
Salve virginei flos intemerate pudoris:
Paucáque laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus, glebáque incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Ulmus erat contrà speciosa nitentibus uvis,
Quam socia postquam pariter cum vite probavit,
At si staret, ait, cælebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet:
Hæc quoque quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitúsque fugis, nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus esset
Sollicitata procis, nec [o] quæ Lapitheia movit
*Prælia, nec conjux timidi, * aut audacis Ulyssei.*
Nunc quoque, cùm fugias, aversérísque petentes,
*Mille viri cupiunt, * & semideíq;, deique,*
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te bene jungere, anúmque
Hanc audire voles, quæ te plùs omnibus illis,
*Plùs quàm credis * amo, vulgares rejice tedas,*
Vertumnúmque [p] tori socium tibi delige; pro quo
Me quoq; pignus habe: NEq; enim sibi notior ille est,
Quam mihi, nec toto passim vagus errat in orbe,
Hæc loca magna colit, nec, UTI pars magna procorū,
Quam modò vidit amat: TU primus & ultimus illi
Ardor eris, solíq; suos tibi devovet annos.
Adde, quòd est juvenis, quòd naturale decoris
Munus habet, formásq; aptè fingetur in omnes,
Et, QUOD erit jussus, (jubeas licèt omnia) fiet.
Quid, quòd amatis idem? quòd, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet, letáq; tenet tua munera dextra,
Sed neque jam fœtus desiderat arbore demptos,
Nec, quas hortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quicquam, nisi te. MISerere ardentis, & ipsum
Quod petit, ore meo præsentem crede precari.

n *Anantapodoton*] Subauditur enim *quomodo hortos habes cultiores.*
* *poitior.*

o Hippodamia. lib. 12. Metam.
* *atque* Nauger. alii, *ac audacis.* *Timidum* dicit in conflictu, *audacem* in struendis insidiis. Græci duplicatā voce θρασύδειλον dicunt.
* *te.*
* *amat.*
p Maritum. *Periphrasis,* κατ' ὀνειδισμόν.

Ulto-

Vltorésq; deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memorémq; time [f] Rhamnusidis iram.
Quóq; magìs caveas, (etenim MIHI multa vetu-
Scire dedit) referam tota notissima Cypro (stas
Facta, quibus flecti facilè, & mitescere possis.

f Catull. *Pace tua fari hæc liceat, Rhamnusia virgo.* Nemesin enim deprecabantur, dicturi aliquid insolentius.

FABULA XVII.

De Iphide amoris impatientiâ laqueo vitam finiente, & de Anaxarete in saxum.

Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
Viderat; & totis perceperat ossibus ignes,
Luctatúsq; diu, POSTQVAM ratione [a] furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Nè sibi dura foret, per spes oravit alumnæ:
Et modò, de multis alicui blanditus amicis,
Sollicita petiit propensum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas [b] lacrymarum rore coronas
Postibus intendit, posuítq; in limine duro
Molle latus, tristésque seræ convitia * fecit.
Sævior illa freto surgente cadentibus * hœdis,
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc * vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet: factísque immitibus addit
Verba superba ferox, & spe quoq; fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis; & ante fores hæc verba novissima dixit:
VINCIS Anaxarete, neq; erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei, [c] lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidáq; incingere lauro,
Vincis, ait, moriórq; libens; age ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogeris, eritque
Quo tibi sim gratus, meritúmq; fatebere nostrum.
Non tamen antè * mihi curam excessisse memento,
Quam vitam: gemináq; simul mihi luce carendum est.
Nec tibi fama mei ventura est nuntia lethi:

a Amorem insanum.
b Lacrymis, poëticâ *Circuitione:* sicut Lucan. *sanguinis rorem* pro *ipso sanguine:* & Horat. *maris rorem* pro *aqua marina.* Ros autem veteribus frequenter pro *humore* & *aqua* ponitur. Giphan.
* *dixit.*
* *Austris.* Hœdi autem sunt ἔριφοι, in vola manus dextræ Heniochi, notæ efficacitatis stellæ in ciendis tempestatibus Theocr. ὁδοιπ. Χ' ὡ τῶν ἐφ' ἑσπερίοις ἐρίφοις νότος ὑγρὰ διώκει κύματα. Sunt autem in his comparationes hyperbolicæ.
* *Viua.*
c Ab effectu: sicut *Pallida mors.* *Metalepsis.*
* *tui.*

Ipse ego, nè dubites, adero, præsénsq; videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
† *Si tamen ô superi mortalia facta videtis,*
Este mei memores (nihil ultrà lingua precari
Sustinet) & longo facite ut narremur in ævo,
Et, quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpè coronis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
† *Cùm foribus laquei religaret vincula summis,*
HÆC tibi serta placent, crudelis & impia, dixit,
Inseruítq; caput: sed tum quoq; versus ad illam est,
Atque onus infelix [d] *elisa fauce pependit.* (tum
*Icta pedum motu * trepidantum, & multa * gemen-*
Visa dedisse sonum est, adapertáq; janua factum
Prodidit: exclamant famuli, frustráque levatum
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu, complexáque frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit, & matrum miserarum facta peregit,
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem,
Luridáq; arsuro portabat membra pheretro.
Fortè viæ vicina domus, quà flebilis ibat
*Pompa, fuit; duræq; sonus * plangoris ad aures*
Venit Anaxaretes, quam jam deus ultor agebat:
Mota tamen, videamus, ait, miserabile funus,
Et patulis iniit tectum sublime fenestris,
Vixq; bene impositum lecto prospexerat Iphin.
Diriguêre oculi, calidúsq; è corpore sanguis
Inducto pallore fugit, conatáque retro
Ferre pedes, hæsit; conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatímq; † occupat artus,
Quod fuit in [e] *duro jampridem corpore, saxum.*
Néve ea ficta putes: dominæ sub imagine signum
Servat adhuc [f] *Salamis, Veneris quoque nomine templum*
[g] *Prospicientis habet. Quorum memor, O mea lentos*
Pone (precor) fastus, & amanti jungere, Nymphe:
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam [h] *formas deus aptus in omnes*
Edidit

† Ex Epicureorum opinione ista dicuntur negantium deos curare res humanas.
† IPHIS Anaxaretes amore periens, laqueo se suspendit ad summam ejus januam.
d Fractâ laqueo gulâ.
* *trepidantem.*
* *gementem*, al. *timentem.*
* *clamoris.*
† ANAXARETE puella in saxum.
e Rigido & inexpugnabili.
f A Teucro condita in Cypro, à qua Venus *Salaminia* dicta.
g A prospiciente scil. de fenestra Anaxarete, quæ eâdem forma conversa est à Venere in saxum. Pausan. lib. 2. mentionem facit delubri Veneris speculatricis, quod à Phædra sic nuncupatum sit.
h Vertumni *Periphrasis.*

*Edidit: in juvenem rediit, & anilia * demit*
Instrumenta sibi, talisque apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
*Evicit nubes, * nullâque obstante reluxit,*
Vimque parat, sed vi non est opus, inque figura
** Capta dei Nympha est, & mutua vulnera * sensit.*

* dempsit.
* nullóque.
* grata.
* sentit.

FABULA XVIII. XIX.

De aquis frigidis in calidas, & de Romulo in deum Quirinum.

PRoximus *Ausonias* [a] *injusti miles Amuli*
Rexit opes: Numitórque senex amissa [b] *nepotum*
*Munere regna capit, festísq; * Parilibus urbis*
Mœnia conduntur. † ** Tatius, patrésq; Sabini*
Bella gerunt, arcísque via Tarpeia reclusa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Indè [c] *sati Curibus, tacitorum more luporum,*
Ore premunt voces, & corpora victa sopore
Invadunt, portásq; petunt, quas obice firmo
Clauserat [d] *Iliades:* [e] *unam tamen ipsa recludit,*
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit, nisi quòd RESCINDere *nunquam*
Dis licet acta deûm. [f] *Jano loca juncta tenebant*
Naiades Ausoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ justa petentem
Sustinuêre deam, venásque, & flumina fontis,
Elicuêre sui: Nondum tamen invia Jani
[g] *Ora * patentis erant, nec iter præcluserat unda.*
† [h] *Lurida supponunt fœcundo sulphura fonti,*
Incendúntq; cavas fumante bitumine venas:
Viribus his, aliísque vapor penetravit ad ima
Fontis, & [i] *Alpino modò quæ certare rigori*

a Poëtica Periphrasis. pro injustus *Amulius*, quem sic appellat, propter fratrem regno ejectum, & interfectum Lausum ejus F. Idem 3. Pastor. ··*contemptor Amulius aqui*
b Romuli & Remi, ex Rhea Sylvia F. à Marte compressa.
* *Palilibus:* unde & *Palilitium* stella, quæ vulgò oculus Tauri.
† TATIus Romam invadit.
* *Tatiúsque.*
c Sabini, quorum urbs est Cures.
d Romulus Il. F.
e Ad radicem colli *Viminalis*, quam *Janualem* Varro & Macrob. nominant.
f Jani sacello. *Metonymia.*

g Fontana scil. Fast. lib. 1. *Ordq; qua pollens ope sum, fontana reclusi.* * *patentis* m. scr. non malé. Jani enim propria appellatio *pater* est. Macro. Saturn. † Aquæ frigidæ in calidas. h Ità in Fast. *Antè tamen madidis subjeci sulphura venis.* Ibi enim calefactionem aquarum Jano assignat, quam hic Nymphis tribuit. i Alpium frigori per *Paramiam.*

Aude-

Audebatis aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes,
Portáque [k] *nequicquam rigidis promissa Sabinis*
Fonte fuit præstructa novo, dum [l] *Martius arma*
Induerat miles: quem postquam Romulus ultro
Obtulit, & [m] *strata est tellus Romana Sabinis*
Corporibus, strata éstque suis, [n] *generíque cruorem*
Sanguine cum [o] *soceri permiscuit impius ensis,*
Pace tamen sisti bellum, nec in ultima ferro
Decertare placet, Tatiúmq; accedere regno.
Occiderat Tatius, populísq; æquata [p] *duobus,*
Romule, jura dabas; posita cùm casside Mavors
Talibus affatur divûmq; hominúmq; parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præside pendet ab uno)
Præmia jam promissa mihi, dignóq; [q] *nepoti*
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente deorum,
(Nam memoro, memoríq; animo pia verba notavi)
† *Unus erit, quem tu tolles ad sydera cœli,*
Dixisti: [r] *RATA sit verborum summa tuorum.*
Annuit omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitrúque, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissæ sensit data signa [s] *rapinæ,*
Innixúsque hastæ pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, & ictu
[t] *Verberis increpuit; pronúmq; per aëra lapsus*
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
Reddentémque suo non regia jura [u] *Quiriti*
Abstulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapsum tenues, ut lata plumbea funda
Missa solet medio glans [x] *intabescere cœlo.*
Pulchra subit facies: & pulvinaribus altis
Dignior est, [y] * *qualis trabeati forma Quirini.*
Flebat ut amissum conjux: cùm regia Juno
Irin ad Hersiliam descendere * *limite curvo*
Imperat, & [z] *vacuæ sua sic mandata referre.*

k Quia armis oppressa fuit Tarpeia, quæ portam Sabin. aperuerat. Vide Liv. libr. 1. Proper. lib. 4. Plutarch. in Rom.
l Romanus.
m Operta fusis hostibus.
n Romanorum: *Enallage* num.
o Sabinorum: quorum filias illi rapuerant.
p Romanis & Sabinis.
q Romulo Jovis ex Marte nepoti.
† ROMULUS in deum nomine Quirinum.
r Quæ enim evenire, ac re ipsâ firmari cupiebant, ea ut RATA essent, optabant. Senec. Oed. *Audior, Vates ait, rata verba fudi.*
s Romuli rapiendi è terris in cœlum.
t Flagelli. *Actio* pro *instrumento*.
u Romanis. *Enallage* num.
x Liquescere.
y Talis tunc apparuit, qualis ipsius trabeâ induti imago pingi postea consuevit. Remus enim & Romulus trabeâ usi fuere. * *quam sit* * *tramite.* Ita & Virg. *cito decurrit tramite virgo.* z Curis scilicet & dolore.

FABULA XX.

De Hersilia in Oram deam.

O ET DE Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matronæ decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri * conjux, nunc esse Quirini,
Siste tuos fletus: &, si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle * Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
a Paret: & in terram pictos delapsa per arcus,
Hersiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O dea (namq; mihi nec, quæ sis dicere, promptum est,
Et liquet esse deam) duc, ô duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: QUEM si modò posse videre
Fata semel dederint, cœlum accepisse videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine b Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi sydus ab æthere lapsum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
† Hersiliæ crinis cum sydere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit, & priscum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramque vocat: quæ nunc dea juncta Quirino est.

* nunc conjux esse m. scr.
* Quirini m. scr. utrumq;. Colle Quirinali, nuncupato ab æde Quirini, ut est in 2. Fast.
a Iris scilicet mandatis Junonis.
b Iride Thaumantis fil.
† HERSILIA in Oram deam.

PUB.

PUBLII

OVIDII

NASONIS METAMORPHOSEΩN

LIBER XV.

FABULA I.

De Myscello absoluto, calculis nigris in albos conversis.

Quæritur interea quis [a] *tantæ pondera molis*
Sustineat, tantóq; queat succedere regi.
Destinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. Non ille satìs cognôsse Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit, &, quæ sit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ. patria, Curibúsque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad [b] *hospitis urbem.*
Graia quis Italicis autor posuisset in oris
Mœnia quærenti, sic è senioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bobus Jove natus Iberis
Littora felici tenuisse [c] *Lacinia cursu*
Fertur, &, armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni nec inhospita tecta Crotonis
Intrâsse, & requie [d] *longum relevâsse laborem,*
Atq; ità discedens, ævo, dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit: promissáq; vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myscelus, illius diis acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur, Lapidosas Æsaris undas
I pete [e] *diversi, patrias agè desere sedes:*

a Onus tantì imperii.

b Crotonis, qui Herculem devicto Geryone ex Hispan. redeuntem hospitio suscepit.

c Promontorium inter mare Adriaticum & Ionicum Virg. 3. *attollit se diva Lacinia contrà*

d Defatigationem longi itineris.

e Procul hinc dissiti, in Calabr. juxta Crotonam, Strab lib. 6.

Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter, Somnúsque Deúsque.
Surgit Alemonides: tacitáq; recentia mente
Visa refert, pugnátque diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges;
Pœnáq; mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat densissima sydereum nox:
Visus adesse idem Deus est, eadémque monere,
Et, nisi paruerit, plura, & graviora minari.
Pertimuit: [f] patriúmque simul transferre parabat
In sedes penetrale novas. Fit murmur in urbe,
Spretarúmque agitur legum reus: útque peracta est
[g] Causa prior, CRIménque patet [h] sine teste probatum,
Squallidus ad superos tendens reus ora, manúsque,
[i] O cujus cœlum bis sex fecêre labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis autor.
[k] Mos erat antiquis, niveis, atrísque lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, & OMNIS
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
[l] OMNIBUS è nigro color est mutatus in album:
Candidáq; Herculeo sententia numine facta
[m] Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ: ventísq; faventibus æquor
Navigat Ionium; Lacedæmoniúmq; Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinúmq; Neæthum,
Thurinósq; sinus, Temesénq; & Iapygis arva;
Vixq; pererratis, quæ spectant littora, terris
Invenit Æsarei fatalia fluminis ora;
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus; jussáq; ibi mœnia terra
Condidit, & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certa primordia fama
Esse loci, positæq; Italis in finibus urbis.

f Lares paternos, domicil. paternum.

g Crimen migrationis legibus prohibitæ.

h Reo confitente.

i Qui laboribus tuis tibi cœlum acquisivisti.

k Suffragia lata per lapillos.

l Calculi nigri in candidos.

m Absolvit Myscellum Alemonis filium.

FAB.

FABULA. II.

De Pythagoræ oratione, ab esu carnium dehortante.

Vir fuit hic, ortu Samius: sed fugerat unà
Et Samon, & dominos, odióq; tyrannidis exul
Sponte erat; ìsq;, LICET cœli regione remotus,
Mente Deos adiit, &, QVÆ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit:
Cúmq; animo, & vigili perspexerat omnia cura,
In medium discenda dabat, [a] cœtúmq; silentum,
Dictáq; mirantum, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura, docebat;
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis esset origo;
Juppiter, an venti, discussa nube tonarent;
Quid quateret terras; qua sydera lege mearent;
Et quodcunq; latet: [b] primúsq; animalia mensis
** Arguit imponi, primus quoque talibus ora*
Docta quidem solvit, sed non & credita, verbis.
† PARCITE mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges; sunt [c] deducentia ramos
Pondere poma suo, tumidæq; in vitibus uvæ;
Sunt herbæ dulces; sunt quæ mitescere flamma,
Mollirìq; queant; nec vobis [d] lactens humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
PRODIGA divitias, alimentáq; mitia tellus
Suggerit, atq; epulas sine cæde & sanguine præbet,
CARne feræ sedant jejunia, nec tamen omnes:
Quippe equus, & pecudes, armentáq; gramine vivunt;
At, quibus ingenium est immansuetúmq;, ferúmq;,
Armeniæ tigres, iracundíque leones,
Cúmq; lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
*HEV! Quantum scelus est in * viscera viscera condi,*
Congestóq; avidum pinguescere corpore corpus,
Alteriúsq; animantem animantis vivere letho!
Scilicet in [e] tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te nisi tristia mandere sævo
*[f] Vulnera dente juvat? * ritúsq; referre Cyclopum?*

a Discipulorum cœtum, quibus exploratis à Pythag. certum tempus tacendi erat.
b Innuit τὴν ἀποχὴν ἐμψύχων de qua vide Plutarch. libell. περὶ σαρκοφαγίας.
* *Arcuit.*
† PYTHAGORÆ dogmata.
c Ad humum inclinantia, flectentia.
d Lac. *Periphrasis.*
* *Viscere*, minùs rectè. Idem libr. 14. --- *jam nunc mea viscera rebar In sua mersa rum.*
e Plutarch. Ὅσα φύεται ἡμῖν, ὅσα τρυγᾶται, ὅσον πλοῦτον ἐκ πεδίων, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἡδονὰς δρέπεσθαι πάρεστιν
f Carnes animantium occisorum.
* *rictúsque*: perperam. Notat. enim *Anthropophagiam* Cyclopib. usitatam: de qua vide Cyclop. Euripidis.

 Nec,

Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et [g] *malè morati poteris jejunia ventris?*
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora [h] *cruore.*
Tunc & aves tutè [i] *movêre per aëra pennas,*
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis,
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo:
Cuncta sine insidiis, nullámque timentia fraudem,
Plenáque pacis erant. Postquam non utilis autor
[k] *Victibus invidit, (quisquis fuit ille deorum)*
Corporeásque dapes avidam demersit in alvum,
[l] *Fecit iter sceleri: primóque è cæde ferarum*
Incaluisse putes maculatum sanguine ferrum;
Idque satis fuerat. [m] *Nostrúmque petentia lethum*
Corpora missa neci salva pietate fatemur:
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs indè nefas abiit. Et [n] *prima putatur*
Hostia sus meruisse mori: quia semina pando
Eruerit rostro, spémque interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur ultoris. NOCUIT *sua culpa duobus.*
QUID *meruistis oves placidum pecus, únque tuendos*
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitáque magìs, quàm morte, juvatis?
QUID *meruêre boves, animal sine fraude dolóque,*
Innocuum, simplex, natum [o] *tolerare labores?*
Immemor est demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri,
[p] *Ruricolam mactare suum: qui trita labore,*
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat messes, percussit colla securi.
Nec satìs est, quòd tale nefas committitur: ipsos
[q] *Inscripsêre deos sceleri, numénque supernum*
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præstantissima forma,
(Nam PLACUISSE *nocet)* [r] *vittis præsignis, & auro*
Sistitur ante aras, auditque ignara precantem,
Imponíque suæ videt inter cornua fronti

g Dissoluti scil. τῶν ἔδμεναι ἄλλων ἀδηφάγε.

h Epulis cruentis.

i Volârunt.

k Vivendi facilitati, commoditati victûs pristini.

l Viam aperuit ad scelus.

m Feras vitæ nostræ insidiantes.

n Idem 1. Fast. *Prima Ceres avida,* &c.

o Ad tolerandos labores. *Hellenismus.*

p Βοῦν ἀροτῆρα. Vide Cicer. 2. de natur. deor.

q Sceleris participes fecerunt, immolando illis τὰ ἔμψυχα: seu (ut quidam cecinit) Βωμὸν ἐρεύθοντες μακάρων θερμοῖσι φόνοισι.

r Vittis aureis ἓν διὰ δυοῖν.

Quæ coluit [f] *fruges, percußáq; sanguine cultros*
Inficit in liquida [t] *prævisos forsitan unda.*
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inspiciunt, mentésque deûm scrutantur in illis.
UNDE fames homini vetitorum tanta ciborum est?
Audetis vesci genus * *ô mortale? quod, oro,*
Nè facite: & monitis animos advertite nostris,
Cúmq; boum dabitis cæsorum membra palato,
Mandere vos vestros scite & sentite colonos.
Et quoniam deus ora movet, sequar ora moventem
Ritè deum, Delphósq; * *meos, ipsúmq; recludam*
Æthera, & augustæ reserabo oracula mentis.
MAGNA, nec ingeniis investigata priorum,
Quæq; diu latuêre, canam: Juvat ire per alta
Astra, juvat terris, & inerti sede relicta,
Nube vehi, validíq; humeris insistere Atlantis,
Palantésque homines passim, ac rationis egentes
Despectare procul, trepidósque obitúmque timentes
Sic exhortari, * *sortémque evolvere fati.*

f Molam. Unde est *Immolare, mola*, id est, farre molito & sale hostiam perspersam sacrare. Fest. Dionys. Halicar. Δήμιος χερνίβας ἐπιῤῥαίνειν ταῖς κεφαλαῖς τῶν θυμάτων.
t Idem 1. Fast. *An quia prævisos in aqua timet hostia cultros.* Intelligit aquam in pelvim infusam, cùm hostiæ jugularentur.
* *Immortale nescê* propter animas immortales ... διὰ τῆς μετεμψυχώσεως. ut sit Accusativus. * *suos.* * *seriem.*

FABULA III.

De Euphorbo in Pythagoram, & quòd cuncta rerum temporibus mutentur.

O GENUS attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & * *nomina vana timetis,*
* *Materiem vatum, falsíque pericula mundi?*
† *Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas*
Abstulerit, mala posse pati non ulla putetis.
MORTE carent animæ: sempérq; priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitántq; receptæ.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
[a] † *Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam*
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
[b] *Nuper Abanteis, templo Junonis, in Argis.*

* *numina.*
* *Materiam.*
† *Palingenesia* sive *Metempsychosis* Pythagorica.
a Panthi F. Vide Philostr. in vita Apollon. lib. 8
† EUPHORB. in Pythagoram.
b Vel ab *Abante* rege, à quo Argivi dicti sunt *Abantei*; vel ab *Abantibus* Eubœæ populis.

OMNIA [c] mutantur; nihil interit: errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
[d] Spiritus, éque feris humana in corpora transit,
Inq; feras noster, nec tempore deperit ullo.
Utq; novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet, ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed [e] in varias doceo migrare figuras.
ERGO nè pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, nè sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenáque ventis
Vela dedi: NIHIL est toto quod perstet in orbe;
[f] Cuncta fluunt, omnísque vagans formatur imago.
† Ipsa quoque ASSIDUO * labuntur tempora motu,
Non secùs ac flumen: Neq; enim consistere flumen,
Nec levis hora potest; sed, UT unda impellitur unda,
Urgetúrque eadem veniens, urgétq; priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, paritérque sequuntur,
Et nova sunt semper: nam quod fuit antè relictū est,
Fitq; quod haud fuerat, momentáq; cuncta novantur.
Cernis & emensas in lucem tendere noctes,
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo cùm lassa quiete
Cuncta jacent media, cúmq; albo Lucifer exit
Clarus equo: rursúsq; alius, cùm prævia lucis
Tradendum Phœbo [g] Pallantias inficit orbem.
Ipse [h] dei clypeus, terra cùm tollitur ima,
Manè rubet, terráq; rubet, cùm conditur ima:
Candidus in summo est, melior natura quòd illic
Ætheris est, terræq; procul contagia fugit.
Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest * usquam: sempérq; hodierna sequente,
Si crescit, minor est; major, si contrahit orbem.
QUID? Non in species secedere quattuor annum
Aspicis, ætatis [i] peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerique simillimus ævo
Vere novo est: tunc herba * nitens, & roboris expers
[k] Turget, & insolida est, & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, floriúmq; coloribus almus

c Scholiast. Sophoc. Ἐν τῷ μεταλλοιῶσθαι τὰς ψυχὰς καὶ παρεισδύνειν εἰς ἕτερα σώματα.
d Ἡ ψυχή.
e Τῇ παλιγγενεσίᾳ scilicet cui subjectæ sunt μετεμψυχώσεις & μετενσωματώσεις.
f Ῥεῖ πάντα καὶ οὐδὲν μένει.
† Mutationes rerum.
* volvuntur.
g Aurora Pallantis gigant. F.
h Orbis Solis.
* unquam.
i Referentem quatuor hominis ætates.
* recens, virens: rectiùs nitens. Ità enim alibi, Vere nitent terræ.
k Ὀργᾷ. Victor. lib. 18. cap. 22. Var. lect.

Ludit ager: neq; adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post Ver robustior annus,
Fitq; valens juvenis: neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior, nec, quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ,
Maturus, mitisque, inter juvenémque senémque
Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
Indè senilis hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut, quos habet, alba, capillos.
NOSTRA quoque ipsorum semper, requiéque sine ulla
Corpora vertuntur: Nec quod fuimúsve, sumúsve
Cras erimus. Fuit illa dies, qua semina tantùm,
Spésq; hominũ primæ, matrísq; habitavimus alvo:*
[l] Artifices natura manus admovit, & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit, [m] éque domo vacuas emisit in auras.
EDITUS in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox [n] quadrupes, ritúq; tulit sua membra ferarum,
Paulatímq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutísque aliquo conamine nervis.
Indè valens, velóxq; furit, spatiúmque juventæ
Transit, &, emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur [o] occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi demolitúrque prioris
Robora: FLETque † Milo senior, cùm spectat inanes
*Illos, qui fuerant solidarum * morte ferarum*
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
† FLET quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles
Tyndaris, & secum, cur [p] sit bis rapta, requirit.
TEMPUS edax rerum, túque invidiosa vetustas
Omnia destruitis, vitiatáq; dentibus ævi
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus:
Quásque vices peragant, animos adhibete, docebo.

* *materna habitavimus.*
l *Hypallage.* Natura artifex manus adhibuit.
m Ex utero.
n Manibus ac pedibus repens.
o Ad occasum, h. e. exitum vitæ tendentis.
† MILO Crotoniates.
* *more.*
* *mole.*
† HELENÆ forma ætate deterior.
p Primùm à Theseo, deinde à Paride.

FABULA IIII.

De elementorum mutationibus, & de aquis in terras, montibus in valles, & contrá.

† Elementorum mutationes.

* distant lib. tres non malé.

* Hic, ut ad aërem referatur.

a Condensata.

* reddit.

* toto.

b Generari.

c Corrumpi.

d *Corruptio unius est generatio alterius.* m.scr. *& cùm sint.*

e Certo definiuntur numero, quia infinitum non est in rerum natura.

f Horat. lib. 4. *Quam vis redeant in aurum Tempora priscum.*

g Diluvio, inundatione.

† Aquæ in continentem, montes in valles, & contrá.

h Sicca extiterant.

i In stagnum mutata.

k Terræmotibus, quibus aquæ interdum visæ sunt erumpere. Arist. 2. Meteorol. cap. 7.

† QVattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suóque
Pondere in inferius tellus atque unda feruntur;
Et totidem gravitate carent, nullóq; premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam spatio * distent, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutáque tellus
In liquidas rarescit aquas; tenuatus in auras
Aëráque humor abit; dempto quoq; pondere rursus
In superos aër tenuissimus emicat ignes.
Indè retro redeunt, idémq; retexitur ordo:
Ignis enim densum spissatus in aëra transit;
* Hinc in aquas; tellus [a] glomerata cogitur unda.
Nec species sua cuique manet: rerúmque novatrix
Ex aliis alias * reparat natura figuras.
NEC perit in * tanto quicquam (mihi credite) mundo,
Sed variat, faciémq; novat: [b] NASCIq; vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit antè; [c] MORIq;,
Desinere illud idem. [d] Cùm sint huc forsitan illa,
Hæc translata illúc: [e] summa tamen omnia constant.
NIL equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: [f] sic ad ferrum venistis ab auro
Secula; sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum; vidi factas ex æquore terras:
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ;
Et vetus inventa est in montibus anchora summis;
Quódq; fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit, & [g] eluvie mons est deductus in æquor;
† Eq; paludosa siccis humus aret arenis;
Quæq; [h] sitim tulerant, [i] stagnata paludibus hument.
Hic fontes natura novos emisit, & illic
Clausit: & antiquis tam multa [k] tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut exiccata residunt.

Quæ

¶ Quæ deinceps sequuntur Fabulas ad numerum usque 43, require in margine.

5 *SIc ubi terreno Lycus est [a] epotus hiatu,*
Existit procul hinc, alióque renascitur ore.
6 *Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus*
Redditur Argolicis ingens Erasinus in agris.
7 *Et Mysum capitisque sui ripæq; prioris*
Pœnituisse ferunt, alià nunc ire, Caicum.
8 *Necnon Sicanias volvens Amasenus arenas*
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret.
9 *Antè bibebatur; nunc quas contingere nolis*
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre [b] Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
10 *Quid? Non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,*
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
11 *Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharósq;,*
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
12 *Leucada [c] continuam veteres habuere coloni;*
Nunc freta circumeunt: [d] Zancle quoq; juncta fuisse
Dicitur Italiæ; donec confinia pontus
Abstulit, & media tellurem reppulit unda.
13 *Si quæris Helicen, & Buran Achaïdas urbes,*
Invenies sub aquis: Et adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
14 *Est prope † Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis*
Arduus arboribus; quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: Nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum cæcis inclusa cavernis
Expirare aliquà cupiens, luctatáq; frustra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut directa bicornis
Terga capri. Tumor ille loci permansit, & alti
Collis habet speciem, longóq; induruit ævo.
15 *Plurima cùm subeant audita aut cognita nobis,*
Pauca super referam. Quid? Non & lympha figuras

FABULA 5. De LYCO Lysiæ amne.
a Absorptus terræ voragine.
6 De ERASINO Arcadiæ flumine.
7 De CAICO Mysiæ flumine.
8 De AMASENO Siciliæ flumine.
9 De ANIGRO fluvio, qui è dulci factus est amarus.
b Centauri ab Hercule vulnerati. Vide Pausan. Eliac. prior.
10 De HYPANI fluvio, qui è dulci factus est salsus.
11 De INSULIS in Continentem.
12 De INSULIS ex Continente abruptis.
c Continenti conjunctam.
d Sicilia. *Ex parte totum.* Virg. 3. Æneid. —*venit medio vi pontus, & undis Hesperium Siculo latus abscidit.*
13 De HELICE & BURA à ponto absorptis.
14 De TUMULO ex area facto eruptione spiritus.
† PITTHEI ÆTHRÆ patris patriam.
15 De AMMONIS fonte.

Dátq; capitq; novas? Medio tua, Corniger Ammon,
[c] Unda die gelida est, ortúq; obitúq; calescit.

e Idem Lucretius lib.6 Curt. lib.2 cap.103.

16 De ATHAMANTIDE fonte.

16 Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cùm Luna recessit in orbes.

17 De Flumine apud CICONAS.

17 Flumen habent Cicones, quod potum saxea reddit
Viscera, quod tactis inducit marmora rebus.

18 De CRATHI amne, & SYBARI.

f Vide Eurip. Troad Pausan. Achaic. & Arcad.

18[f] Crathis, & hinc Sybaris vestris conterminus oris
Electro similes faciunt auróq; capillos.
Quódq; magis mirum est, Sunt qui non corpora tantum,
Verùm animos etiam valeant mutare liquores.

19 De SALMACI fonte.

19 Cui non audita est obscœnæ Salmacis unda?

20 De ÆTHIOPUM lacubus.

20 Æthiopésq; lacus? quos si quis faucibus hausit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate soporem.

21 De CLITORIO fonte.

g Pausanias Clitorem vocat. Est a. fluvius Ciconũ

h Melampus medicus.

21 [g] Clitorio quicunq; sitim de fonte levârit
Vina fugit, gaudétq; meris abstemius undis:
Seu vis est in aqua calido contraria vino,
Sive, quod indigenæ memorant, [h] Amithaone natus
Prœtidas attonitas postquam per carmen & herbas
Eripuit furiis, purgamina mentis in illas
Misit aquas, odiúmq; meri permansit in undis.

22 De LYNCESTIO amne.

22 Hinc fluit effectu dispar Lyncestius amnis:
Quem quicunque parùm moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibisset.

23 De aquis Arcadiæ.

** Phœneum.*

23 Est lacus Arcadiæ, *Phenium dixêre priores,
Ambiguis suspectus aquis; quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ; Sine noxa luce bibuntur.

24 De ORTYGIA insula & Symplegadibus.

24 Sic alias aliásque, lacus & flumina, vires
Concipiunt. Tempúsque fuit cùm navit in undis;
Nunc sedet Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum sparsas Symplegadas elisarum:
Quæ nunc immotæ perstant, ventísque resistunt.

25 De ÆTNA monte,

25 Nec quæ sulfureis ardet fornacibus Ætna
Ignea semper erit: neque enim fuit ignea semper.
Nam, sive est animal Tellus, & vivit, habétque
Spiramenta locis flammam * exhalantia multis;
Spirandi mutare * vias, quotiésque movetur,
Has finire potest, * illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxáque cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam jactant, ea concipit ictibus ignem;

** expirantia.*
** vices.*
** aliásque.*

Antra

Antra relinquentur sedatis frigida ventis:
Sive bituminea rapiunt incendia vires,
*Luteáve exiguis * arescunt sulfura * fumis;*
*Nempe * ut terra cibos, alimentáq; pinguia flammæ*
Non dabit, absumptis per longum viribus ævum,
Naturæq; suum nutrimen deerit edaci,
Non feret illa famem, desertáque deseret ignes.

* ardescunt.
* flammis.
* ubi.

26 *Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,*
* *Qui soleant * levibus velari corpora plumis,*
Cùm Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo: 27 *sparsæ quoq; membra veneno*
Exercere artes Scythides memorantur easdem.

26 De Hominibus in aves.
* quis.
* niveis.
27 De SCYTHIDIBUS venenorũ aspersione in aves.

28 *Siqua fides rebus tamen est addenda probatis:*
Nónne vides quæcunque mora, fluidóq; calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque, delectos [i] *mactatos obrue tauros.*
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operíq; favent, in spémque laborant.

28 De APIBUS ex cadavere bubulo creatis.
i Vide Virg. 4. Georg. Plin. lib. 11. cap. 20.

29 *Pressus humo bellator equus crabronis origo est.*

29 De CRABRONIBUS ex equino cadavere.

30 *Concava littoreo si demas brachia cancro,*
Cætera supponas terræ: de parte sepulta
Scorpius exibit, caudáque minabitur unca.

30 De SCORPIO ex Cancro.

31 *Quæq; solent canis frondes intexere filis*
Agrestes tineæ (Res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.

31 De TINEIS in papiliones.

32 *Semina limus habet virides generantia ranas,*
Et generat truncas pedibus; mox apta natando
Crura dat, útque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat partes mensura priores.

32 De RANIS ex limo.

33 *Nec catulus partu quem reddidit ursa recenti,*
Sed malè viva caro est: [k] *lambendo mater in artus*
Fingit, & in formam quantam capit ipsa reducit.

33 De carne rudi in ursam.
k Ursa lambendo fingitur

34 *Nónne vides quos cera tegit sexangula fœtus*
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et seróśque pedes, serásq; assumere pennas?

34 De APIBUS

35 [l] *Junonis volucrem, quæ cauda sydera portat,*
Armigerúmq; Jovis, Cythereïadásq; columbas,
Et genus omne avium mediis è partibus ovi,
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?

35 De AVIBUS ex ovi medio.
l Indicatur pavo: supr. lib. 1. ... & gemmis caudam stellantibus implet.

36 Sunt

36 De Anguibus ex medulla humana proseminatis.

37 De Phoenice in Annos quingentos. Aliter Plin. lib. 10. cap. 2. Vide & Claudian. Phoenic.

m Sublevat nidi onere gravatos, leves reddit.

o Templo solis, quod in urbe ejus est, Plin lib. 5 c. 9

38 De Hyaena ex foemina in marem. Vide Philen. de animal. propr. cap. 13.

39 De Chamaeleonte.

40 De Lyncurio sive de Lyncum urina lapidescente.

p Urina. Periphrasis.

41 De Coralio lapide.

42 De Gentium vicissitudine.

* illas Lucret. lib. 2. *Augescunt aliae gentes, aliae minuuntur.*

q Suppeditare qui annis decem interficerentur bello Trojano.

* *Necnon Cecropeos*: ut sit Genitiv. Graec. à Nomin. Κεκρόπειος.

r Thebae. Hor. *Amphion Thebanae conditor arcis.*

36 *Sunt qui, cùm clauso putrefacta est spina sepulcro,*
Mutari credant humanas angue medullas.
Haec tamen ex aliis generis primordia ducunt.
37 *Una est quae reparet, seque ipsa reseminet ales,*
Assyrii Phoenica vocant: nec fruge nec herbis
Sed thuris lacrymis, & succo vivit amomi.
Haec ubi m *quinque suae complevit secula vitae*
Ilicis in ramis, tremulaeq; cacumine palmae,
Unguibus & duro nidum sibi construit ore,
Quò simulac casias, & nardi lenis aristas
Quassáque cum fulva substravit cinnama myrrha,
Se super imponit, finitque in odoribus aevum.
Indè ferunt, totidem qui vivere debeat annos
Corpore de patrio parvum Phoenica renasci.
Cùm dedit huic aetas vires, onerique ferendo est,
Ponderibus nidi ramos n *levat arboris altae,*
Fértq; pius cunásq; suas, patriúmq; sepulcrum,
Pérque leves auras Hyperionis urbe potitus
Ante fores sacras o *Hyperionis aede reponit.*
38 *Si tamen est aliquid mirae novitatis in istis,*
Alternare vices, & quae modò foemina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyaenam.
39 *Id quoq; quod ventis animal nutritur, & aura,*
Protinus assimulat tetigit quoscunque colores.
40 *Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho,*
E quibus, ut memorant, p *quicquid vesica remisit*
Vertitur in lapides, & congelat aëre tacto.
41 *Sic & Coralium quo primum contigit auras*
Tempore durescit: mollis fuit herba sub undis.
Desinet antè dies, & in alto Phoebus anhelos
Aequore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata novas. 42 *Sic omnia verti*
Cernimus, atq; * *alias assumere robora gentes,*
Concidere has: sic magna fuit censúq; virisq;,
q *Pérque decem potuit tantum dare sanguinis annos;*
Nunc humilis veteres tantummodo Troia ruinas,
Et pro divitiis tumulos ostendit avorum.
Clara fuit Sparte; magnae viguere Mycenae;
* *Necnon & Cecropis; necnon* r *Amphionis arces:*
Vile solum Sparte est; altae cecidere Mycenae;

f *Oedipodioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?*
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?

f Ubi Oedipus regnavit, sicut Pandion Athenis.

FABULA XLIII.

De Roma ab Ænea fundata, & quòd carnibus non est omnino vescendum.

Nunc quoque Dardaniam fama est consurgere Romam,
a *Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis*
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat; & olim
Immensi caput orbis erit: sic dicere vates
Faticinásque ferunt sortes, quantúmque recordor,
Dixerat Æneæ, cùm res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti, dubióque salutis:
Nate Dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes, NON tota cadet te sospite Troia.
b *Flamma tibi ferrúmque dabunt iter: ibis, & unà*
Pergama rapta feres; donec Troiæque, tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alii proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum c *de sanguine natus Iuli*
Efficiet: quo, cùm tellus erit usa, fruentur
Ætheriæ sedes, cœlúmque erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse d *Penatigero Æneæ*
Mente memor refero, cognatáque mœnia lætor
Crescere, & e *utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.*
Nè tamen oblitis ad metam tendere longè
Expatiemur equis: Cœlum, & quodcunque sub illo est,
Immutat formas; tellúsque, & quicquid in illa est.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora solùm,
Verùm etiam f *volucres animæ sumus, inque ferinas*
Possumus ire domos, pecudúmque in pectora condi)
Corpora quæ possunt animas habuisse parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certè, tuta esse, & honesta sinamus:
Néve g *Thyesteis cumulemus viscera mensis.*

a E media ferè longitudine Apennini profluentis. Plin. lib. 3. c. 5.

b Ignes & arma hostium. Infrà: —*quibus ensis & ignis Cesserunt.*

c Jul. Cæs. vel potiùs August. qui genus maternum ad Ascan. referebat, qui & Julus. Sueton.

d Qui penates ex incendio urbis asportavit.

e Cum utilitate, sive cum bono Phrygum.

f Leves, veloces, vel volantes, hoc est, de uno corpore in aliud transmeantes.

g Quibus Atreus Thyestæ fratri proprios filios epulandos apposuit.

Quàm

Quàm malè consuescit, quàm se parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus similes puerilibus hœdum
Edentem jugulare potest, aut alite vesci
Cui dedit ipse cibos! Quantum est quod desit in istis
Ad plenum facinus? Quis transitus indè paratur?
Bos aret, aut mortem senioribus imputet annis.
[h] Horriferum contra Borean ovis [i] arma ministret.
Ubera dent saturæ manibus pressanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueósque, artésque dolosas
Tollite, nec volucres viscata fallite virga,
Nec formidantes cervos * includite pennis,
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, si qua nocent, verùm hæc quoque perdite tantùm:
Ora vacent epulis, alimentáque * congrua carpant.

h Horrorem & frigus incutientem.
i Vestes laneas.
k Visco infectâ.
* Illudite m. sc. utrumque minùs bene. Agite in retia. Virgil. 12. Puniceæ septum formidine pennæ. Idem 3. Georg. Puniceævè agitant pavidos formidine pennæ. Vide Cæl. lib. 16. cap. 11. Antiquar.
* Mitia, hoc est, innocua.

FABULA XLIV.

De Numa deorum cultum instituente, & Ægeriæ luctu.

TAlibus atque aliis instructo pectore dictis,
In patriam remeâsse ferunt, ultróque petitum
Accepisse † Numam populi Latialis habenas:
Conjuge qui felix Nympha, ducibúsque Camœnis
Sacrificos docuit ritus, gentémque feroci
Assuetam bello pacis traduxit ad artes.
Qui postquam senior regnúmq;, ævúmq; peregit,
Extinctum Latiæq; nurus, populúsque, patrésque,
Deflevêre Numam: nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ densis latet abdita sylvis,
Sacráq; [a] Orestææ gemitu, questúque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemorisq;, lacúsq;,
Nè faceret, monuêre, & consolantia verba
Dixerunt! Quoties flenti [b] Theseïus heros,
SISTE modum, dixit! [c] Nec enim fortuna querenda
Sola tua est: SIMILES aliorum respice casus;
Mitiùs ista feres. Utinamq; exempla dolentem,
Non mea te possent relevare! Sed & mea possunt.

† NUMA Deorũ cultum instituit.
a Ab Oreste & Iphigenia ex Taurica regione in Italiam translatæ.
b Hippolytus Thesei, ex Hippolyta Amazone, F.
c Soph. in Ajace. Τὸ γὰρ ἐσλεύσσειν οἰκεῖα πάθη μηδενὸς ἄλλου παραπράξαντος μεγάλας ὀδύνας ὑποτείνει.

FABULA XLV.

De Hippolyto in Virbium. q. d. bis virum.

FAndo [a] *aliquem Hippolytum, vestras si contigit aures,*
Credulitate patris, sceleratæ & fraude novercæ
Occubuisse neci, mirabere, vixque probabo.
Sed tamen ille ego sum: me [b] *Pasiphaeia quondam*
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse, & crimine verso,
** Indiciiq; metu magis * offensáve repulsæ*
** Arguit; immeritúmq; pater projecit ab urbe,*
[c] Hostiliq; caput prece detestatur [d] euntis.
*Pittheam profugo * curru Trœzena petebam,*
Jámque Corinthiaci carpebam littora ponti,
Cùm mare surrexit, cumulúsq; immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus,
*Et dare mugitus, summóque cacumine * findi.*
[e] Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribúsq; tenus molles erectus in auras
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum: mihi mens interrita mansit
Exiliis contenta suis. Cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes, monstrique metu turbantur, & altis
Præcipitant currus scopulis: ego ducere vana
Fræna manu spumis albentibus oblita luctor,
Et retrò lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superásset equorum:
*Ni rota, perpetuum quæ * circumvertitur axem,*
Stipitis occursu fracta & disjecta fuisset.
Excutior curru, lorisque tenentibus artus
*Viscera * viva trahi, nervósque in stirpe teneri,*
*Membra rapi partim, partim * reprehensa relinqui*
Ossa gravem dare fracta sonum, fessámque videres
**Exhalare animam, nullásq; in corpore partes,*
Noscere quas posses: unúmq; erat omnia vulnus
** Num potes, aut audes cladi componere nostræ,*
Nympha, tuam? vidi quoq; luce carentia regna,
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda

a Imitat. Virgil. 2 Æn. *Fando aliquid si fortè tuas pervenit ad aures Belida nom. Pal.*
b Phædra Pasiphaes F. Hippolyti noverca.
* *Indiciive.*
* *Offensáve.*
* *Damnavit, meritúmque nihil, pater ejicit urbe, al. Damnatum meritúmque nihil pater ejicit urbe.*
c Imprecatione hostili, diris.
d Abeuntis in exilium.
* *Cursu.*
* *Fundi.*
e *Parabolicè*: phoca, ut taurus cornu habens.
* *Circumvolvitur.*
* *nostra.*
* *Reprensa*, hoc est, retenta à radicibus & stipitibus. m scr. *partímque reprensa rel.*
* m scr. *Exhalari*, Sophocl in Ajace: ἀπὸ ψυχὴν βίον.
* *Non potes.*
* *Nunc potes:*
An potes:

† Nec

† ÆSCULAPIUS reducit Hippolytum ab inferis. Vide Maron. 7. Æn.
f Æsculapii Apoll. F.

† *Nec, nisi* [f] *Apollineæ valido medicamine prolis,*
Reddita vita foret: quam postquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi,
Tum mihi nè præsens augerem muneris hujus
Invidiam, densas objecit Cynthia nubes.
Utq; forem tutus, possemq; impunè videri,
Addidit ætatem; nec cognoscenda reliquit
Ora mihi, Cretenq; diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon: Delo, Cretáque relictis
*Hîc posuit, nomenque simul, quod * possit equorum*
*Admonuisse, * jubet deponere; † quique fuisti*
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius esto.
Hoc nemus indè colo, de diisque minoribus unus
*Numine sub dominæ lateo, atque * assentior illi.*

* *posset* m. sc.
* *monet.*
† HIPPOLYTUS in Virbium.
* *acceptior*, hoc est, charior.

FABULA XLVI.

De Ægeria amne.

† ÆGERIA in fontem.

NOn tamen † *Ægeriæ luctus aliena levare*
Damna valent; montísque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas: donec pietate dolentis
Mota soror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.

FABULA XLVII.

De gleba in puerum Tagen, qui futurorum apud Hetruscos scientiam invenit.

a Hippolytus.

AT *nymphas tetigit nova res: &* [a] *Amazone natus*
Haud aliter stupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
*Fatalem † glebam * motis aspexit in arvis*
Sponte sua primùm, nulloque agitante moveri,
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam,
Oráque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre [b] *Tagen: qui primus Hetruscam*
Edocuit gentem casus aperire futuros.

† GLEBA in puerum.
* *Mediis.*

b De hoc vide Cicer. 2. de Divin. & Ammian. li. 21.

FABULA

FABULA XLVIII.

De Lancea Romuli in cornum arborem.

* UTq; Palatinis hærentem collibus olim,
† Cùm subitò vidit * frondescere Romulus hastam,
Quæ radice nova, * non ferro stabat adacto:
Et jam non telum, sed lenti viminis arbor
Non expectatas dabat admirantibus umbras.

* Utve.
† Lancea Romuli in arborem. Plutarch. Romul.
* Florescere.
* Cum ferr. sta. adempto.

FABULA XLIX.

De Cippo cornuto facto, & regnum respuente.

* AVt sua fluminea cùm vidit Cippus in unda
† Cornua: vidit enim, falsámque in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlúmque oculos, & eódem * cornua tollens,
Quicquid, ait, superi monstro portenditur isto,
* Seu lætum est aliquid patriæ, populóque Quirini,
Sive minax, mihi sit: viridique è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
a Vináque dat pateris, mactatarúmque bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul aspexit Tyrrhenæ gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen. Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, O salve, tibi enim, tibi Cippe, tuísque
Hic locus, & b Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras, portásque intrare patentes
Adpropera, sic fata jubent. Namq; urbe receptus
Rex eris, & sceptro tutus potiêre perenni.
Rettulit ille pedem, torvámque à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul ò procul omina, dixit,
Talia dii pellant: multóque ego justiùs ævum
Exul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit, & extemplo populúmque gravémque senatum
Convocat:

* ut m. fer.
† Cippus cornutus. Valer. lib. 5. cap. 6.
* brachia.
* Seu lætum est patriæ, lætum populóve Quirini.
a Altaribus vina superfundit, Arnob. lib. 7. Seneca aras mero spargere dixit. Varr. lib. 4. de ling. Lat.
b Roman. imperium, Capitoliū.

* Placali cornua lauro, al. pacali corp. lauro.
* hic quis.
* signis.
* nobis.
* intrabit.
c Servilia, quibus vos ut servos obedire oporteat.

Convocat: ante tamen * capitis nova cornua fronde
Velat, & aggeribus factis à milite forti
Insistit, priscóq; deos de more precatus,
EST, ait, hic unus, quem vos nisi pellitis urbe,
Rex erit: * IS QVI sit, * signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit, quem * vobis indicat augur,
Si Romam * intrârit, c famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obstitimus: quamvìs conjunctior illo
Nemo mihi est, vos urbe virum prohibete Quirites,
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis,
Aut finite metum fatalis morte tyranni.

d Altis, proceris.

Qualia d succinctis, ubi trux insibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, si quis procul audiat illos:

* frementis.

Tale sonat populus; sed per confusa * trementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille est?
Et spectant frontes, prædictáque cornua quærunt.

* quæritis al. noscitis.
e Frondeâ, sive lauro.

Rursus ad hos Cippus, Quem * poscitis, inquit, habetis.
Et dempta capiti, populo prohibente, e corona
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demisêre oculos omnes, gemitúmque dedêre:

* posset?

Atque illud meritis clarum (quis credere * possit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Ulteriùs passi, festam imposuêre coronam.

* portas.

At proceres, quoniam * muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,

* bubus.

Quantum depresso subjectis * bobus aratro
Complecti posses, ad finem lucis ab ortu:

* aratis Micyll. contra vet. scriptur.

Cornuáque * auratis miram referentia formam
Postibus insculpunt, longum mansura per ævum.

FABULA L.

De Æsculapio Romam accersito & in serpentem mutato.

a Longæva.

PAndite nunc Musæ, præsentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit a spatiosa vetustas)

Unde [b] *Coroniden circumflua Tybridis alti*
Insula Romuleæ sacris * *arcesserit urbis.*
† *Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,*
Pallidáque exangui squallebant corpora morbo.
Funeribus fessi, postquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum,
Auxilium cæleste petunt, mediámque * *tenentis*
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Utq; salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipse pharetras,
Intremuêre simul, [c] *cortináque reddidit imo*
Hanc adyto vocem, pavefactáque corpora movit:
Quod petis * *hinc, propiore loco Romane petisses,*
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est, sed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolémque [d] *accersite nostram.*
Jussa Dei * *prudens postquam accepêre Senatus,*
Quam colat, explorat juvenis Phœbeius urbem:
Quique [e] *petant ventis Epidauria littora mittunt.*
Quæ simul incurva missi tetigêre carina:
Concilium, Graiósque patres adiêre, daréntque
Oravêre Deum, qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ: * *certant addiscere sortes.*
DISSIDET, & variat sententia; parsq; negandum
Non putat: auxilium multi retinere, suámque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant, seram pepulêre crepuscula lucem,
Umbráque telluris tenebras induxerat orbi,
Cùm Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in æde
Esse solet: [f] *baculúmque tenens agreste sinistra*
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ,
Et [g] *placido tales emittere pectore voces,*
Pone * *metus, veniam, simulacráque nostra relin-* *(quam.*
Hunc modò [h] *serpentem, baculum qui nexibus ambit,*
* *Perspice, & usque nota, visum ut cognoscere possis:*

b Æsculap. Apollinis ex Coronide F. Alii à Coroneco patre maluerunt hoc patronymicum deducere. De quo vide supra lib. 2. Hom. hym. Υἱὸν Ἀπόλλωνος τὸν ἐγείνατο δῖα Κορωνίς.
* *adjecerit.*
† PESTILENTIA.
* *tenentes.*
c Vel tripus Delphicus, vel holmus, id est, ea tripodis pars cui Pythias insidebat. Interpr. Arist.
* *hîc, Romane loco propiore.*
d Æsculapium filium meum.
* *postquam prudens cepêre.*
e Navigent Epidaurum.
* *certant ità dicere,* ut oraculi jussum indicetur, al. *certant ità dicere:* al. *certant has dicere sortes.* al. *certant addicere sort.* q. d. contendunt oraculi responsum sibi adjudicare Æsculapium.
f Æsculapii insignia. Vide apud Pausan. Corinth. & Sext. Pomp.
g Videtur ad etymon alludere, quod est ἀκεῖν ἠπίως ut à nonnullis putatur. * *metum.*
h Draco aut Æsculapio sacer. Vide Macrob. 1. Saturn. Plin. lib. 29. cap. 4. * *Prospice.*

Vertar

Vertar in hunc, sed major ero, tantúsque videbor,
In quantum verti cœlestia corpora possunt.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deóque
Somnus abit: somníque fugam lux alma secuta est.
Postera sydereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei, quáque ipse morari
Sede velit, signis cœlestibus indicet, orant.
Vix benè desierant, cùm cristis aureus altis

† ÆSCULAPIUS in serpentem.
* *misit.*

*In serpente † Deus prænuntia sibila * movit,*
Adventúque suo, signúmque, arásque, foréisque,
Marmoreúmque solum, fastigiáque aurea movit,
Pectoribúsque tenus media sublimis in æde
Constitit, atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina castus
Evinctus vitta crines albente sacerdos.

i Idem 1. Fast. *Prospera lux oritur: linguis animísque favete,*

En! Deus est, Deus est: [i] animis, linguísq; favete,
Quisquis adest, dixit. SIS, ô pulcherrime, visus
Utiliter, populósque juves tua sacra colentes.
Quisquis adest, visum veneratur numen: & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piúmque
Æneadæ præstant & voce, & mente favorem.
Annuit his, motísque Deus rata pignora cristis,
Et repetita dedit vibrata sibila lingua.
Tum gradibus nitidis elabitur, oráque retro

† ÆSCULAPIUS Romam accersitur.

Flectit, & antiquas † abiturus respicit aras,
Assuetásque domos, habitatáque templa salutat.
Indè per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humũ, flectítque sinus, mediámq; per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.

k Virg. lib. 3. Æn. & 1. Georg.
l Temperatis.
m Ventis. *Ex specie genus.* Zephyrus, enim ab Epidauro naviganti-bus in Italiam erat contrarius.
* *Sexto*, sexto auroræ ortu, hoc est, sexto die,

Restitit hic: agménque suum, turbæq; sequentis
Officium placido visus dimittere vultu,
Corpus in Ausonia posuit rate. Numinis illa
Sensit onus: pressáque Dei gravitate carina,
Æneadæ gaudent, [k] cæsóque in littore tauro,
Torta coronatæ solvunt retinacula navis.
Impulerat levis aura ratem: Deus eminet altè
Impositáque premens puppim cervice recurvam
Cæruleas despectat aquas, [l] modicísque per æquor
*Ionium [m] Zephyris * sextæ Pallantidos ortu*

Italiam

Italiam tenuit, præterque [n] Lacinia templa
Nobilitata Dea, * Scyllæáque littora fertur.
Linquit Iapygiam, * levibúsque Amphrysia remis
Saxa fugit, dextra prærupta * Ceraunia parte,
* Romechiúmque legit, Caulonáque, Naryciámque,
Evincítque fretum, Siculíque angusta Pelori,
Hippotadæq; domos regis, Temeséque metalla,
* Leucosiámque petit, tepidíque rosaria Pæsti:
Indè legit Capreas, promontoriúmque Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles,
Herculeámq; urbem, * Stabiásque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ,
Hinc calidi fontes, * lentiscíferúmque tenetur
Linternum, multámque trahens sub gurgite arenam
Vulturnus, niveísque frequens Sinuessa colubris,
Minturnæq; graves, & quam tumulavit alumnus,
[o] Antiphatæq; domus, Trachásque obsessa palude,
Et tellus Circæa, & * spissi littoris * Antium.
* Huc ubi veliferam nautæ * advertêre carinam,
(Asper enim jam pontus erat) Deus explicat orbes,
Pérque sinus crebros & magna volumina * labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato * patrias Epidaurius aras
Linquit, & hospitio [p] juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ * crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit: donec castrúmque, sacrásque
Lavini sedes, Tyberináque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrúmque, patrúmque
Obvia turba ruit, quæq; ignes Troïca servat
Vesta tuos: lætóque Deum clamore [q] salutant.
Quáque per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis
Parte ab utraque sonant: & odorant aëra fumis,
Ictáq; conjectos incalfacit hostia cultros.

n Junonis Laciniæ.
* Scyllenáque.
* Lavis lib. 1. Advers. cap. 26. Levísque Amphisia remis Saxa legit: Amphisia exponens Locror. promontorium: al. lævâque Amphrysia remis Saxa fugit. scil. manu vel parte.
* m. sc. utrunque & lib. ant. Ciofan. Celenia parte. Turneb. Columnia, ut significetur columna Rhegia, quæ Straboni στυλὶς est, hoc est, columella.
* m. scr. Romathiúmque al. Plemiriúmque: al. Plemiriúmque, al. Plemirúmque fugit. Turneb. lib. 1. Advers. cap. 26. Remigióque legit, hoc est, remigatione: vel, Remigiúmque, ut remiges significentur.
* Leuconiámque petit, promontoriúmque Minervæ. al. Leucoriámque, Leucorúmque sive Leucoriúmque al. Leucoánque.
* Stabias, Fabias, Horat. otiosam vocat. * Hinc lentiferúmque m. sc. o Formiæ. * Sparsi. * Ancon al. Ancam al. spissi littoris Anxur. * Hunc. * avertêre. * Lambens. * sacras. p Apollinis templi. * trepidantis. q Cato de re rust. cap. 2. ubi Larem familiarem salutavit. Cic. pro Rosc. Amer. Cùm deos aliqui salutatum venerint.

† Jámque

† Æsculapius Romam venit.
r Æsculapius in anguis specie.
f Numinis figurâ, ac depositâ serpentis specie, quâ advectus erat.
t Pestilentiæ, funeribus supr. Synecdoche.

† Jámq; caput rerum, Romanam intraverat urbem;
Erigitur serpens, summóque acclivia malo
Colla movet, sedésque sibi circumspicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis,
Insula nomen habet, laterúmque à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos.
Huc se de Latia pinu r Phœbeius anguis
Contulit & finem, f specie cœleste resumpta,
t Luctibus imposuit, venitque salutifer urbi.

FABULA LI.

De Julio Cæsare in cometam.

† Julius Cæsar in cometam.
a Ironicè Videtur alludere ad responsum Crœsi, quod Cambysæ dedit patri suo se anteponenti.
* Mithridatisque.

HIc tamen accessit delubris advena nostris:
Cæsar in urbe sua Deus est, quem Marte, togáque
Præcipuum, non bella magìs finita triumphis,
Résque domi gestæ, properatáque gloria rerum
† In sydus vertêre novum, stellámque comantem,
Quàm sua progenies. NEC ENIM de Cæsaris actis
Ullum majus opus, quàm quòd pater extitit hujus.
a Scilicet æquoreos plus est domuisse Britannos,
Pérque papyriferi septemflua flumina Nili
Victrices egisse rates, Numidásque rebelles,
*Cinyphiúmque Jubam, * Mithridateisque tumentem*
Nominibus Pontum, populo adjecisse Quirini,
Et multos meruisse, aliquos egisse triumphos,
Quàm tantum genuisse virum, quo præside rerum
Humano generi, superi, favistis abunde.
Nè foret hic igitur mortali semine cretus,
Ille Deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoque triste parari
Pontifici lethum, & conjurata arma moveri:
Palluit, & cunctis, ut cuique erat obvia, divis,
† Aspice, dicebat, quanta mihi mole parentur
Insidiæ, quantáque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio solum mihi restat Iulo.
Soláne semper ero injustis exercita curis?
Quam modò b Tydidæ Calydonia vulneret hasta;

† Veneris oratio pro Julio.
b Diomedis. Iliad. 5.

Nunc

Nunc malè defensæ confundant mœnia Troiæ?
Quæ videam [c] natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, * sedésque intrare [d] silentum,
Belláque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis? QUID nunc antiqua recordor
Damna mei generis? TIMOR hic meminisse prioris
Non sinit. In me acui sceleratos cernitis enses:
Quos prohibete, precor, facinúsque repellite, neve
Cæde [e] sacerdotis flammas extinguite Vestæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo (quam
Verba jacit, superósque movet: qui rumpere quan-
Ferrea non possunt veterum decreta sororum,
† Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt * inter nigras crepitantia nubes,
[f] Terribilésque tubas, auditáque cornua cœlo
Præmonuisse nefas. Solis quoque tristis imago
Lurida sollicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces visæ mediis ardere sub astris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus.
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrymavit [g] ebur: cantúsque feruntur
Auditi, * sanctis & verba minantia lucis.
Victima nulla litat, magnósque instare tumultus
[h] Fibra monet, cæsúmque caput reperitur in extis.
Inq; foro, circúmque domos, & templa deorum
Nocturnos ululâsse canes, umbrásque silentum
Erravisse ferunt, motámque [i] tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturáque vincere fata
Præmonitus potuêre Deûm; strictíque feruntur
In templum gladii. Nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, dirámque placet, nisi † curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utraque
Pectus, & ætheria molitur condere nube,
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata movere paras? Intres licet ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto

c Æneam.
* Sedémque.
d Mortuorum.
e Pontificis.
† Prodigia quæ Cæsaris mortem portenderunt. Vide Virgil. 1. Georg.
* intra.
f Tibull. Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia cœlo Audita.
g Simulacra eburnea. Μετωνυμ. Virg. Et mœstum illacrymat templis ebur. Tibull. Et simulacra deûm lacrymas fudisse tepentes.
* sacris.
h Virgil. 1. Georg. Tristibus aut extis fibræ apparere minaces. In extispiciis enim fibras, fissum & caput hepatis observabant. Lucan. lib. 1. Pharf. Senec. Oedip. Act. 2, Scen. 2.
i Terræmotibus.
† CÆSAR in curia à Cassio & Bruto interficitur.

Ex ære, & solido rerum [k] tabularia ferro,
Quæ neque [l] concussum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta atque æterna ruinas.
Invenies illîc * incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse, animóque notavi,
Et referam, nè sis * jam nunc ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras,
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templísque colatur,
† Tu facies: natúsque tuus, qui nominis hæres
Impositum feret unus [m] onus, cæsique parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspiciis obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum,
* Emathiique iterum madefient cæde Philippi,
Et [n] magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romaníque ducis [o] conjux Ægyptia [p] tedæ
Non benè fisa cadet; frustráque erit illa minata
Servitura suo Capitolia nostra Canopo.
Quid tibi * barbariem, gentésque ab utroq; jacentes
Oceano * numerem? QUODcunq; habitabile tellus
Sustinet, hujus erit: pontus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura suum, legésque feret justissimus autor,
Exemplóque suo mores reget, ínque futuri
Temporis ætatem venturorúmque nepotum
Prospiciens, prolem sancta de * virgine natam
Ferre simul [q] noménque suum curásque * jubebit.
Nec, nisi cùm senior [r] similes æquaverit annos,
Ætherias sedes cognatáque sydera tanget.
* Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac jubar, ut semper Capitolia nostra, forúmque
Divus ab excelsa prospectet Julius æde.

Vix ea fatus erat, media * cùm sede senatus
Constitit alma Venus, nulli cernenda, suique
† Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi

k Capella Parcas scribas Jovis appellat, quòd ejus decreta in æreas tabulas referant.
l Tonitru.
* Inclusa Fatorũ series in adamante.
† Augustus.
m Imperii administrationem. Ὀνόματος καὶ τῆς ἐσίας διάδοχος. Dionys. lib 45.
* Emathiaque Virgil. Romanas acies iterum vidêre Philippi.
n Sext. Pomp. Magni F. Appian. lib. 3. bellor. civil.
o Cleopa. Virgil. sequitúrque nefas Ægyptia conjux.
p Nuptiis M. Antonii m. scr. cæde mendosé.
* Barbariam al. Barbaria gentes ab.
* Referam, al. memorem. al. enumerem.
* Conjuge.
q Hæredes enim testamentis non in bona tantùm, sed & in nomen interdum adsciscebantur. Sueton. Octav. cap. 101 Entrop. lib. 7.
* Videbit. al. videbat.

r Videtur Ovidius hæc scripsisse, Augusto nondum nato annos LVI, quæ fuit ætas Julii, quam Augustus superavit annis xx. mortuus anno ætatis lxxvi. * Hunc matris natum cæde corp. raptum. * de sed.
† Julius in stellam.

Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
*Dúmque tulit, * numen capere, atq; ignescere sensit,*
*Emisitque * simul: simul evolat altiùs illa,*
[f] *Flammiferúmque trahens spatioso limite crinem*
Stella micat, NATI QUE videns benefacta, fatetur
Esse suis majora, & vinci gaudet ab illo.
*Hic sua præferri quanquam vetat acta * paternis,*
Libera fama tamen, nullísque obnoxia jussis
*Invitum præfert, unáque * in parte repugnat.*
*Sic * magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus;*
Ægea sic Theseus; sic Pelea vincit Achilles:
Denique ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Jove. Juppiter arces
Temperat ætherias, & mundi regna triformis;
*Terra sub * Augusto: Pater est & Rector uterque.*
Dii, precor, Æneæ comites, quibus ensis, & ignis
Cesserunt, Diíque indigetes, genitórque [t] Quirine
Urbis, & invicti genitor Gradive Quirini,
Vestáque Cæsareos inter sacrata penates,
Et cum Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta,
*Quique tenes * altus Tarpeias Juppiter arces,*
Quósque alios [u] vati fas appellare, piúmque est:
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Qua [x] caput augustum, quem temperat orbe relicto,
Accedat cœlo; faveátque precantibus absens.

* *lumen.* al. *lucem.*
* *sinu.*
f *Periphr.* cometæ, m. sc. *Flammigerúmque.*
* *parentis.*
* *ex parte* m. sc.
* *magnus.*
* *Augusto est:*
t Romæ, cujus conditor fuit Romulus, qui & Quirinus. Virg. I. Georgic. *Dii patrii indigetes, & Romule, Vestáque mater.*
* *celsus.*
u Verum enim numen, in cujus tutela urbs Roma erat, ignotum esse voluerunt. Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 9. Solin. Polyhist. Plut. ἐν Αἰτίοις.
x Augustus: poëtica *circuitione.* Horat. *Serus in cœlum redeas.* Similes preces pro salute Claudii Cæsaris habet Senec. lib. I. de consul. ad Polyb. Plin. in fine Panegyr. pro Trojan.

Q PERORA-

PERORATIO.

JAmq; opus exegi, quod nec Jovis ira, nec * ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet y illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti spatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
z Astra ferar, noménq; erit indelebile nostrum.
Quáq; patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: pérq; omnia secula fama,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

* Ignis.

y Notatio mortis.

z Ingenio, nominis & famæ celebritate. Horat. *Non totus moriar, magnáque pars mei Vitabit Libitinam.*

S

T